سيد قطب

Sayyid Quṭb

U okrilju Kur'ana

في ظلال القرآن

26

Naslov originala
SAYYID QUṬB
FĪ ẒILĀLI-L-QUR'ĀN

Sayyid Quṭb

U okrilju Kur'ana

Fī ẓilāli-l-Qur'ān

26

SARAJEVO, 2000.

بسم الله الرحمن الرحيم

« وَمَا كَانَ ٱلْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا۟ كَآفَّةً ۚ فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَآئِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا۟ فِى ٱلدِّينِ وَلِيُنذِرُوا۟ قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوٓا۟ إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ».

(سورة التوبة آية ١٢٢)

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Svi vjernici ne treba da idu u boj. Neka se po nekoliko njih iz svake zajednice njihove potrudi da se uputi u vjerske nauke i neka opominju narod svoj da mu se vrate, da bi se Allaha pobojali (9/122).

U OKRILJU KUR'ANA

26

من سورة الأحقاف ومحمد والفتح والحجرات وق

U IME ALLAHA, MILOSTIVOG, SAMILOSNOG!

SURE EL-AHQAF, MUHAMMED, EL-FETH,
EL-HUDŽURAT I QAF

بسم الله الرحمن الرحيم

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

سورة الأحقاف مكية
وآياتها ٣٥

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

« حمٓ * تَنزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ * مَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَجَلٍ مُسَمًّى ، وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُنذِرُوا مُعْرِضُونَ .

« قُلْ : أَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ ؟ أَرُونِي مَاذَا خَلَقُوا مِنَ الْأَرْضِ ؟ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِي السَّمَاوَاتِ ؟ ائْتُونِي بِكِتَابٍ مِنْ قَبْلِ هَٰذَا ، أَوْ أَثَارَةٍ مِنْ عِلْمٍ ، إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ * وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ يَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، وَهُمْ عَنْ دُعَائِهِمْ غَافِلُونَ ؟ * وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً ، وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ ؟ .

« وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ : هَٰذَا سِحْرٌ مُبِينٌ * أَمْ يَقُولُونَ : افْتَرَاهُ ؟ قُلْ إِنِ افْتَرَيْتُهُ فَلَا تَمْلِكُونَ لِي مِنَ اللَّهِ شَيْئًا ،

هُوَ أَعْلَمُ بِمَا تُفِيضُونَ فِيهِ ، كَفَىٰ بِهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ ، وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ *
قُلْ : مَا كُنْتُ بِدْعًا مِنَ الرُّسُلِ ، وَمَا أَدْرِي مَا يُفْعَلُ بِي وَلَا بِكُمْ ، إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا
مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ ، وَمَا أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ * قُلْ : أَرَأَيْتُمْ إِنْ كَانَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ
وَكَفَرْتُمْ بِهِ ، وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَىٰ مِثْلِهِ ، فَآمَنَ وَاسْتَكْبَرْتُمْ ؟ إِنَّ اللَّهَ
لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ * وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا : لَوْ كَانَ خَيْرًا مَا سَبَقُونَا
إِلَيْهِ . وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا بِهِ فَسَيَقُولُونَ : هَٰذَا إِفْكٌ قَدِيمٌ * وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَىٰ إِمَامًا
وَرَحْمَةً ، وَهَٰذَا كِتَابٌ مُصَدِّقٌ لِسَانًا عَرَبِيًّا ، لِيُنْذِرَ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَبُشْرَىٰ لِلْمُحْسِنِينَ .
« إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا : رَبُّنَا اللَّهُ ، ثُمَّ اسْتَقَامُوا ، فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ *
أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ » .

SURA EL-AHQAF
OBJAVLJENA U MEKI
IMA 35 AJETA

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Ha Mim (46/1).

Knjigu objavljuje Allah, Silni i Mudri! (46/2).

Mi smo nebesa i Zemlju i ono što je između njih mudro stvorili i do roka određenog, ali nevjernici okreću glave od onoga čime im se prijeti (46/3).

Reci: "Kažite vi meni i pokažite mi šta su stvorili na Zemlji i da li imaju ikakva udjela u nebesima oni kojima se vi, pored Allaha, klanjate? Donesite mi Knjigu objavljenu prije ove ili samo kakav ostatak znanja, ako istinu govorite" (46/4).

Ko je u većoj zabludi od onih koji se, umjesto Allahu, klanjaju onima koji im se do Sudnjeg dana neće odazvati i koji su prema njihovim molbama ravnodušni (46/5).

Kada ljudi budu sabrani, oni će im biti neprijatelji i poreći će da su im se klanjali (46/6).

A kad se ovima Naši jasni ajeti kazuju, onda oni koji ne vjeruju govore o Istini čim im dođe: "Ovo je prava čarolija!" (46/7).

Zar oni da govore: "On ga izmišlja!" Reci: "Pa, ako ga izmišljam, vi me od kazne Allahove nećete moći odbraniti; On dobro zna šta o Kur'anu govorite. On je dovoljan svjedok i meni i vama; On prašta i samilostan je" (46/8).

Reci: "Ja nisam prvi poslanik i ne znam šta će biti sa mnom ili s vama; ja slijedim samo ono što mi se objavljuje i samo sam dužan da otvoreno opominjem" (46/9).

Reci: "Kažite vi meni šta će s vama biti ako je Kur'an od Allaha, a vi u nj nećete da vjerujete, i ako je jedan od sinova Isrāilovih posvjedočio da je i on od Allaha, pa on povjerovao, a vi se uzoholili". Allah, zaista, neće ukazati na pravi put narodu koji sebi nepravdu čini (46/10).

I govore nevjernici o vjernicima: "Da je kakvo dobro, nas oni ne bi u tome pretekli." A kako pomoću njega pravi put nisu našli, sigurno će reći: "Ovo je još davna izmišljotina" (46/11).

Knjiga Mūsāova bila je putovođa i milost prije njega. A ovo je Knjiga na arapskom jeziku koja nju potvrđuje da bi opomenula one koji rade zlo i da bi obradovala one koji čine dobro (46/12).

Oni koji govore: "Naš Gospodar je Allah!" - i istraju na pravom putu, neka se ničega ne boje i ni za čim nek ne tuguju! (46/13).

Oni će stanovnici dženneta biti, u njemu će vječno boraviti, i to će im biti nagrada za ono što su radili (46/14).

Ovo je mekkanska sura koja se bavi problemom vjere... problemom vjere u Allahovu Jednotu i Njegovo apsolutno gospodarenje Kosmosom, onim što je u njemu i na njemu. Vjerovanje u Objavu i poslanstvo, vjerovanje u Muhammeda (alejhi's-selam), kao poslanika kome su prethodili poslanici, kome je objavljen Kur'an da potvrdi Knjige koje su prije njega objavljene. Vjerovanje u proživljenje poslije smrti, kao i u ono što poslije toga slijedi, obračun, nagrada ili kazna shodno onome što je čovjek uradio i zaradio, shodno dobru i zlu koji su počinjeni na ovom svijetu.

Ovo je prvi temelj na kome počiva cijelo zdanje islama. Otuda se Kur'an ovim temeljem bavi temeljito u svim mekkanskim surama, a na to se također naslanja i u medinskim surama kada usmjerava ili donosi neki propis vezan za život nakon uspostave muslimanske zajednice i islamske države. To stoga što priroda ove vjere čini problem vjerovanja u Allahovu (Uzvišenog) Jednotu i poslanstvo Muhammeda (alejhi's-selam), zatim vjerovanje u drugi svijet i nagradu, odnosno kaznu na drugom svijetu osom oko koje se okreće islamsko lijepo ponašanje, njegov sistem i svi njegovi vjerski propisi, vežući sve to čvrstom vezom kako bi ova vjera ostala živa i topla iz koje stalno zrači utjecaj tog vjerovanja.

Sura sa ovim problemom ide prema srcu svim sredstvima, spušta se na sve njegove strune, izlaže ga na mnogim mjestima zajedno sa kosmičkim, psihološkim i historijskim utjecajima. Sura ovaj problem čini također problemom cijele egzistencije, a ne samo problemom čovjeka. Ona navodi i neke dijelove iz kazivanja o džinima u njihovom susretu sa Kur'anom, kao što napominje i stav nekih Sinova Isrāilovih u odnosu na Kur'an. Sura na istinitoj prirodi gradi dokaz kao što ga gradi i na dokazima nekih od Sinova Isrāilovih. Podjednako.

Na kraju, ona kruži sa srcima oko obzorja nebesa i Zemlje i scena Kijametskog dana na drugom svijetu, kao što sa njima obilazi stradanje naroda Hud i stradanja gradova u okolini Mekke. Od nebesa i Zemlje čini knjigu koja kazuje istinu kao što je kazuje i ovaj Kur'an na isti način.

Kontekst sure se odvija u četiri spojena kruga kao da se radi o jednom krugu sa četiri dijela.

Prvi krug, a sa njim i sura, počinje sa siglama: Ha, Mim, onako kako su počele i prije ove šest kur'anskih sura. Nakon ovih sigli slijedi ukazivanje na Knjigu, Kur'an kao Objavu od Allaha: *Knjigu objavljuje Allah, Silni i Mudri!* *(46/2)*, a neposredno nakon ovoga i ukazivanje na Knjigu, Kosmos i njegovo uspostavljanje po proračunu i planu: *Mi smo nebesa i Zemlju i ono što je između njih mudro stvorili i do roka određenog* *(46/3)* - na taj način su na istini, tačnom proračunu okupljeni Kur'an, Knjiga koja se čita i Kosmos, Knjiga koja se gleda, *ali nevjernici okreću glave od onoga čime im se prijeti* *(46/3)*.

Nakon ovoga sveobuhvatnog i snažnog otvaranja sura izlaže problem vjerovanja od početka negirajući politeizam prihvaćen od strane mnogih, koji ne počiva na realnim osnovama Kosmosa niti se oslanja na istinitom kazivanju, a ni na nekom znanju: *Reci: "Kažite vi meni i pokažite mi šta su stvorili na Zemlji i da li imaju ikakva udjela u nebesima oni kojima se vi, pored Allaha, klanjate? Donesite mi Knjigu objavljenu prije ove ili samo kakav ostatak znanja, ako istinu govorite"* (46/4) - ukazujući na zabludu onih koji se umjesto Allahu klanjaju drugima koji niti ih čuju, niti im se odazivaju. Na Sudnjem danu oni će im biti neprijatelji i negirat će da im se neko klanjao na ovom teškom Danu.

Poslije ovoga sura iznosi njihov loš prijem Istine sa kojom je Muhammed, Allahov Poslanik (alejhi's-selam) došao, na njihove riječi upućene Poslaniku: *"Ovo je prava čarolija!"* (46/7)... i uz napredovanje u tim izmišljotinama sve dok nisu ustvrdili da je to Poslanik izmislio. Allah sugerira Poslaniku da im odgovori odgovorom koji dolikuje Vjerovjesniku, koji izvire iz bogobojaznosti prema Allahu i pobožnosti i da sve ovo prepusti Allahu na ovom i na drugom svijetu: *Zar oni da govore: "On ga izmišlja!" Reci: "Pa, ako ga izmišljam, vi me od kazne Allahove nećete moći odbraniti; On dobro zna šta o Kur'anu govorite. On je dovoljan svjedok i meni i vama; On prašta i samilostan je." Reci: "Ja nisam prvi poslanik i ne znam šta će biti sa mnom ili s vama; ja slijedim samo ono što mi se objavljuje i samo sam dužan da otvoreno opominjem"* (46/8-9)... iznoseći kao dokaz stav jednog od Sinova Isrāilovih koji je prihvatio Istinu kada je u Kur'anu našao potvrdu onoga što mu je bilo poznato iz Tevrāta koji je objavljen Mūsāu (alejhi's-selam), *pa on povjerovao, a vi se uzoholili* (46/10) prijeteći im kaznom zbog upornosti na poricanju nakon potvore jednog od znalaca pripadnika Knjige: *Allah, zaista, neće ukazati na pravi put narodu koji sebi nepravdu čini* (46/10).

Tekst se malo udaljava od predmeta u izlaganju njihove oholosti i njihovih praznih isprika zbog ove upornosti kada o vjernicima kažu: *"Da je kakvo dobro, nas oni ne bi u tome pretekli"* (46/11)... i otkriva uzroke ovog negatorskog stava: *A kako pomoću njega pravi put nisu našli, sigurno će reći: "Ovo je još davna izmišljotina"* (46/11).

Tekst dalje ukazuje na Knjigu koja je ranije dostavljena Mūsāu i koju Kur'an potvrduje kao istinitu Objavu, njenu zadaću i obaveze *da bi opomenula one koji rade zlo i da bi obradovala one koji čine dobro* (46/12).

I na kraju, ovaj krug završava detaljnim izlaganjem ove radosne vijesti za one koji vjeruju u Allaha i koji su ustrajni na Njegovom putu: *Oni*

koji govore: "Naš Gospodar je Allah!" - i istraju na pravom putu, neka se ničega ne boje i ni za čim nek ne tuguju! Oni će stanovnici dženneta biti, u njemu će vječno boraviti, i to će im biti nagrada za ono što su radili (46/13-14).

Drugi krug iznosi dva primjera ljudske prirode: istrajni i devijantni u suočavanju sa problemom vjere. Sa njima ovaj krug počinje od početka, od vremena kada su bili u naručju svojih roditelja i prati njihovo ponašanje u dobi muževnosti, odgovornosti i punog iskustva. Prvi osjeća Allahove blagodati, pokorava se svojim roditeljima i želi da svoju obavezu ispuni sa zahvalnošću. On je skrušen i pokoran, on je onaj koji prašta i koji se kaje: *Eto, od takvih ćemo Mi dobra djela koja su radili primiti, a preko ružnih postupaka njihovih preći; od stanovnika dženneta će oni biti, istinito obećanje koje im je dano ćemo im ispuniti (46/16).* Što se tiče drugog obrasca ljudske prirode, on je neposlušan svojim roditeljima kao što je neposlušan i svome Gospodaru. On je poricatelj i negator drugog svijeta. I jedan i drugi su za njega tijesni i zamorni: *Na takvima treba da se ispuni Riječ rečena o narodima: džinnovima i ljudima koji su prije njih bili i nestali, jer - oni su, zaista, nastradali (46/18).*

Ovaj krug završava jednom brzom scenom Sudnjeg dana u kojoj je izložena sudbina ove skupine: *A na Dan kad oni koji nisu vjerovali pred vatrom budu zaustavljeni: "Vi ste u svom životu na Zemlji sve svoje naslade iskoristili i u njima uživali, a danas sramnom patnjom bićete kažnjeni zato što ste se na Zemlji, bez ikakva osnova, oholo ponašali i što ste raskalašni bili" (46/20).*

Treći krug se vraća sa njima na stradanje naroda Ād kada su odbili da vjeruju negirajući onoga koji ih opominje. Ovaj krug iznosi kazivanje o vjetru koji ne oplođava, a očekivali su kišu i život. Međutim, vjetar im je donio propast i uništenje i kaznu koju su tražili i požurivali: *I kad ugledaše oblak na obzorju, koji se prema dolinama njihovim kretao, povikaše: "Ovaj nam oblak kišu donosi!" – "Ne, to je ono što ste požurivali: vjetar koji vam bolnu patnju nosi, koji, voljom Gospodara svoga, sve ruši." I ujutro su se vidjele samo nastambe njihove; tako Mi kažnjavamo narod grešni (46/24-25)....* Sa ovim stradanjem Kur'an dotiče njihova srca i podsjeća ih da je Ād bio od njih jači i bogatiji: *Njima smo dali mogućnosti koje vama nismo dali: i sluh i vid i razum smo im dali, ali im ni sluh njihov ni vid njihov ni razum njihov nisu ni od kakve koristi bili, jer su Allahove dokaze poricali - i sa svih strana ih je okružilo ono čemu su se ismijavali (46/26)...* Na kraju kruga ajet ih opominje stradanjima gradova u njihovoj neposrednoj blizini i nemogućnost njihovih tzv. božanstava da im pomognu; uz to se pojavilo da

su ih oni lagali i potvarali. Kur'an ovo iznosi sa ciljem da ih opameti i da ih možda povrati među one koji vjeruju.

Četvrti krug obuhvaća kazivanje o jednoj grupi džina i njihovom susretu sa Kur'anom, kada ih je Allah poslao da Kur'an slušaju, koji su bili izloženi njeogovom utjecaju, odazvali se i priznali da je to Istina: *koja potvrđuje da su istinite i one prije nje, i koja ka istini i na pravi put upućuje (46/30)*... Oni su se vratili narodu svome da ih opominju i pozivaju u vjeru: *O narode naš, odazovite se Allahovu glasniku i vjerujte u Allaha, On će vam neke grijehe vaše oprostiti i vas od patnje neizdržljive zaštititi!" A oni koji se ne odazovu Allahovu glasniku, takvi Mu na Zemlji neće umaći i mimo Njega neće zaštitnika naći. Oni su u velikoj zabludi (46/31-32)*...

Rasprava koju su vodili džini u sebe uključuje ukazivanje na otvorenu Knjigu Kosmosa koja govori o Allahovom kudretu stvaranja i ponovnog oživljavanja: *Zar ne znaju da je Allah - koji je nebesa i Zemlju stvorio i koji nije, stvarajući ih, iznemogao - kadar da oživi mrtve? Jeste, On sve može (46/33)*...

Ovdje Kur'an dotiče njihova srca scenom onih koji su odbili da vjeruju na Dan kada će biti izloženi Vatri kada će priznati ono što su negirali. Međutim, tada neće biti mjesta priznavanju ili čvrstom vjerovanju!

Sura završava usmjeravanjem Poslanika (alejhi's-selam) ka strpljivosti i nepožurivanju njihovog kažnjavanja. To je kratak period koji im se daje, a onda slijedi kazna i uništenje: *Ti izdrži kao što su izdržali odlučni poslanici i ne traži da im kazna što prije dođe! A onoga Dana kada dožive ono čime se prijeti, učiniće im se da su ostali samo jedan čas dana. I dosta! A zar će ko drugi biti uništen do narod raskalašni! (46/35)*.

A sada ćemo prići detaljnoj razradi ovih krugova...

Ha Mim (46/1).

Knjigu objavljuje Allah, Silni i Mudri! (46/2).

Mi smo nebesa i Zemlju i ono što je između njih mudro stvorili i do roka određenog, ali nevjernici okreću glave od onoga čime im se prijeti (46/3).

Ovo je prvi ritam na početku sure. On dotiče vezu između ovih arapskih slova koja upotrebljavaju u svome govoru i Knjige oblikovane od istih slova, ali ne na način ljudskog govora. Potvrda ovoj pojavi jeste da je to Knjiga koja je objavljena od Allaha, Silnog i Mudrog! Ovaj ritam također dotiče vezu između Allahove Knjige koja se uči i koja je od Allaha objvaljena i Allahove Knjige koja je vidljiva i koja je Njegovom Rukom oblikovana, Knjige Kosmosa koga oči vide, a srca čitaju.

Obje Knjige počivaju na istini i preciznoj organizaciji. Objava Knjige od Allaha Silnog i Mudrog je pojavni oblik moći i predmet mudrosti. Stvaranje nebesa i Zemlje i onoga što je između njih odjenuto je Istinom: *Mi smo nebesa i Zemlju i ono što je između njih mudro stvorili* (46/3)... preciznim proračunom *do roka određenog* (46/3) u kome se pouzdano zna Allahova mudrost stvaranja i cilj koji je tome On odredio.

Obje Knjige su otvorene, izložene čulima sluha i vida, obje govore o Allahovoj moći i dokaz su Njegove mudrosti, organizacije i proračuna. Knjiga Kosmosa ukazuje na istinitost Knjige koja se uči, na ono čime se prijeti i na radosne vijesti: *ali nevjernici okreću glave od onoga čime im se prijeti* (46/3). Ovo je to osuđivano čudo u sjeni ukazivanja na Knjigu koja je objavljena i Knjigu koja je zorna!

Knjiga koja je objavljena, koja se uči, čita, potvrđuje da je Allah Jedan, a ne mnogobrojan. On je Gospodar svega, jer je On sve stvorio. On je ravnatelj svega i onaj koji sve procjenjuje. Živa Knjiga Kosmosa govori o istoj činjenici. Njegov sistem, njegovo uređenje i harmonija, sve to skupa potvrđuje Jednotu Graditelja, Organizatora i Onoga koji sve oblikuje. On je onaj koji gradi na znanju, koji kreira na spoznaji. Otisak Njegove izrade je jedan u svemu što je stvorio i što je kreirao. Pa kako onda da ljudi umjesto Njega uzimaju druga božanstva? Šta su stvorila ova božanstva i šta su kreirala? Ovo je taj Kosmos koji je izložen pogledima i srcima. Kakvog udjela oni u njemu imaju? Koji su njegov dio oni stvorili?

Reci: "Kažite vi meni i pokažite mi šta su stvorili na Zemlji i da li imaju ikakva udjela u nebesima oni kojima se vi, pored Allaha, klanjate? Donesite mi Knjigu objavljenu prije ove ili samo kakav ostatak znanja, ako istinu govorite" (46/4).

Ovo je uputa od Allaha (Uzvišenog) Svome Poslaniku (alejhi's-selam) da ljude suoči sa dokazom otvorene Knjige Kosmosa. Knjige koja ne prihvata polemiku i obmanu osim onih koji su nerazumni i koji sumnjaju, a koja se obraća ljudskoj prirodi njenom logikom budući da

između nje i prirode postoji osobna, skrivena veza koju je teško pobiti i obmanuti.

Reci: "Kažite vi meni i pokažite mi šta su stvorili na Zemlji (46/4).

Čovjek nikada neće moći ustvrditi da su ta božanstva, svejedno bilo kamen, ili drvo, ili džin, ili melek ili nešto drugo, stvorila nešto na Zemlji ili u zemlji, jer logika prirode, logika stvarnosti govori u lice onih koji nešto tako tvrde:

... i da li imaju ikakva udjela u nebesima (46/4).

Čovjek također nikada neće moći tvrditi da ta božanstva imaju udjela u stvaranju nebesa ili u njihovom posjedovanju. Letimičan pogled na nebesa stvara osjećaj u srcu o veličini Stvoritelja, osjećaj o Njegovoj Jednoti koje se oslobađa devijacija i neistina... Allah koji je objavio Kur'an zna utjecaj pogleda u Kosmos na srca ljudi te ih otuda usmjerava na Knjigu Kosmosa da ga pažljivo čitaju, da ga uzmu kao dokaz i da poslušaju njegov direktni ritam na srca.

Zatim onima koje je zadesila dalja devijacija preprečava put jer bi se moglo desiti da sa ovom devijacijom stignu do ove tvrdnje ili one bez dokaza i argumenata, a u isto vrijeme podučava ih i pokazuje im put pravilnog zaključivanja, zdravog programa u posmatranju, presudi i procjeni.

Donesite mi Knjigu objavljenu prije ove ili samo kakav ostatak znanja, ako istinu govorite" (46/4).

Ili istinitu Knjigu od Allaha ili ostatak pouzdanog i čvrstog znanja. Sve Knjige koje su objavljene prije Kur'ana svjedoče o Jednoti Stvoritelja, Kreatora, Onoga koji sve stvara i oblikuje. Među njima nema nijedne Knjige koja potvrđuje bajke mnogobrojnih božanstava ili koja kaže da ta božanstva na Zemlji imaju svoja stvorenja ili da imaju ikakva udjela u stvaranju nebesa! Nema ništa što bi ovo destruktivno shvaćanje potvrdilo.

Na ovaj način ih Kur'an suočava sa dokazom ovoga Kosmosa. To je odlučujući i čvrsto uvjerljivi dokaz On priječi put tvrdnjama bez dokaza i podučava ih pravilnom programu istraživanja. U jednom ajetu sa vrlo malo riječi, širokog dosega, jakog ritma i odlučujućeg dokaza.

Zatim ih vodi ka objektivnom sagledavanju činjenice ovih tzv. božanstava grdeći ih zbog toga što su ih u zabludu doveli, a ona nijednu njihovu molbu nisu uslišala niti su na ovom svijetu osjetila njihovo

prizivanje, a onda im na Sudnjem danu postaju neprijatelji i poriču da su im se klanjali:

Ko je u većoj zabludi od onih koji se, umjesto Allahu, klanjaju onima koji im se do Sudnjeg dana neće odazvati i koji su prema njihovim molbama ravnodušni (46/5).

Kada ljudi budu sabrani, oni će im biti neprijatelji i poreći će da su im se klanjali (46/6).

Neki od njih su uzimali kipove kao božanstva zbog njih samih ili zbog toga što su ih smatrali posrednicima kod meleka. Neki su obožavali drveće, neki meleke ili šejtane bez posrednika. Nijedno od ovih božanstava u osnovi nisu se odazivali korisnim odzivom. Drveće i kamenje nisu ispunjavali njihove želje. Meleki nisu ispunjavali želje politeista, a šejtani samo navraćanjem na zlo i zabludu. A na Sudnjem danu, kada ljudi budu sabrani kod svoga Gospodara, ovi njima slični smatrat će se nevinim u odnosu na zabludjele koji su ih obožavali, čak će to smatrati i šejtani, kako se navodi u jednoj drugoj suri:

I kada bude sve riješeno, šejtan će reći: "Allah vam je pravo obećanje dao, a ja sam svoja obećanja iznevjerio; ali, ja nisam nikakve vlasti nad vama imao, samo sam vas pozivao i vi ste mi se odazivali; zato ne korite mene, već sami sebe, niti ja mogu vama pomoći niti vi možete pomoći meni. Ja nemam ništa s tim što ste me prije smatrali Njemu ravnim." Nevjernike sigurno čeka bolna patnja (14/22).

Na ovaj način Kur'an ih stavlja licem u lice pred činjenicom njihovog obožavanja i očekivanja na ovome i na drugom svijetu nakon što ih je stavio pred činjenicu Kosmosa koja negira ovo obožavanje i prizivanje i odbija ga. U oba slučaja temeljna činjenica dolazi do punog izražaja, činjenica monoteizma kojom govori Knjiga Kosmosa i koju nalaže i traži sami interes politeista, a na što ih obavezuje i njihovo očekivanje na ovom i na drugom svijetu.

Ako Kur'an prijeti zabludom onima koji se umjesto Allahu klanjaju onima koji im se do Sudnjeg dana neće odazvati, a ovo znači, historijski gledano, božanstva koja su bila poznata ljudskim skupinama do objave Kur'ana, tekst ima šire značenje i dugotrajnije je od ove realne historijske činjenice. Ima li ikoga da je u većoj zabludi od onih koji se, umjesto Allahu, klanjaju drugima u bilo kojem vremenu i na bilo kojem mjestu? Svako, ma ko bio, neće se odazvati onome koji ga je prizivao, niti on posjeduje moć odaziva. Tamo nema nikoga osim Allaha koji radi što hoće. Politeizam se

ne svodi samo na ove primitivne oblike koje su poznavali drevni politeisti. Koliko je politeista koji Allahu pripisuju vladara, visokog uglednika ili bogataša, koje prizivaju i kojima se mole, a svi su oni nesposobni da im se odazovu istinskim odazivom. Svi oni ne mogu ni sami sebi neku korist pribaviti niti od sebe kakvu štetu otkloniti. Njihovo prizivanje je širk. Molba upućena njima je širk. Bojati se njih je širk. To je skriveni širk koji mnogi upražnjavaju a da toga nisu ni svjesni.

Kontekst dalje govori o njihovom stavu u odnosu na Allahova Poslanika (alejhi's-selam) i Istini koju je Poslanik donio, nakon što je govorio o njihovoj stvarnosti i destrukciji politeizma.

Tekst utvrđuje pitanje Objave kao što je utvrdio i pitanje monoteizma:

A kad se ovima Naši jasni ajeti kazuju, onda oni koji ne vjeruju govore o Istini čim im dođe: "Ovo je prava čarolija!" (46/7).

Zar oni da govore: "On ga izmišlja!" Reci: "Pa, ako ga izmišljam, vi me od kazne Allahove nećete moći odbraniti; On dobro zna šta o Kur'anu govorite. On je dovoljan svjedok i meni i vama; On prašta i samilostan je" (46/8).

Reci: "Ja nisam prvi poslanik i ne znam šta će biti sa mnom ili s vama; ja slijedim samo ono što mi se objavljuje i samo sam dužan da otvoreno opominjem" (46/9).

Reci: "Kažite vi meni šta će s vama biti ako je Kur'an od Allaha, a vi u nj nećete da vjerujete, i ako je jedan od sinova Isrāilovih posvjedočio da je i on od Allaha, pa on povjerovao, a vi se uzoholili". Allah, zaista, neće ukazati na pravi put narodu koji sebi nepravdu čini (46/10).

I govore nevjernici o vjernicima: "Da je kakvo dobro, nas oni ne bi u tome pretekli." A kako pomoću njega pravi put nisu našli, sigurno će reći: "Ovo je još davna izmišljotina" (46/11).

Knjiga Mūsāova bila je putovođa i milost prije njega. A ovo je Knjiga na arapskom jeziku koja nju potvrđuje da bi opomenula one koji rade zlo i da bi obradovala one koji čine dobro (46/12).

Tekst počinje izlaganjem pitanja Objave grdeći njihove izjave o tome i njihovo negodovanje kada je riječ o prihvatu ove Objave, a to su *jasni* ajeti koji ne podliježu sumnji ni nejasnoći, neizvjesnosti ni podozrenju. To je *Istina* u koju nema sumnje, a oni za ove ajete i tu Istinu kažu: *Ovo je prava čarolija* (46/7)... Velika je razlika između Istine i čarolije. One nisu istovjetne, a ni slične.

Na ovaj način od samog početka počinje napad na njihovo nasilničko širenje glasina i na njihove ružne tvrdnje koje se ne oslanjaju na dokaz niti na njegovu sjenu. Tekst dalje evoluira u pobijanju njihovog drugog dokaza: *On ga izmišlja* (46/8). Ovaj dokaz nije naveden u formi izjave nego u formi pitanja kao da je ovako nešto nemoguće reći i kao da je vrlo daleko da ovako nešto kaže:

Zar oni da govore: "On ga izmišlja!" (46/8).

Njihova drskost je dosegla dotle da kažu ove riječi koje nikome na um ne padaju?!

Allah upućuje Poslanika (alejhi's-selam) da im odgovori učtivošću Vjerovjesnika koji svjedoči o činjenici njegovog osjećaja spram svoga Gospodara i osjećanja prema svojoj zadaći kao i njegovog osjećaja spram snage i vrijednosti u cijelome ovom Kosmosu:

Reci: "Pa, ako ga izmišljam, vi me od kazne Allahove nećete moći odbraniti; On dobro zna šta o Kur'anu govorite. On je dovoljan svjedok i meni i vama; On prašta i samilostan je" (46/8).

Reci im: Kako ga izmišljam? Za čiji račun Ga izmišljam? Da ga ne izmišljam zbog toga da vjerujete u mene i da me slijedite? Ali: *ako ga izmišljam, vi me od kazne Allahove nećete moći odbraniti* (46/8). On će me kazniti zbog toga što izmišljam. Šta mi onda koristi to što ste vi uz mene i što me slijedite? Vi ste nemoćni da me zaštitite od Allaha kad me On bude kažnjavao zbog izmišljanja i preslabi ste da biste me pomogli.

Ovaj odgovor priliči Vjerovjesniku. Ovome ga je podučio njegov Gospodar. U svemu što postoji on vidi samo Njega. On ne posjeduje nikakvu drugu moć osim Njegove moći. To je i logičan odgovor, shvatljiv za one kojima je upućen i ako bi rasuđivali o njemu po svojoj pameti, odgovor bi bio istovjetan. A onda ih je prepustio Allahu jer *On dobro zna šta o Kur'anu govorite* (46/8)... riječima i djelom, a On će vas nagraditi ili kazniti shodno onome što o vama zna. *On je dovoljan svjedok i meni i vama* (46/8)... svjedoči i presuđuje, a u njegovom svjedočenju i presudi je

dostatnost. *On prašta i samilostan je" (46/8)*. Možda će biti milostiv prema vama, uputiti vas iz Svoje milosti i oprostiti vam grijehe koje ste činili prije Upute i imana.

Odgovor u kome je i opomena i prijetnja, u kome je i poticaj i želja koji prema srcu prave prolaze i dodiruju njegove strune. Oni koji to slušaju osjećaju da je to uzvišenije od njihove komedije i šaljivih tvrdnji. To je u svijesti onog koji poziva vjeri mnogo veće i dublje od onoga što oni osjećaju.

Tekst dalje s njima raspravlja o ovome pitanju - pitanju Objave - iz ugla realnosti i naočigled prisutnih. Šta je to što oni negiraju u Božijoj objavi i zašto požuruju da to optuže kao čaroliju ili kao izmišljotinu? U cijeloj stvari nema ništa čudno niti neobično:

Reci: "Ja nisam prvi poslanik i ne znam šta će biti sa mnom ili s vama; ja slijedim samo ono što mi se objavljuje i samo sam dužan da otvoreno opominjem" (46/9).

Poslanik (alejhi's-selam) nije prvi poslani. I prije njega su bili poslanici. Njegov posao je kao i posao onih prije njega. Tome se ne treba čuditi što on nije prvi poslanik. On je čovjek za koga Allah zna da je spreman da ponese Objavu, pa mu je to i dostavio i javno ispovijeda ono što mu se naređuje. Ovo je srž Objave i njene prirode... Kada se poslanikovo srce spoji, ono ne traži od svoga Gospodara dokaz niti privilegiju. Ono ide na svom putu i kazuje ono što mu se objavljuje od Gospodara: *ne znam šta će biti sa mnom ili s vama; ja slijedim samo ono što mi se objavljuje (46/9)*. On to ne radi zbog toga što zna ono nevidljivo ili zbog toga što ima uvida u ono što će s njim biti, njegovim narodom ili Objavom koju propovijeda. On to radi shodno nalogu i u skladu sa uputama, siguran u svoga Gospodara predajući se Njegovoj volji, pokoravajući se Njegovim usmjeravanjima, praveći iskorake tamo gdje ga Allah vodi. Nevidljivo je pred njim nepoznato čija je tajna poznata samo Allahu. On ne traži da spozna tajnu iza zastora jer je njegovo srce spokojno, jer ga njegova učtivost prema Gospodaru sprječava da spozna ono što mu nije otkriveno. On nikada ne prelazi svoje granice i granice svoga zadatka: *samo sam dužan da otvoreno opominjem" (46/9)*.

To je učtivost onih koji se druže, smirenost onih koji su upućeni, koji u tome oponašaju Allahova Poslanika (alejhi's-selam) i nastavljaju u svome pozivanju Allahu ne zbog toga što znaju cilj ili im je budućnost poznata ili što o tome malo više znaju, nego stoga što je to njihova dužnost i ništa više.

Od svoga Gospodara ne traže dokaz. Njihov dokaz je u njihovim srcima. Oni za sebe ne traže nikakvu privilegiju. Njihova privilegija je njihov izbor. Oni ne prelaze crtu koju im je Allah odredio i zacrtao mjesta za njihova stopala na cijelom ovom dugom putu. On ih suočava sa svjedokom koji ne seže daleko u prošlost čije svjedočenje ima veliku vrijednost. On je jedan od pripadnika objavljenih Knjiga koji poznaju prirodu Objave:

Reci: "Kažite vi meni šta će s vama biti ako je Kur'an od Allaha, a vi u nj nećete da vjerujete, i ako je jedan od sinova Isrāilovih posvjedočio da je i on od Allaha, pa on povjerovao, a vi se uzoholili". Allah, zaista, neće ukazati na pravi put narodu koji sebi nepravdu čini (46/10).

Možda je ovo stvarno stanje. Jedan ili više Sinova Isrāilovih zna da je priroda Kur'ana, ustvari, priroda svih objavljenih Knjiga od Allaha na osnovu njegovog saznanja o prirodi Tevrāta, pa je povjerovao. U predajama se navodi da se ovaj ajet odnosi na Abdullaha ibni Selama, da ova sura nije objavljena u Mekki, jer je on islam primio u Medini. Također se navodi da je ovo medinski ajet objavljen kao potvrda prelaska Abdullaha (Allah njime bio zadovoljan) na islam. Takoder postoje predaje koje kažu da je ovo mekkanski ajet i da se ne odnosi na Abdullaha ibni Selama.

Možda sve ovo ukazuje na jedan drugi događaj koji se desio u Mekki. Neki pripadnici objavljenih Knjiga, iako su bili malobrojni u Mekki, prihvatili su islam. Njihovo prihvatanje islama, kao pripadnika objavljenih Knjiga, imalo je svoje vrijednosti u nepismenoj politeističkoj sredini. Otuda Kur'an ukazuje na to na mnogim mjestima, a s time je suočio i politeiste koji bez znanja, Upute i Knjige negiraju Kur'an.

Ovo je stil u polemici: *Reci: "Kažite vi meni šta će s vama biti ako je Kur'an od Allaha"* (46/10) kojim se želi uzdrmati upornost i inad u dušama Mekkelija izazvati strah u njima i otežati im put u negiranju Kur'ana. Ako je tvrdnja da je ovaj Kur'an zaista od Allaha kao što kaže Muhammed, u tom slučaju kazna će biti teška. Otuda je najbolje da budu obazrivi, jer su ove tvrdnje, možda, istinite pa će se na njih sručiti to čime su upozoravani. Pametnije je da se stope u negiranju i da o svemu razmisle, da budu obazrivi prije nego budu suočeni sa tom teškom kaznom. Posebno ako ovome dodamo da je jedan ili više pripadnika objavjene Knjige potvrdio da je priroda Kur'ana, ustvari, priroda Knjige koja je prije njega objavljena i da on slijedi ovo iskušenje vjerom. Dočim oni kojima je objavljen Kur'an na njihovom jeziku, jednom od njih, to negiraju i ohole se. To je očito nasilje i očito prekoračenje potpuno jasne Istine, koje zaslužuje da bude

sankcionisano od strane Allaha: *Allah, zaista, neće ukazati na pravi put narodu koji sebi nepravdu čini* (46/10).

Kur'an slijedi različite puteve, stilove i metode kojima suočava sumnjivo ljudsko srce, njegove devijacije i bolesti i to liječi svim mogućim načinima. U tim različitim metodama je i popudbina za one koji pozivaju u ovu vjeru. I sa čvrstim uvjerenjem da je ovaj Kur'an Objava od Allaha, on koristi metod sumnje, a ne metod čvrstog uvjerenja radi ciljeva koje smo ranije istakli. To je jedan od mnogih metoda uvjeravanja u nekim situacijama.

Nakon ovoga tekst izlaže mišljenje politeista o Kur'anu i o ovoj vjeri. On iznosi njihovo izvinjenje zbog ove negacije i njihovo odricanje od toga. Oholo izvinjenje vjernicima:

I govore nevjernici o vjernicima: "Da je kakvo dobro, nas oni ne bi u tome pretekli." A kako pomoću njega pravi put nisu našli, sigurno će reći: "Ovo je još davna izmišljotina" (46/11).

Mnogi siromašni ljudi i neki klijenti su u prvo vrijeme požurili prije drugih i prihvatili islam, što je dalo povoda politeistima da kažu da je ova vjera kakvo dobro, nas oni ne bi u tome pretekli niti bi to oni prije nas spoznali. Mi na svojim položajima imamo veće mogućnosti spoznaje i mi to što valja bolje pozajemo od njih.

Stvari, međutim, baš ne stoje tako kako oni misle. Šta je to što ih je navelo da sumnjaju u Kur'an pa negiraju Istinu na kojoj on počiva, dobro koje u sebi sadrži. To je njihova oholost da se pokore Muhammedu, da izgube svoj društveni i ekonomski položaj. Ovome treba dodati i njihov šuplji ponos očevima i djedovima i onaj položaj koji su oni uživali. Međutim, oni koji su požurili da prihvate islam i koji su ih u tome pretekli nisu imali tih prepreka koje su stajale pred ovim plemstvom i ovim moćnicima.

To su hirovi koji ih čine velikim i koji ih sprječavaju da se pokore Istini, da čuju glas prirode i da se predaju dokazima. To ih puni inadom i udaljava od Istine. Oni izmišljaju isprike, a one koji su prihvatili Istinu nepravedno optužuju. Oni nikada neće priznati da su pogriješili. Ličnost njihova je osa života. Život kruži oko toga:

A kako pomoću njega pravi put nisu našli, sigurno će reći: "Ovo je još davna izmišljotina" (46/11).

Naravno, mahana je u Istini koju oni nisu dokučili niti su se njoj pokorili. Mora da u Istini postoji mahana jer je nemoguće da oni pogriješe. Oni su prema sebi, ili kao da žele da to stave do znanja masama, nepogrješivi.

Ovaj odjeljak koji se odnosi na Objavu i Kur'an završava ukazivanjem na Knjigu koja je dostavljena Mūsāu i potvrđivanju njene istinitosti od strane Kur'ana - kako je ranije navedeno u svjedočenju jednog od Sinova Isrāilovih:

Knjiga Mūsāova bila je putovođa i milost prije njega. A ovo je Knjiga na arapskom jeziku koja nju potvrđuje da bi opomenula one koji rade zlo i da bi obradovala one koji čine dobro (46/12).

Kur'an stalno ukazuje na vezu između njega i Knjiga objavljenih prije njega, a posebno na Knjigu koja je objavljena Mūsāu s obzirom da Knjiga koja je objavljena Isau predstavlja dopunu Tevrāta i njegov produžetak. Osnova zakona i vjere sadržane su u Tevrātu. Zbog čega se i Knjiga koja je objavljena Mūsāu naziva *Imamom (Putovođom)*. Kur'an je opisuje kao Knjigu milosti. Svaka nebeska Knjiga je milost Zemlji i onima koji žive na Zemlji sa svim značenjem koje u sebi sadrži riječ rahmet kako na ovome tako i na drugom svijetu... *A ovo je Knjiga na arapskom jeziku koja nju potvrđuje* (46/12)... potvrđuje prve temelje na kojima počivaju sve vjere; Božanski program koji slijedi sve religije i temeljne, izvorne smjernice koje vode čovječanstvo ka spajanju sa Jendim i Jedinim Gospodarem.

Ukazivanje na njegov arapski jezik je dobročinstvo prema Arapima i njihovo podsjećanje na blagodati kojima ih je Allah obasuo; Njegovu brigu o njima; Njegovu pažnju prema njima. Vanjski oblik toga je njihov izbor da budu nosioci ove Objave kao i njihov jezik koji će biti zajamčen ovim Kur'anom.

Zatim slijedi objašnjenje prirode Objave i njene svrhe:

... da bi opomenula one koji rade zlo i da bi obradovala one koji čine dobro (46/12).

Na kraju ovog prvog kruga predstavlja im nagradu onih koji čine dobro i pojašnjava ovu radosnu vijest koju im sa sobom nosi ovaj časni

Kur'an pod uvjetom da priznaju Gospodstvo samo Allahu i da ustraju u ovom vjerovanju i njegovim zahtjevima:

Oni koji govore: "Naš Gospodar je Allah!" - i istraju na pravom putu, neka se ničega ne boje i ni za čim nek ne tuguju! (46/13).

Oni će stanovnici dženneta biti, u njemu će vječno boraviti, i to će im biti nagrada za ono što su radili (46/14).

Njegove riječi: *Naš Gospodar je Allah!* (46/13) nisu samo riječi koje se izgovaraju. To nije ni samo vjerovanje u srcu. To je program cjelokupnog življenja koji obuhvaća sve aktivnosti i sva usmjerenja, svaki pokret i svaku misao. On je tezulja na kojoj se vagaju razmišljanja i osjećaji ljudi i stvari, djela i događaja, veza i korijena u cijelom ovom egzistiranju.

Naš Gospodar je Allah! (46/13) - Njemu se treba klanjati, Njemu okretati, Njega se treba bojati i na Nj oslanjati.

Naš Gospodar je Allah! (46/13) - nikome i ničemu ne treba račun polagati osim Njemu. Nikoga se ne treba bojati niti nešto od nekog iščekivati osim od Allaha.

Naš Gospodar je Allah! (46/13) - sve naše aktivnosti, sva naša razmišljanja i procjene treba da budu usmjerene prema Allahu i Njegovom zadovoljstvu.

Naš Gospodar je Allah! (46/13) - za sve presude treba se Njemu obratiti. Vlast je samo u Njegovom zakonu. Uputa je samo Njegova Uputa.

Naš Gospodar je Allah! (46/13) - sve što je u Kosmosu i na Kosmosu povezano je sa nama, a mi se sa tim susrećemo u našoj povezanosti sa Allahom.

Naš Gospodar je Allah! (46/13) - to je sveobuhvatni i na ovaj način puni program. To nisu riječi koje izgovaramo ustima. To nije pasivno vjerovanje koje je daleko od realnog života.

... i istraju na pravom putu (46/13) - ovo je ono drugo: ustrajnost, neprekidnost, kontinuitet i nepokolebljivost na ovom programu je stepen više nakon prihvatanja programa... Ustrajnost duše i sigurnost srca... Ustrajnost u osjećajima i mislima bez kolebanja, uzbuđenja, sumnji, djelovanjem privlačnih snaga, pobuda i poticaja koje mogu biti raznovrsne, mnogobrojne i jake. Ustrajnost djelom i moralom na izabranom programu.

Na tom putu postoje mnoge prepreke, klizava mjesta, trnovitosti. Na tom putu čujemo poklike ka devijaciji i sa svih strana!

Naš Gospodar je Allah! (46/13) - to je program. Ustrajnost na tom programu je jedan stepen više nakon njegove spoznaje i izbora. Oni kojima je Allah dao tu spoznaju i ustrajnost - oni su najodabraniji. Oni *neka se ničega ne boje i ni za čim nek ne tuguju!* (46/13). Koga bi se bojali i za čim bi tugovali?! Program koji spaja i ustrajnost na njemu su garancije dosegnuća.

Oni će stanovnici dženneta biti, u njemu će vječno boraviti, i to će im biti nagrada za ono što su radili (46/14).

Riječi *ono što su radili* (46/14) pojašnjavaju značenje riječi: *Naš Gospodar je Allah!* (46/13) i značenje ustrajnosti na ovom programu u životu. One ukazuju da tamo postoje djela čija će nagrada biti vječni boravak u Džennetu, djela koja izviru iz tog programa: *Naš Gospodar je Allah!* (46/13) i iz ustrajnosti i nepokolebljivosti na tom programu.

Odavdje vidimo da riječi uvjerenja u ovoj vjeri nisu samo riječi koje se jezikom izgovaraju. Očitovanje da je samo Allag Bog nije fraza, nego i program. Ako bi to bila samo fraza, onda to ne bi bio stup islama, jedan od nabrojanih i traženih stupova islama!

Otuda je moguće da shvatimo stvarnu vrijednost ovog očitovanja koje danas izgovaraju milioni ljudi. Međutim, to očitovanje nema nikakva utjecaja na njihov život. To je kod njih samo fraza. Oni žive na programu džahilijjeta, na programu koji je sličan politeističkom programu i dok ustima izgovaraju ovu frazu, njihove usne su prazne!

Samo je Allah Bog! ili *Naš Gospodar je Allah!* (46/13) predstavljaju program života... Ovo je ono što treba da se ustali u svijesti kad god se traga za potpunim programom na koji ukazuje ova formula i za čime teži...

« وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ إِحْسَانًا، حَمَلَتْهُ أُمُّهُ كُرْهًا، وَوَضَعَتْهُ كُرْهًا، وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ
ثَلَاثُونَ شَهْرًا، حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ أَشُدَّهُ وَبَلَغَ أَرْبَعِينَ سَنَةً، قَالَ: رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ
نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ، وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ، وَأَصْلِحْ لِي فِي ذُرِّيَّتِي،

إِنِّي تُبْتُ إِلَيْكَ ، وَإِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ * أُولَٰئِكَ الَّذِينَ نَتَقَبَّلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا ،
وَنَتَجَاوَزُ عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ ، وَعْدَ الصِّدْقِ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ .

« وَالَّذِي قَالَ لِوَالِدَيْهِ : أُفٍّ لَكُمَا ! أَتَعِدَانِنِي أَنْ أُخْرَجَ وَقَدْ خَلَتِ الْقُرُونُ مِنْ
قَبْلِي ، وَهُمَا يَسْتَغِيثَانِ اللَّهَ . وَيْلَكَ آمِنْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ . فَيَقُولُ : مَا هَٰذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ
الْأَوَّلِينَ * أُولَٰئِكَ الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ الْقَوْلُ فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمْ مِنَ الْجِنِّ
وَالْإِنْسِ ، إِنَّهُمْ كَانُوا خَاسِرِينَ .

« وَلِكُلٍّ دَرَجَاتٌ مِمَّا عَمِلُوا ، وَلِيُوَفِّيَهُمْ أَعْمَالَهُمْ ، وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ .

« وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ . أَذْهَبْتُمْ طَيِّبَاتِكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا ،
وَاسْتَمْتَعْتُمْ بِهَا . فَالْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ
الْحَقِّ ، وَبِمَا كُنْتُمْ تَفْسُقُونَ » . .

Čovjeka smo zadužili da roditeljima svojim čini dobro; majka njegova s mukom ga nosi i u mukama ga rađa, nosi ga i doji trideset mjeseci. A kad dospije u muževno doba i kad dostigne četrdeset godina, on rekne: "Gospodaru moj, dozvoli mi da Ti budem zahvalan na blagodati koju si darovao meni i roditeljima mojim, i pomozi mi da činim dobra djela kojima ćeš zadovoljan biti, i učini dobrim potomke moje; ja se, zaista, kajem i odan sam Tebi" (46/15).

Eto, od takvih ćemo Mi dobra djela koja su radili primiti, a preko ružnih postupaka njihovih preći; od stanovnika dženneta će oni biti, istinito obećanje koje im je dano ćemo im ispuniti (46/16).

A onaj koji roditeljima svojim kaže: "Ih, što mi prijetite da ću biti oživljen kad su prije mene toliki narodi bili i nestali!" - a oni, zazivajući Allaha u pomoć, govore: "Teško tebi, vjeruj, Allahova prijetnja će se, doista, obistiniti!" On odgovara: "To su izmišljotine naroda drevnih!" (46/17).

Na takvima treba da se ispuni Riječ rečena o narodima: džinnovima i ljudima koji su prije njih bili i nestali, jer - oni su, zaista, nastradali (46/18).

Za sve će biti posebni stepeni, prema tome kako su radili; da ih nagradi ili kazni za djela njihova, - nepravda im se neće učiniti (46/19).

A na Dan kad oni koji nisu vjerovali pred vatrom budu zaustavljeni: "Vi ste u svom životu na Zemlji sve svoje naslade iskoristili i u njima uživali, a danas sramnom patnjom bićete kažnjeni zato što ste se na Zemlji, bez ikakva osnova, oholo ponašali i što ste raskalašni bili" (46/20).

Ova cjelina teče sa prirodnom njenom ustrajnošću i njenom devijantnošću u vrijeme dok je ustrajna i u vrijeme kada završava devijacijom. Cjelina počinje zaduženjem koje se odnosi na roditelje. Često ovo zaduženje dolazi odmah poslije govora o vjerovanju u Allaha ili prati ovaj govor. To zbog toga što je korijen očinstva i sinovstva prvi korijen poslije imana po snazi i važnosti i među prvima koje treba štititi i poštivati. U ovom povezivanju postoje dva dokaza. Prvi je srodstvo po vjeri, koga slijedi srodstvo po krvi u najčvršćem obliku.

U ovoj cjelini su dva primjera prirode. U prvom se susreće srodstvo po vjeri i srodstvo po roditeljima na Pravom Putu koji vodi Allahu. U drugom se razdvaja srodstvo po porijeklu od srodstva po vjeri. Oni se ne susreću. Prvi primjer ide u Džennet i njegova nagrada je radosna vijest, a drugi primjer ide u Džehennem i njegov udio je da iskusi kaznu. Povodom ovog tekst iznosi scenu kažnjavanja kao jednu od scena Kijametskog dana, prikazujući kaznu oholih i griješnih.

Čovjeka smo zadužili da roditeljima svojim čini dobro (46/15).

Time je zadužen sav ljudski rod, zaduženje koje počiva na temeljima humanosti bez potrebe za nekim atributom osim ovoga. To je apsolutna oporuka dobročinstva koja nije ničim ograničena. Svojstvo roditelja traži ovo dobročinstvo bez potrebe za bilo kojim drugim atributom. To je oporuka od strane Stvoritelja čovjeka, možda i nešto što je posebno za ovaj rod. Nije poznato u svijetu ptica, životinja, gmizavaca itd. da su mladi zaduženi da se brinu o starijim. Ono što primjećujemo jeste da je priroda ovih stvorenja zadužila starije da vode brigu o mlađim. Možda je ova oporuka nešto posebno što se odnosi na ljudski rod.

U Kur'anu i hadisu Allahova Poslanika (alejhi's-selam) oporuka i briga o roditeljima ponovljena je više puta, dok je oporuka i briga o djeci od strane roditelja rijetko spomenuta i to samo u nekim posebnim okolnostima, jer priroda sama od sebe nalaže roditeljima da se brinu o djeci; to je spontana briga koja izbija iz same ličnosti kojoj nisu potrebni neki poticaji. To uz punu, čudnu i plemenitu žrtvu koja ponekad doseže i granice smrti, a da i ne govorimo o bolu, bez uzvraćanja i očekivanja neke naknade za to, bez dobročinstva pa čak i želje da im se uputi zahvala! Nove generacije rijetko se okreću iza sebe, rijetko se okreću na generacije koje su se zbog njih žrtvovale, jer oni stalno jure naprijed tražeći nove genracije koje će ih štititi. I tako se život odvija!

Islam porodicu smatra prvom ciglom u svojoj zgradi i gnijezdom u kome mladi ptići rastu, razvijaju se i podučavaju u ljubavi, kooperaciji, solidarnosti i izgradnji. Dijete koje je lišeno porodičnog gnijezda raste i razvija se na neprirodan način u mnogim stranama svoga života ma koliko u izobilju imao sredstava za odmor i odgoj u sredini koja nije porodična. Prvo što gubi u okruženju koje nije porodično okruženje jeste ljubav i osjećaj za ljubav. Dokazano je da dijete u svojoj prirodi voli da bude samo pod uplivom majke prve dvije godine svoga života. U tome ne voli da mu se bilo ko pridružuje. U dječijim vrtićima to mu nije moguće ispuniti jer jedna odgajateljica odgaja više djece koja se medusobno mrze zbog neprirodne zajedničke majke. U njihovim srcima su zasijane klice mržnje a ne ljubavi. Dijete takoder traži jednu čvrstu vlast koja će ga kontrolisati u jednom periodu njegovog života dok ne stasa u čvrstu ličnost. Ovo je moguće realizirati samo u prirodnoj porodičnoj sredini. U domovima ovo nije moguće realizirati jer tamo ne postoji čvrsta osobna vlast koja bi to mogla promijeniti zbog smjena. Njihove ličnosti postaju uzdrmane, lišene čvrstine. Eksperimenti u dječijim domovima svaki dan otkrivaju originalnu mudrost da je porodica prva ćelija u izgradnji zdravog društva koje islam teži da izgradi na temeljima zdrave prirode.

Kur'an slika tu veliku i plemenitu žrtvu koju pruža majka, a koju ne može nadoknaditi nikakvo dobročinstvo od strane djece ma koliko dobro proveli Allahove oporuke o roditeljima.

... majka njegova s mukom ga nosi i u mukama ga rađa, nosi ga i doji trideset mjeseci (46/15).

Konstrukcija riječi i njihova zvučnost skoro da je utjelovila trud, napor, iscrpljenost i nemoć: *majka njegova s mukom ga nosi i u mukama ga rađa* (46/15) - kao da je to uzdisaj nevoljnika koji nosi breme, koji teško diše,

koji je zasopljen. To je slika trudnice, posebno u danima kada je pred porođaj, slika porođaja, porođajnih bolova!

Embriologija je napravila krupne iskorake jer je otkrila u čulnoj i uzbudljivoj formi veliko i velikodušno požrtvovanje u procesu trudnoće. Jajna ćelija se odmah nakon oplodnje implantira za zid maternice. Ona razgrađuje sluznicu maternice, a produkti te razgradnje služe joj u prvo vrijeme za ishranu. To je kratkotrajna faza ishrane zametka razgrađenim majčinim tkivom. U trenutku kada zametak razgradi stijenke krvnih žila sluznice maternice, oblije ga krv majke. Tako zametak počinje primati hranljive sastojke neposredno iz krvi majke – što predstavlja novu fazu u ishrani zametka. Majka koja je jako skromna, jede i pije, vrši probavu hrane i apsorbira kako bi osigurala svježu krv ovome zametku. U vremenu formiranja kostiju zametak ima potrebu za većim količinama kalcija kojeg apsorbira iz krvi majke, a ona osjeća nedostatak za kalcijem jer ga prosljeđuje putem krvi kako bi podigla kostur ovog malog stvorenja. Ovo je samo jedan detalj od svega onoga što je mnogo veće!

Zatim dolazi porod, težak i razoran. Međutim, majka i pored svih ovih nedaća i bolova ne stoji na putu prirode. Ona ne zaboravlja slasti ploda, zov ploda prirode koja daruje život novoj klici, da živi, da se razvija i produžava vrstu, dok se ona suši i nestaje.

Zatim dolazi dojenje i briga o djetetu kada majka sokove svoga mesa i kostiju pruža djetetu kroz mlijeko i sokove svoga srca i nervnog sistema kroz brigu oko djeteta. Najveća nagrada za nju je da dijete vidi zdravo i napredno. Ovo je njena jedina nagrada!

Pa, kako da čovjek nagradi ovaj trud? Koliko god učinio, učinio je neznatno malo.

Istinu je rekao Allahov Poslanik (alejhi's-selam) kada mu je došao jedan čovjek, a nosio je na leđima svoju majku i s njom tavaf oko Kabe činio. Upitao je Poslanika da li se ovim činom odužio svojoj majci. Poslanik je rekao: "Ne, ni za jedan njen uzdisaj!"[1]

Nakon ovog zadržavanja u odnosu na roditelje i buđenje osjećaja u svijesti čovjeka kroz sliku plemenite žrtve predstavljene u majci, tekst prelazi na novu etapu u razvoju čovjeka, etapu zrelosti i muževnog doba uz čestitost prirode i upute srca:

---

[1] Hadis prenosi Hafiz Ebu Bekr Bezzar svojim senedom od Burejdea, a on od svoga oca.

A kad dospije u muževno doba i kad dostigne četrdeset godina, on rekne: "Gospodaru moj, dozvoli mi da Ti budem zahvalan na blagodati koju si darovao meni i roditeljima mojim, i pomozi mi da činim dobra djela kojima ćeš zadovoljan biti, i učini dobrim potomke moje; ja se, zaista, kajem i odan sam Tebi" (46/15).

Muževno doba je izmedu tridesete i četrdesete godine. Četrdesete godine su najzrelije godine muževnosti. U tim godinama se upotpunjavaju sve snage i mogućnosti. Čovjek je pripremljen da razmišlja i planira zrelo i smireno. U ovim godinama zdrava i čestita priroda usmjerava se na ono što se nalazi izvan ovog života i poslije ovog života. Razmišlja o sudbini i svome ishodu.

Kur'an ovdje slika misao čestite osobe koja se našla na razmedu puteva, izmedu života provedenog u susjedstvu i života čiji dio samo što se nije pojavio. Čestita osoba se tada okreće Allahu:

Gospodaru moj, dozvoli mi da Ti budem zahvalan na blagodati koju si darovao meni i roditeljima mojim (46/15).

Ovo je poziv srca koje osjeća blagodati svoga Gospodara, koje povećava i uvećava blagodati kojima ga Allah obasipa, njega i njegove roditelje prije, srca koje umanjuje svoj trud u zahvali. Doziva svoga Gospodara da mu pomogne *da mu dozvoli* (46/15) da obavi obavezu zahvale i da njegovu snagu i njegovu preokupaciju usmjeri samo na ovu veliku obavezu:

... i pomozi mi da činim dobra djela kojima ćeš zadovoljan biti (46/15).

Ovo je drugi poziv. On traži pomoć da mu pomogne da čini dobra djela sa čijom će punoćom i dobrotom Allah biti zadovoljan jer je to ono za čim on teži i jedino u šta polaže nadu.

... i učini dobrim potomke moje (46/15).

Ovo je treći poziv. To je želja svakog vjernika da se nastave dobra djela u njegovom potomstvu i da se njegovo srce privikne na njegove osjećaje da poslije njega njegovi potomci obožavaju Allaha i mole Njegovo zadovoljstvo. Dobro potomstvo je želja svakog dobrog Allahovog roba. To je kod njega više vrijedno od bilo kojih zaliha i blaga. To je ugodnije njegovom srcu od svih nakita. Poziv se proteže od roditelja i obuhvata i veže potomstvo poslije njih u pokornosti Allahu.

Njegova molba upućena Gospodaru je iskrena molba. To je kajanje i odanost Allahu:

"... ja se, zaista, kajem i odan sam Tebi" (46/15).

To je odnos roba dobrog, pravilne i zdrave prirode prema svome Gospodaru. Odnos Gospodara prema svome robu vidljiv je iz ovog kur'anskog ajeta:

Eto, od takvih ćemo Mi dobra djela koja su radili primiti, a preko ružnih postupaka njihovih preći; od stanovnika dženneta će oni biti, istinito obećanje koje im je dano ćemo im ispuniti (46/16).

Nagrada će se mjeriti prema najboljim djelima. Loša djela će biti oproštena, neće biti uzimana u obzir. Ishod će biti Džennet sa njegovim pravim stanovnicima. To je ispunjenje iskrenog obećanja koje je dato na ovome svijetu. Allah neće iznevjeriti Svoje obećanje, a to je obilna i puna nagrada.

Drugi primjer je primjer devijantnog, zabludjelog i nemoralnog:

A onaj koji roditeljima svojim kaže: "Ih, što mi prijetite da ću biti oživljen kad su prije mene toliki narodi bili i nestali!" (46/17).

Roditelji su vjernici, a dijete je neposlušno jer prvo što negira jeste njihovo dobročinstvo. Ono im se obraća uvredljivim, grubim i bezobraznim riječima: *Uh vama dvoma!* (46/17), a zatim negira i drugi svijet neosnovanim dokazom: *što mi prijetite da ću biti oživljen kad su prije mene toliki narodi bili i nestali!"* (46/17). Mnogi su otišli, a nijedan se nije vratio... Sudnji dan je predodređen do određenog roka. Proživljenje sveobuhvatno bit će poslije određenog roka ovoga svijeta. Niko to nije dijelio, odnosno niko nije rekao da će biti proživljena jedna generacija, pa onda druga nakon nje. To nije igra i zabava. To je konačni obračun svih putovanja nakon njihovog završetka!

Roditelji vide negiranje i čuju nevjerovanje. Oni su prestrašeni onim što neposlušno dijete govori svome Gospodaru i njima. Njihovi osjećaji se tresu zbog ovog napada i ove drskosti. Oni uzvikuju: *"Teško tebi, vjeruj, Allahova prijetnja će se, doista, obistiniti!"* (46/17). U njihovim riječima se

osjeća strah od onoga što čuju, dok je on uporan u nevjerovanju, nepopustljiv u negiranju. *On odgovara: "To su izmišljotine naroda drevnih!"* (46/17).

Ovdje ga suočava sa njegovom neizbježnom sudbinom:

Na takvima treba da se ispuni Riječ rečena o narodima: džinnovima i ljudima koji su prije njih bili i nestali, jer - oni su, zaista, nastradali (46/18).

Riječ rečena koja treba da se ispuni nad ovim i njemu sličnim je kazna koja će stići one koj negiraju Istinu i koji izmišljaju laži. Njih ima mnogo. Neki od njih su već nestali. Oni pripadaju i džinima i ljudima. Oni će nastradati sukladno prijetnji Onoga koji je iskren, koji će svoje prijetnje ispuniti i koji neće dopustiti da one propadnu. *Oni su, zaista, nastradali* (46/18). A ima li većeg gubitka od gubitka vjere i uvjerenja na ovom svijetu, zatim gubitka zadovoljstva i blagodati na drugom svijetu i, na kraju, kazna će biti primijenjena nad onima koji su negirali Istinu i bili devijantni.

Nakon uopćenog pojašnjenja nagrade i kazne onima koji su upućeni i onima koji su zalutali u tekstu je predstavljen precizan obračun i procjena svakome ponaosob iz ove dvije grupe ljudi:

Za sve će biti posebni stepeni, prema tome kako su radili; da ih nagradi ili kazni za djela njihova, - nepravda im se neće učiniti (46/19).

Svako će imati svoj stepen, svoje djelo pred sobom u granicama ove općenitosti oko nagrade ili kazne svake od ovih grupa.

Oba ova primjera su opća. Oni postoje u svakom narodu. U ovom stilu ovdje su svedena na dvije osobe jer to jače djeluje kao primjer i izgleda kao da je stvarno.

Postoje mnoge predaje koje ukazuju da se pod ovim misli na određene osobe. Međutim, nijedna od ovih predaja nema stepen autentičnosti. Otuda je to bolje uzeti kao primjeri uzorak našto ukazuje i pogovor poslije svakog od ova dva primjera. Prvi pogovor: *Eto, od takvih ćemo Mi dobra djela koja su radili primiti, a preko ružnih postupaka njihovih preći; od stanovnika dženneta će oni biti, istinito obećanje koje im je dano ćemo im ispuniti* (46/16). Drugi pogovor glasi: *Na takvima treba da se*

ispuni Riječ rečena o narodima: džinnovima i ljudima koji su prije njih bili i nestali, jer - oni su, zaista, nastradali (46/18). Zatim, nakon ovoga slijedi opći pogovor u kome stoji: *Za sve će biti posebni stepeni, prema tome kako su radili; da ih nagradi ili kazni za djela njihova, - nepravda im se neće učiniti* (46/19). Sve ovo ukazuje da se radi o primjerima koji se ponavljaju, primjerima i jednih i drugih.

Na kraju ih suočava sa vidljivom scenom na Sudnjem danu u koji na ovome svijetu nisu htjeli da vjeruju:

A na Dan kad oni koji nisu vjerovali pred vatrom budu zaustavljeni: "Vi ste u svom životu na Zemlji sve svoje naslade iskoristili i u njima uživali, a danas sramnom patnjom bićete kažnjeni zato što ste se na Zemlji, bez ikakva osnova, oholo ponašali i što ste raskalašni bili" (46/20).

Prizor je brz i odlučan. On je dubokog i širokog okreta. To je zaustavljanje pred Vatrom, njihovo stajanje pred Vatrom, neposredno pred bacanje u nju. Tada će im biti kazani uzroci zaustavljanja pred Vatrom i bacanja u nju: *"Vi ste u svom životu na Zemlji sve svoje naslade iskoristili i u njima uživali"* (46/20). Posjedovali ste lijepe stvari i te ugodne stvari ste potrošili na ovom svijetu. Ništa od toga niste pohranili za budući svijet. Uživali ste u tome, a niste mislili na drugi svijet. Uživali ste kao što uživa stoka kada dođe do slatkog zalogaja ne gledajući na drugi svijet, niti se zahvaljujući Allahu na Njegovim blagodatima, a nije bilo ni sustezanja od onoga što je zabranjeno. Vi ste imali dunjaluk, a ne ahiret. Zamijenili ste to trenutačno uživanje na zemlji za ovo vječno na drugom svijetu čije granice zna samo Allah!

... a danas sramnom patnjom bićete kažnjeni zato što ste se na Zemlji, bez ikakva osnova, oholo ponašali i što ste raskalašni bili" (46/20).

Svaki Božiji rob koji se na zemlji oholi, oholi se bespravno. Veličina pripada samo Allahu. Niko od Njegovih robova u tome nema nikakva udjela. Sramna patnja je pravedna kazna za one koji su se na zemlji oholo ponašali. Kazna za oholost je sramna. Sramna kazna je i za raskalašenost na zemlji, za odstupanje od Allahova programa. Snaga i moć, zaista, pripadaju samo Allahu, Njegovu Poslaniku i vjernicima.

Ovako završava ovaj krug sure. On izlaže ta dva primjera i njihovu sudbinu na kraju kruga dirljivom scenom onih koji su negirali drugi svijet, onih koji su sebi dozvolili da odstupe od Allahova programa i onih koji su se oholo ponašali na zemlji. To je dodir za ljudsko srce koji potiče zdravu i ispravnu prirodu da slijedi put koji ga vodi u sigurna područja.

« وَاذْكُرْ أَخَا عَادٍ إِذْ أَنْذَرَ قَوْمَهُ بِالْأَحْقَافِ ، وَقَدْ خَلَتِ النُّذُرُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ ، إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ * قَالُوا : أَجِئْتَنَا لِتَأْفِكَنَا عَنْ آلِهَتِنَا ؟ فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ * قَالَ : إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ ، وَأُبَلِّغُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ ، وَلَٰكِنِّي أَرَاكُمْ قَوْمًا تَجْهَلُونَ .

« فَلَمَّا رَأَوْهُ عَارِضًا مُسْتَقْبِلَ أَوْدِيَتِهِمْ قَالُوا : هَٰذَا عَارِضٌ مُمْطِرُنَا . بَلْ هُوَ مَا اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ : رِيحٌ فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ * تُدَمِّرُ كُلَّ شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا . فَأَصْبَحُوا لَا يُرَىٰ إِلَّا مَسَاكِنُهُمْ . كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ .

« وَلَقَدْ مَكَّنَّاهُمْ فِيمَا إِنْ مَكَّنَّاكُمْ فِيهِ ، وَجَعَلْنَا لَهُمْ سَمْعًا وَأَبْصَارًا وَأَفْئِدَةً ، فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ سَمْعُهُمْ وَلَا أَبْصَارُهُمْ وَلَا أَفْئِدَتُهُمْ مِنْ شَيْءٍ ، إِذْ كَانُوا يَجْحَدُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ .

«وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا مَا حَوْلَكُمْ مِنَ الْقُرَىٰ، وَصَرَّفْنَا الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ* فَلَوْلَا نَصَرَهُمُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ قُرْبَانًا آلِهَةً ! بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْ ، وَذَٰلِكَ إِفْكُهُمْ وَمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ » :

I spomeni brata Ādovog, kad je narod svoj u Ahkafu opominjao - a bilo je i prije njega i poslije njega poslanika: "Klanjajte se samo Allahu, ja, zaista, strahujem da ćete biti u mukama na Velikom danu!" - (46/21)

oni su odgovarali: "Zar si nama došao da nas od božanstava naših odvratiš. Neka se, eto, ostvare prijetnje tvoje, ako istinu govoriš!" (46/22).

"Samo Allah zna kad će to biti!" - on bi govorio -, "ja vam kazujem ono što mi se objavljuje, a vi ste, vidim, narod u neznanju ogrezao" (46/23).

I kad ugledaše oblak na obzorju, koji se prema dolinama njihovim kretao, povikaše: "Ovaj nam oblak kišu donosi!" – "Ne, to je ono što ste požurivali: vjetar koji vam bolnu patnju nosi, (46/24)

koji, voljom Gospodara svoga, sve ruši." I ujutro su se vidjele samo nastambe njihove; tako Mi kažnjavamo narod grešni (46/25).

Njima smo dali mogućnosti koje vama nismo dali: i sluh i vid i razum smo im dali, ali im ni sluh njihov ni vid njihov ni razum njihov nisu ni od kakve koristi bili, jer su Allahove dokaze poricali - i sa svih strana ih je okružilo ono čemu su se ismijavali (46/26).

Neke gradove oko vas još davno smo uništili, a objasnili smo im bili na razne načine dokaze, ne bi li se pokajali (46/27).

A zašto im nisu pomogli oni koje su, pored Allaha, prihvatili da im budu posrednici i bogovi? Ali, njih nije bilo. To su bile samo klevete njihove i laži (46/28).

Ovaj krug se odvija u drugoj oblasti. On je u službi problema koga liječi ova sura. On liječi ljudsko srce iz drugog ugla koji se razlikuje od ona dva kojima je liječeno u prvom i drugom krugu. Krug stradanja naroda Ād i gradova oko Mekke. Oni su zauzeli stav prema svome poslaniku i bratu svome Hudu (alejhi's-selam) sličan stavu politeista u odnosu na njihovog poslanika i njihovog brata Muhammeda (alejhi's-selam). Protivili su se njihovim protivljenjem, a njihov Poslanik im je odgovorio onim što priliči vjerovjesničkom odgoju u granicama njegove ljudske prirode i njegove funkcije. Njih je nakon toga pogodila teška i razorna kazna kad su opomenu ignorisali. Njima nije pomogla njihova snaga, a bili su na vrhuncu moći, niti im je pomoglo njihovo bogatstvo, a bili su najbogatiji. Nije im koristilo to što su imali oči, uši i srce, a bili su i oštroumni. Nisu im pomogla njihova božanstva koja su, kako tvrdi, uzeli kao sredstvo za približavanje Allahu!

Isto tako i politeisti Mekke stoje pred gubilištem svojih predaka. Tekst ih suočava i predočava im njihovu sudbinu. Zatim ih suočava i predočava im čvrstu, stabilnu liniju, liniju Objave koja se temelji na jednoj osnovi, koja ne podliježe promjenama, liniju Allahovog zakona koji se ne mijenja. Stablo vjere je duboko ukorijenjeno čije se grane pružaju duboko

u vremenu, monoteističko stablo, bez obzira na promjene koje obuhvataju prostor i vrijeme.

I spomeni brata Ādovog, kad je narod svoj u Ahkafu opominjao - a bilo je i prije njega i poslije njega poslanika: "Klanjajte se samo Allahu, ja, zaista, strahujem da ćete biti u mukama na Velikom danu!" - (46/21)

A brat Ādov je Hud (alejhi's-selam). Kur'an ga ovdje spominje atributom, atributom bratstva svoga naroda kako bi predstavio tu prisnu vezu između njega i njih, rodbinsku vezu koja bi trebala biti jamac njihove naklonjenosti njegovu pozivu i lijepog mišljenja o njemu i njegovu pozivu. To je ta ista veza između Muhammeda (alejhi's-selam) i njegovog naroda koji je zauzeo neprijateljski stav prema njemu.

Ahkaf je množina od riječi *hikf(un)*, a znači pješčani brežuljci, pješčane dine. To su bila staništa Āda na visokim i razbacanim brežuljcima, na jugu Arabijskog popluotoka, na prostoru koji se danas zove Hadremevt.

Allah (Uzvišeni) usmjerava Svoga Poslanika (alejhi's-selam) da se prisjeti brata Ādova i njegovog upozorenja narodu svome u Ahkafu, da se prisjeti brata Ādova kako bi ga utješio njegovim bratom među poslanicima koji je naišao kao i on na nerazumijevanje svoga naroda iako je bio njihov brat. Prisjeća ga da podsjeti politeiste Mekke na sudbinu prošlih naroda i njihovih prijatelja koji su živjeli pored njih i u njihovoj okolini.

Brat Ādov je opominjao svoj narod i nije bio prvi koji je to radio. Njega su u tome pretekli drugi poslanici koji su bili upućeni svome narodu.

... *a bilo je i prije njega i poslije njega poslanika* (46/21).

Blizu njega i daleko od njega u vremenu i prostoru. Upozoravanje je povezano a lanac objave je dug. To nije ništa novo, a ni čudno. To je sve poznato i uobičajeno.

Opomeni ih opomenom kojom su opominjali svi Božiji poslanici svoj narod: *"Klanjajte se samo Allahu, ja, zaista, strahujem da ćete biti u mukama na Velikom danu!"* - (46/21). Obožavanje samo Allaha je vjera u svijesti i savjesti, a program u životu. Suprotno od ovoga suočavaju se u velikim mukama na ovome ili na drugom svijetu ili na oba svijeta.

Ukazivanje na dan *muke na Velikom danu* (46/21) je ukazivanje na Sudnji dan kada će kazna biti još veća i jača.

Kakav je bio odgovor njegovog naroda na ovo usmjeravanje prema Allahu i opomeni Njegovom kaznom:

Oni su odgovarali: "Zar si nama došao da nas od božanstava naših odvratiš. Neka se, eto, ostvare prijetnje tvoje, ako istinu govoriš!" (46/22).

Njihov odgovor je pun sumnjičenja i nerazumijevanja. To je izazov opomeni. Oni požuruju kaznu kojom se opominju. Oni to ismijavaju, a poslanika u laž ugone. Oni su uporni u laži i time se ponose.

Što se tiče vjerovjesnika Huda, on to sve vjerovjesnički podnosi i u duhu vjerovjesničke uljudnosti. On ne prihvata te njihove tvrdnje i uvijek je u granicama koje su mu određene i koje ne prekoračuje:

"Samo Allah zna kad će to biti!" - on bi govorio -, "ja vam kazujem ono što mi se objavljuje, a vi ste, vidim, narod u neznanju ogrezao" (46/23).

Ja vas opominjem kaznom kao što mi je naređeno da vas opomenem. Ja ne znam vrijeme kada će prijetnja biti izvršena, niti mi je poznato u kojoj formi će to biti. To zna samo Allah. Ja vam to samo dostavljam od Allaha. Ja ne tvrdim da posjedujem Allahovo znanje i moć, *ja vidim da ste vi narod u neznanju ogrezao* (46/23) i da ste glupi, a ima li veće gluposti i većeg neznanja od ovog izazivanja i u laž ugonjenja onog koji vam je blizak i koji vas opominje?

Kontekst sure ovdje sažima dugački dijalog koji je vođen između Huda i njegovog naroda da bi ga priveo kraju i odgovorio na ovaj izazov i požurivanje:

I kad ugledaše oblak na obzorju, koji se prema dolinama njihovim kretao, povikaše: "Ovaj nam oblak kišu donosi!" – "Ne, to je ono što ste požurivali: vjetar koji vam bolnu patnju nosi, (46/24)

koji, voljom Gospodara svoga, sve ruši." I ujutro su se vidjele samo nastambe njihove; tako Mi kažnjavamo narod grešni (46/25).

Predaje kazuju da je ovaj narod pogodila velika vrućina i teška suša. Atmosfera je bila zapaljiva zbog vrućine i suše. Nakon toga Allah je ovom narodu poslao oblak kojem su se jako obradovali. Izašli su da ga u svojjim dolinama dočekaju misleći da im on nosi kišu:

... povikaše: "Ovaj nam oblak kišu donosi!" (46/24).

Došao im je odgovor jezikom stvarnosti: *Ne, to je ono što ste požurivali: vjetar koji vam bolnu patnju nosi, koji, voljom Gospodara svoga, sve ruši* (46/24-25). A to je vjetar ledeni, siloviti koji se spominje u jednoj drugoj kur'anskoj suri kako stoji u njegovom opisu: *Pored čega god je prošao, ništa nije poštedio, sve je u gnjilež pretvorio* (51/42).

Kur'anski tekst predstavlja vjetar kao živo biće koje shvaća i izvršava ono što mu se naređuje: *koji, voljom Gospodara svoga, sve ruši* (46/25). To je kosmička činjenica o kojoj nas Kur'an obavještava kao o živom biću. To je živa egzistencija. Sve njegove snage su svjesne snage. Sve one shvaćaju svoga Gospodara i okrenute su onome čime ih On zadužuje. Čovjek je jedna od tih snaga kada vjeruje istinskim vjerovanjem i otvori svoje srce i neprestano nastoji da dođe do spoznaje da može da shvati ove kosmičke snage koje ga okružuju da s njima komunicira, a i one sa njim kao što komuniciraju živa razborita bića bez ove vidljive forme poznate ljudima u životu i svijesti. U svemu postoji duša i život. Međutim, mi to ne razabiremo jer smo zastrti formom i oblikom od tajni i činjenica. Kosmos oko nas je pun tajni, skriven zastorima. Mogu da ga razumom shvate oni koji su razboriti, ali ne i da ga očima vide.

Vjetar je završio ono što mu je bilo naređeno. Sve je porušio ... *i ujutro su se vidjele samo nastambe njihove* (46/25). Što se tiče njih, njihove stoke, njihovih stvari i predmeta za upotrebu, sve je uništeno i od svega toga ništa se nije moglo vidjeti. Jedino su bile vidljive prazne nenaseljene nastambe bez kuća i vatre: *tako Mi kažnjavamo narod grešni* (46/25).Zakon koji teče i odredba dosljedna za griješni narod.

Nakon scene rušenja tekst usmjerava pažnju na one koji su tu prisutni, dodiruje njihova srca dodirima od kojih ona podrhtavaju:

Njima smo dali mogućnosti koje vama nismo dali: i sluh i vid i razum smo im dali, ali im ni sluh njihov ni vid njihov ni razum njihov nisu ni od kakve koristi bili, jer su Allahove dokaze poricali - i sa svih strana ih je okružilo ono čemu su se ismijavali (46/26).

Oni koje je uništio vjetar kome je naređeno da ih uništi, njima smo dali mogućnosti koje vama nismo dali... načelno... snagu, kapital, nauku i sredstva. Njima smo također dali sluh, vid i srce. Kur'an nekada, kada je

riječ o snazi zapažanja, upotrebljava riječi *qalb, fu'ad, lubub* i *'aql*, a sve one zajedno imaju značenje zapažanja, razmišljanja i shvaćanja – ali im ova osjetila i umne sposobnosti nisu koristila jer su ih oni lišili njihove funkcije i učinili ih slijepim *jer su Allahove dokaze poricali* (46/26)... A poricanje Allahovih dokaza zatire osjećaje i pokriva srca tako da gube sposobnost čulnog zapažanja, gube sjaj, svjetlost i svijest - *i sa svih strana ih je okružilo ono čemu su se ismijavali* (46/26), a to je kazna i nesreća.

Pouka koju treba uzeti jeste da onaj koji čuje i vidi i ima srce a moćan je, bogat i učen ne bude zaveden svojom moći, bogatstvom i učenošću. Ove snage su snage Kosmosa koje djeluju na snažne, bogate i one koji posjeduju znanje i sredstva. One ruše sve i ostavljaju ih *da vide samo nastambe svoje* (46/25) kada ih Allah uzme shodno Svome zakonu kojim uzima one koji grijehe čine.

Vjetar je snaga koja neumorno radi shodno kosmičkom sistemu koga je Allah uredio. On ga pušta da djeluje kada treba nešto da uništi. Vjetar se kreće na svome kosmičkom putu i djeluje sukladno propisanom zakonu. Nema potrebe za neuobičajenim kosmičkim zakonima, kako tvrde oni koji to osporavaju. Stavove propisanog zakona je ujedinio Onaj koji sve može i sve zna. Svaki pokret, svaki događaj, svaki smjer, svaka osoba, sve je proračunato u njegovom proračunu, sve je unutar tog zakonskog planiranja.

Vjetar je kao i druge kosmičke snage potčinjen naredbama svoga Gospodara. On se kreće i izvršava ono što mu je Allah naredio u okviru zacrtanog zakona njemu i svim drugim egzistencijama. Tome slično je i snaga čovjeka kome se potčinjava ono što je Allah odredio da mu se potčini. Čovjeku su potčinjene one snage Kosmosa koje je Allah odredio da mu se potčine. Kada se čovjek pokrene, on samo izvršava ulogu koja mu je dodijeljena u ovom postojanju kako bi dovršio ono što Allah želi da dovrši sukladno Njegovoj želji. Sloboda čovjekovog htijenja u kretanju i izboru je dio općeg zakona koji se završava općim kosmičkim uzajamnim povezivanjem. Sve je predodređeno predodredbom koja ne poznaje nedostatke niti zna za poremećaje.

Ovaj krug završava općim primjerom uništenja gradova oko njih, Āda i drugih naroda:

Neke gradove oko vas još davno smo uništili, a objasnili smo im bili na razne načine dokaze, ne bi li se pokajali (46/27).

A zašto im nisu pomogli oni koje su, pored Allaha, prihvatili da im budu posrednici i bogovi? Ali, njih nije bilo. To su bile samo klevete njihove i laži (46/28).

Allah je na Arabijskom poluotoku uništio gradove koji su ugonili u laž Allahove poslanike kao što je Ād u Ahkafu, na jugu Poluotoka, Semūd u Hidžru, na sjevernom dijelu Poluotoka, Saba u Jemenu, Medjen, na putu prema Siriji. Također i gradovi naroda Lūt, a često su prolazili pored tih grdova na svojim putovanjima ljeti prema sjeveru.

Allah je Svoje ajete učinio raznovrsnim ne bi li se oni koji negiraju Objavu vratili svome Gospodaru i pokajali. Međutim, oni su nastavili svoj put u zabludi pa ih je stigla žestoka kazna, raznovrsna i raznobojna, o kojoj su kazivale potonje generacije, a i oni koji su poslije ovih došli, a o tome su čuli i politeisti Mekke i vidjeli ostatke toga odlazeći dolazeći.

Ovdje im Kur'an skreće pažnju na stvarne činjenice. Allah je uništio politeiste koji su bili prije njih, a njihova božanstva koja su obožavali mimo Allaha u tome im ništa nisu pomogla, pomoću kojih su, kako su tvrdili, pokušali da se približe Allahu (Uzvišenom): *A zašto im nisu pomogli oni koje su, pored Allaha, prihvatili da im budu posrednici i bogovi?* (46/28).

Ona im nisu pomogla *njih nije bilo* (46/28). Ta božanstva su ih same ostavili, čak put do njih bio im je nepoznat, a kamoli da im pomognu i da ih spase od Allahove kazne.

To su bile samo klevete njihove i laži (46/28).

To je kleveta. To je laž. To je njihov ishod i njihova realnost... uništenje i rušenje. A šta očekuju politeisti koji mimo Allaha druga božanstva prizivaju vjerujući da će ih ona približiti Allahu? Ovo je njihova kazna i ovo je njihova sudbina.

« وَإِذْ صَرَفْنَا إِلَيْكَ نَفَرًا مِنَ الْجِنِّ يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ ، فَلَمَّا حَضَرُوهُ قَالُوا :
أَنْصِتُوا ، فَلَمَّا قُضِيَ وَلَّوْا إِلَى قَوْمِهِمْ مُنْذِرِينَ ☆ قَالُوا : يَاقَوْمَنَا إِنَّا سَمِعْنَا كِتَابًا أُنْزِلَ مِنْ

بَعْدِ مُوسَى مُصَدِّقاً لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ ، يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ وَإِلَى طَرِيقٍ مُسْتَقِيمٍ ۞ يَاقَوْمَنَا أَجِيبُوا
دَاعِيَ اللهِ وَآمِنُوا بِهِ يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ ، وَيُجِرْكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ۞ وَمَنْ لَا يُجِبْ
دَاعِيَ اللهِ فَلَيْسَ بِمُعْجِزٍ فِي الْأَرْضِ ، وَلَيْسَ لَهُ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءُ ، أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ۞
أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللهَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَمْ يَعْيَ بِخَلْقِهِنَّ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يُحْيِيَ
الْمَوْتَى ؟ بَلَى إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ .

« وَيَوْمَ يُعْرَضُ الَّذِينَ كَفَرُوا عَلَى النَّارِ أَلَيْسَ هَٰذَا بِالْحَقِّ ؟ قَالُوا : بَلَى وَرَبِّنَا ،
قَالَ : فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ .

« فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ ، وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ ، كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ
مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ ، بَلَاغٌ ، فَهَلْ يُهْلَكُ إِلَّا الْقَوْمُ الْفَاسِقُونَ ؟ » ..

Kada ti poslasmo nekoliko džinnova da Kur'an slušaju, kada dođoše da ga čuju, oni rekoše: "Pst!" A kad se završi, vratiše se narodu svome da opominju (46/29).

"O narode naš," - govorili su – "mi smo slušali Knjigu koja se poslije Mūsāa objavljuje, koja potvrđuje da su istinite i one prije nje, i koja ka istini i na pravi put upućuje (46/30).

O narode naš, odazovite se Allahovu glasniku i vjerujte u Allaha, On će vam neke grijehe vaše oprostiti i vas od patnje neizdržljive zaštititi!" (46/31).

A oni koji se ne odazovu Allahovu glasniku, takvi Mu na Zemlji neće umaći i mimo Njega neće zaštitnika naći. Oni su u velikoj zabludi (46/32).

Zar ne znaju da je Allah - koji je nebesa i Zemlju stvorio i koji nije, stvarajući ih, iznemogao - kadar da oživi mrtve? Jeste, On sve može (46/33).

A na Dan kad oni koji nisu vjerovali pred vatrom budu zaustavljeni: "Zar ovo nije istina?" - odgovoriće: "Jest, Gospodara nam našeg!" - "E pa iskusite patnju" - reći će On - "jer ste stalno poricali" (46/34).

Ti izdrži kao što su izdržali odlučni poslanici i ne traži da im kazna što prije dođe! A onoga Dana kada dožive ono čime se prijeti, učiniće im se

da su ostali samo jedan čas dana. I dosta! A zar će ko drugi biti uništen do narod raskalašni! (46/35).

Ovo je posljednji krug, novo putovanje u sferi ovog problema koji razmatra ova sura. Ona iznosi kazivanje jedne grupe džina koja je slušala Kur'an i insistirala na šutnji. Njihova srca su našla smiraj u vjeri. Nakon toga su otišli svome narodu opominjući ga i pozivajući Allahu, radosnu vijest im donoseći o oprostu i spasu uz upozorenje da se klone zablude. Tok vijesti u ovoj sferi, ovoj formi uz opisivanje kur'anskog dodira njihovih srca, dodira koji je predstavljen u riječima: *"Pst!"* (46/29) kada je Kur'an dodirnuo njihove uši, i koji je predstavljen u onome što su o njemu rekli svome narodu i čemu su ih pozvali - sve ovo ima cilj da pokrene ljudsko srce zbog čega je Kur'an u osnovi i objavljen. To je uzbudljivi ritam bez ikakve sumnje koji privlači srca dubokim i žestokim okretom. U isto vrijeme se ukazuje i na vezu između Mūsāove knjige i ovog Kur'ana jezikom džina. Objelodanjuje se ova činjenica koju džini shvaćaju, a ljudi se prema njoj nemarno odnose. Nema sumnje da se u ovom pokretu nalazi duboka inspiracija koja je potpuno sukladna sa samim sadržajem sure.

Također i aluzija koja se spominje u riječima džina a koja ukazuje na otvorenu kosmičku Knjigu i dokaze Allahove vidljive moći u stvaranju nebesa i Zemlje koja nas uvjeravaju u Njegovu moć da sve što je umrlo ponovo proživi. To je pitanje o kome ljudi polemiziraju i koga negiraju.

Povodom proživljenja u tekstu je izložena i jedna scena toga na Sudnjem danu: *A na Dan kad oni koji nisu vjerovali pred vatrom budu zaustavljeni* (46/34).

Na kraju se Poslaniku (alejhi's-selam) preporučuje da bude strpljiv prema njima, da ih ne požuruje, da ih ostavi do roka određenog. A taj rok je blizu, veoma blizu kao da je riječ o jednom času dana... radi saopćenja prije uništenja!

Kada ti poslasmo nekoliko džinnova da Kur'an slušaju, kada dođoše da ga čuju, oni rekoše: "Pst!" A kad se završi, vratiše se narodu svome da opominju (46/29).

"O narode naš," - govorili su – "mi smo slušali Knjigu koja se poslije Mūsāa objavljuje, koja potvrđuje da su istinite i one prije nje, i koja ka istini i na pravi put upućuje (46/30).

O narode naš, odazovite se Allahovu glasniku i vjerujte u Allaha, On će vam neke grijehe vaše oprostiti i vas od patnje neizdržljive zaštititi!" (46/31).

A oni koji se ne odazovu Allahovu glasniku, takvi Mu na Zemlji neće umaći i mimo Njega neće zaštitnika naći. Oni su u velikoj zabludi (46/32).

Zar ne znaju da je Allah - koji je nebesa i Zemlju stvorio i koji nije, stvarajući ih, iznemogao - kadar da oživi mrtve? Jeste, On sve može (46/33).

Izjava grupe džina – uz njihovu skrušenost kod slušanja Kur'ana – obuhvaća osnove na kojima počiva puno i ispravno vjerovanje: potvrda Objave i jedinstvo između Tevrāta i Kur'ana. Priznavanje Istine koja vodi jedinstvenom vjerovanju. Vjerovanje u Sudnji dan i kraj koji vodi oprostu ili kazni sukladno počinjenim djelima. Potvrda Allahove snage i moći nad onim što stvara i samo Njegovo upravljanje nad robovima. Povezanost između stvaranja Kosmosa i proživljenja mrtvih. To su osnove koje sadrži ova sura i pitanja o kojima ona raspravlja u svojim krugovima... Sve to jezikom džina iz svijeta koji se nalazi izvan našeg svijeta očitovanja.

Lijepo bi bilo, prije nego što razmotrimo izjavu džina, da kažemo i nekoliko riječi o njima i ovom događaju.

Samo kur'ansko navođenje ovog događaja kada je Allah poslao nekoliko džina da slušaju Kur'an od Poslanika (alejhi's-selam) i sve ono što su tom prilikom rekli i činili dovoljno je da potvrdi njihovo postojanje i da potvrdi da se ovaj događaj uistinu desio, da džini mogu slušati Kur'an na njegovom arapskom jeziku onako kako ga Allahov Poslanik (alejhi's-selam) izgovara, da su džini stvorenja koja su sposobna da prihvate vjerovanje i nevjerovanje, sposobna da prihvate Uputu i zabludu. Nema potrebe da se ovoj činjenici išta doda ili oduzme s namjerom njenog potvrđivanja ili učvršćivanja. Čovjek je zaista slabašan, da bi činjenicu koju potvrđuje Allah (Uzvišeni) učinio još čvršćom i stabilnijom.

Međutim, mi pokušavamo ovu činjenicu nešto pojasniti u shvaćanjima čovjeka.

Kosmos koji nas okružuje pun je tajni. Pun je snaga i stvorenja nama nepoznatih, čija suština, svojstvo i utjecaj nama nisu poznati. Mi živimo u okrilju ovih snaga i tajni. Malo od svega toga je nama znano, dok nam je veći dio toga ostao nepoznat. Svaki dan otkrivamo neke od ovih tajni i

shvaćamo neke od ovih snaga. Priznajemo nekim od ovih stvorenja njihov personalitet, nekada ih poznajemo po njihovim osobenostima, a nekada samo po njihovom utjecaju na Bitak oko nas.

Mi se i dalje nalazimo na samom početku puta spoznaje ovog Kosmosa na čijem vrlo malom dijelu živimo mi, naši očevi i naši djedovi, a na kome će živjeti i naša djeca i naši unuci. Ova Zemlja na kojoj živimo nije vrijedna ni spomena u odnosu na veličinu ili težinu Kosmosa!

Ovo što danas znamo, a nalazimo se na samom početku puta – smatra se u odnosu na ljudsku spoznaju od prije pet stoljeća čudom koje je veće od samog čuda džina. Da je neko ljudima od prije pet stoljeća rekao nešto o tajnama atomske energije o kojoj danas pričamo, oni bi ga smatrali ludim ili bi smatrali da priča o nečemu što je čudnije i od samih džina!

Mi znamo i otkrivamo u granicama naše ljudske moći koja je pripravljena za hilafet na ovoj zemlji shodno potrebama hilafeta i u krugu onoga što nam je Allah potčinio kako bi nam otkrio te tajne i učinio ih poslušnim da bi mogli obaviti dužnost namjesništva na zemlji. Ova naša spoznaja na zemlji i otkriće u biti i prostoru, ma koliko dugo kao čovječanstvo živjeli i ma koliko nam tih snaga bilo potčinjeno i tajni otkriveno, ova naša spoznaja ne prelazi taj krug, krug koji nam je potreban za namjesništvo na ovoj zemlji sukladno Allahovoj mudrosti i njegovoj procjeni.

Mnogo toga će biti otkriveno. Mnogo toga će biti spoznato. Nama će se otvoriti mnoge čudne tajne ovog Kosmosa i njegove energije. Otuda će se tajna atomske energije u odnosu na ovo smatrati dječijom igračkom. Međutim, mi ćemo i dalje ostati u zacrtanom krugu ove spoznaje. U granicama riječi Uzvišenog Allaha: *A vama je dato samo malo znanja (17/85)*, malo u odnosu na tajne i skrivenosti koje se nalaze u Kosmosu a koje zna samo Onaj koji ih je stvorio i učinio da same po sebi opstoje. Božija spoznaja nema granica dok su ljudi u svojoj spoznaji ograničeni:

Da su sva stabla na Zemlji pisaljke, a da se u more, kad presahne, ulije još sedam mora, ne bi se ispisale Allahove riječi; Allah je, uistinu, silan i mudar (31/27).

Mi ne možemo u ovoj situaciji tvrditi da nešto postoji ili ne postoji, da to shvaćamo ili ne shvaćamo u svijetu koji je izvan granica očitovanja i koji predstavlja tajnu ove egzistencije i njegove moći samo zato što je izvan granica onoga na što je naš razum navikao ili što je izvan domašaja našeg

eksperimenta. Mi još nismo dokučili ni sve tajne našeg organizma, a da ne govorimo o tajnama duše i razuma!

Moguće je da tamo postoje neke tajne koje nisu unutar programa koji nam se u osnovi otkriva i tajne koje nisu u sklopu programa čija nam se suština otkriva. Nama se u tom slučaju otkriva samo njihovo svojstvo, njihov utjecaj ili samo njihovo postojanje jer to nije u funkciji namjesništva na zemlji.

I kada nam Allah otkrije neke od ovih tajni i snaga preko sudbine koja nam je dodijeljena putem Njegova govora, a ne putem eksperimenta i naših saznanja proizišlih iz prirodne nadarenosti koja nam je također od Njega darovana, mi u ovom slučaju tu nadarenost treba da prihvatimo sa zahvalom onako kako nam je darovana ništa ne dodajući i ništa ne oduzimajući jer Izvor koji nam je ovu spoznaju darovao, darovao nam je samo toliko koliko je darovao i ništa više, jer tamo ne postoji drugi izvor od koga bismo mogli primiti ove tajne!

Iz ovog kur'anskog teksta i iz tekstova sure Džinn koja pretežno objašnjava ovaj događaj i iz drugih tekstova u Kur'anu koji govore o džinima kao i iz vjerodostojnih Poslanikovih hadisa o ovom događaju možemo spoznati i dokučiti neke istine o džinima, i ništa više.

Ove činjenice se svode na to da tamo postoji stvorenje koje se zove džin, stvoreno od vatre. To je izraženo u riječima Iblisa o Ademu: *Ja sam bolji od njega; mene si od vatre stvorio, a njega od ilovače* (7/12). Iblis pripada džinima jer je Uzvišeni Allah rekao: *Osim Iblisa, on je bio jedan od džinova i zato se ogriješio o zapovijest Gospodara svoga* (18/50). Njegovo porijeklo je, zapravo, porijeklo džina.

Ovo stvorenje ima osobenosti koje nisu osobenosti ljudi. Ono je stvoreno od vatre. Ono vidi ljude dok oni ne vide njega. Uzvišeni Allah za Iblisa kaže da je džin: *On vas vidi, on i vojske njegove, odakle vi njih ne vidite* (7/27).

Oni se skupljaju u određene skupine koje su slične ljudskim skupinama kao što su plemena i nacije. Uzvišeni Allah je u prethodnom ajetu kazao: *On vas vidi, on i vojske njegove...* (7/27).

Džini imaju moć da žive na ovoj našoj planeti. Mi ne znamo gdje. Allah je Ademu i Iblisu rekao: *Siđite, jedni drugima ćete neprijatelji biti, a na Zemlji ćete boraviti i do roka određenog živjeti!* (2/36).

Džini koji su bili potčinjeni Sulejmanu (alejhi's-selam) radili su za njega određene poslove na zemlji koji su zahtijevali da oni budu opskrbljeni snagom za život na zemlji.

Oni imaju snage i energije da žive i izvan granica ove naše planete jer Uzvišeni Allah, govoreći o džinima, kaže: *i mi smo nastojali da nebo dotaknemo i utvrdili smo da je moćnih čuvara i zvijezda padalica puno; i sjedjeli smo okolo njega po busijama da bismo što čuli, ali će onaj, ko sada prisluškuje, na zvijezdu padalicu koja vreba naići;* (72/8-9).

Džini imaju moć utjecaja u shvaćanje čovjeka. Oni usmjeravaju zalutale ljude, a ne one koji Allaha obožavaju sukladno ranijim tekstovima i riječima Uzvišenog Allaha u kazivanju o dijalogu sa prokeltim Iblisom: *"E tako mi dostojanstva Tvoga," - reče -, "sigurno ću ih sve na stranputicu navesti, osim Tvojih među njima robova iskrenih!"* (38/82-83) i drugim sličnim tekstovima. Mi, međutim, ne znamo kako oni nose zle misli i kako usmjeravaju i kojim sredstvima.

Oni su u mogućnosti da čuju glas čovjeka i da razumiju njegov jezik. A kao dokaz tome je ona njihova grupa koja je slušala Kur'an, razumjela ga i bila pod njegovim utjecajem.

Neki od njih se mogu uputiti na Pravi Put, a neki ostaju u zabludi. Dokaz tome su riječi jedne njihove grupe u suri Džinn: *i ima nas muslimana, a ima nas zalutalih; oni koji islam prihvate pravi put su izabrali, a nevjernici će u džehennemu gorivo biti"* (72/14-15) i riječi onih koji su otišli svome narodu da opominju i pozivaju u vjeru nakon što su vjeru u sebi osjetili i doznali da njihov narod to još nije osjetio.

Ovo je sve što se sa sigurnošću može reći o džinima. To je za nas dovoljno bez proširivanja onim za šta nemamo nikakvih dokaza.

Događaj na koji ukazuju ovi ajeti, kao što na to ukazuje i sura Džinn skoro u cijelosti, spominje se i u mnogobrojnim predajama od kojih bilježimo samo one koje su najvjerodostojnije:

Buhari bilježi svojim senedom od Museddeda, a Muslim od Šejbana ibni Ferruha - Ebu Avane. Imam-i Ahmed u svome Musnedu bilježi od Afana, a ovaj od Ebu Avane. Imam-i Hafiz Ebu Bekr Bejheki kaže u svome djelu *Delailu'n-nubuwweti* svojim senedom Ebu Hasan Ali bini Ahmed ibni Abdan – Ahmed ibni Ubejdu'd-Safar – Ismail Kadi – Musedded – Ebu Avane – Ebu Bišr – Seid ibni Džubejr od Ibni Abbasa (neka je Allah njima zadovoljan) koji kaže: Allahov Poslanik (alejhi's-selam) nije učio Kur'an

džinima, niti je džine vidio. Allahov Poslanik (alejhi's-selam) je krenuo sa jednom grupom ashaba u namjeri da posjeti poznato sajmište na Ukazu. Tada je šejtanima već bila stavljena zabrana da slušaju nebeske vijesti. Na njih su upućene i užarene strijele i oni su, kada su se vratili svome narodu, bili upitani: - Šta je s vama? - Između nas i prisluškivanja nebeskih razgovora stavljena je zabrana, a onda su na nas upućene i užarene strijele, - odgovorili su. - Zapreka između vas i prisluškivanja nebeskog razgovora nastala je samo zbog nekog novonastalog događaja. Idite na sve strane, i prema istoku i prema zapadu, i tragajte za onim što vas je spriječilo da prisluškujete nebeski razgovor -, reče njihov narod. Otišli su na sve strane svijeta, i prema istoku i prema zapadu, tražeći što ih je spriječilo da prisluškuju nebeske razgovore. Oni koji su bili upućeni prema Tihami došli su do Allahova Poslanika (alejhi's-selam) koji se tada nalazio u mjestu Nahla na putu prema Ukazu. Klanjao je sa ashabima sabah-namaz. Kad su čuli učenje Kur'ana i dobro ga poslušali, rekli su: - Ovo je, Boga mi, ono što nas je spriječilo da prisluškujemo nebeski razgovor. Kada su se vratili svome narodu, rekli su: *Mi smo, doista Kur'an, koji izaziva divljenje, slušali koji na pravi put upućuje - i mi smo u nj povjerovali i više nikoga nećemo Gospodaru našem ravnim smatrati* (72/1-2). I tada je Allah objavio Svome Poslaniku (alejhi's-selam): *Reci: "Meni je objavljeno da je nekoliko džinnova prisluškivalo* (72/1). Njemu su objavljene riječi džina.

Muslim, Ebu Davud i Tirmizi bilježe svojim senedom od Alkamea koji kaže: - Pitao sam Ibni Mes'uda (Allah njime bio zadovoljan) – da li je iko od vas one noći vezane za džine bio sa Allahovim Poslanikom (alejhi's-selam)? Ibni Mes'ud je odgovorio: - Ne, nije bio niko. Međutim, bili smo sa Allahovim Poslanikom (alejhi's-selam) jedne noći kada se on najednom izgubi. Mi smo tada pretražili sve staze i kotline i na kraju rekli da je on uhvaćen ili ubijen. Strašnu noć smo prenoćili, i kada je svanulo, Poslanik je došao iz pravca brda Hira. Tada smo mu rekli: - O, Allahov Poslaniče, izgubili smo te, tražili na sve strane i nismo te pronašli. Prenoćili smo najtežu noć koju je ikad prenoćio jedan narod. - Poslanik je nakon toga rekao: "Došao mi je jedan džin i pozvao me, pa sam otišao s njim i učio im Kur'an". Ovaj prenosilac dalje kaže: - Poveo nas je Poslanik sa sobom i pokazao tragove džina i ostatke vatre. Neko je pitao šta oni jedu, pa je Poslanik odgovorio: "Svaka kost pri kojoj se spomene Allahovo ime, a koja je u vašim rukama, imat će više mesa, svaku balegu ili fuškiju od hrane vaših deva ne koristite za čišćenje (*istindža*), jer je to hrana vaše braće".

Vijest o džinima navodi i Ibni Ishak prema onome što je zabilježio Ibni Hišam u svojoj Siri. Tu je vijest naveo poslije vijesti o odlasku

Poslanika u Taif da od Sekifa potraži zaštitu nakon smrti Ebu Taliba, njegovog amidže, i pojačanog pritiska na muslimane Mekke. Sekif je, međutim, odbio da Poslaniku pruži zaštitu. Oni su, štaviše, nahuškali svoje prostake i djecu da vrijeđaju Poslanika (alejhi's-selam), gađali ga kamenjem i povrijedili ga. Tada se Poslanik skrušenim i dirljivim prizivanjem obratio Allahu riječima: "Bože moj, Tebi se obraćam zbog slabosti koju osjećam i nesposobnosti za koju izlaza ne nalazim i nemoći protiv ovih ljudi. O, Ti, koji si Najmilostiviji! Ti si Gospodar nemoćnih i slabih. Ti si moj Gospodar. Na koga Si me ostavio da se oslonim? Tuđem narodu što me tako dočekuje? Ili neprijatelju kome Si me povjerio? Opet, ako se Ti na mene ne srdiš, svejedno mi je – Tvoj mi je oprost draži. Utječem se svjetlu Lica Tvoga, pred kojim su se tmine obasjale i na kojem počiva uređenje i ovog i onog svijeta. Utječem Ti se da me ne pogodi Tvoja srdžba ili Tvoje nezadovoljstvo. Tebi prepuštam svoj teret kako bi Ti bio zadovoljan. Snaga i moć pripadaju samo Allahu".

Ibni Ishak nastavlja i kaže: Allahov Poslanik (alejhi's-selam) se vratio iz Taifa u Mekku očajan što u Sekifu nema nikakva dobra. Kada je stigao u mjesto Nahla, u mrkloj noći, klanjao je. Tom prilikom pored njega je prošla grupa džina koje je spomenuo Uzvišeni Allah. Njih je bilo, kako mi je prenijeto, sedmerica džina Nusajbijina, slušali su ga kako uči Kur'an i kada je Poslanik (alejhi's-selam) završio sa namazom, oni su otišli svome narodu opominjući ga, vratili se kao vjernici i odazvali se onome čemu su pozivani.

Uzvišeni Allah obavještava Svoga Poslanika o ovome i kaže: *Kada ti poslasmo nekolliko džina da Kur'an slušaju...* (46/29) sve do riječi Uzvišenog Allaha: *On će vam neke grijehe vaše oprostiti i od patnje neizdržive zaštititi* (46/31). U ovoj suri Uzvišeni Allah kaže: *Reci: "Meni je objavljeno da je nekoliko džinova prisluškivalo* (72/1) pa sve do kraja kazivanja o džinima u ovoj suri.

Ibni Kesir u svome tefsiru komentira verziju koju prenosi Ibni Ishak i kaže: - Ovo je tačno, ali kada se radi o Ibni Ishakovim riječima da su džini osluškivali te noći, to nije najsigurnije, jer su džini osluškivali na samom početku objavljivanja Kur'ana kao što na to ukazuje spomenuti hadis Ibni Abbasa (neka je Allah njime zadovoljan). Poslanik (alejhi's-selam) posjetio je Taif poslije smrti svoga amidže, a to je bilo na jednu ili dvije godine prije Hidžre, kao što kažu Ibni Ishak i drugi, a Allah najbolje zna, ističe Ibni Kesir.

Postoje i druge mnogobrojne predaje. Mi, međutim, među njima preferiramo predaju Ibni Abbasa (Allah njime bio zadovoljan) jer se ona u potpunosti slaže sa kur'anskim tekstovima: *Reci: "Meni je objavljeno da je nekoliko džinova prisluškivalo"* (72/1). To kategorički potvrđuje da je Poslanik (alejhi's-selam) o ovome događaju saznao putem Objave. On nije vidio džine niti ih je osjetio. Napokon, ova predaja je najvjerodostojnija što se tiče isnada. Ona se potpuno slaže u ovome sa predajom Ibni Ishaka. Nju također pojačava naše kur'ansko saznanje o atributima džina: *On vas vidi, on i vojske njegove, odakle vi njih ne vidite* (7/27).

Ovo je dovoljno u identifikaciji ovog događaja.

Kada ti poslasmo nekoliko džinnova da Kur'an slušaju, kada dođoše da ga čuju, oni rekoše: "Pst!" A kad se završi, vratiše se narodu svome da opominju (46/29).

Slanje nekoliko džina da slušaju Kur'an bilo je planirano od strane Allaha. Nije to bilo ništa slučajno. Allah je mogao, odnosno, bilo je to u Njegovoj moći da džine upozna sa posljednjom Svojom Objavom kao što ih je ranije upoznao sa Knjigom koju je poslao Mūsāu, tako da su neki mogli vjerovati i izbjeći Džehennem pripremljen za džinske šejtane kao što je on pripremljen i za insanske, ljudske šejtane.

Tekst nam predstavlja scenu ove grupe, a bilo ih je od tri do deset, kako slušaju ovaj Kur'an. On nam također predstavlja i njihova osjećanja prema Kur'anu, njihovo uzbuđenje, skrušenost, njihov strah i zapanjenost Kur'anom: *Kada dođoše da ga čuju, oni rekoše: "Pst!"* (46/29). Ova riječ je pokrivala scenu tokom cijelog njihovog slušanja Kur'ana.

A kad se završi, vratiše se narodu svome da opominju (46/29).

I ove riječi kao i one ranije odslikavaju utjecaj koji se desio u njihovim srcima jer su oni od početka do kraja učenja u velikoj skrušenosti slušali Kur'an. Nakon učenja požurili su svome narodu noseći ove osjećaju koje, kada su tamo došli, nisu mogli da sakriju da ih obznane i da time opomenu svoj narod. To je stanje koje puni osjećaje nečim novim, stanje čiji su osjećaji djelotvorni, osvajački i pobjedonosni, koji čovjeka stalno

guraju naprijed na pokret, na dostavljanje tih osjećaja drugima, ozbiljno i sa pažnjom:

"O narode naš," - govorili su – "mi smo slušali Knjigu koja se poslije Mūsāa objavljuje, koja potvrđuje da su istinite i one prije nje, i koja ka istini i na pravi put upućuje (46/30).

Požurili su da se vrate narodu svome i da mu kažu: Mi smo slušali novu Knjigu, objavljenu poslije Mūsāa, Knjigu koja potvrđuje da je istinita, u osnovi, i Mūsāova Knjiga. Oni su, dakle, znali za Mūsāovu Knjigu pa su samim slušanjem ajeta iz Kur'ana shvatili vezu između ove dvije Knjige čak i kad u Kur'anu ne bi bio spomenut Mūsā i njegova Knjiga. Međutim, priroda Kur'ana ukazuje da je on iz istog Izvora iz koga je i Mūsāova Knjiga. Svjedočenje džina koji su relativno daleko od utjecaja ljudskog života samim slušanjem kur'anskih ajeta koji duboko inspiriraju i ukazuju na ovu vezu između ove dvije Knjige.

Zatim su iznijeli ono što prožima njihove osjećaje i što dodiruje njihova srca, pa su o Kur'anu rekli:

... i koja ka istini i na pravi put upućuje (46/30).

Istina i Uputa u Kur'anu je ogromna i velika. Srce koje nije zaprljano tome ne može odoljeti, niti se tome može oduprijeti srce koje nije oholo, a ni prkosno, niti je zapretano neobuzdanim, lošim strastima. Kod prvog dodira ova srca izgovaraju Kelime-i šehadet i saopćavaju ono što ih je dirnulo ovim izrazom.

Zatim idu svome narodu i opominju srčano i u zanosu jer to osjećaju kao obavezu koju valja izvršiti:

O narode naš, odazovite se Allahovu glasniku i vjerujte u Allaha, On će vam neke grijehe vaše oprostiti i vas od patnje neizdržljive zaštititi!" (46/31).

Smatrali su da je ova nebeska Knjiga objavljena svima na zemlji, poziv je upućen kako ljudima tako i džinima. Smatrali su Muhammeda (alejhi's-selam) svojim glasnikom koji ih poziva Allahu - samim njegovim učenjem Kur'ana i slušanjem od strane ljudi i džina. Zato su svoj narod pozvali: *O narode naš, odazovite se Allahovu glasniku i vjerujte u Allaha (46/31).*

Vjerujte također i u onaj svijet. Spoznali su da je sa vjerovanjem i odazivanjem Allahu i oprost od grijeha i zaštita od patnje neizdržljive. Sa ovim saznanjima krenuli su da opominju i šire radosnu vijest.

Ibni Ishak smatra da se kod ovog ajeta završava govor džina. Međutim, kontekst upućuje da i dva slijedeća ajeta također pripadaju govoru džina. Mi to podržavamo, a naročito slijedeći ajet:

A oni koji se ne odazovu Allahovu glasniku, takvi Mu na Zemlji neće umaći i mimo Njega neće zaštitnika naći. Oni su u velikoj zabludi (46/32).

To je prirodna dopuna opomeni grupe džina upućena narodu svom. Oni su ih pozvali da se odazovu Allahovu glasniku i da vjeruju u Allaha. Velika je mogućnost da su oni njima objašnjavali da neodazivanje Allahu sa sobom nosi loše posljedice. Onaj koji se ne odazove Pozivu neće umaći i bit će kažnjen teškom kaznom. Nema nikog osim Allaha ko bi im mogao pomoći i biti zaštitnik. Oni koji to odbiju, oni su daleko zalutali od Pravog Puta.

Također i ajet poslije ovoga nosi mnogo toga na osnovu čega ga možemo priključiti njihovom govoru, uznošenje onih koji se ne odazivaju Allahu misleći da će to izbjeći, odnosno, da tamo ne postoji obračun i kazna:

Zar ne znaju da je Allah - koji je nebesa i Zemlju stvorio i koji nije, stvarajući ih, iznemogao - kadar da oživi mrtve? Jeste, On sve može (46/33).

To je okret vidljivoj Knjizi Kosmosa na što je ukazano na samom početku ove sure. Često kur'anski kontekst obuhvaća ovaj sklad između direktnog govora u suri i i njemu sličnog govora koji dolazi u kazivanju. Na taj način se dovršava međusobno podudaranje između dva izvora na jednoj činjenici.

Knjiga Kosmosa svjedoči o kreativnoj moći ovog ogromnog stvorenja – nebesa i Zemlje - i inspirira ljudski osjećaj na lahkoću proživljenja poslije smrti. Ovo oživljenje je ciljano. Formiranje pitanja u upitnom obliku i odgovoru je jače kod utvrđivanja činjenice. Zatim dolazi opći pogovor *On sve može (46/33)* koji obuhvaća oživljavanje i drugo u granicama ove opće moći za sve što jeste i što će biti.

Kod navođenja oživljenja crta se scena obračuna kao nešto vidljivo za oko:

A na Dan kad oni koji nisu vjerovali pred vatrom budu zaustavljeni: "Zar ovo nije istina?" - odgovoriće: "Jest, Gospodara nam našeg!" - "E pa iskusite patnju" - reći će On - "jer ste stalno poricali" (46/34).

Scena počinje hikajom ili uvodom u hikaju: *A na Dan kad oni koji nisu vjerovali pred vatrom budu zaustavljeni* (46/34).

I dok slušalac očekuje opis onoga što će biti, scena se personificira, dijalog kreće pred scenom zaustavljanja:

"Zar ovo nije istina?" (46/34).

O, kakvog li pitanja? O, kakve li nesreće za one koji su negirali, ismijavali i požurivali. Danas su savijenih vratova pred istinom koju su negirali.

Odgovor je dat sa strahom, sramom i poniženjem:

"Jest, Gospodara nam našeg!" (46/34).

Ovako su se zaklinjali: *Gospodara nam našeg* (46/34). Njihov Gospodar čijem glasniku se nisu odazvali, čijeg Vjerovjesnika nisu čuli, Gospodar kome gospodstvo nisu priznavali. Danas, oni se zaklinju Njime nad Istinom koju su negirali.

Tako pitanje dostiže krajnji prijezir i ismijavanje. Stvar je odlučena. Dijalog je završen:

"E pa iskusite patnju" - reći će On - "jer ste stalno poricali" (46/34).

"Riječ koja ima svoj poklopac" – kako se kaže. Zločin je vidljiv. Prijstupnik je poznat, a pravac kretanja je pakao!

Brzina scene je ovdje namjerna. Suočavanje je okončano. Nema potrebe za prihvatanjem niti za odbijanjem. Oni su to već negirali.

Svi to priznaju i kušaju!

Nakon ove odlučujuće scene o sudbini onih koji nisu htjeli da vjeruju, scene imana o potomcima na drugom svijetu i kraja sure gdje se izlažu govori onih koji nisu vjerovali u Poslanika (alejhi's-selam) i u

Kur'an, dolazi posljednji ritam, dolazi usmjeravanje Poslanika (alejhi's-selam) da bude strpljiv prema njima, da ne traži da im kazna što prije dođe. Vidio si šta ih očekuje, a ti si im blizak:

Ti izdrži kao što su izdržali odlučni poslanici i ne traži da im kazna što prije dođe! A onoga Dana kada dožive ono čime se prijeti, učiniće im se da su ostali samo jedan čas dana. I dosta! A zar će ko drugi biti uništen do narod raskalašni! (46/35).

Svaka riječ u ovome ajetu ima veliki saldo. Iza svakog izraza nalazi se svijet slika, sjena, svijet značenja i inspiracija, svijet problema i svijet vrijednosti:

Ti izdrži kao što su izdržali odlučni poslanici i ne traži da im kazna što prije dođe! (46/35).

Usmjeravanje koje Muhammedu (alejhi's-selam) kaže, a podnio je ono što je podnio, uznemiravan onim čime je uznemiravan od strane svoga naroda. Odrastao je kao siroče. Bio je lišen zaštite i staratelja i sve ljubavi na ovom svijetu jedne nakon druge. Oca, majke, djeda, amidže, supruge vjerne i osjećajne. Posvetio se Allahu i Pozivu lišen svih dunjalučkih zauzetosti kao što je bio lišen i svakog oslonca ili zaleđine. On je od svojih najbližih koji su bili u politeizmu primio ono što ne bi primio ni od onih koji su jako daleko. Više puta je izlazio tražeći zaštitu od pojedinih plemena i pojedinaca, a svaki put bi se vratio bez te pomoći. U nekim slučajevima vratio bi se ismijan od strane nerazumnih koji su ga čak gađali i kamenjem povrijedivši mu čiste noge. A on tome ništa nije dodao nego se okrenuo Allahu i počeo Ga skrušeno prizivati.

Nakon svega toga on ima potrebu i za Allahovim usmjerenjem: *Ti izdrži kao što su izdržali odlučni poslanici i ne traži da im kazna što prije dođe!* (46/35).

To je težak put, put poziva u ovu vjeru. To je gorak put. On traži ličnost kao što je ličnost Muhammeda (alejhi's-selam) koja je sve podredila Pozivu, čvrsta, stabilna, jasna i popustljiva koja traži Božansko usmjerenje, traži izdržljivost i ne traži da kazna od Allaha pogodi što prije okorjele neprijatelje islama.

Da. Poteškoće na ovom putu traže pomoć, traže strpljivost. Njegova gorčina traži jedan gutljaj zapečaćenog džennetskog napitka.

Ti izdrži kao što su izdržali odlučni poslanici i ne traži da im kazna što prije dođe! (46/35).

Bodrenje, naredenje strpljivosti, tješenje, uveseljavanje, a onda ulijevanje povjerenja:

A onoga Dana kada dožive ono čime se prijeti, učiniće im se da su ostali samo jedan čas dana (46/35).

To je kratko vrijeme. Jedan čas dana. To je jedan trenutak života koji se živi nešto prije drugog svijeta. To je bezvrijedan život koji iza sebe ne ostavlja nekog traga u duši čovjeka kao što je slučaj sa jednim časom dana. Zatim dolazi susret sa sudbinom i boravak u kome će trajno prebivati. Taj čas dana je saopćen prije potpunog i pravednog uništenja i bolne kazne:

I dosta! A zar će ko drugi biti uništen do narod raskalašni! (46/35).

Ne, Allah ne želi nesreću Svojim robovima. Ne, neka oni koji prizivaju budu strpljivi na izazove. To je samo jedan čas dana, a onda će biti ono što će biti...

سُورَةُ مُحَمَّدٍ مَدَنِيَّةٌ
وآياتها ٣٨

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

« ٱلَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ ٱللَّهِ ، أَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ * وَٱلَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا ٱلصَّالِحَاتِ ، وَآمَنُوا بِمَا نُزِّلَ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ - وَهُوَ ٱلْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ - كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ ، وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ * ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا ٱتَّبَعُوا ٱلْبَاطِلَ ، وَأَنَّ ٱلَّذِينَ آمَنُوا ٱتَّبَعُوا ٱلْحَقَّ مِنْ رَبِّهِمْ ، كَذَٰلِكَ يَضْرِبُ ٱللَّهُ لِلنَّاسِ أَمْثَالَهُمْ .

« فَإِذَا لَقِيتُمُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ ٱلرِّقَابِ ، حَتَّىٰ إِذَا أَثْخَنْتُمُوهُمْ فَشُدُّوا ٱلْوَثَاقَ ، فَإِمَّا مَنًّا بَعْدُ وَإِمَّا فِدَاءً حَتَّىٰ تَضَعَ ٱلْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ، ذَٰلِكَ ، وَلَوْ يَشَاءُ ٱللَّهُ لَٱنْتَصَرَ مِنْهُمْ ، وَلَٰكِنْ لِيَبْلُوَ بَعْضَكُمْ بِبَعْضٍ ، وَٱلَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ * سَيَهْدِيهِمْ ، وَيُصْلِحُ بَالَهُمْ * وَيُدْخِلُهُمُ ٱلْجَنَّةَ عَرَّفَهَا لَهُمْ .

« يَاأَيُّهَا ٱلَّذِينَ آمَنُوا إِنْ تَنْصُرُوا ٱللَّهَ يَنْصُرْكُمْ ، وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ * وَٱلَّذِينَ كَفَرُوا فَتَعْسًا لَهُمْ ، وَأَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ * ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَرِهُوا مَا أَنْزَلَ ٱللَّهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ * أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي ٱلْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ ٱلَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ دَمَّرَ ٱللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلِلْكَافِرِينَ أَمْثَالُهَا * ذَٰلِكَ بِأَنَّ ٱللَّهَ مَوْلَى ٱلَّذِينَ آمَنُوا ، وَأَنَّ ٱلْكَافِرِينَ لَا مَوْلَىٰ لَهُمْ * إِنَّ ٱللَّهَ يُدْخِلُ ٱلَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا ٱلصَّالِحَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَارُ ، وَٱلَّذِينَ كَفَرُوا يَتَمَتَّعُونَ وَيَأْكُلُونَ كَمَا تَأْكُلُ ٱلْأَنْعَامُ وَٱلنَّارُ مَثْوًى لَهُمْ * وَكَأَيِّنْ مِنْ قَرْيَةٍ هِيَ أَشَدُّ قُوَّةً مِنْ قَرْيَتِكَ ٱلَّتِي أَخْرَجَتْكَ أَهْلَكْنَاهُمْ فَلَا نَاصِرَ لَهُمْ .

« أَفَمَنْ كَانَ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّهِ كَمَنْ زُيِّنَ لَهُ سُوءُ عَمَلِهِ ، وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ ؟ *
مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ ، فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ ، وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرْ
طَعْمُهُ ، وَأَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ ، وَأَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى ، وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ
الثَّمَرَاتِ ، وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ ، كَمَنْ هُوَ خَالِدٌ فِي النَّارِ ، وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ
أَمْعَاءَهُمْ ؟ » . .

SURA MUHAMMED
OBJAVLJENA U MEDINI
IMA 38 AJETA

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Allah će poništiti djela onih koji ne vjeruju i od puta Njegova odvraćaju (47/1).

A onima koji vjeruju i dobra djela čine i vjeruju u ono što se objavljuje Muhammedu - a to je Istina od Gospodara njihova - On će preko rđavih postupaka njihovih preći i prilike njihove će poboljšati (47/2).

Zato što nevjernici slijede neistinu, a vjernici slijede Istinu od Gospodara svoga. Tako Allah navodi zbog ljudi primjere njihove (47/3).

Kada se u borbi s nevjernicima sretnete po šijama ih udarajte sve dok ih ne oslabite, a onda ih vežite, i poslije, ili ih velikodušno sužanjstva oslobodite ili otkupninu zahtijevajte, sve dok borba ne prestane. Tako učinite! Da Allah hoće, On bi im se osvetio, ali On želi da vas iskuša jedne pomoću drugih. On neće poništiti djela onih koji na Allahovu putu poginu, (47/4)

i On će, ih, sigurno, uputiti i prilike njihove poboljšati, (47/5)

i u džennet ih uvesti, o kome ih je već upoznao (47/6).

O vjernici, ako Allaha pomognete, i On će vama pomoći i korake vaše učvrstiti (47/7).

A onima koji ne vjeruju - propast njima! On neće djela njihova prihvatiti (47/8).

zato što ne vole ono što Allah objavljuje, i On će djela njihova poništiti (47/9).

Zašto oni ne idu po svijetu da vide kakav je bio konac onih prije njih? Njih je Allah istrijebio, a to čeka i ostale nevjernike, (47/10)

zato što je Allah zaštitnik onih koji vjeruju i što nevjernici zaštitnika nemaju (47/11).

Allah će one koji vjeruju i dobra djela čine uvesti u džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, a oni koji ne vjeruju- koji se naslađuju i žderu kao što stoka ždere - njihovo će prebivalište vatra biti! (47/12).

A koliko smo gradova razorili, mnogo moćnijih od tvoga grada koji te protjerao, i nije bilo nikog da im pomogne (47/13).

Zar je onaj koji ima jasnu predstavu o Gospodaru svome kao onaj kojem se lijepim čine ružna djela njegova i koji se za strastima svojim povodi? (47/14).

Zar je džennet, koji je obećan onima koji se Allaha boje - u kome su rijeke od vode neustajale i rijeke od mlijeka nepromijenjena ukusa, i rijeke od vina, prijatna onima koji piju, i rijeke od meda procijeđenog i gdje ima voća svakovrsnog i oprosta od Gospodara njihova - zar je to isto što i patnja koja čeka one koji će u vatri vječno boraviti, koji će se uzavrelom vodom pojiti, koja će im crijeva kidati! (47/15).

Ova sura je medinska. Ona ima i drugo ime. Ono glasi Suretu'l-kital ili Sura o borbi. To je, zapravo, njeno stvarno ime. Borba je njena tema, borba je taj istaknuti element u njoj, borba u njenim slikama i nijansama značenja, borba u njenom zvuku i melodiji.

Borba je njena tema. Ona počinje objašnjavanjem suštine onih koji ne vjeruju i suštine onih koji vjeruju u formi učtivog napada na one koji ne vjeruju, kao i veličanjem onih koji vjeruju uz ukazivanje da je Allah neprijatelj prvima, a prijatelj drugima, te da je ovo trajna činjenica u procjeni Uzvišenog Allaha. To je, dakle, objava rata od Njega (Uzvišenog) Njegovim neprijateljia i neprijateljima Njegove vjere od prve riječi u suri: *Allah će poništiti djela onih koji ne vjeruju i od puta Njegova odvraćaju. A onima koji vjeruju i dobra djela čine i vjeruju u ono što se objavljuje Muhammedu - a to je Istina od Gospodara njihova - On će preko rđavih postupaka njihovih preći i prilike njihove će poboljšati. Zato što nevjernici slijede neistinu, a vjernici slijede Istinu od Gospodara svoga. Tako Allah navodi zbog ljudi primjere njihove (47/1-3).*

Odmah poslije objave ovog rata od strane Allaha protiv onih koji ne vjeruju, dolazi otvorena naredba onima koji vjeruju da povedu rat protiv njih u jakoj zvučnoj formi, uz objašnjenje propisa o ratnim zarobljenicima pošto se neprijatelj oslabi i pobije u borbi: *Kada se u borbi s nevjernicima sretnete po šijama ih udarajte sve dok ih ne oslabite, a onda ih vežite, i poslije, ili ih velikodušno sužanjstva oslobodite ili otkupninu zahtijevajte, sve dok borba ne prestane* (47/4).

Uz ovu naredbu ide i objašnjenje mudrosti borbe, podstrek na borbu, počast onima koji poginu u njoj, Allahovo obećanje da će počastiti šehide i da će pomoći one koji vode borbu pomažući Allaha te da će uništiti nevjernike i poništiti njihova djela: *Tako učinite! Da Allah hoće, On bi im se osvetio, ali On želi da vas iskuša jedne pomoću drugih. On neće poništiti djela onih koji na Allahovu putu poginu, i On će, ih, sigurno, uputiti i prilike njihove poboljšati, i u džennet ih uvesti, o kome ih je već upoznao. O vjernici, ako Allaha pomognete, i On će vama pomoći i korake vaše učvrstiti. A onima koji ne vjeruju - propast njima! On neće djela njihova prihvatiti. zato što ne vole ono što Allah objavljuje, i On će djela njihova poništiti* (47/4-9).

S tim je isto tako žestoka prijetnja nevjernicima i proglas da je Allah zaštitnik i pomagač vjernika, a da će nevjernike ostaviti izgubljene, ponižene, slabe i bez pomagača i oslonca: *Zašto oni ne idu po svijetu da vide kakav je bio konac onih prije njih? Njih je Allah istrijebio, a to čeka i ostale nevjernike, zato što je Allah zaštitnik onih koji vjeruju i što nevjernici zaštitnika nemaju* (47/10-11)... Kao i druga prijetnja gradu koji je protjerao Poslanika (alejhi's-selam): *A koliko smo gradova razorili, mnogo moćnijih od tvoga grada koji te protjerao, i nije bilo nikog da im pomogne* (47/13).

Poslije ovog žestokog i otvorenog napada sura nastavlja govoriti o nevjerovanju i vjerovanju i o stanju nevjernika na ovom i na budućem svijetu, praveći razliku između uživanja vjernika u dobrima i uživanja nevjernika u slastima na zemlji poput stoke: *Allah će one koji vjeruju i dobra djela čine uvesti u džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, a oni koji ne vjeruju- koji se naslađuju i žderu kao što stoka ždere - njihovo će prebivalište vatra biti!* (47/12)... Kao što opisuje uživanja vjernika u Džennetu koja se sastoje od raznovrsnih ukusnih napitaka, neustajale vode, mlijeka nepromijenjenog okusa, vina prijatnog za one koji piju i čistog meda u izobilju i velikim količinama u vidu tekućih rijeka. Uz to dolazi raznovrsno voće, oprost i zadovoljstvo. Zatim slijedi pitanje: *Zar je to isto što i patnja koja čeka one koji će u vatri vječno boraviti, koji će se uzavrelom vodom pojiti, koja će im crijeva kidati!* (47/15).

Kad je završena prva runda otvorene i direktne borbe između vjernika i nevjernika, u suri je uslijedila runda sa licemjerima koji su sa Jevrejima u Medini predstavljali opasnost za islamsku zajednicu u nastajanju. Ova opasnost nije bila ništa manja od opasnosti politeista koji su se borili protiv nje iz Mekke sa plemenima iz njene okolice u tom periodu koji, po događajima na koje ukazuje ova sura, izgleda da je bilo vrijeme poslije Bitke na Bedru a prije Bitke saveznika i slamanja oštrice Jevreja i slabljenja centra licemjera (kao što smo spomenuli u komentaru sure El-Ahzab).

Govor o licemjerima u ovoj suri nosi njenu aromu, aromu napada i borbe, od prvog znaka. Taj govor odslikava njihovu nepažnju prema govoru Allahovog Poslanika, odsustvo njihove svijesti i interesiranja za njegovo društvo, našto se osvrće onim što ih pečati zabludom i strastima: *Ima onih koji dolaze da te slušaju, ali čim se od tebe udalje, pitaju one kojima je dano znanje: "Šta ono on maloprije reče?" To su oni čija je srca Allah zapečatio i koji se za strastima svojim povode* (47/16).

Prijeti im Smakom svijeta a to je dan kad se neće moći osvijestiti niti se prisjetiti: *Zar oni čekaju da im Smak svijeta iznenada dođe, a već su predznaci njegovi tu? A šta će im koristiti opomena kad im on dođe?* (47/18).

Potom odslikava njihovo nestrpljenje, kukavičluk i zbunjenost kad se suoče sa Kur'anom koji ih zadužuje borbom – a oni se pretvaraju da vjeruju – kao i razliku između njih tada i pravih vjernika: *A oni koji vjeruju govore: "Zašto se ne objavi jedna sura?" A kada bi objavljena jasna sura i u njoj spomenuta borba, ti si mogao da vidiš one čija su srca pritvorna kako te gledaju pogledom pred smrt onesviještenog!* (47/20).

Podstiče ih na poslušnost, iskrenost i postojanost, a osuđuje njihovo usmjerenje i objavljuje im rat, progon i prokletstvo: *A bolja bi im bila poslušnost i razuman govor! A kada je borba već propisana, bolje bi im bilo da su prema Allahu iskreni. Zar i vi ne biste, kad biste se vlasti dočepali, nered na Zemlji činili i rodbinske veze kidali! To su oni koje je Allah prokleo i gluhim i slijepim ih učinio* (47/20-23).

Sramoti ih što su uzeli šejtana za zaštitnika i što su sa Jevrejima sklopili savez prijeteći im kaznom pri smrti i sramoćenjem koje će, jednog po jednog, otkriti njihove osobe u islamskom društvu u koje se oni uklapaju, ali kome ne pripadaju, zapravo, prave zavjeru protiv njega: *One koji su od vjere svoje otpali, pošto im je bio jasan pravi put, šejtan je na grijeh navodio i lažnu im nadu ulivao. To zato što su govorili onima koji ne vole ono što Allah objavljuje: "Mi ćemo vam se u nekim stvarima pokoravati", - a*

Allah dobro zna njihove tajne. A kako će tek biti kad im meleki budu duše uzimali udarajući ih po obrazima i po leđima njihovim! To će biti zato što su ono što izaziva Allahovu srdžbu slijedili, a ono čime je On zadovoljan prezirali; On će djela njihova poništiti. Zar oni bolesnih srca misle da Allah zlobe njihove neće na vidjelo iznijeti? A da hoćemo, Mi bismo ti ih, uistinu, pokazali i ti bi ih, sigurno, po biljezima njihovim poznao. Ali, ti ćeš ih poznati po načinu govora njihova, - a Allah zna postupke vaše. Mi ćemo vas provjeravati sve dok ne ukažemo na borce i postojane među vama, a i vijesti o vama provjeravaćemo (47/25-31).

U trećem i posljednjem krugu sura se vraća onima koji ne vjeruju od Kurejšija i Jevreja atakujući na njih: *Oni koji ne vjeruju i od Allahova puta odvraćaju, koji su Poslanikovi protivnici, kad im je već postao jasan pravi put, zaista neće nimalo Allahu nauditi, i On će djela njihova poništiti* (47/32).

Tu je i upozorenje onima koji vjeruju da ih ne pogodi ono što je pogodilo njihove neprijatelje: *O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku, i ne ništite djela svoja! Onima koji ne vjeruju i od Allahova puta odvraćaju, pa poslije kao nevjernici umiru, Allah, zaista, neće oprostiti* (47/33-34).

Bodri ih da ustraju u borbi: *I ne budite kukavice i ne nudite primirje kad ste jači, jer Allah je s vama, On vas neće nagrada za djela vaša lišiti* (47/35).

Minimizira vrijednost života i uživanja na ovom svijetu i bodri ih da žrtvuju onoliko koliko im je Allah omogućio, ne tražeći da izdvoje čitav imetak, iz milosti prema njima, jer zna koliko su njihove ljudske duše škrte, koliko su zlovoljne i tijesne ako bi insistirao na traženju:

Život na ovom svijetu je samo igra i zabava! A ako budete vjerovali i grijehe izbjegavali, On će vas nagraditi i imanja vaša od vas neće tražiti (47/36).

Ako bi ih od vas tražio i prema vama uporan bio, postali biste škrti i On bi učinio vidljivim vaše mržnje (47/37).

Sura završava nečim što je slično prijetnji muslimanima ako oni budu škrti u udjeljivanju imetka i žrtvovanju u borbi: *Vi se, eto, pozivate da trošite na Allahovu putu, ali, neki od vas su škrti, - a ko škrtari, na svoju štetu škrtari, jer Allah je bogat, a vi ste siromašni. - A ako glave okrenete, On će vas drugim narodom zamijeniti, koji onda kao što ste vi neće biti* (47/38).

To je trajna borba od početka do kraja sure koju natkriljuje atmosfera sukoba i koja odiše njegovom prirodom u svim njenim odlomcima.

Zvuk rime i njena melodija od početka kao da su teške granate: *a'malehum, balehum, emsalehum ehva'ehum, em'aehum*... Čak i kad oslabi, ona sliči mahanju sablji u zraku: *Ewzareha, emsaluha, aqfaluha*...

Postoji žestina u slikama kao što postoji žestina u zvuku riječi koje ih izražavaju. O borbi ili ubijanju sura kaže: *Kad se u borbi s nevjernicima sretnete, po šijama ih udarajte* (47/4)... Ubijanje i zarobljavanje slika snažno: *Sve dok ih ne oslabite, a onda ih vežite* (47/4)... Proklinjanje nevjernika dolazi izraženo grubim izrazom: *Propast njima! On neće djela njihova prihvatiti* (47/8)... Propast prijašnjih naroda slika se slikom gromkom i po značenju i po izrazu: *Njih je Allah istrijebio, a to čeka i ostale nevjernike,* (47/10)... Slika kazne u Vatri dolazi u ovom prizoru: *Koji će se uzavrelom vodom pojiti, koja će im crijeva kidati!* (47/15)... Stanje prestrašenosti i prestravljenosti licemjera također dolazi u surovom prizoru: *Gledaju te pogledom pred smrt onesviještenog!* (47/20)... Čak i upozorenje vjernicima da ne okreću glave dolazi u konačnoj i odlučnoj prijetnji: *A ako glave okrenete, On će vas drugim narodom zamijeniti, koji onda kao što ste vi neće biti* (47/38)...

Ovako su u skladu teme, slike, značenja i melodije u suri o borbi...

Allah će poništiti djela onih koji ne vjeruju i od puta Njegova odvraćaju (47/1).

A onima koji vjeruju i dobra djela čine i vjeruju u ono što se objavljuje Muhammedu - a to je Istina od Gospodara njihova - On će preko rđavih postupaka njihovih preći i prilike njihove će poboljšati (47/2).

Zato što nevjernici slijede neistinu, a vjernici slijede Istinu od Gospodara svoga. Tako Allah navodi zbog ljudi primjere njihove (47/3).

Ovo otvaranje predstavlja napad bez uvoda i pripreme! Poništavanje djela s kojima se suočavaju oni koji ne vjeruju i odvraćaju od Allahova Puta – bilo da oni oponiraju ili oponiraju i druge odvraćaju – znači izgubljenost i ništavnost ovih djela. Međutim, ovo značenje predstavljeno je pokretom. Mi najednom vidimo ova djela kako se gube i nestaju, primjećujemo

posljedice tog gubljenja i nestajanja, a to je propast i gubitak. To je pokret koji svlači odoru života sa djela, pa ona kao da su žive osobe koje su zalutale i doživjele propast. Značenje se produbljuje i daje svoje odraze, odraze borbe u kojoj se gube djela od ljudi i ljudi od djela, dok ne završe u poništenju i propasti!

Ova djela koja su poništena - možda se pod njima posebno misli na djela iza kojih se oni nadaju dobru i koja na prvi pogled izgledaju ispravno. Međutim, dobro djelo nema vrijednosti bez vjerovanja. Ova ispravnost je formalna, tako da ona ne izražava nikakvu suštinu iza sebe. Mjerodavan je motiv iz koga dolazi djelo, a ne forma djela. Motiv može biti dobar, međutim, kad nije utemeljen na vjerovanju, to je sekundaran čin ili slučajan poriv koji nije povezan sa stabilnim i jasnim programom u svijesti spojenim sa širokom linijom toka života, niti je povezan sa izvornim zakonom Bitka. Neophodno je, dakle, vjerovanje kako bi se osoba pričvrstila za osnov iz koga proizlaze sva njena usmjerenja i pod čijim su utjecajem sve njene emocije. Tada dobro djelo ima svoje značenje. Tada ono ima svoj cilj, svoj kontinuitet i svoje rezultate prema Božanskom programu koji povezuje dijelove ovog cijelog Kosmosa u zakon koji svakom djelu i svakom pokretu daje funkciju i ostavlja trag u biću ovog Bitka, uz vršenju njegove uloge i završetku u njegovom cilju.

Na drugoj strani: *A onima koji vjeruju i dobra djela čine i vjeruju u ono što se objavljuje Muhammedu - a to je Istina od Gospodara njihova –* (47/2)... Vjerovanje obuhvaća vjerovanje koje je objavljeno Muhammedu, međutim, kontekst to ističe i iznosi na vidjelo kvalificirajući da je to *Istina od Gospodara njihova –* (47/2) - što pojačava i potvrđuje ovo značenje. Dakle, pored vjerovanja koje je situirano u svijesti, postoji i djelo koje dolazi do izražaja u životu. Ono je plod vjerovanja koje govori da vjerovanje postoji, da je vitalno i da zrači.

A ovi: *On će preko rđavih postupaka njihovih preći i prilike njihove će poboljšati* (47/2) - naspram poništenja djela onih koji ne vjeruju makar imali djela koja su formalno dobra. I dok će djela nevjernika biti poništena, makar bila i dobra, preko hrđavih postupaka vjernika će se preći. To stoji potpuno i apsolutno jedno naspram drugog i ono ističe vrijednost vjerovanja i njegovu veličinu kod Allaha i u životnoj stvarnosti...

I prilike njihove će poboljšati (47/2)... Poboljšavanje stanja velika je blagodat koja slijedi blagodat vjerovanja po značaju i vrijednosti. Izraz baca sjenu sigurnosti, smirenosti, pouzdanja, zadovoljstva i mira. Kad se čovjek urazumi, stabiliziraju se emocije i misao, smiri se srce i svijest, opuste se

osjećaji i nervi, duša postaje zadovoljna i uživa u sigurnosti i miru... A kakva to ima blagodat i uživanje poslije ove? To je svijetlo i blistavo obzorje.

A zašto je to ovako i zašto je to onako? Nije to nikakva protekcija, nije to nikakva slučajnost i nije to ništa nasumice. To je odredba koja ima svoj čvrsti temelj povezan sa izravnim zakonom na kome postoji Bitak otkad je Allah nebesa i Zemlju sa ciljem stvorio, učinivši Istinu temeljem svega:

... zato što nevjernici slijede neistinu, a vjernici slijede Istinu od Gospodara svoga (47/3).

Neistina nema korijenja uraslog u prirodu ovog Bitka, pa, prema tome, ona nestaje i propada i svako ko je slijedi i što proizlazi iz nje isto tako nestaje i propada. Pošto su nevjernici slijedili neistinu, njihova djela su poništena tako da njima ne ostaje ništa vrijedno.

Istina je čvrsta i na njoj počivaju nebesa i Zemlja. Njeni korijeni sežu u dubine ovog Kosmosa. Stoga ostaje sve što je s njom povezano i što je na njoj utemeljeno. Pošto su vjernici slijedili Istinu od Gospodara svoga, On je preko njihovih hrđavih postupaka prešao i njihovo stanje poboljšao.

To je jasna i potvrđena odredba koja se temelji na svojim čvrstim temeljima i koja se vraća svojim izvornim uzrocima. Nije to ništa neočekivano, slučajno ni nasumice.

Tako Allah navodi zbog ljudi primjere njihove (47/3). Tako im postavlja pravila pomoću kojih mjere sebe i svoja djela poznajući tako model kome pripadaju i o koji se mjere. Oni nisu zbunjeni u mjeri i procjeni!

To je temelj koga je potvrdio prvi ajet ove sure iz koga proizlazi usmjerenje vjernika na borbu protiv nevjernika. Oni su u stabilnoj Istini koja treba da se ustali na zemlji, da se uzdigne i vlada sudbinama ljudi i životom, kako bi povezala ljude sa Istinom i uspostavila život na njenoj osnovi. Oni koji ne vjeruju su u neistini koja treba da se poništi i da njeni tragovi iz života nestanu:

Kada se u borbi s nevjernicima sretnete po šijama ih udarajte sve dok ih ne oslabite, a onda ih vežite, i poslije, ili ih velikodušno sužanjstva oslobodite ili otkupninu zahtijevajte, sve dok borba ne prestane (47/4).

Susret na koji se misli u ovom ajetu jeste susret za rat i borbu, a nije riječ o pukom susretu. Sve do objave ove sure politeisti na Arabijskom poluotoku su se dijelili na protivnike i one koji su pod ugovorom. Nije još bila objavljena sura Beraet koja ograničene ugovore priznaje do isteka njihovog roka, a neograničene ugovore ograničava na četiri mjeseca naređujući da se poslije toga povede borba protiv politeista gdje god se nađu na području Arabijskog poluotoka – bazi islama – ili da prime islam, kako bi baza pripadala isključivo islamu.[2]

Udaranje po šijama koje se naređuje pri susretu o kome je riječ dolazi nakon nuđenja islama njima i, naravno, njihovog odbijanja ove vjere. To je slikanje operacije borbe u njenoj neposrednoj slici i pokretom koji ona odražava, što je u skladu sa atmosferom i okriljem ove sure.

... sve dok ih ne oslabite, a onda ih vežite (47/4)

Slabljenje znači žestoku borbu, tako da se sruši i uništi moć neprijatelja, poslije čega neće imati više snage za napad i odbranu. Tek tada – ne prije - zarobljavaju se oni koji su pali u ropstvo i vežu. Međutim, sve dok je neprijatelj jak, slabljenje i ubijanje ima cilj da se uništi ta opasnost.

Prema ovome ne postoji razlika – kao što misli većina mufessira – između značenja ovog ajeta i značenja ajeta u suri El-Enfal u kojoj Allah prekorava Poslanika i muslimane zato što su uzeli mnogo zarobljenika u Bitki na Bedru. Bilo je preče da ih pobiju. Uzvišeni o tome kaže: *Nijednom vjerovjesniku nije dopušteno da drži sužnje dok ne izvojuje pobjedu na Zemlji; vi želite prolazna dobra ovoga svijeta, a Allah želi onaj svijet. - Allah je silan i mudar. Da nije ranije Allahove odredbe, snašla bi vas patnja velika zbog onoga što ste uzeli,* (8/67-68).[3] Prva je slabljenje radi uništavanja snage neprijatelja i lomljenje njegove oštrice, a poslije toga dolazi zarobljavanje. Mudrost i pouka je očita, jer eliminiranje agresorske sile i islamu neprijateljske snage jeste prvi cilj borbe, pogotovo kad je brojna snaga muslimanskog ummeta bila mala i ograničena, kad je brojnost bila na politeističkoj strani i kad je ubistvo jednog ratnika značilo mnogo u odnosu snaga u ono vrijeme. Pravilo još važi u svakom vremenu u formi u kojoj garantira uništenje neprijateljske snage i onemogućava je da izvrši napad i pruži odbranu.

---

[2] Ovo pravilo nije se odnosilo na politeiste izvan Arabijskog poluotoka. Od ovih se primala džizja, ako bi je oni izabrali.
[3] V. *U okrilju Kur'ana, 10,* str. 61-64.

A što se tiče propisa o zarobljenicima poslije toga, njega određuje ovaj ajet. To je jedini kur'anski tekst koji sadrži tekst o zarobljenicima:

... i poslije, ili ih velikodušno sužanjstva oslobodite ili otkupninu zahtijevajte (47/4).

Odnosno, da se poslije toga oslobode bez novčane naknade ili da se izvrši njihova zamjena za zarobljene muslimane. Ili da se oslobode za naknadu u imetku, u radu ili za protuvrijednost oslobađanja zarobljenih muslimana.

Trećeg slučaja nema, kao što je uzimanje za roblje ili ubijanje, u odnosu na zarobljenike politeiste.

Međutim, ono što se stvarno dogodilo jeste to da su Allahov Poslanik (alejhi's-selam) i halifa poslije njega uzeli neke zarobljenike za roblje – što je bilo pretežno –, a neke su poubijali u određenim slučajevima.

Mi ćemo ovdje prenijeti ono što je navedeno u vezi sa ovim ajetom u knjizi *Ahkamu'l-Qur'an* od imama Džessasa Hanefija, komentirajući ono što mislimo da treba komentirati, prije nego što donesemo naš sud koji mi smatramo mjerodavnim:

Uzvišeni Allah kaže: *Kada se u borbi s nevjernicima sretnete po šijama ih udarajte* (47/4) Ebu Bekr je rekao da je vidljivo značenje ovog ajeta iziskivalo obavezu ubijanja i ništa drugo nije dolazilo u obzir do poslije slabljenja. Ovaj ajet je sličan Allahovim riječima: *Nijednom poslaniku nije dopušteno da drži sužnje dok ne izvojuje pobjedu na Zemlji* (8/67). (Ovo je ispravno i između ova dva teksta nema razlike.)

Prenio nam je Muhammed ibni Dža'fer ibni Muhammed ibni Hakem svojim senedom od Dža'fera ibni Muhammeda ibni Jemama, Ebu Ubejda, Abdullaha ibni Saliha, Muavije ibni Saliha, Alije ibni Ebu Talhe da je Ibni Abbas rekao za riječi Uzvišenog: *Nijednom poslaniku nije dopušteno da drži sužnje dok ne izvojuje pobjedu na Zemlji* (8/67): To je bilo na Dan Bedra. Muslimani su tada bili malobrojni. Pošto su muslimani postali brojniji i jači, Uzvišeni Allah je poslije ovoga objavio o zarobljenicima slijedeće: *... i poslije, ili ih velikodušno sužanjstva oslobodite ili otkupninu zahtijevajte* (47/4)... Allah je Poslanika i vjernike u pogledu zarobljenika stavio pred izbor. Ako hoće - pobit će ih, ako hoće – učinit će ih robovima i ako hoće – uzet će otkupninu. Ebu Ubejd je posumnjao u ... Ako hoće, učinit će ih robovima... (Uzimanje za roblje sumnja se da je moglo biti izrečeno od Ibni Abbasa, pa to ostavljamo. Kad je riječ o tome da ih je

dozvoljeno poubijati, mi ne vidimo da za to ima osolonac u ajetu. Tekst ajeta spominje samo velikodušno oslobađanje iz zarobljeništva ili uzimanje otkupnine.)

Prenio nam je Džafer ibni Muhammed svojim senedom od Ebu Ubejda, Ebu Mehdija i Hadždžadža, a ova dvojica od Sufjana da je rekao: Čuo sam Suddija da za Allahove riječi: ... *i poslije, ili ih velikodušno sužanjstva oslobodite ili otkupninu zahtijevajte* (47/4) kaže: One su derogirane, a derogirale su ih Njegove riječi. *Onda ubijajte mnogobošce gdje god ih nađete* (9/5). Ebu Bekr je rekao: Što se tiče Njegovih riječi: *Kada se u borbi s nevjernicima sretnete, po šijama ih udarajte* (47/4), Njegovih riječi: *Nijednom poslaniku nije dopušteno da drži sužnje dok ne izvojuje pobjedu na Zemlji* (8/67) i Njegovih riječi: *Ako se u borbi s njima sukobiš, tako ih razjuri da se opamete oni koji su iza njih* (8/57) - moguće je da je to trajan i nederogiran propis. Jer je Allah naredio Svome Poslaniku (alejhi's-selam) da ih oslabi ubijanjem, a zabranio mu zarobljavanje – sve dok mnogobošci ne oslabe i budu slomljeni – a to je bilo u vrijeme kada su muslimani bili malobrojni, a broj njegovih neprijatelja mnogobožaca veliki. Tek kad su mnogobošci bili oslabljeni ubijanjem i progonom, bilo ih je dozvoljeno ostavljati na životu. Obavezao je da ovo bude trajan propis ako se nađe slična situacija u kojoj su muslimani bili u početku islama. (Mi kažemo da je naredba o ubijanju mnogobožaca gdje god se nađu bila specifična za mnogobošce Arabijskog poluotoka, dok je tekst u suri Muhammed općenit. Kad dođe do slabljenja neprijatelja, onda je dozvoljeno uzimanje zarobljenika. Po ovome su postupale halife poslije Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) i, naravno, poslije objavljivanja sure Beraet kad zarobljenici nisu ubijani osim u određenim slučajevima čije će objašnjenje doći.)...

Kad je govor o Njegovim riječima: ... *i poslije, ili ih velikodušno sužanjstva oslobodite ili otkupninu zahtijevajte* (47/4), njihovo očito značenje zahtijeva jednu od dvije stvari: velikodušno oslobađanje ili uzimanje otkupa, što negira mogućnost ubijanja. Ranije generacije učenjaka su se u tome razišle. Hadždžadž prenosi od Mubareka ibni Fudala od Hasana da je prezirao ubijanje zarobljenika i govorio je: Oslobodi ga ili uzmi za njega otkupninu. Prenosi Dža'fer od Ebu Ubejda i Hešima da je Eš'as rekao: Pitao sam Ataa o ubijanju zarobljenika pa je rekao: Oslobodi ga ili uzmi otkupninu. A pitao sam i Hasana pa je rekao: S njim se čini ono što je činio Allahov Poslanik (alejhi's-selam) sa zarobljenicima Bedra, oslobodi se ili se uzme otkupnina. Ibni Omer prenosi da mu je predat jedan od glavešina Istahra da ga ubije, međutim, on je to odbio proučivši Allahove riječi: ... *i*

poslije, ili ih velikodušno sužanjstva oslobodite ili otkupninu zahtijevajte (47/4)... Također se prenosi od Mudžahida ili Muhammeda ibni Sirina da su prezirali da se zarobljenik ubije. Prenijeli smo od Suddija da su Allahove riječi: ... *i poslije, ili ih velikodušno sužanjstva oslobodite ili otkupninu zahtijevajte* (47/4), derogirane Njegovim riječima: *Onda ubijajte mnogobošce gdje god ih nađete* (9/4). Slično se prenosi od Ibni Džurejdža. Prenosi nam Dža'fer od Ebu Ubejda i Hadždžadža da je Ibni Džurejdž rekao: On je derogiran, a onda rekao: Allahov Poslanik (alejhi's-selam) ubio je Ukbea ibni Mu'ajta na dan Bedra svezanog. A Ebu Bekr je rekao: Pravnici pokrajina su složni u mišljenju da je dozvoljeno ubiti zarobljenika i ne znamo da se oko toga razilaze. Od Poslanika (alejhi's-selam) se prenose predaje neprekidnim nizom prenosilaca da je dao ubijati zarobljenike, kao ubijanja Ukbea ibni Ebi Mu'ajta i Nadra ibni Harisa nakon zarobljavanja na Bedru. Dao je ubiti i pjesnika Ebu Izzea na Uhudu nakon što je bio zarobljen. Dao je ubiti i pripadnike Benu Kurejza nakon što su napali na upravu Sa'da ibni Muaza presuđujući im ubistvom i zarobljavanjem potomstva. Među njima je oslobodio Zubejra ibni Bata. Jedan dio Hajbera je oslobodio nagodbom, a jedan silom. Ibni Ebi Hakiku je postavio uvjet da ništa ne krije, međutim, kad se ispostavilo da je izdao i zatajio, dao ga je ubiti. Kad je oslobodio Mekku dao je da se ubiju Hilal ibni Hatal, Mekis ibni Habab, Abdullah ibni Serh i drugi, rekavši: "Pobijte ih, makar našli da se drže za pokrivač Kjabe".

Oslobodio je Mekkelije i nije im imovinu uzeo u ratni plijen. Prenosi se od Saliha ibni Kejsana, Muhammeda ibni Abdurrahmana i njegovog oca Abdurahmana ibni Aufa da je čuo Ebu Bekra Es-Siddika kako govori: Poželio sam da ga onaj dan kada sam došao iznenada nisam bio zapalio i da sam ga bio ubio gola ili bio oslobodio zdrava i čitava. Od Ebu Mūsāa se prenosi da je on ubio Dahkana iz Susa nakon što mu je dao garancije za ljude čija je imena naveo, ali je zaboravio spomenuti svoje ime i unijeti ga u dokument, pa ga je ubio. Ovo su pouzdane predaje od Poslanika (alejhi's-selam) i ashaba o mogućnosti ubijanja zarobljenika i o njihovom ostavljanju na životu. Šeriatski pravnici pokrajina su se složili oko toga. (Mogućnost ubijanja ne izuzima se iz ajeta, već iz postupka Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) i nekih ashaba. Ako se prate slučajevi u kojma je došlo do ubijanja, vidjet će se da su to posebni slučajevi, iza kojih stoje konkretni motivi koji nisu puko podlijeganje pod ubijanje i zarobljavanje. Tako su Nadr ibni Haris i Ukbe ibni Ebi Mu'ajt, obojica imali posebnu ulogu u vrijeđanju Allahovog Poslanika (alejhi's-selam)i njegove misije. Tako su isto pjesnik Ebu Izza kao i Benu Kurejza imali poseban status jer su se prethodno zadovoljili sudom Sa'da ibni Muaza. Tako u ovim

slučajevima nalazimo posebne uzroke koji izdvajaju ove slučajeve od općeg pravila o zarobljenicima koje donosi ajet: ... *i poslije, ili ih velikodušno sužanjstva oslobodite ili otkupninu zahtijevajte* (47/4)...).

Pravnici su se razišli oko otkupa zarobljenika. Svi naši učenjaci (tj. hanefije) kažu: Zarobljenik se ne otkupljuje za imovinu, niti se ratni zarobljenici prodaju jer se opet mogu vratiti u rat. Ebu Hanife je rekao: Također se ne razmjenjuju za zarobljene muslimane i nikako se ne vraćaju u rat. Ebu Jusuf i Muhammed su rekli: Ne smeta da se zarobljeni muslimani razmijene za zarobljene mnogobošce. To su riječi Sevrija i Evzaija. Evzaija je rekao: Ne smeta da se ratni zarobljenici prodaju, a muškarci se ne mogu prodati osim da se za njih otkupe muslimani. Muzni od Šafije kaže: Imam ima pravo da oslobodi muškarce koji su pobijeđeni ili da ih se razmijeni. Što se tiče onih koji dozvoljavaju da se razmijene za zarobljene muslimane i otkupe se za otkupninu, oni uzimaju argument: ... *i poslije, ili ih velikodušno sužanjstva oslobodite ili otkupninu zahtijevajte* (47/4), koji vanjskom formom to omogućava za otkupninu i razmjenom za muslimane, te da je Poslanik (alejhi's-selam) oslobodio zarobljenike Bedra za otkupninu. A kao argument za razmjenu za muslimane uzimaju ono što prenosi Ibni Mubarek od Ma'mera, Ejjuba, Ebi Kulabe, Ebi Mehleba i Imrana ibni Husajna da je rekao: Pleme Sekif je zarobilo dvojicu muškaraca iz redova ashaba Allahovog Poslanika (alejhi's-selam), a Poslanikovi ashabi su zarobili jednog muškarca iz Benu Amira ibni Sa'sa'a, pa je Poslanik (alejhi's-selam) prošao pored ovog čovjeka, a bio je svezan, i on je zovnuo Poslanika. Allahov Poslanik (alejhi's-selam) mu je prišao i upitao: - Zašto si uhapšen? - Odgovorio je: - Zbog tvojih saveznika. - Zatim je zarobljenik dodao: - Ja sam musliman. Na to mu je Poslanik (alejhi's-selam) odgovorio: - Da si to rekao kad si bio slobodan, sigurno bi se spasio. - Allahov Poslanik (alejhi's-selam) je nastavio ići, a on ga je opet zovnuo. Prišao mu je, a ovaj mu je rekao: - Ja sam gladan, nahrani me! Poslanik (alejhi's-selam) mu je odgovorio: - To je tvoja potreba. Zatim ga je Poslanik (alejhi's-selam) razmijenio za ona dva muškarca koja je Sekif bio zarobio... (Argument onih koji zastupaju otkup preteže po našoj procjeni argument grupe Imama Džessasa bez obzira što se razlikuje oko otkupa za naknadu ili za zarobljene muslimane.)

Imam Džessas je završio govor o ovom pitanju dajući prednost mišljenju svojih istomišljenika hanefija rekavši: Što se tiče toga da ajet spominje oslobađanje ili uzimanje otkupnine i onoga što se prenosi o zarobljenicima Bedra, to je derogirano Njegovim riječima: *Onda ubijajte mnogobošce gdje god ih nađete, zarobljavajte ih, opsjedajte i na svakom*

prolazu dočekujte! Pa ako se pokaju i budu namaz obavljali i zekat davali, ostavite ih na miru... (9/5)... Već smo to prenijeli od Suddija i Ibni Džurejdža. Kao i Njegovim riječima: *Borite se protiv onih kojima je data Knjiga, a koji ne vjeruju ni u Allaha ni u onaj svijet.. – sve dok ne daju glavarinu poslušno i smjerno* (9/29). Ova dva ajeta sadrže obaveznost borbe protiv nevjernika sve dok ne prime islam ili ne daju glavarinu. Otkup za nadoknadu ili nečim drugim je u oprečnosti s tim. Mufessiri i prenosioci hadisa se ne razilaze oko toga da je sura *Beraet* objavljena poslije sure *Muhammed*, pa propis spomenut u njoj mora derogirati otkup spomenut u drugoj suri... (Prethodno je rečeno da ovo ubijanje mnogobožaca – ili primanje islama – odnosi se na politeiste Arabijskog poluotoka i to je poseban propis koji se odnosi na njih. Što se tiče drugih mnogobožaca izvan Arabijskog poluotoka, od njih se prima glavarina kao što se prima od sljedbenika Knjige. Prihvatanje džizje pri predaji ne negira mogućnost da zarobljenici padnu u ruke muslimana prije predaje. Pa kakav je onda propis u vezi sa ovim zarobljenicima? Mi kažemo da ih je moguće osloboditi ako vladar vidi interes u tome, ili uzeti za njih otkupninu ili ih razmijeniti za muslimane, ako njihov narod predstavlja snagu koja se još nije predala i nisu prihvatili džizju. Kad je riječ o prihavatnju džizje, onda je odredba, prirodno, da ih se oslobodi i to je drugi slučaj tako da status zarobljenika ostaje da važi u slučaju koji se ne okonča džizjom.)

Zaključak koji možemo izvesti iz ovoga teksta jeste da je ovaj tekst jedini koji sadrži propis o zarobljenicima dok ostali tekstovi sadrže druge slučajeve, a ne slučaj zarobljeništva. Ovaj tekst je trajna osnova ovog pitanja. Što se tiče onoga što se stvarno desilo izvan njega, bilo je to radi suočavanja sa posebnim slučajevima i trenutnim okolnostima. Ubijanje nekih zarobljenika događalo se u pojedinačnim slučajevima koji uvijek mogu imati izvjesne sličnosti. Naime, oni su kažnjavani za djela koja su počinili prije zarobljavanja, a ne zbog pukog odlaska u borbu. Primjer toga je kad špijun padne u zarobljeništvo, pa mu bude suđeno za špijunažu, a ne zato što je zarobljenik. Zarobljavanje je bilo samo sredstvo njegovog hapšenja.

Ostalo je još ropstvo. Mi smo ranije na različitim mjestima u ovom *Okrilju* govorili da je ono bilo u funkciji suočavanja sa postojećim svjetskim prilikama i narodnim običajima u ratu. Nije bilo moguće da islam u svim slučajevima primijeni opći tekst: *I poslije, ili ih velikodušno sužanjstva oslobodite ili otkupninu zahtijevajte* (47/4) u vrijeme kada neprijatelji islama uzimaju muslimane koje zarobljavaju za roblje. Stoga ga je primijenio Poslanik (alejhi's-selam) u nekim slučajevima velikodušno oslobađajući

neke zarobljenike razmjenjujući neke za zarobljene muslimane, a otkupljujući druge za nadoknadu. U nekim drugim slučajevima ropstvo je postojalo radi suočavanja sa postojećim situacijama koje se nisu mogle riješiti bez njega.

Kada se dogodi da se svi blokovi slože i ukinu uzimanje zarobljenika u ropstvo, islam će se tada vratiti svom pozitivnom i jedinom pravilu, a to je: ... *i poslije, ili ih velikodušno sužanjstva oslobodite ili otkupninu zahtijevajte* (47/4) radi okončanja okolnosti koje su iziskivale ropstvo. Ropstvo nije neizbježno i ono nije pravilo ponašanja prema zarobljenicima u islamu.

Ovo je to mišljenje koje mi izvodimo iz definitivnog kur'anskog teksta i iz studiranja situacija, okolnosti i događaja. A Allah zna šta je najbolje i šta je pravo.

Dobro je da bude shvaćeno da se ja priklanjam ovom mišljenju jer ga kur'anski tekstovi i izučavanja događaja i prilika potvrđuju, a ne zbog toga što se meni u mislima vrti da je uzimanje ratnih zarobljenika za robove optužba od koje ja pokušavam da islam učinim nevinim! Misao poput ove meni nikad ne naumpada i da je islam bio ovog mišljenja, bilo bi to bolje, jer nema nijednog čovjeka koji zna nešto iz lijepog ponašanja a da neće reći da on drži da je dobro ono što Allah drži da je dobro. Ja se držim teksta Kur'ana i njegovog duha i priklanjam se tom mišljenju po nadahnuću i usmjerenju teksta.

A to - tj. borba, udaranje po šijama, vezanje i slijeđenje ovog pravila o zarobljenicima - ... *sve dok borba ne prestane* (47/4), odnosno dok se rat između islama i njegovih neprijatelja ne završi, jeste trajno i univerzalno pravilo. To je stoga što će "džihad trajati do Sudnjeg dana", kao što govori Allahov poslanik Muhammed (alejhi's-selam) sve dok ne bude Allahova riječ gornja.[4]

Allah ne opterećuje one koji vjeruju ovom obavezom, niti im propisuje ovaj džihad, jer se on samo pomaže njima – Bože sačuvaj – protiv onih koji ne vjeruju. On (Uzvišeni) u stanju je da ih izravno uništi,

[4] Ebu Davud – svojim senedom – od Enesa (neka je Allah njime zadovojan).

međutim, to je Allahovo iskušenje Njegovim robovima da ih iskuša jedne drugima, iskušenje koje određuje njihove položaje.

Tako učinite! Da Allah hoće, On bi im se osvetio, ali On želi da vas iskuša jedne pomoću drugih. On neće poništiti djela onih koji na Allahovu putu poginu, (47/4)

i On će, ih, sigurno, uputiti i prilike njihove poboljšati, (47/5)

i u džennet ih uvesti, o kome ih je već upoznao (47/6).

Doista, ovi koji ne vjeruju i od Allahova Puta odvraćaju, i njima slični na cijeloj zemlji u svakom vremenu u koje spadaju nepravednici, nasilnici i smutljivci koji se zaogrću odeždom sile i oholosti i koji sebi i svojim zavedenim sljedbenicima izgledaju moćni i jaki, doista svi su oni samo jedna šačica stvorenja. Šačica koja živi na ovoj sitnoj prašci zvanoj Zemlja među ovim planetama, zvijezdama, sazviježđima, galaksijama i svjetovima čiji broj i udaljenost zna samo Allah u ovoj vasioni u kojoj ove galaksije i svjetovi izgledaju poput razbacanih tačaka koje su skoro izgubljene i koje drži, okuplja i usklađuje samo Allah.

Ove njihove pristalice koje stoje iza njih, zapravo stanovnici ove cijele Zemlje, ne mogu utjecati na to da postanu mali mravi, štaviše, oni ne mogu utjecati da ne budu sitne praške koje raznose vjetrovi.

Ustvari, oni ne mogu postići ništa u poređenju kad stoje pred Allahovom snagom.

Uzvišeni Allah uzima vjernike kad im naređuje da nevjernike po šijama udaraju i da ih vežu nakon što ih oslabe – Uzvišeni ih uzima kao zastor za Svoju moć. Da On hoće, osvetio bi se nevjernicima otvoreno, kao što se osvetio nekima poplavom, strašnim glasom i žestokim vjetrom, štaviše, osvetio bi im se bez svih ovih uzroka, ali On želi Svojim robovima dobro, On ih iskušava, odgaja i sređuje prilike i olakšava im uzroke velikih dobara.

On želi da ih iskuša, a u ovom iskušenju u dušama vjernika budi se najplemenitija energija i težnja u ljudskoj duši. A u duši nema ništa plemenitije od toga da joj je istina u koju ona vjeruje draga dotle da se ona bori na njenom putu pa ubija i biva ubijena, ne čineći ustupke nikome kad je u pitanju Istina za koju živi i pomoću koje živi, bez koje ne može da živi i koja ne voli život bez njenog okrilja.

On želi da je odgoji. On iz njihovih duša uklanja svaku strast i svaku želju za prolaznim dobrima ove zemlje što ih osnaži u odricanju od toga. On u njihovim dušama ojačava svaku slabost, upotpunjava svaki nedostatak i eliminira svaku prijetvornost i sumnju, tako da su im na jednom tasu sve njihove želje, a na drugom odazivanje na poziv u džihad i želja za Allahom i njegovim zadovoljstvom pa pretegne ovaj a podigne se onaj tas. Allah zna da su ove osobe imale priliku da biraju pa su odabrale, da su odgajane pa su spoznale i da one ne istupaju nerazumno, već da procjenjuju i odabiru.

On želi da ih poboljša. Teškoće na koje čovjek nailazi u borbi na Allahovom Putu i izloženost smrti u svakoj bitki imaju u sebi nešto što ga navikne da olahko drži tu strašnu opasnost koja mnoge ljude košta života, morala, mjerila i vrijednosti da je izbjegnu, ona je posve lahka onome ko je navikao da se s njom suočava, svejedno ostao živ ili ne. Takav način usmjeravanja Allahu stvara u čovjeku u trenucima opasnosti nešto što ga približava shvatanju ponašanja struje prema tijelu! Kao da je to novo oblikovanje srca i duša na rafiniranost, čistoću i čestitost.

Zatim to su vidljivi uzroci za poboljšanje cijele ljudske zajednice, ako ona bude vođena borcima koji se lišavaju svih ovozemaljskih dobara i ukrasa, kojima je nevažan život dok vode borbu na Allahovom Putu i u čijim srcima nema ništa što ih odvraća od Allaha i želje za Njegovim zadovoljstvom... Kad rukovodstvo bude u rukama poput ovih, sva zemlja će se poboljšati kao što će se poboljšati i ljudi. Ovim rukama će biti teško da predaju bajrak rukovodstva nevjerovanju, zabludi i poroku jer su ga one platile krvlju i životima. Sve drago i dragocjeno njima je jeftino jer one žele da predaju ovaj bajrak ne sebi već Allahu!

Onda, to je poslije svega toga olakšavanje sredstava onima kojima Allah želi dobro kako bi zadobili Njegovo zadovoljstvo i bezgraničnu nagradu i olakšanje sredstava onima kojima Allah želi loše kako bi time zaradili Njegovu srdžbu i kaznu koju zaslužuju. Svakom je olakšano ono za šta je stvoren, shodno njegovoj svijesti i unutrašnjosti duše koje Allah zna.

Stoga otkriva sudbinu onih koji poginu na Allahovom Putu:

On neće poništiti djela onih koji na Allahovu putu poginu, i On će ih, sigurno, uputiti i prilike njihove poboljšati, i u džennet ih uvesti, o kome ih je već upoznao (47/4-6).

On neće poništiti njihova djela... Naspram onog što je navedeno o onima koji ne vjeruju da će im poništiti njihova djela. To su djela koja su

rezultat Upute i ona su povezana sa čvrstom istinom iz koje su proizašla i kojom su potaknuta kao njena zaštita i usmjerenje ka njoj. Ona ostaju jer ostaje istina koja ne može biti potrošena ni uništena.

Zatim zastajemo pred ovom krupnom činjenicom. Činjenicom života onih koji poginu na Allahovom Putu. To je ranije potvrđena činejnica u riječima Uzvišenog: *I ne recite za one koji su na Allahovu putu poginuli: "Mrtvi su!" Ne, oni su živi, ali vi ne znate!* (2/154)... Međutim, ona se ovdje izlaže na nov način, izlaže se u stanju produžetka i razvoja na putu kojim je napustila ovozemaljski život idući njime i slijedeći ga, putem pokornosti, upute, oslobođenosti i čistoće:

i On će ih, sigurno, uputiti i prilike njihove poboljšati, (47/5)...

Allah, na čijem su Putu oni poginuli, nastavlja da se obavezuje da će ih uputiti – poslije smrti na Allahovom Putu – i preuzima na Sebe obavezu da će im poboljšati prilike, očistiti dušu od ostatka zemljine prljavštine, ili će joj povećati čistoću kako bi bila u skladu sa čistoćom Nebeskog skupa do koga se penje, u skladu sa njegovim svjetlom i sjajem. To je život koji traje na svom putu i on se ne prekida izuzev u onom što vide stanovnici Zemlje koji imaju koprenu. To je život koji im obećava Allah, njihov Gospodar, na nebeskom skupu. Život u kome će im povećati uputu, učiniti ga više čistim i svjetlijim. To je život koji se razvija u Allahovom okrilju i u kome će im se, na kraju, ostvariti ono što im je obećao:

i u džennet ih uvesti, o kome ih je već upoznao (47/6).

Navodi se hadis o tome da je Allah upoznao šehide o Džennetu koji prenosi Imam-i Ahmed u svom Musnedu u kome stoji: Kazivao nam je Zejd ibni Nemr Dimiški od Ibni Sevbana, njegova oca, Meklula, Kesira ibni Murre, Kajsa ibni Džuzamija – a to je čovjek koji se družio sa Poslanikom – da je rekao: Rekao je Allahov Poslanik (alejhi's-selam): "Šehidu će biti dato šest nagrada: pri prvoj kapi njegove krvi bit će mu oproštena svaka pogreška, vidjet će svoje mjesto u Džennetu, bit će oženjen džennetskom hurijom, bit će pošteđen velikog straha, bit će sačuvan od kaburske kazne i bit će obučen u odijelo imana"... Ovaj hadis prenosi samo Ahmed. On prenosi jedan drugi hadis koji je po značenju blizak ovome. U njegovom tekstu stoji da će šehid vidjeti svoje mjesto u Džennetu. Ovaj hadis je zabilježio Tirmizi, a Ibni Madže ga drži sahihom.

Ovo je Allahovo definiranje Dženneta onima koji poginu na Njegovom Putu. Ovo je kraj Upute koja je produžena, ovo je poboljšavanje

prilika koje je nastavljeno poslije njihovog napuštanja ove zemlje. I razvoj njihovog života, Upute i poboljšanja tamo kod Allaha.

U okrilju ove počasti koja se iskazuje onima koji poginu na Allahovom Putu, u okrilju ovog zadovoljstva, te pažnje i postizanja tog položaja, Allah podstrekava vjernike da se posvete Njemu, da se okrenu pomaganju Njegovog plana u životu, obećavajući im za ovu pomoć i učvršćenje koraka u borbi, a najavljujući propast i neprihvatanje djela njihovih i Njegovih neprijatelja:

O vjernici, ako Allaha pomognete, i On će vama pomoći i korake vaše učvrstiti (47/7).

A onima koji ne vjeruju - propast njima! On neće djela njihova prihvatiti (47/8).

Kako vjernici pomažu Allaha dok ne ispune uvjet koji im se postavlja da bi zaslužili pomoć i učvršćenje koraka?

Ljudi treba da se u sebi potpuno predaju Allahu, da Mu ne pridružuju ništa, ništa vidljivo ni skriveno, da u njima, uz Njega, ne ostane niko i ništa. Da im Allah bude draži od njih samih i od svega što vole i žele. Da Njega uzmu za sudiju u svojim željama, hirovima, kretnjama i mirovanjima, tajnostima i javnostima, aktivnostima i pobudama... Ovo je ta pomoć Allahu u pravim ljudskim bićima.

Allah ima vjerozakon i program za život koji se temelji na pravilima, mjerilima, vrijednostima i posebnom poimanju čitave egzistencije i života. Pomoć Allahu se ostvaruje pomaganjem Njegovog vjerozakona i programa i pokušajem da oni budu arbitri u čitavom životu bez izuzetka. Ovo je ta pomoć Allahu u životnoj realnosti.

Zastat ćemo jedan trenutak pred Njegovim riječima: *onih koji na Allahovu putu poginu,* (47/4) i Njegovim riječima: *Ako Allaha pomognete* (47/7)...

U oba slučaja, slučaju pogibije i slučaju pomoći, uvjetuje se da to bude isključivo radi Allaha i na Allahovom Putu. Ovo je sam po sebi shvatljiv aksiom, međutim, često ga prekrije tama kad vjerovanje krene

stranputicom u nekim generacijama, kad riječi kao što su pogibija, šehidi i džihad postanu prezrene i jeftine i kad odstupe od svog jedinog i pravog značenja.

Nema džihada, nema pogibije na Allahovom Putu i nema Dženneta ako džihad nije samo na Allahovom Putu, ako smrt nije samo na Njegovom putu i ako pomoć nije jedino Njemu u samom čovjeku i u životnom programu.

Nema džihada, nema smrti na Allahovom Putu i nema Dženneta sve dok cilj ne bude da Allahova Riječ bude gornja, dok Njegov zakon i program ne budu kontrolirali kako ljudsku svijest, moral i ponašanje tako i njihov položaj, zakonodavstvo i sistem.

Prenosi se od Ebu Mūsāa (neka je Allah njime zadovoljan) da je rekao: Upitan je Allahov Poslanik (alejhi's-selam) za čovjeka koji se bori iz hrabrosti, čovjeka koji se bori iz revnosti i čovjeka koji se bori iz licemjerja, koji se od njih bori na Allahovom Putu. Odgovorio je: "Onaj ko se bori da Allahova Riječ bude gornja, on se bori na Allahovom Putu".[5]

Ne postoji drugi bajrak niti drugi cilj za koji se neko bori i za njega gine da će zaslužiti Allahovo obećanje da će ga uvesti u Džennet osim tog bajraka i osim ovog cilja, između svih drugih poimanja bajraka, imena i ciljeva koji su u opticaju među generacijama koje su skrenule s Pravog Puta!

Dobro je da nosioci poziva u vjeru shvate ovaj sam po sebi shvatljiv postulat, da ga u sebi odvoje od raznih primjesa logike sredine poimanja zalutalih generacija koje se zalažu za njega, da ne oblažu svoj bajrak drugim bajrakom i da ne miješaju svoje poimanje sa poimanjem koje je strano prirodi vjerovanja.

Nema džihada osim da Allahova Riječ bude gornja, gornja u duši i svijesti, gornja u moralu i ponašanju, gornja u odredbama i sistemima, gornja u vezama i odnosima u svim aspektima života. Drugo mimo ovog nije u ime Allaha, već uime šejtana, drugo mimo ovog nije svjedočenje i nije šehidska pogibija. U drugom mimo ovog nema Dženneta, nema pomoći od Allaha i nema učvršćenja koraka, već ima tama, loše poimanje i devijacija.

---

[5] Buhari, Ebu Davud, Tirmizi i Nesai.

Kada je drago onima koji nisu nosioci poziva u vjeru da se riješe tame, lošeg poimanja i devijacije, ništa manje nije drago onima koji pozivaju u Allahovu vjeru da oslobode sebe, svoja osjećanja i poimanja od logike sredine koja nije u skladu sa prvim postulatom među uvjetima koje Allah postavlja...

Ovo je uvjet koji Allah postavlja onima koji vjeruju. Što se tiče onoga što Allah njima daje, to je pomoć i učvršćenje koraka. Allah Svoje obećanje ne iznevjerava. Međutim, ako ono izostane jedno vrijeme, to je za određeni rok i radi druge mudrosti koja će se ostvariti sa ostvarenjem pomoći i učvršćenjem koraka.[6] Ovo je situacija kad vjernici ispune uvjete koji se njima postave, zatim izostane - jedno vrijeme – Allahova pomoć.

Zadržimo se zatim jedan trenutak pred posebnim osvrtom u izrazu: *On će vama pomoći i korake vaše učvrstiti* (47/7)...

U prvi mah misao ide za tim da učvršćenje koraka prethodi pomoći i da je to uvjet za njih. To je tačno, međutim, učvršćenje koraka je spomenuto poslije pomoći u izrazu, što inspirira da učvršćenje ima drugo značenje, značenje učvršćenja u pomoći i njene zahtjeve. Pomoć nije kraj borbe između nevjerovanja i vjerovanja, između Istine i zablude. Pomoć ima zahtjeve u samom čovjeku i u realnom životu. Pomoć i pobjeda imaju zahtjeve, to je da se ne ponese i ne uzoholi, da se ne opusti i ne oslabi. Mnogi ljudi postaju čvrsti u iskušenju i nevolji, međutim, malo ih ostaje čvrsto u pobjedi i blagodati. Krijepost srca, njihova ustrajnost u istini poslije pobjede, novi je stupanj poslije pobjede. Vjerovatno je ovo to na što ukazuje kur'anski izraz, a Allah najbolje zna.

A onima koji ne vjeruju - propast njima! On neće djela njihova prihvatiti (47/8).

To je suprotno pružanju pomoći i učvršćenju koraka. Prizivanje propasti jeste presuda Uzvišenog Allaha propašću, gubljenjem nade, poniženjem, neprihvatanjem djela, gubitkom, a poslije toga i nestankom...

zato što ne vole ono što Allah objavljuje, i On će djela njihova poništiti (47/9).

To je slikovito predstavljanje onoga čime su okupirana njihova srca i čime su prožeta njihova srca, a to je averzija prema onome što Allah

[6] V. tumačenje Njegovih riječi u suri El-Hadždž: *Allah doista štiti vjernike*, U okrilju Kur'ana 17, str. 113-120.

objavljuje, prema Kur'anu, vjerozakonu, programu i usmjerenju. Ovo je to što ih tjera u nevjerovanje, tvrdoglavost, prepirku i svađu. To je stanje mnogih pokvarenih duša koje po svojoj prirodi osjećaju odvratnost prema ispravnom i zdravom programu kojemu se suprotstavljaju iz svoje unutrašnjosti, zato što je njihova priroda u oprečnosti sa njegovom prirodom. To su duše s kojima se čovjek mnogo susreće u svakom vremenu i na svakom mjestu, kod kojih osjeća odbojnost i averziju prema ovoj vjeri i prema svemu što je u vezi s njom. Te duše se čak prestrave na sami spomen vjere kao da ih akrepi ujedaju! Štaviše, one izbjegavaju da slušaju govor oko sebe u kome se ona spominje ili na nju aludira! Vjerovatno smo mi ovih dana svjedoci stanja ove vrste koje se očito primjećuje!

Kazna za ovu averziju prema onome što Allah objavljuje jeste da će im Allah poništiti njihova djela. Poništavanje djela je slikovit izraz u postupku časnog Kur'ana u izražavanju i slikovitom predstavljanju. Termin *hubut* znači nadutost stomaka stoke kad na ispaši pojede nešto otrovno, a što završi smrću, stradanjem životinje. Tako je i s njihovim djelima, ona se napušu, oteknu i puknu... Zatim završe propašću i nestankom! To je slika i pokret, to je kraj koji se podudara sa stanjem onih koji ne vole ono što Allah objavljuje, zatim se zadive krupnim djelima, napuhanim poput trbuha stoke koja pase to otrovno bilje!

Zatim se snažno i grubo povijaju njihovi vratovi ukazujući na propast prijašnjih naroda:

Zašto oni ne idu po svijetu da vide kakav je bio konac onih prije njih? Njih je Allah istrijebio, a to čeka i ostale nevjernike (47/10).

To je snažan i zastrašujući osvrt, pun buke i praska. U njemu je prizor onih prije njih oko kojih se ruši sve unaokolo i sve njihovo pretvarajući se u gomile ruševina ispod kojih su čak i oni sami. To je prizor koji ocrtava izraz, a koji se želi postići ovom slikom i pokretima, izraz koji svojom melodijom i zvukom nosi sliku ovog prizora u kome sve puca, obrušava se i ruši se!

Nad prizorom rušenja, razaranja i uništenja stavlja do znanja prisutnim nevjernicima i svakom onom ko nosi ovu kvalifikaciju poslije, da

ih ovo čeka, da ih čeka ovaj razarajući udar koji će na njih sve sručiti i zatrpati ih u ruševine: *a to čeka i ostale nevjernike* (47/10).

Tumačenje ove strašne i zastrašujuće odredbe koja će uništiti nevjernike a pomoći vjernike jeste trajno i izvorno pravilo:

zato što je Allah zaštitnik onih koji vjeruju i što nevjernici zaštitnika nemaju (47/11).

Onome kome je Allah zaštitnik i pomagač, to mu je dosta, to mu je dovoljno i ne treba mu ništa više. A sve što ga eventualno zadesi, to je iskušenje iza koga se krije dobro; to ne znači da ga je Allah lišio Svoje zaštite, niti da je Allah iznevjerio Svoje obećanje da će pomoći Svoje robove koji su pod Njegovom zaštitom. Međutim, onaj kome Allah nije zaštitnik, on nema zaštitnika, makar uzeo sve ljude i džine za svoje zaštitnike. On je na koncu gubitnik i on je nemoćan, makar se pri njemu našli svi uvjeti zaštite i svi uvjeti sile koju poznaju ljudi!

Zatim poredi između udjela u uživanju onih koji vjeruju i udjela onih koji ne vjeruju, nakon što je objasnio udio i jednih i drugih u borbi i ratu, uz isticanje jasne razlike između jednog i drugog uživanja:

Allah će one koji vjeruju i dobra djela čine uvesti u džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, a oni koji ne vjeruju- koji se naslađuju i žderu kao što stoka ždere - njihovo će prebivalište vatra biti! (47/12).

Oni koji vjeruju i dobra djela čine katkad i na Zemlji uživaju u najboljim uživanjima, međutim, poređenje se ovdje vrši između stvarnog i ogromnog užitka vjernika – a to je njihov udio u Džennetu – i cjelokupnog udjela nevjernika koji nemaju drugog udjela osim ovog.

Vjernici svoj udio primaju iz Allahove ruke u vidu džennetskih bašči kroz koje teku rijeke. Allah je taj ko će ih uvesti u njih i to je plemenit, uzvišen i veličanstven udio. Oni će ga dobiti od Allaha (Uzvišenog) iz Njegove veličine kao nagradu za vjerovanje i čestitost, koja je u veličini i plemenitosti u skladu sa uzvišenošću koja proizlazi iz vjerovanja i čestitosti.

Udio onih koji ne vjeruju su naslade i hrana koju žderu *kao što stoka ždere* (47/12)... To je prezrena slika koja isključuje sve karakteristike i

obilježja čovjeka, koja odražava svu žestinu pohlepnog životinjskog žderanja, grubog životinjskog uživanja, bez smisla za ukusom ne stideći se onog što je lijepo ili ružno. To je uživanje koje nema nikakvog ograničenja u pogledu volje izbora, ono nema čuvara u bogobojaznosti i ono nema zapreke u savjesti.

Životinjska priroda se ogleda u uživanju u jedenju. Čak postoji izoštren ukus u jelima i izvježban osjećaj u izboru vrsta uživanja, kao što je slučaj sa mnogim mladićima i djevojkama iz raskošnih i bogatih kuća. Međutim, nije to ovdje cilj, već je cilj osjetljivost čovjeka koji vlada sobom i svojom voljom, čovjeka koji ima posebne vrijednosti u životu i koji izabire ono što je dobro kod Allaha. Potpuno slobodno, bez podlijeganja pritisku strasti i bez slabosti prema pozivu strasti ne držeći da je sav život samo trpeza sa hranom i prilika za uživanje, bez ikakvog cilja iza toga i bez pridržavanja onoga što je dopušteno i čuvanja od onoga što nije dopušteno!

Glavna razlika između čovjeka i životinje jeste da čovjek ima volju, cilj i posebno poimanje života koje se temelji na ispravnim principima primljenim od Allaha, Stvoritelja života. Kada čovjek sve ovo izgubi, izgubit će najvažnije osobine koje karakterišu njegovu vrstu i najglavnije odlike zbog kojih ga je Allah odlikovao.

Ovu seriju poređenja između onih koji vjeruju i onih koji ne vjeruju prekida jedan osvrt na grad koji je protjerao Poslanika (alejhi's-selam) kao i poređenje izmedu toga grada i drugih razorenih gradova koji su bili mnogo moćniji od njega:

A koliko smo gradova razorili, mnogo moćnijih od tvoga grada koji te protjerao, i nije bilo nikog da im pomogne (47/13).

To je ajet za koji se prenosi da je objavljen na putu između Mekke i Medine za vrijeme Hidžre, kao umirenje i ohrabrenje Poslaniku (alejhi's-selam), a omalovažavanje snage silnih politeista koji su stali na put Pozivu u vjeru i koji su mučili njegove nosioce dok nisu iselili iz svoje zemlje, od svojih porodica, iz svoje imovine, bježeći sa svojom vjerom.

Zatim nastavlja sa uspoređivanjem stanja dviju grupa obrazlažući zašto je Allah zaštitnik onih koji vjeruju i koje će uvesti u džennetske bašče kroz koje će teći rijeke na budućem svijetu, a nakon pružanja pomoći i ukazivanja počasti na ovom svijetu? Zatim, zašto oni koji ne vjeruju nemaju zaštitnika, a koji su izloženi propasti još na ovom svijetu – poslije niskog životinjskog života – i kazne na budućem svijetu, boravištu i prebivalištu u Vatri:

Zar je onaj koji ima jasnu predstavu o Gospodaru svome kao onaj kojem se lijepim čine ružna djela njegova i koji se za strastima svojim povodi? (47/14).

Razlika je očita u stanju ove dvije grupe, očita kako u programu tako i u ponašanju. Oni koji vjeruju imaju jasnu predstavu o svome Gospodaru... Oni vide istinu i znaju je, oni su je spoznali iz njenog izvora, oni su se povezali sa svojim Gospodarom i od Njega je uzeli. Oni su uvjereni u ono odakle uzimaju i oni nisu prevareni niti zavedeni. Onima pak, koji ne vjeruju njihova se ružna djela čine lijepim, oni ih vide dobrim mada su loša. Oni nisu vidjeli ni spoznali Istinu. *Koji se za strastima svojim povodi?* (47/14) - bez pravila na koje bi se povratili, bez mjerila o koje bi mjerili i bez svjetla koje će im pokazati Istinu i razlučiti je od neistine.

Jesu li ovi i oni jednaki? Ne, oni se razlikuju po stanju, programu i usmjerenju. Zato se ne mogu podudariti ni mjerom, ni vrednovanjem, ni sudbinom!

Ovo je jedna od slika razlikovanja između ovih i onih u sudbini:

Zar je džennet, koji je obećan onima koji se Allaha boje - u kome su rijeke od vode neustajale i rijeke od mlijeka nepromijenjena ukusa, i rijeke od vina, prijatna onima koji piju, i rijeke od meda procijeđenog i gdje ima voća svakovrsnog i oprosta od Gospodara njihova - zar je to isto što i patnja koja čeka one koji će u vatri vječno boraviti, koji će se uzavrelom vodom pojiti, koja će im crijeva kidati! (47/15).

Ova čulna slika uživanja i kazne navodi se na nekim mjestima u Kur'anu. Katkad s njom dolaze zamišljene ili apstraktne slike. Isto tako slike uživanja i kazne lišene čuvstava dolaze na drugim mjestima.

Allah je taj ko je stvorio ljude. On najbolje poznaje one koje je stvorio i On najbolje zna šta ostavlja traga u njihovim srcima i šta je dobro za njihov odgoj. Zatim šta je podesno za njihovo uživanje i kaznu. Ljudi su raznovrsni, duše su raznorodne i prirode različite. Sve se one susreću u

iskonskoj ljudskoj prirodi, zatim se razlikuju i dijele prema svakom čovjeku. Odatle je i Allah podijelio vrste uživanja i kazne, vrste naslada i bolova, shodno Svom apsolutnom poznavanju ljudi...

Ima ljudi koje može odgojiti i koje može na akciju pokrenuti, kao što može biti pogodno za njihovu nagradu i zadovoljiti ih da imaju rijeke od vode neustajale, ili rijeke od mlijeka nepromijenjena ukusa, ili rijeke od meda procijeđena, ili rijeke od vina prijatnog onima koji piju. Ili, pak, vrste svakovrsnog voća. Uz oprost od njihova Gospodara koji im garantira spas od vatre i uživanja u džennetskim baščama. Ovi imaju ono što je dobro za njihov odgoj i što je podesno za njihovu nagradu.

Ima opet ljudi koji obožavaju Allaha zahvaljujući Mu na Njegovim blagodatima koje ne mogu izbrojati ili zato što Ga vole i približavaju Mu se pokornostima koje približavaju dragog dragom. Ili zato što se stide da ih Allah vidi u stanju koje On ne voli. Oni iza toga uopće ne gledaju na Džennet ili na Vatru niti na uživanje ili na kaznu. Ovima odgovara odgoj i odgovara nagrada da im Allah kaže: *One koji su vjerovali i dobra djela činili Milostivi će sigurno voljenim učiniti* (19/96) ili da znaju da će biti: *na mjestu u kome će biti zadovoljni, kod Vladara Svemoćnoga* (54/55)...

Prenosi se od Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) da je klanjao dok mu noge ne bi otekle, pa ga Aiša (neka je Allah njome zadovoljan) upitala: - Božiji Poslaniče, zar to činiš, a Allah ti je oprostio prethodne i potonje grijehe? - Allahov Poslanik (alejhi's-selam) je odgovarao: "O, Aiša, zar neću biti zahvalan rob?"[7]

Rabija Adevija kaže: Zar da nema Dženneta ili Vatre niko ne bi uvažavao Allaha i niko Ga se ne bi bojao?

Ona odgovara Sufjanu Sevriju koji ju je prije pitao: - Šta je suština tvoga vjerovanja? - odgovarajući: - Ja Ga ne obožavam iz straha od Njegove vatre niti iz ljubavi prema Njegovom Džennetu, pa da budem kao loš nadničar. Ja Ga obožavam iz žudnje za Njim"...

Između ove i one vrste postoje mnoge vrste duša, osjećanja i priroda i sve one nalaze – u uživanju i kazni i raznim vrstama nagrade koje je Allah stvorio – sve one nalaze ono što je dobro za njihov odgoj na zemlji i ono što odgovara nagradi kod Allaha.

[7] Muslim u Sahihu po rivajetu Abdullaha ibni Vehba.

Općenito se primjećuje da su slike uživanja i kazne nježnije i suptilnije što su slušatelji više uznapredovali na ljestvici odgoja i vaspitanja tokom objave Kur'ana, shodno vrstama sagovornika i različitim stanjima kojima su se obraćali ajeti, a to su stanja i uzorci koji se ponavljaju u čovječanstvu u svim vremenima.

Ovdje su dvije vrste nagrade, odnosno kazne: prva vrsta – ove rijeke sa svakovrsnim voćem i oprostom od Allaha i druga vrsta:

... zar je to isto što i patnja koja čeka one koji će u vatri vječno boraviti, koji će se uzavrelom vodom pojiti, koja će im crijeva kidati! (47/15).

To je opipljiva okrutna slika kažnjavanja koja se podudara sa atmosferom sure o borbi i koja pristaje uz grubu prirodu narodu koji se naslađuje i ždere kao što stoka ždere. Ambijent je ambijent grubog uživanja i grubog jedenja. Kazna je proključala voda i kidanje utrobe koja je gutala i proždirala hranu kao što to čini stoka!

Ovi neće biti vrednovani kao oni, kao što oni nisu jednaki po stanju i programu...

Ovim završava prvi krug koji je otpočeo napadom pri otvaranju sure i u kome je trajala stalna borba, žestoka, sve do kraja...

« وَمِنْهُم مَّن يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ حَتَّىٰ إِذَا خَرَجُوا مِنْ عِندِكَ قَالُوا لِلَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ :
مَاذَا قَالَ آنِفًا ؟ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ ، وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ * وَالَّذِينَ
اهْتَدَوْا زَادَهُمْ هُدًى ، وَآتَاهُمْ تَقْوَاهُمْ * فَهَلْ يَنظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَن تَأْتِيَهُم بَغْتَةً ؟
فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا ، فَأَنَّىٰ لَهُمْ إِذَا جَاءَتْهُمْ ذِكْرَاهُمْ ؟ * فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا اللَّهُ ،
وَاسْتَغْفِرْ لِذَنبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ . وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ .

« وَيَقُولُ ٱلَّذِينَ آمَنُوا : لَوْلَا نُزِّلَتْ سُورَةٌ ! فَإِذَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ مُّحْكَمَةٌ وَذُكِرَ فِيهَا ٱلْقِتَالُ رَأَيْتَ ٱلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ يَنظُرُونَ إِلَيْكَ نَظَرَ ٱلْمَغْشِيِّ عَلَيْهِ مِنَ ٱلْمَوْتِ ، فَأَوْلَى لَهُمْ * طَاعَةٌ وَقَوْلٌ مَّعْرُوفٌ ، فَإِذَا عَزَمَ ٱلْأَمْرُ فَلَوْ صَدَقُوا ٱللَّهَ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ * فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِن تَوَلَّيْتُمْ أَن تُفْسِدُوا فِي ٱلْأَرْضِ ، وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ * أُولَٰئِكَ ٱلَّذِينَ لَعَنَهُمُ ٱللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعْمَىٰ أَبْصَارَهُمْ * أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ ٱلْقُرْآنَ أَمْ عَلَىٰ قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا ؟

« إِنَّ ٱلَّذِينَ ٱرْتَدُّوا عَلَىٰ أَدْبَارِهِم مِّن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ ٱلْهُدَى ٱلشَّيْطَانُ سَوَّلَ لَهُمْ وَأَمْلَىٰ لَهُمْ * ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لِلَّذِينَ كَرِهُوا مَا نَزَّلَ ٱللَّهُ : سَنُطِيعُكُمْ فِي بَعْضِ ٱلْأَمْرِ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ إِسْرَارَهُمْ * فَكَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ ٱلْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ * ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمُ ٱتَّبَعُوا مَا أَسْخَطَ ٱللَّهَ ، وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ ، فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ .

« أَمْ حَسِبَ ٱلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ أَن لَّن يُخْرِجَ ٱللَّهُ أَضْغَانَهُمْ ؟ * وَلَوْ نَشَاءُ لَأَرَيْنَاكَهُمْ فَلَعَرَفْتَهُم بِسِيمَاهُمْ ، وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي لَحْنِ ٱلْقَوْلِ ، وَٱللَّهُ يَعْلَمُ أَعْمَالَكُمْ * وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّىٰ نَعْلَمَ ٱلْمُجَاهِدِينَ مِنكُمْ وَٱلصَّابِرِينَ وَنَبْلُوَ أَخْبَارَكُمْ » . .

Ima onih koji dolaze da te slušaju, ali čim se od tebe udalje, pitaju one kojima je dano znanje: "Šta ono on maloprije reče?" To su oni čija je srca Allah zapečatio i koji se za strastima svojim povode (47/16).

A one koji su na pravom putu On će i dalje voditi i nadahnuće ih kako će se vatre sačuvati (47/17).

Zar oni čekaju da im Smak svijeta iznenada dođe, a već su predznaci njegovi tu? A šta će im koristiti opomena kad im on dođe? (47/18).

Znaj da nema boga osim Allaha! Traži oprosta za svoje grijehe i za vjernike i vjernice! Allah zna kud se krećete i gdje boravite (47/19).

A oni koji vjeruju govore: "Zašto se ne objavi jedna sura?" A kada bi objavljena jasna sura i u njoj spomenuta borba, ti si mogao da vidiš one čija su srca pritvorna kako te gledaju pogledom pred smrt onesviještenog! A bolja bi im bila (47/20).

poslušnost i razuman govor! A kada je borba već propisana, bolje bi im bilo da su prema Allahu iskreni (47/21).

Zar i vi ne biste, kad biste se vlasti dočepali, nered na Zemlji činili i rodbinske veze kidali! (47/22).

To su oni koje je Allah prokleo i gluhim i slijepim ih učinio (47/23).

Kako oni ne razmisle o Kur'anu, ili su im na srcima katanci! (47/24).

One koji su od vjere svoje otpali, pošto im je bio jasan pravi put, šejtan je na grijeh navodio i lažnu im nadu ulivao (47/25).

To zato što su govorili onima koji ne vole ono što Allah objavljuje: "Mi ćemo vam se u nekim stvarima pokoravati", - a Allah dobro zna njihove tajne (47/26).

A kako će tek biti kad im meleki budu duše uzimali udarajući ih po obrazima i po leđima njihovim! (47/27).

To će biti zato što su ono što izaziva Allahovu srdžbu slijedili, a ono čime je On zadovoljan prezirali; On će djela njihova poništiti (47/28).

Zar oni bolesnih srca misle da Allah zlobe njihove neće na vidjelo iznijeti? (47/29).

A da hoćemo, Mi bismo ti ih, uistinu, pokazali i ti bi ih, sigurno, po biljezima njihovim poznao. Ali, ti ćeš ih poznati po načinu govora njihova, - A Allah zna postupke vaše (47/30).

Mi ćemo vas provjeravati sve dok ne ukažemo na borce i postojane među vama, a i vijesti o vama provjeravaćemo (47/31).

Ova cjelina govori o licemjerima, njihovom stavu prema osobi Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) i prema Kur'anu. Zatim, o njihovom odnosu prema borbi na Allahovom Putu koju je Allah stavio u dužnost muslimanima radi uzdizanja Allahove riječi. I, naposlijetku, u njihovom odnosu prema Jevrejima i njihovoj zavjeri s njima u tajnosti radi uništenja islama i muslimana.

Pokret licemjerstva je medinski pokret. On nije postojao u Mekki, jer tamo nije postojalo ništa što bi ga iziskivalo. Muslimani u Mekki su imali status progonjenih te nije bilo potrebe da se neko licemjerno odnosi prema njima! Pošto je Allah pojačao islam i muslimane plemenima Evs i Hazredž iz Medine i pošto se proširio među porodicama i kućama, tako da nije bilo nijedne kuće da u nju nije ušao islam, ljudi koji su mrzili Muhammeda (alejhi's-selam) i islam koji je bio u jačanju i usponu, a kako nisu bili u stanju da istovremeno otvoreno izraze neprijateljstvo, ljudi su bili prisiljeni da protiv svoje volje prividno ispolje islam, tajeći u sebi pakost i mržnju, praveći zasjede Poslaniku i njegovim ashabima, na čelu sa Abdullahom ibni Ubejjom ibni Selulom, poznatom glavom licemjerstva.

Jevreji su u Medini imali vojnu, ekonomsku i organizacionu snagu u prvom medinskom periodu. Oni su ispoljavali mržnju na pojavu Muhammeda (alejhi's-selam), njegove vjere i njegovih sljedbenika. Postojanje Jevreja u ovakvom položaju bilo je ohrabrujuće za licemjere. Odmah ih je sjedinila silna mržnja i prijezir pa su uzeli da kuju zavjere i pletu spletke u svakoj povoljnoj prilici. Kada su muslimani bili u nevolji, oni su otvoreno ispoljavali svoje neprijateljstvo i mržnju, a kada su bili u povoljnom položaju, tajno su pleli spletke i u mraku kovali zavjere! Oni su do polovine medinskog perioda predstavljali stvarnu opasnost za islam i muslimane.

U medinskim surama su neprekidno spominjani licemjeri, opisivane njihove spletke i navođene prijetnje njihovim zavjerama i moralu. Također je ponavljano spominjanje njihovih veza sa Jevrejima, primanje instrukcija od njih i sudjelovanje s njima u nekim čvrsto skovanim zavjerama. Ovo je jedno takvo mjesto na kome se ukazuje na licemjere, kao što se isto tako ukazuje na Jevreje.

Ima onih koji dolaze da te slušaju, ali čim se od tebe udalje, pitaju on kojima je dano znanje: "Šta ono on maloprije reče?" To su oni čija je srca Allah zapečatio i koji se za strastima svojim povode (47/16).

Izraz *ima onih* pretpostavlja da je to aluzija na one koji ne vjeruju i o kojima je bilo govora u prethodnoj cjelini u ovoj suri, s obzirom na to da su

licemjeri, u suštini, grupa nevjernika skrivene vanjštine i da Allah u ovom ajetu o njoj govori u pravom svjetlu.

Ovaj izraz isto tako pretpostavlja da je on aluzija na muslimane, s obzirom na činjenicu da su licemjeri bili inkorporirani u njih i da su s njima, pretvarajući se, iskazivali islam. Prema njima se postupalo kao prema muslimanima prema onome šta su ispoljavali, što je pravilo islama u ponašanju sa ljudima.

Međutim, oni su u oba slučaja licemjeri, kao što na to ukazuje njihova kvalifikacija u ajetu i njihov postupak i kao što na to ukazuje kontekst ove cjeline u suri i njen govor o licemjerima.

Njihovo pitanje poslije slušanja onoga što govori Poslanik (alejhi's-selam) – a slušanje ovdje znači slušanje sa velikom pažnjom – ukazuje na to da su se oni pretvarali da slušaju ono što Poslanik (alejhi's-selam) govori i da tome posvećuju pažnju, dok su im srca bila nemarna i nezainteresirana, ili slijepa i zatvorena. Kao što vjerovatno može, s druge strane, da ukazuje na skriveno i podlo peckanje, želeći tim svojim pitanjem da kažu onima koji nešto znaju da ono što Muhammed govori nije razumljivo ili da ne znači ništa ako je razumljivo. I, evo ih, slušajući ga, oni u tome ne nalaze nikakav sadržaj niti išta od toga prihvataju! Isto tako, možda pod ovim pitanjem misle da se narugaju činjenici što oni koji znaju drže i cijene sve što Muhammed (alejhi's-selam) govori, što traže da razumiju značenje i memoriziraju riječi – kao što je bio postupak ashaba (neka je na njih Allahovo zadovoljstvo) sa svakom riječju koju je izgovarao časni Poslanik. Oni ih pitaju i traže da im ponove njegove riječi koje su upravo čuli, da bi se otvoreno ili prikriveno narugali... Sve su to moguća značenja koja ukazuju na podlost, pokvarenost, sljepilo i skrivenu strast:

To su oni čija je srca Allah zapečatio i koji se za strastima svojim povode (47/16).

To je stanje licemjera. A kada je riječ o stanju onih koji su na Pravom Putu, ono je potpuno suprotno stanju prvih:

A one koji su na pravom putu On će i dalje voditi i nadahnuće ih kako će se vatre sačuvati (47/17).

Redoslijed kojim su navedene činjenice u ovom ajetu privlači pažnju. Oni koji su na Pravom Putu dali su inicijativu da krenu Pravim Putem pa ih je Allah nagradio dodatnom uputom nagrađujući ih potom onim što je dublje i potpunije: *I nadahnuće ih kako će se vatre sačuvati* (47/17)... *Taqwa*

ili bogobojaznost jeste takvo stanje srca koje čini da ono uvijek drhti pred Allahovom veličinom, da osjeća da ga On kontrolira, da se boji Njegove srdžbe, da pogleda Njegovo zadovoljstvo i da izbjegava da ga On vidi u stanju ili situaciji kojom On nije zadovoljan... Ova senzibilna osjetljivost jeste bogobojaznost... I to je ta nagrada koju Allah daje onome kome On hoće od Svojih robova kad su na Pravom Putu i kad žele postići Allahovo zadovoljstvo.

Pravi Put, bogobojaznost i osjetljivost jeste stanje koje stoji naspram licemjerstva, zaslijepljenosti i nemarnosti u ovom ajetu.

Stoga se poslije ovog osvrta vraća govoru o nemarnim i zaslijepljenim licemjerima koji napuštaju društvo Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) ne shvaćajući ništa od onoga što je on rekao, a što bi im koristilo i što bi ih na Pravi Put izvelo, što bi njihova srca mobiliziralo na bogobojaznost i što bi ih opomenulo na polaganje računa i nagradu i kaznu koja očekuje ljude:

Zar oni čekaju da im Smak svijeta iznenada dođe, a već su predznaci njegovi tu? A šta će im koristiti opomena kad im on dođe? (47/18).

To je snažan trzaj koji bezbrižne grubo izvodi iz nemara, kao kad bi se pijanac zgrabio za prsa i dobro protresao!

Šta to očekuju ovi bezbrižni koji ulaze u društvo Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) i napuštaju ga ne shvatajući, ne pamteći i ne primajući pouku? Šta to oni očekuju? *Zar oni čekaju da im Smak svijeta iznenada dođe?* (47/18)... pa ih iznenadi, a oni zbunjeni, začuđeni i nehajni.

Zar oni čekaju da im Smak svijeta dode, *a već su predznaci njegovi tu?* (47/18)... Njegovi predznaci su se stekli. Posljednje poslanstvo najkrupniji je ovaj predznak, ono je najava posljednje opomene da se približio Sudnji čas. Allahov Poslanik (alejhi's-selam) je rekao: "Poslan sam ja i Smak svijeta kao ova dva", pokazujući dva svoja prsta: kažiprst i onaj do njega.[8] Iako vrijeme od posljednjeg poslanstva izgleda dugo, Allahovi dani nisu kao naši dani, ali su u Allahovom računu došli prvi znaci, pa razuman čovjek ne može ostati bezbrižan, i kako ga Smak svijeta ne bi zatekao iznenada tako da nema vremena da se probudi i osvijesti:

A šta će im koristiti opomena kad im on dođe? (47/18).

---

[8] Buhari i Muslim od Sehla ibni Sa'da (neka je Allah njime zadovoljan).

To je snažan i slikovit potres koji nemarne izvodi iz njihovih nemara i koji je u skladu sa silovitom prirodom sure.

Zatim se govor usmjerava Poslaniku (alejhi's-selam) i onima koji su s njim na Pravom Putu, bogobojaznim i koji teže Allahu. Od njih se traži da slijede drugi put, put znanja, spoznaje, spominjanja Allaha, traženja oprosta, osjećaj Allahove kontrole i Njegovog sveobuhvatnog znanja, kao što se traži da žive sa ovim osjećanjem očekujući Smak svijeta oprezni i pripravni:

Znaj da nema boga osim Allaha! Traži oprosta za svoje grijehe i za vjernike i vjernice! Allah zna kud se krećete i gdje boravite (47/19).

To je smjernica da se podsjeti na tu prvu činjenicu na kojoj se temelji zadaća Poslanika (alejhi's-selam) i onih koji su s njim:

Znaj da nema boga osim Allaha! (47/19).

Na sonovu spoznaje ove činjenice i njenog javljanja u svijesti otpočinju druge smjernice:

Traži oprosta za svoje grijehe (47/19).

Njemu su oprošteni pređašnji i potonji grijesi. Međutim, dužnost je osjetljivog roba vjernika koji osjeća da je griješan bez obzira na to koliko se trudio da ne griješi, kao i da osjeća – kad mu je već oprošteno – da je istigfar i tražnje oprosta, spominjanje Allaha i zahvala na oprostu. Zatim, to je trajno podučavanje onih koji su iza Allahovog Poslanika (alejhi's-selam), onih koji znaju njegov položaj kod njegovog Gospodara, a vide da se i on usmjerava da spominje Allaha i da traži oprost za sebe, zatim za vjernike i vjernice, jer je njegova dova primljena kod njegovog Gospodara. Oni osjećaju Allahovu blagodat prema sebi ovim Poslanikom i Allahovu milost prema sebi u tome što usmjerava Poslanika da moli oprost za njih kako bi im On oprostio!

Slijedi posljednji doticaj u ovom usmjerenju:

Allah zna kud se krećete i gdje boravite (47/19).

Vjerničko srce osjeća smirenost i strah istovremeno, smirenost dok je u Allahovoj zaštiti gdje god da se kreće ili boravi, a strah od činjenice da ga Allahovo znanje obuhvata, da ga prati u svim njegovim stanjima i da zna njegove tajne i skrivene čine...

To je odgajanje, odgajanje da se uvijek bude budno i krajnje osjetljivo, oprezno u nastojanju i iščekivanju...

Kontekst prelazi na odslikavanje stava licemjera prema džihadu, borbi na Allahovom Putu, te straha, malodušnosti, uplašenosti i uznemirenosti koje prožimaju njihove duše kad se suoče sa ovom obavezom. Kontekst otkriva njihovo unutrašnje stanje svijesti prema ovom propisu kao što im otkriva šta ih očekuje ako budu ustrajali u ovom licemjerstvu i ako se ne budu iskreno odazvali Allahu kad se borba propiše i kad džihad bude neminovan:

A oni koji vjeruju govore: "Zašto se ne objavi jedna sura?" A kada bi objavljena jasna sura i u njoj spomenuta borba, ti si mogao da vidiš one čija su srca pritvorna kako te gledaju pogledom pred smrt onesviještenog! A bolja bi im bila (47/20)

poslušnost i razuman govor! A kada je borba već propisana, bolje bi im bilo da su prema Allahu iskreni (47/21).

Zar i vi ne biste, kad biste se vlasti dočepali, nered na Zemlji činili i rodbinske veze kidali! (47/22).

To su oni koje je Allah prokleo i gluhim i slijepim ih učinio (47/23).

Kako oni ne razmisle o Kur'anu, ili su im na srcima katanci! (47/24).

Iščekivanje onih koji vjeruju da bude objavljena jedna sura može da znači izraz njihove želje za novom surom iz ovog Kur'ana koga oni vole nalazeći u svakoj njegovoj suri novu dragu opskrbu, ali može da znači iščekivanje jedne sure koja će objasniti jednu od odredbi džihada, i dati konačnu riječ jednom od pitanja borbe koje ih okupira. Zato govore: *Zašto se ne objavi jedna sura?* (47/20)...

A kada bi objavljena jasna sura (47/20) - tako jasna da ne pretpostavlja nikakve naknadne interpretacije, *i u njoj spomenuta borba* (47/20) - odnosno naredba o njoj, ili propis o onima koji iz nje izostanu, ili neka od pitanja u vezi s njom, kad isti ti *čija su srca pritvorna* (47/20) - što je jedna od kavlifikacija licemjera, oni gube razboritost, skida se maska licemjerstva iza koje se kriju i otkriva se njihov strah i slabost da se suoče sa ovom

obavezom. Oni su u stanju koje izgleda ponižavajuće za muškarce, a koje kur'anski kreativni izraz predstavlja u jedinstvenoj slici kao da je izložena pogledima:

... ti si mogao da vidiš one čija su srca pritvorna kako te gledaju pogledom pred smrt onesviještenog! (47/20).

To je izraz kojeg je nemoguće oponašati, niti prevesti nekom drugom frazom. On odslikava strah koji graniči sa uzrujanjem, slabost sa napadom groznice, a malodušnost sa onesviješćenošću! Izraz i poslije toga ostaje jedinstven, pun sjena i pokreta koji obuzimaju maštu! To je vječna slika slabe i strašljive osobe koja ne traži utočište u vjerovanju, u iskrenoj naravi niti u stidu kojim će ispoljiti uljudnost pred opasnošću. To je ta pritvornost i ta dvoličnost!

Dok su oni obuzeti ovom malodušnošću, slabošću i slomom, prema njima se pruža ruka vjerovanja s opskrbom koja će ojačati volju i stabilizirati noge kad bi je prihvatili iskreno:

A bolja bi im bila poslušnost i razuman govor! A kada je borba već propisana, bolje bi im bilo da su prema Allahu iskreni (47/20-21).

Da, to im je preče od ove sramote, ove slabosti, ove uzrujanosti i ovog licemjerstva... Bolja im je *poslušnost i razuman govor* (47/21)... poslušnost kojom će se mirno predati Allahovoj odredbi i sigurno prihvatiti izvršenja Njegove naredbe. Razuman govor opet otkriva čistoću osjećaja, čestitost srca i čistoću savjesti. Bolje im je, zato, kad se borba propiše, kad situacija postane ozbiljna i kad se suoče sa džihadom da budu iskreni prema Allahu da Mu budu iskreni u namjeri i iskreni u osjećanjima, kako bi On njihova srca učinio jačim, njihove volje odlučnijim, korake čvršćim, teškoće lakšim i opasnosti koje im prijete da ih progutaju, snošljivijim! Kako bi im upisao jedno od dva dobra: spas i pobjedu ili smrt na Allahovom Putu i Džennet... Ovo je ono što je bolje i ovo je ta opskrba koju nudi vjerovanje, a koja jača volju, učvršćuje korake, odagnava strah i umjesto njega ulijeva stabilnost i mir.

Dok kontekst tako govori o njima, obraća im se neposredno da bi im zaprijetio da će ih snaći loš kraj ako ih ovo njihovo stanje odvede u slabost, vrati nazad u nevjerovanje i skine s njih taj tanki prekrivač islama.

Zar i vi ne biste, kad biste se vlasti dočepali, nered na Zemlji činili i rodbinske veze kidali! (47/22).

Ovaj izraz *zar i vi ne biste* (47/22) označava ono što je moguće i što se očekuje u postupcima onih kojima se obraća opominjući ih i upozoravajući... Pazite se i čuvajte jer vama ističe rok, čuvajte se da se ne vratite u džahilijjet u kome ste bili. Čuvajte se da ne činite nered na Zemlji i ne kidajte rodbinske veze kao što je bila vaša osobina prije islama...

Poslije ovog zastrašujućeg i opominjućeg osvrta kontekst se vraća govoru o njima u slučaju da se vrate onome čime ih zastrašuje:

To su oni koje je Allah prokleo i gluhim i slijepim ih učinio (47/23).

Kako oni ne razmisle o Kur'anu, ili su im na srcima katanci! (47/24).

To su oni koji ustrajavaju u svojoj bolesti i svom licemjerju tamo da napuštaju ovu vjeru u koju su bili ušli prividno, ne povjerovavši iskreno i nepobitno u Allaha. *To su oni koje je Allah prokleo* (47/23)... koje je On udaljio i lišio Upute *i gluhim i slijepim ih učinio* (47/23)... Oni nisu izgubili sluh, oni nisu izgubili vid već su oni onesposobili sluh i vid, ili su zanemarili moć shvaćanja koja se krije iza sluha i vida, tako da ova čula nemaju više funkciju, jer je nisu ni vršila.

Kontekst se pita s negodovanjem: *Kako oni ne razmisle o Kur'anu* (47/24)... Razmišljanje o Kur'anu uklanja koprene, otvara prozore, isijava svjetlost, pokreće osjećanja, mobilizira srca i čini savjest neporočnom. Ono stvara takav život duši da ona njime pulsira, svijetli i osvjetljava. *Ili su im na srcima katanci!* (47/24). Oni zatvaraju put između njih i Kur'ana i između njih i svjetla. Njihova srca su zatvorena poput brava koje im ne dozvoljavaju prolaz čak ni zraku ni svjetlu!

Kontekst nastavlja sa slikanjem stanja licemjera i razjašnjenjem uzroka njihovog okretanja leđa vjerovanju nakon što su mu se bili primakli, pa se ispostavlja da je uzrok tome njihova zavjera sa Jevrejima i njihovo obećanje dato njima da će im biti poslušni u onome što planiraju:

One koji su od vjere svoje otpali, pošto im je bio jasan pravi put, šejtan je na grijeh navodio i lažnu im nadu ulivao (47/25).

To zato što su govorili onima koji ne vole ono što Allah objavljuje: "Mi ćemo vam se u nekim stvarima pokoravati", - a Allah dobro zna njihove tajne (47/26).

Izraz ocrtava značenje njihovog vraćanja i udaljavanja od Pravog Puta pošto im je on bio jasan, slikom konkretnog pokreta, pokreta idenja natraške. Izraz otkriva šejtanovo došaptavanje, uljepšavanje i zavođenje koje se krije iza te slike. Tako su i vanjska i unutarnja strana ovoga pokreta otkrivene i razumljive! Poznato je da su oni licemjeri koji se skrivaju i prikrivaju. Zatim otkriva uzrok koji je uzrokovao da šejtan ima ovu vlast nad njima i koji ih je doveo do toga da okrenu leđa Uputi, nakon što su je upoznali i nakon što im je postala jasna:

To zato što su govorili onima koji ne vole ono što Allah objavljuje: "Mi ćemo vam se u nekim stvarima pokoravati" (47/26).

Jevreji u Medini su prvi oni koji nisu voljeli ono što Allah objavi, jer su očekivali da posljednje poslanstvo bude između njih i da pečat poslanika bude od njih. Oni su tražili pomoć od onih koji ne vjeruju obećavajući im da će se pojaviti poslanik koji će ih povesti i dati im vlast na zemlji i koji će im povratiti njihovo kraljevstvo i moć... Međutim, pošto je Allah izabrao Svog posljednjeg poslanika iz Ibrahimovog potomstva, a ne između Jevreja, oni su zamrzili njegovu misiju. Štaviše, kad je doselio u Medinu, zamrzili su njegovu Hidžru koja je najbolje pokazala kakve su pozicije tamo imali. Zato su se od prvog dana svi kao jedan urotili protiv njega i poveli rat spletkarenja, mahinacija i intriga kad su vidjeli da su nemoćni da otvoreno ispolje neprijateljstvo na bojnom polju. Njima su se priključili svi oni koji su bili ogorčeni i svi licemjeri. Rat je dugo potrajao između njih i Allahovog Poslanika tako da ih je na kraju protjerao sa cijelog Arabijskog poluotoka i oslobodio ga za islam.

Oni koji su okrenuli leđa vjeri, pošto im je bio jasan Pravi Put, rekli su Jevrejima: *"Mi ćemo vam se u nekim stvarima pokoravati"* (47/26)... Najvjerovatnije da je to bilo u spletkama, intrigama i zavjeri protiv islama i Poslanika islama.

A Allah dobro zna njihove tajne (47/26).

Ovo je osvrt koji je sav od prijetnji. Gdje odlaze njihove zavjere i tajne i kakve su njihove posljedice kad je to sve otkriveno Allahovom znaju? Izloženo Allahovoj snazi?

Potom slijedi otvorena prijetnja Allahovim vojnicima kad zavjerenici budu na samrti:

A kako će tek biti kad im meleki budu duše uzimali udarajući ih po obrazima i po leđima njihovim! (47/27).

To je zastrašujući i ponižavajući prizor. To se događa onda kad se oni sa dušom rastaju, kad nemaju nimalo snage ni moći, kad su na kraju života na ovoj zemlji i na početku drugog. Ovog života koji otpočinje udaranjem po obrazima i leđima. Ovo im se dešava u trenutku smrti, u trenutku tjeskobe, muke i straha. Udaraju ih po leđima koja su oni okrenuli upravo onda kad je on bio jasan! Ja kakve li tragedije!

To će biti zato što su ono što izaziva Allahovu srdžbu slijedili, a ono čime je On zadovoljan prezirali; On će djela njihova poništiti (47/28).

Oni su ti koji su sebi željeli ovu sudbinu i oni su je izabrali. Oni su namjerno slijedili ono što izaziva Allahovu srdžbu kao što je licemjerje, griješenje i kovanje zavjere sa Allahovim neprijateljima, neprijateljima Njegove vjere i Njegovog Poslanika. Oni su ti koji su prezirali ono čime je Allah zadovoljan i nisu to radili, već su radili ono što izaziva Allahovu srdžbu i ljutnju... *On će djela njihova poništiti (47/28).* Ona koja su im se sviđala i kojima su se divili držeći ih svojom vještinom i spretnošću dok su kovali zavjere protiv vjernika i dok su im pleli spletke, kad najednom - ova djela se nadmu i napušu, a zatim propadnu i nestanu!

Na kraju cjeline prijeti im da će iznijeti na vidjelo njihov slučaj Allahovom Poslaniku i muslimanima među kojima žive prikriveni i prividno ispoljavajući islam, a, ustvari, prave mu spletke:

Zar oni bolesnih srca misle da Allah zlobe njihove neće na vidjelo iznijeti? (47/29).

A da hoćemo, Mi bismo ti ih, uistinu, pokazali i ti bi ih, sigurno, po biljezima njihovim poznao. Ali, ti ćeš ih poznati po načinu govora njihova, - A Allah zna postupke vaše (47/30).

Mi ćemo vas provjeravati sve dok ne ukažemo na borce i postojane među vama, a i vijesti o vama provjeravaćemo (47/31).

Licemjeri su se oslanjali na svoje savršeno poznavanje vještine pretvaranja i na tajenje, uglavnom svog stanja pred muslimanima. Kur'an proglašava maloumnim njihovo mišljenje da će ova stvar ostati skrivena, prijeti im da će razotkriti njihov slučaj i iznijeti na vidjelo njihovu zlobu i mržnju prema muslimanima i govori Svome Poslaniku: *A da hoćemo, Mi bismo ti ih, uistinu, pokazali i ti bi ih, sigurno, po biljezima njihovim poznao* (47/30)... tj. da hoćemo, otkrili bi ti po njihovim osobama i ličnostima, tako da kad bi jednog od njih vidio, prepoznao bi ga po crtama lica. (Ovo je bilo prije nego što mu je Allah otkrio jednu grupu njih poimenično.) Uz to, način njihovog govora i akcent, izvještačenost i nepravilnost govora, odsustvo logike u njihvom obraćanju tebi ukazat će ti na njihovo licemjerstvo: *Ali, ti ćeš ih poznati po načinu govora njihova* (47/30)...

Kraj ajeta skreće pažnju na Allahovo sveobuhvatno poznavanje djela i motiva: *A Allah zna postupke vaše* (47/30)... Njemu ništa nije skriveno...

Zatim Allahovo obećanje o iskušavanju, iskušavanju cijelog islamskog Ummeta, kako bi se otkrili borci i strpljivi, kako bi se izdvojili i vijesti o njima postale poznate, tako da ne dođe ni do kakve zabune u redovima i ne ostane prostora za tajne poslove licemjera niti za poslove slabića i nestrpljivih:

Mi ćemo vas provjeravati sve dok ne ukažemo na borce i postojane među vama, a i vijesti o vama provjeravaćemo (47/31).

Allah zna pravo stanje duša, zna njihove tajne i skrivene misli. Zna ono što će stvarno uraditi. Pa zašto ovo iskušavanje i provjeravanje? Kome će koristiti to znanje koje će se iza toga otkriti?

Allah (neka je uzvišena Njegova mudrost) vrednuje ljude prema onome što je u njihovoj mogućnosti, što je u njihovoj prirodi i spremnosti. Oni ne znaju skrivene činjenice koje On zna. Zato je nužno da im se otkriju činjenice kako bi ih shvatili i spoznali i uvjerili se u njih, zatim se okoristili njima.

Iskušavanje u sreći i nesreći, u dobru i zlu, u obilju i oskudici, u radosti i teškoći... sve to otkriva ono što je zakopano u dušama, sve što je nepoznato u njima čak i njihovim vlasnicima...

Ovim se hoće reći da je Allahovo znanje postupaka koje otkrivaju duše nakon iskušavanja povezano sa Njegovim znanjem o njima u njihovim stvarnim stanjima u kojima ih vide ljudi.

Viđenje svojih postupaka u vidu u kome ih doživi njihova spoznaja utječe mnogo na njih, prilagođava njihova osjećanja i usmjerava njihov život njihovim unutrašnjim sredstvima koja su u njihovoj moći. Ovako dolazi do izražaja Allahova mudrost u provjeravanju i iskušavanju.

Rob vjernik želi da ne bude izložen Allahovom iskušenju i provjeravanju. On pogleda Njegov oprost i Njegovu milost. Zato, ako ga zadesi kakva nevolja, on trpi znajući da se iza toga krije neka mudrost. On se predaje Allahovoj volji budući da je siguran u Njegovu mudrost, pogledajući Njegovu milost i oprost poslije iskušenja.

Prenosi se od Fudajla, pobožnog sufije, da bi plakao učeći ovaj ajet i molio: "Bože, ne stavljaj nas na kušnju, jer ako nas staviš na kušnju, razotkrit ćeš nas, razgolititi i kazniti..."

« إن الذين كفروا، وصدوا عن سبيل الله، وشاقوا الرسول - من بعد ما تبين
لهم الهدى - لن يضروا الله شيئا، وسيحبط أعمالهم .
« يا أيها الذين آمنوا أطيعوا الله وأطيعوا الرسول، ولا تبطلوا أعمالكم .
« إن الذين كفروا وصدوا عن سبيل الله، ثم ماتوا وهم كفار، فلن يغفر الله لهم.
« فلا تهنوا وتدعوا إلى السلم، وأنتم الأعلون، والله معكم، ولن يتركم
أعمالكم * إنما الحياة الدنيا لعب ولهو، وإن تؤمنوا وتتقوا يؤتكم أجوركم،
ولا يسألكم أموالكم * إن يسألكموها فيحفكم تبخلوا ويخرج أضغانكم *
ها أنتم هؤلاء تدعون لتنفقوا في سبيل الله، فمنكم من يبخل، ومن يبخل فإنما
يبخل عن نفسه، والله الغني وأنتم الفقراء . وإن تتولوا يستبدل قوما غيركم، ثم
لا يكونوا أمثالكم » . .

Oni koji ne vjeruju i od Allahova puta odvraćaju, koji su Poslanikovi protivnici, kad im je već postao jasan pravi put, zaista neće nimalo Allahu nauditi, i On će djela njihova poništiti (47/32).

O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku, i ne ništite djela svoja! (47/33).

Onima koji ne vjeruju i od Allahova puta odvraćaju, pa poslije kao nevjernici umiru, Allah, zaista, neće oprostiti (47/34).

I ne budite kukavice i ne nudite primirje kad ste jači, jer Allah je s vama, On vas neće nagrada za djela vaša lišiti (47/35).

Život na ovom svijetu je samo igra i zabava! A ako budete vjerovali i grijehe izbjegavali, On će vas nagraditi i imanja vaša od vas neće tražiti (47/36).

Ako bi ih od vas tražio i prema vama uporan bio, postali biste škrti i On bi učinio vidljivim vaše mržnje (47/37).

Vi se, eto, pozivate da trošite na Allahovu putu, ali, neki od vas su škrti, - a ko škrtari, na svoju štetu škrtari, jer Allah je bogat, a vi ste siromašni. - A ako glave okrenete, On će vas drugim narodom zamijeniti, koji onda kao što ste vi neće biti (47/38).

U prvom dijelu ove posljednje cjeline u suri govori se o onima *koji ne vjeruju i od Allahova puta odvraćaju, koji su Poslanikovi protivnici, kad im je već postao jasan pravi put* (47/32)... Ovi o kojima je ovdje riječ, najbliže je da oni budu ti nevjernici o kojima je bilo govora na početku ove sure. Oni su ti kojima pristaje ova oholost u stajanju na putu islamskoj misiji, oholost koju ovdje izražava odvraćanjem od Allahova Puta i suprotstavljanjem Poslaniku (alejhi's-selam), mada postoji i druga mogućnost razumijevanja ovih riječi, a to je da je ovdje govor općenit i da se odnosi na svakog onog ko zauzme ovakav stav, obuhvatajući Jevreje u Medini i licemjere, u smislu prijetnje upućene njima ako se odluče da zauzmu stav poput ovog javno ili tajno. Međutim, prva mogućnost je, u svakom slučaju, bliža.

Kad je riječ o drugom dijelu, zapravo posljednjem dijelu, pa do kraja sure, to je govor upućen vjernicima u kome ih poziva da nastave borbu životom i imetkom, bez popuštanja ili pristajanja na pozive o primirju sa agresivnim i okrutnim neprijateljem, pod bilo kakvim okolnostima, kao što su slabost, srodstvo ili interes, kao i bez škrtarenja imetkom, s obzirom na to da ih Allah obavezuje da troše samo u granicama svojih mogućnosti, vodeći računa o urođenoj škrtosti u ljudima! A ako se oni ne prihvate obaveza ove misije i ove vjere, Allah će ih lišiti časti njenog nošenja i njenog mandata zamjenjujući ih drugim narodom koji će se prihvatiti tih obaveza i koji će spoznati njenu vrijednost. To je žestoka i zastrašujuća

prijetnja koja odgovara atmosferi ove sure i koja otkriva da je bila pravi lijek za postojeća duševna stanja u muslimanskim redovima, tada – mimo licemjera – pored slučajeva požrtvovanosti, predanosti, hrabrosti i žrtvovanja što je čuveno u predajama u muslimanskoj zajednici su postojali i ovi i oni, a Kur'an je liječio i odgajao kako bi one koji zaostaju podigao na viši, plemeniti nivo.

Oni koji ne vjeruju i od Allahova puta odvraćaju, koji su Poslanikovi protivnici, kad im je već postao jasan pravi put, zaista neće nimalo Allahu nauditi, i On će djela njihova poništiti (47/32).

To je čvrsta Allahova odluka i Njegovo stvarno obećanje: Oni koji ne vjeruju, koji su stali pred lice Istine da ona ne dođe do ljudi, koji su ljude od nje odvraćali silom, novcem, prevarom ili bilo kojim drugim sredstvom, koji su se suprotstavlajli Poslaniku (alejhi's-selam) za njegova života objavljujući mu rat, protiveći se njegovom putu i stajući u druge redove mimo njegovih, a poslije njegove smrti boreći se protiv njegove vjere, šeriata, programa, sljedbenika sunneta i nosilaca njegovog poziva, i to *kad im je već postao jasan pravi put* (47/32), kad su shvatili da je to istina, međutim, oni su slijedili strasti, njima je ovladala tvrdoglavost, oslijepio ih cilj i vodio ih brzi interes...

To je čvrsta Allahova odluka i stvarno Allahovo obećanje da ovi *zaista neće nimalo Allahu nauditi* (47/32)... Oni su sitni i slabi da mogu bit spomenuti u sferi nanošenja štete Uzvišenom Allahu. Nije ovo to na šta se misli ovdje. Već se misli na to da oni ne mogu nauditi Allahovoj vjeri, Njegovom programu niti nosiocima Njegovog poziva i vjere, da ne mogu donijeti ništa novo u Njegovim zakonima i uspostavljenom redu, bez obzira na njihovu snagu i bez obzira na njihovu mogućnost da jedno vrijeme nanose nepravdu nekim muslimanima. Ovo je privremena nevolja koja se događa po Allahovom odobrenju i zbog mudrosti koju Allah hoće. To nije stvarna šteta po Allahov zakon, red, sistem, program i Njegove robove koji se brinu o Njegovom sistemu i programu. Kraj je već odlučen: *I On će djela njihova poništiti* (47/32)... Pa će završiti gubljenjem i propašću, kao što stoka skonča koja se hrani tim otrovnim biljem!

U okrilju ove zastrašujuće sudbine onih koji ne vjeruju, koji od Allahova Puta odvraćaju i koji se Poslaniku suprotstavljaju, okreće se onima koji vjeruju da ih upozori na ovu kobnu sudbinu i da ih usmjeri na pokornost Allahu i pokornost Poslaniku:

O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku, i ne ništite djela svoja! (47/33).

Ovo usmjerenje inspirira činjenicom da je u muslimanskoj zajednici tada bilo onih koji ne teže potpunoj pokornosti, kojima su bile teške obaveze ili kojima su teško padale neke žrtve koje je iziskivala borba protiv ovih raznih moćnih grupa koje su bile protiv islama, koje su ga napadale sa svih strana i koje su za muslimane vezali interesi, i rodbinske veze koje je bilo teško prekinuti i odreći ih se potpuno, kako to zahtijeva vjera.

Udar ovog usmjerenja bio je jak i dubok u dušama iskrenih muslimana, pa su im srca zadrhtala bojeći se da neće učiniti nešto što poništava njihova djela i što ih lišava dobročinstva koje učine...

Imam Ahmed ibni Nasir Merzi u poglavlju o namazu je rekao: Prenio nam je Ebu Kudama svojim senedom: Veki' – Ebu Dža'fer Razi – Rebi' ibni Enes od Ebu Alije da je rekao: Ashabi Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) su smatrali da uz riječi *nema Boga osim Allaha* grijeh ne može nauditi, kao što uz širk ne može koristiti dobro djelo, pa je objavljeno: ... *pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku, i ne ništite djela svoja!* (47/33)... Pa su se pobojali da grijeh neće poništiti dobro djelo.

Prenosi se senedom Abdullaha ibni Mubareka: Bekr ibni Ma'ruf – Mukatil ibni Hajjan – Nafi' – Ibni Omer (neka je Allah njima zadovoljan) da je rekao: - Mi, ashabi Allahovog Poslanika, mislili smo da su sva dobra djela primljena dok nije objavljeno: *pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku, i ne ništite djela svoja!* (47/33), pa smo upitali: - Šta je to što ništi naša djela? - Odgovorili smo: - Veliki grijesi i razvrat, - dok nisu objavljene Allahove riječi: *Allah sigurno neće oprostit da Njemu druge smatrate ravnim, a oprostit će kome hoće ono što je manje od toga* (4/116). Pošto su objavljene te riječi, prestali smo o tome govoriti. Plašili smo se za one koji čine velike grijehe i razvrat i nadali se za one koji ih ne čine.

Iz ovih tekstova jasno izlazi na vidjelo kako su duše iskrenih muslimana primale kur'anske ajete, kako su se tresle zbog njih, kako su drhtale i plašile se, kako su bile oprezne da ne padnu pod njihov udar, kako su težile da budu u skladu s njima i da sebe podese prema njima... Sa

ovom osjetljivošću u prijemu Allahovih riječi muslimani su bili muslimani tog modela!

Zatim im je Allah u narednom ajetu objasnio sudbinu onih koji se suprotstavljaju Allahovom Poslaniku (alejhi's-selam) i odstupaju od pokornosti njemu, zatim u tome ustrajavaju, odlazeći sa ove zemlje kao nevjernici:

Onima koji ne vjeruju i od Allahova puta odvraćaju, pa poslije kao nevjernici umiru, Allah, zaista, neće oprostiti (47/34).

Šansa je pružena samo za oprost na ovome svijetu. Vrata pokajanja ostaju otvorena za nevjernika i griješnika sve dok ne zagrgljaju. A kada duša dođe u grkljan nema više pokajanja i oprosta, propuštena je šansa koja se više neće povratiti.

Ajet poput ovog obraća se vjernicima kao što se obraća nevjernicima. Što se tiče ovih drugih, to im je opomena da se priprave i pokaju prije nego što se vrata zatvore. A što se tiče ovih prvih, ovaj ajet im je upozorenje i skretanje pažnje da se čuvaju svega što će ih približiti ovom opasnom i fatalnom putu!

Shvaćamo ovo iz redoslijeda zabrane kukavičluka i poziva na primirje u slijedećim ajetima na osnovu onoga što je navedeno u prethodnom ajetu u kome je objašnjena sudbina nevjernika koji se suprotstavljaju Poslaniku:

I ne budite kukavice i ne nudite primirje kad ste jači, jer Allah je s vama, On vas neće nagrada za djela vaša lišiti (47/35).

Ovo je to na šta on upozorava vjernike stavljajući pred njih sudbinu nevjernika koji su se suprotstavljali Poslaniku, kako bi se čuvali njene sjene izdaleka!

Ovo upozorenje aludira na postojanje pojedinaca medu muslimanima koji su obaveze dugotrajne borbe i njene stalne poteškoće držali teškim, pa su se zavaravali i željeli da sklope primirje kako bi se odmorili od teškoće ratova. Možda su neki imali rođake i rodbinu medu politeistima, ili su imali interese i imovinu pa su naginjali miru i sklapanju sporazuma. Ljudska duša je ljudska duša, a islamski odgoj liječi ovu slabost i ove prirođene želje svojim sredstvima. On je u tome izvanredno efikasan, međutim, ovo ne negira da je u dušama ostalo naslaga, posebno u tom ranom vremenu iz medinskog perioda. Ovaj ajet je jedan dio lijeka

za ove naslage. Zato pogledajmo kako je Kur'an tretirao duše. Nama je potrebno da pratimo korake Kur'ana u odgoju, jer duše su duše:

I ne budite kukavice i ne nudite primirje kad ste jači, jer Allah je s vama, On vas neće nagrada za djela vaša lišiti (47/35).

Vi ste jači, ne budite kukavice i ne nudite primirje. Vi ste jači po vjerovanju i po poimanju života. Vi ste jači po vezi i bliskosti sa Uzvišenim. Vi ste jači po programu, cilju i namjeri. Vi ste jači po osjećanju, moralu i ponašanju... Zatim... Vi ste jači po snazi, položaju i podršci. S vama je velika snaga ... *jer Allah je s vama (47/35)*... Niste sami. Vi ste u društvu Svemogućeg, Moćnog i Silnog. On je vaš pomagač. On je s vama i On vas brani. Vaši neprijatelji ne mogu biti ovi dok je Allah s vama. Sve što uložite, sve što činite, sve što vas zadesi od žrtava računa vam se, ništa vam od toga ne propada: *On vas neće nagrada za djela vaša lišiti (47/35)*... Neće od njih ništa oduzeti a da njegov trag, rezultat i nagrada ne stignu do vas.

Pa zašto je kukavica i slabić, zašto nudi primirje onaj kome je Uzvišeni Allah odredio da bude jači dok je On s njim i da neće izgubiti ništa od svojih djela, on koji je počašćen, potpomognut i nagrađen?

Ovo je taj prvi doticaj. Drugi je doticaj minimiziranje vrijednosti ovozemaljskog života na kome oni daju poneku žrtvu. U njemu je i obavijest o potpunoj nagradi na drugom svijetu za ono što se uložilo na ovom, s tim da ne trebaju biti uložene enormne količine imetka da bi se zaradila ta nagrada!

Život na ovom svijetu je samo igra i zabava! A ako budete vjerovali i grijehe izbjegavali, On će vas nagraditi i imanja vaša od vas neće tražiti (47/36).

Život na ovom svijetu je samo zabava i igra kad iza njega nema plemenitijeg i trajnijeg cilja, tj. kad se živi samo zarad ovog života lišenog Allahovog programa u njemu. Tog programa koji život čini njivom za budući svijet i koji vršenje dobrih djela u toku namjesništva na Zemlji čini da to bude ono što zaslužuje nasljedstvo vječne kuće. To je ono na šta ukazuje slijedeći odlomak u ajetu: *A ako budete vjerovali i grijehe izbjegavali, On će vas nagraditi (47/36)*... Vjerovanje i bogobojaznost na ovome svijetu je to što ga odvaja od toga da ne bude igra i zabava već mu daje pečat ozbiljnosti, uzdiže iznad nivoa životinjskog uživanja i uvodi u nivo promišljenog namjesništva, povezanog sa višim svijetom. Tada ono što uloži pobožan vjernik od ovosvjetskih dobara neće biti izgubljeno niti odsječeno, već će iz toga nastati neizmjerna nagrada u vječnoj kući... Uz

to, Allah ne traži od ljudi da žrtvuju čitav svoj imetak, niti im otežava u Svojim obavezama i zaduženjima, s obzorim na činjenicu da On (Uzvišeni) zna da su im duše po prirodi i karakteru škrte. On čovjeka ne opterećuje preko njegovih mogućnosti, on je prema ljudima toliko milostiv da ih ne zadužuje da žrtvuju sav svoj imetak, jer bi se rasrdili i ispoljila bi se njihova mržnja:

Ako bi ih od vas tražio i prema vama uporan bio, postali biste škrti i On bi učinio vidljivim vaše mržnje (47/37).

Ovaj tekst inspirira mudrošću Sveznajućeg i u sve Upućenog, kao što inspirira Njegovom milošću i dobrotom prema ljudima. On isto tako otkriva precizno odredenje obaveze ove vjere, njeno uvažavanje iskonske prirode, njenu harmoničnost sa ljudskom prirodom podrazumijevajući sve njene predispozicije, moći i stanja. To je Božanska vjera koja hoće da izgradi Božanski ljudski sistem. Božanski sistem sa stanovišta da je Allah taj koji uspostavlja Svoj program i Svoja pravila, a ljudski sa stanovišta da Allah kroz Svoje obaveze uvažava moć čovjeka i njegove potrebe. Allah je Stvoritelj, On najbolje zna ono što stvara i On je o svemu obaviješten.

Na kraju ih suočava sa njihovim realnim stanjem naspram poziva da troše na Allahovom Putu liječeći ljudsku škrtost imecima kur'anskim sredstvima, kao što je liječio njihovu škrtost životima u slučaju borbe:

Vi se, eto, pozivate da trošite na Allahovu putu, ali, neki od vas su škrti, - a ko škrtari, na svoju štetu škrtari, jer Allah je bogat, a vi ste siromašni. - A ako glave okrenete, On će vas drugim narodom zamijeniti, koji onda kao što ste vi neće biti (47/38).

Ajet daje deskriptivnu sliku realnosti muslimanske zajednice u to vrijeme i realnosti ljudi prema pozivu da troše na Allahovom Putu u svakoj sredini. Ajet potvrduje da medu ljudima ima onih koji su škrti, a to znači i da ima onih koji ne škrtare ničim. Ovo je bila realnost koju su registrirale mnoge vjerne predaje i koju je registrirao Kur'an na drugim mjestima. Islam je na ovom polju ostvario takav primjer koji se smatra pravim čudom u trošenju i žrtvovanju iz zadovoljstva i radosti što žrtvuju i daju. Medutim, ovo nije spriječilo da bude i onih koji škrtare imetkom, pa je vjerovatno darežljivost životom jeftinija kod nekih od darežljivosti imetkom!

Kur'an tretira ovu škrtost u ovom ajetu:

... a ko škrtari, na svoju štetu škrtari (47/38).

Ono što ljudi potroše i žrtvuju to im je rezervni fond koji će naći onog Dana kad im bude trebala zaliha, na Dan kad budu proživljeni, lišeni svega što su imali i kad neće naći ništa do taj ušteđeni trud. Zato, ako škrtare, na svoju štetu škrtare, zapravo, umanjuju svoju zalihu, zakidaju imetak sami sebi i svojim ličnostima i lišavaju sami sebe vlastitim rukama!

Da. Allah ne traži od ljudi da žrtvuju a da im ne želi dobro, da im ne želi izobilje i da im ne želi zalihu. Njemu ne stiže ništa od onoga što oni žrtvuju. Njemu ne treba ono što oni potroše:

jer Allah je bogat, a vi ste siromašni (47/38).

On je taj koji vam je dao vaše imetke i On je taj koji vam slaže kod Sebe ono što potrošite od imetka. Njemu ne treba ono što vam je dao na ovom svijetu i Njemu ne trebaju vaše sakupljene zalihe na budućem svijetu. Vi ste siromašni u obje kuće i u oba slučaja. Vama je potrebna Njegova opskrba na ovom svijetu, jer vi nemate moći da učinite bilo šta u vezi sa opskrbom ako vam je On ne pokloni. Vama je potrebna Njegova nagrada na budućem svijetu jer je On taj koji vam njome ukazuje Svoju čast, s obzirom na to da vi ne možete ispuniti ništa od onoga čime ste zaduženi, a kamoli da vam ostane nešto za budući svijet ako vam On ne ukaže Svoju dobrotu i milost.

Pa zašto škrtost, dakle, zašto kukavičluk? Jer sve što je u vašim rukama, sve što ćete dobiti od nagrade za ono što ste potrošili jeste od Allaha i iz Allahove dobrote i milosti.

Zatim slijedi posljednja riječ koja je jasna presuda.

Allahov izbor vas da nosite Njegov poziv i vjeru jeste počast, milost i dar. Pa ako vi ne uznastojite da budete dostojni ove milosti, ako ne preuzmete obaveze ovog položaja i ako ne shvatite vrijednost onoga što vam je dato, tako da vam sve drugo mimo toga bude nevažno, Allah će oduzeti ono što je poklonio izabravši druge mimo vas za ovu milost, one koji cijene Allahovu dobrotu:

A ako glave okrenete, On će vas drugim narodom zamijeniti, koji onda kao što ste vi neće biti (47/38).

To je ozbiljno upozorenje onome ko je okusio slast vjerovanja, ko je osjetio svoje dostojanstvo kod Allaha i svoj položaj u ovom Kosmosu noseći ovu veliku Božansku tajnu, idući po zemlji s Allahovom snagom u svom srcu, s Allahovim svjetlom u svom biću, odlazi i dolazi a na njemu znak njegovog Gospodara...

Ne može podnijeti život niti može imati okus života čovjek koji je upoznao suštinu vjerovanja i živio ga, zatim mu se ono oduzme, on bude protjeran iz okrilja i pred njim se zatvore vrata. Zapravo, život se pretvara u neizdrživ pakao onome ko stupi u vezu sa svojim Gospodarom, a zatim mu se ispriječi pregrada.

Vjerovanje je veliki dar kojem ništa nije ravno na ovom svijetu. Život je posve jeftin, a imetak tako bezvrijedan, kad se na jedan tas vage stavi vjerovanje, a na drugi tas sve ostalo...

Odatle je ovo upozorenje bilo najstrašnije s čime se vjernik mogao suočiti primajući ga od Allaha...

سُورة الفتح مدنية
وآياتها ٢٩

بسم الله الرحمن الرحيم

« إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحاً مُبِيناً * لِيَغْفِرَ لَكَ اللَّهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ ، وَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ ، وَيَهْدِيَكَ صِرَاطاً مُسْتَقِيماً * وَيَنْصُرَكَ اللَّهُ نَصْراً عَزِيزاً * هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوا إِيمَاناً مَعَ إِيمَانِهِمْ ، وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ، وَكَانَ اللَّهُ عَلِيماً حَكِيماً * لِيُدْخِلَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ، وَيُكَفِّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ ، وَكَانَ ذَٰلِكَ عِنْدَ اللَّهِ فَوْزاً عَظِيماً * وَيُعَذِّبَ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ ، وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ ، الظَّانِّينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءِ ، عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ ، وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيراً * وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ، وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزاً حَكِيماً .

« إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِداً وَمُبَشِّراً وَنَذِيراً * لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ، وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلاً * إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ ، يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ ، فَمَنْ نَكَثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَى نَفْسِهِ ، وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهُ اللَّهَ فَسَيُؤْتِيهِ أَجْراً عَظِيماً .

« سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ : شَغَلَتْنَا أَمْوَالُنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ لَنَا ، يَقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ ، قُلْ : فَمَنْ يَمْلِكُ لَكُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئاً إِنْ أَرَادَ

بِكُمْ ضَرًّا أَوْ أَرَادَ بِكُمْ نَفْعًا ؟ بَلْ كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا * بَلْ ظَنَنْتُمْ أَنْ لَنْ يَنْقَلِبَ
الرَّسُولُ وَالْمُؤْمِنُونَ إِلَى أَهْلِيهِمْ أَبَدًا ، وَزُيِّنَ ذَٰلِكَ فِي قُلُوبِكُمْ ، وَظَنَنْتُمْ ظَنَّ السَّوْءِ ،
وَكُنْتُمْ قَوْمًا بُورًا .

« وَمَنْ لَمْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَعِيرًا * وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ ، يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ ، وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا .

« سَيَقُولُ الْمُخَلَّفُونَ - إِذَا انْطَلَقْتُمْ إِلَى مَغَانِمَ لِتَأْخُذُوهَا - ذَرُونَا نَتَّبِعْكُمْ ،
يُرِيدُونَ أَنْ يُبَدِّلُوا كَلَامَ اللَّهِ ، قُلْ : لَنْ تَتَّبِعُونَا . كَذَٰلِكُمْ قَالَ اللَّهُ مِنْ قَبْلُ ،
فَسَيَقُولُونَ : بَلْ تَحْسُدُونَنَا ، بَلْ كَانُوا لَا يَفْقَهُونَ إِلَّا قَلِيلًا * قُلْ لِلْمُخَلَّفِينَ مِنَ
الْأَعْرَابِ : سَتُدْعَوْنَ إِلَى قَوْمٍ أُولِي بَأْسٍ شَدِيدٍ تُقَاتِلُونَهُمْ أَوْ يُسْلِمُونَ ، فَإِنْ تُطِيعُوا
يُؤْتِكُمُ اللَّهُ أَجْرًا حَسَنًا ، وَإِنْ تَتَوَلَّوْا ، كَمَا تَوَلَّيْتُمْ مِنْ قَبْلُ ، يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا .

« لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرَجٌ ، وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرَجٌ ، وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ ،
وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ، وَمَنْ يَتَوَلَّ يُعَذِّبْهُ
عَذَابًا أَلِيمًا » ..

SURA EL-FETH
OBJAVLJENA U MEDINI
IMA 29 AJETA

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Mi ćemo ti dati sigurnu pobjedu (48/1)

da bi ti Allah ranije i kasnije krivice oprostio, da bi blagodat Svoju tebi potpunom učinio, da bi te na pravi put uputio (48/2)

i da bi te Allah pobjedonosnom pomoći pomogao (48/3).

On uliva smirenost u srca vjernika da bi još više učvrstili vjerovanje koje već imaju - a vojske nebesa i Zemlje su Allahove; Allah sve zna i mudar je - (48/4)

da bi vjernike i vjernice uveo u džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno boraviti, i da bi prešao preko rđavih postupaka njihovih - a to je u Allaha veliki uspjeh - (48/5)

i da bi kaznio licemjere i licemjerke i mnogobošce i mnogoboškinje koji o Allahu zlo misle - neka zlo njih snađe! Allah se na njih rasrdio i prokleo ih i pripremio na džehennem, a grozno je on boravište! (48/6).

Allahove su vojske nebesa i Zemlje; Allah je silan i mudar! (48/7).

Mi šaljemo tebe kao svjedoka i kao donosioca radosnih vijesti i kao onog koji treba da opominje (48/8)

da u Allaha i u Poslanika Njegova vjerujete, i da vjeru Njegovu pomognete, i da Ga veličate i da Ga ujutro i naveče hvalite (48/9).

Oni koji su ti se zakleli na vjernost - zakleli su se, doista, na vjernost samom Allahu - Allahova ruka je iznad ruku njihovih! Onaj ko prekrši zakletvu krši je na svoju štetu, a ko ispuni ono na što se obavezao Allahu, On će mu dati veliku nagradu(48/10).

Govoriće ti beduini koji su izostali: "Zadržala su nas stada naša i porodice naše, pa zamoli za nas oprost!" Oni govore jezicima svojim ono što nije u srcima njihovim. Reci: "Pa ko može promijeniti Allahovu odluku, ako On hoće da vam naudi, ili ako hoće da vam kakvo dobro učini" Allah zna ono što radite (48/11).

Vi ste mislili da se Poslanik i vjernici nikada neće vratiti porodicama svojim; vaša srca su bila zadovoljna zbog toga i vi ste na najgore pomišljali, vi ste narod u duši pokvaren (48/12).

Onaj ko ne vjeruje u Allaha i Poslanika Njegova, pa, Mi smo za nevjernike razbuktali oganj pripremili! (48/13).

Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji, On prašta kome On hoće, a kažnjava koga hoće - Allah mnogo prašta i samilostan je (48/14).

Oni koji su izostali sigurno će reći kada pođete da plijen uzmete: "Pustite i nas da vas pratimo!" da bi izmijenili Allahove riječi. Reci: "Vi nas nećete pratiti, to je još prije Allah rekao!", a oni će reći: "Nije tako, nego, vi nama zavidite." A nije ni to, već oni malo šta razumiju (48/15).

Reci beduinima koji su izostali: "Bićete pozvani da se borite protiv naroda veoma hrabrog i moćnog, sve dok se ne pokori. Pa ako poslušate, Allah će vam lijepu nagradu dati, a ako izbjegnete, kao što ste i do sada izbjegavali, na muke nesnosne će vas staviti" (48/16).

Nije grijeh slijepom, ni hromom ni bolesnom! Onoga koji se pokorava Allahu i Poslaniku Njegovu On će u džennetske bašče, kroz koje teku rijeke uvesti, a onoga ko leđa okrene, patnjom nesnosnom će kazniti (48/17).

Ova sura objavljena je u Medini 6. godine po Hidžri, neposredno poslije ugovora na Hudejbiji. Ona obuhvata ovaj složeni događaj i njegova okruženja. Ona slika stanje muslimanske zajednice i ono što se tada dešavalo oko nje: govori o vremenu njene objave, zatim o vremenu objave sure *Muhammed* koja je objavljena ispred nje za oko tri godine. U ovoj suri izvršene su važne i složene promjene u položaju muslimanske zajednice u Medini, izmjene i u položaju te zajednice a i u položaju njenih protivnika, zatim i važne izmjene u psihičkom stanju muslimanske zajednice i njihova svojstva vjerovanja i, najzad, učvršćivanje te zajednice i stabilizacija na vjerničkom programu spoznaje i dubokog zrijenja.

Prije nego što prijeđemo na izlaganje ove sure, njene atmosfere i dokaza, lijepo bi bilo da predočimo i sliku događaja radi koga je ova sura objavljena - kako bismo živjeli u atmosferi u kakvoj su muslimani tada živjeli u vrijeme dok oni primaju ovu plemenitu Objavu.

Allahov Poslanik (alejhi's-selam) vidio je u snu kako u Kabu ulaze on i muslimani, obrijane glave i skraćene kose, a politeisti su im bili zabranili ulazak u Mekku još od vremena Hidžre, čak i u časnim mjesecima koje su Arapi poštovali i veličali u predislamskom periodu i kada su odlagali oružje i smatrali velikim grijehom započinjanje borbe tih dana. Smatrali su velikim grijehom i odbijanje nekoga da posjeti Musdžidu'l-Haram, čak su se sastajali i oni koji su bili vezani krvnom osvetom u sjeni ove svetosti, susretao se čovjek sa ubicom svoga oca ili svoga brata, ali nije potezao mač protiv njega niti mu sprečavao da posjeti Bejtu'l-Haram. Međutim, oni su se suprotstavili ovoj duboko urezanoj svojoj tradiciji u ovom pitanju pa su spriječili Allahovu Poslaniku (alejhi's-selam) i muslimanima za cijelo vrijeme ovih šest godina poslije Hidžre da obave hadždž, a kada je nastupila šesta godina, Allahov Poslanik (alejhi's-selam) sanjao je ovaj san i prenio ga svojim ashabima (neka je Allah zadovoljan njima). Oni su se jako obveselili.

Ibni Hišam prenosi događaje Hudejbije i to je najpopotpuniji izvor na koga se možemo osloniti kod predstavljanja ovog događaja. Njegovo kazivanje u cjelini podudara se sa kazivanjima Buharija, Imam-i Ahmeda i sažetkom Ibni Hazma u djelu Dževam-i Sire i drugim izvorima.

Ibni Ishak kaže da je Poslanik (alejhi's-selam) ostao u Medini mjesec ramazan i ševal (nakon borbe Mustalek i potvore koja je uslijedila poslije te borbe). Poslanik je izašao iz Medine u mjesecu zu'l-kadeu namjeravajući da obavi umru, a ne sukob. Pozvao je Arape i beduine koji su bili oko Medine da izađu zajedno s njim. On se bojao Kurejšija koji su nastojali da ga spriječe da posjeti Kabu i po cijenu sukoba. Mnogi beduini su izostali. Poslanik (alejhi's-selam) je izašao sa muhadžirima i ensarijama koji su bili s njim i beduinima koji su mu se pridružili. Muslimani su sa sobom tjerali kurbane i obukli ihrame radi umre kako bi svijet bio siguran da neće doći do ratnog sukoba i da ih obavijesti da je on izašao samo da hodočasti Kjabu i ukaže joj poštovanje.

Ibni Ishak dodaje da je Džabir ibni Abdullah rekao, kako mu je prenijeto: "Nas je bilo na Hudejbiji 1400 ashaba."

Zuhri kaže: I Resulullah je izašao, a kada je došao do Asfana,[9] sreo ga je Bišr ibni Sufijan Kjabi i rekao: Božiji Poslaniče, Kurejšije su čule za tvoj pohod i svi su izašli i malo i veliko, [10] obukli su kože tigrova i došli su do doline Zi-Tuva. Oni su se Bogom obavezali da ti nećeš ući u Mekku nikada. Halid ibni Velid sa njihovom konjicom došao je do Kerau'l-Gamima.[11] Zuhejr dalje dodaje da je Poslanik (alejhi's-selam) rekao: "Teško Kurejšijama! Sukobi su ih progutali. Šta im je? Što mene i ostale Arape ne ostave na miru? Ako Arapi mene pobijede, to je ono što oni žele, a ako Bog da pa ja njih pobijedim, oni će prihvatiti islam i dolaziti u grupama. Ako to ne urade, oni će se boriti i imaju moć. Šta misle Kurejšije? Tako mi Boga, ja ću ustrajati u borbi na onome čime me je Allah zadužio sve dok Allah ne da pobjedu, ili mi ova glava odleti."[12] A onda dodaje: "Ima li neko ko bi nas skrenuo sa puta i odveo drugim putem, ne onim gdje su oni?"

---

[9] Mjesto između Mekke i Medine na oko dva konaka od Mekke.

[10] Ovdje je upotrijebljen termin "uz" tj. onaj koji nije rodio, a drugi upotrijebljeni termin "metafil" tj. oni koji imaju djecu.

[11] Mjesto ispred Asfana na oko osam milja.

[12] Tj. budem ubijen, a glava može odletiti samo sa ubistvom.

Ibni Ishak nastavlja: "Prenio mi je Abdullah ibni Ebi Bekr da je neko iz plemena Eslem rekao: "Ja ću, Božiji Poslaniče!" I krenu s njima krševitim putem i kamenjakom prolazeći između žbunja. Kada su izašli iz te vrleti, a što je bilo veoma teško muslimanima, spustili su se u ravnicu gdje je pukla kotlina. Tada Allahov Poslanik (alejhi's-selam) reče ashabima: "Recite: Oprosti nam Bože, mi se kajemo!" Oni su to rekli, a Poslanik dodade: "Tako mi Allaha, to je bilo ponuđeno i Sinovima Isrāila, ali to oni nisu rekli."[13]

Ibni Šihab Zuhri kaže: Poslanik je naredio saputnicima: "Idite udesno, između Hamda,[14] putem koji vodi Semijjetu'l-Meraru, selu u podnožju Hudejbije nedaleko od Mekke."[15] Vojska je nastavila tim putem, kaže Zuhri. Kurejšijska konjica primijetila je prašinu koju je podizala ova vojska, uočivši da je ona skrenula s puta. Tada se vojska Kurejšija odmah povratila galopom. Kada je Allahov Poslanik (alejhi's-selam) izašao iz ove vrleti i spustio se u selo Senijjetu'l-Merar, njegova deva je kleknula. Ljudi uzviknuše: "Klaknu deva!"[16] Poslanik dodaje: "Nije klaknula. Ovo nije njen ćud, nego je nju omeo Onaj koji je spriječio slona da dođe u Mekku. Ako me danas Kurejšije budu pozvale na uspostavljanje rodbinskih veza, prihvatit ću." U rivajetu Buharija stoji: "Tako mi Onoga u čijoj je ruci moj život, ako od mene ne budu tražili bilo šta što je Allah zabranio, prihvatit ću ugovor." A onda je rekao onima koji su bili s njim: "Siđite da konačimo!" Neko mu je odgovorio: "U dolini nema vode da bismo mogli prenoćiti." Poslanik izvadi jednu strijelu iz svog tobolca i dade jednom od ashaba. Ovaj se spusti u jednu uvalu,[17] zabode strijelu u zemlju i pitka voda izbi iz zemlje.

Poslanik (alejhi's-selam) se smjestio tamo kad dođe Bedil ibni Verkaa Huzai sa jednom grupom ljudi iz plemena Huzaa. Razgovarali su sa Poslanikom (alejhi's-selam) i pitali ga zbog čega je ovamo došao. Rekao im je da nije došao s namjerom da ratuje nego da hodočasti Kjabu iskazujući poštovanje njenoj svetosti. A onda im je rekao i sve ono što je rekao Bišru Ebu Sufjanu. Vrativši se Kurejšijama kazali su: "O, grupo Kurejšija, vi ste

---

[13] Poslanik (alejhi's-selam) aludira na kur'anski ajet *A na kapiju uđite glava pognutih – oprostićemo vam grijehe vaše, a onima koji čine dobra djela daćemo i više, onda su oni nepravedni među njima zamijenili drugom riječ koja im je bila rečena* (7/161-162).

[14] Misli se na južno voće, a ovdje označava ime mjesta.

[15] Selo između Mekke i Medine udaljeno od Mekke za jedan konak.

[16] Ovdje je upotrijebljen termin *haleet* koji se upotrebljava samo za devu, dok se za druge životinje kaže *haranet.*

[17] Uvala u kojoj se voda zadržava u vrijeme kiša.

se veoma brzo podigli protiv Muhammeda. Muhammed, doista, nije došao da ratuje nego da hodočasti ovu kuću." Tada su ih Kurejšije optužile govoreći: "Iako je došao ne želeći sukob, tako nam Boga, on nikada na silu neće ući u Mekku niti će Arapi prenositi da smo mi to njemu dopustili."

Pleme Huzaa, bili oni muslimani ili politeistei - svi su bili iskreni prema Poslaniku (alejhi's-selam). Ništa nisu krili od njega za vrijeme dok je Poslanik boravio u Mekki. Najzad, politeisti Kurejšije šalju do Poslanika (alejhi's-selam) Mukriza ibni Hafza, brata Beni Amira ibni Lueja. Kada je Poslanik primijetio kako se približava, reče: "Ovo je nepouzdan čovjek, vjerolomnik." Kada je došao Poslaniku (alejhi's-selam), razgovarao je s njim, Poslanik (alejhi's-selam) mu prenese slično onome što je rekao Bedilu i njegovu društvu. I ovaj se vrati i prenese Kurejšijama šta mu je rekao Poslanik (alejhi's-selam). Potom Kurejšije šalju do Poslanika (alejhi's-selam) Hulejsa ibni Alkama, ili Ibni Zubana. Hulejs ibni Alkama je tada bio poglavica plemena Ehabiš,[18] a to je ogranak plemena Benu Haris ibni Abdul Menat ibni Kenane. Kada ga je Poslanik (alejhi's-selam) primijetio, uzviknuo je: "Ovo je narod koji se klanja, tj. Bogu moli. Zbog toga potjerajte prema njima kurbane da ih vide!" Kada je vidio kurbane sa ogrlicama kako idu dolinom prema njemu, a kod kurbana je bilo opalo runo i kostrijet (dlaka) uslijed dugog zadržavanja na ovom mjestu, on se odmah vrati Kurejšijama ne kontaktirajući Poslanika (alejhi's-selam) iz poštovanja prema onome što je vidio. To je prenio Kurejšijama, a oni mu rekoše: "Sjedi! Ti si beduin. Ti ništa ne znaš!"

Ibni Ishak dalje kaže prenoseći od Abdullaha ibni Ebu Bekra, da se Hulejs tada jako rasrdio popratìvši to riječima: "Grupo Kurejšija! Tako mi Boga, mi se nismo tako sporazumili i u savez stupili! Zar ćete spriječiti da čovjek posjeti Kjabu i da iskaže poštovanje prema njoj? Tako mi Onoga u čijoj je ruci duša Hulejsova, ili ćete dopustiti Muhammedu ono radi čega je došao, ili ću pokrenuti protiv vas svaku osobu plemena Ahabiš!" Na to mu Kurejšije odgovoriše: "Stani malo, da vidimo, Hulejse, da sami uradimo ono čime bismo bili zadovoljni."

Zuhri dalje nastavlja: Potom su poslali do Poslanika Urvea ibni Mes'uda, Sekafi. Kada se Urve vratio, rekao je: "Grupo Kurejšija, ja sam vidio kako ste postupali sa onima koje ste upućivali do Muhammeda, vidio sam vaše gluposti i čuo grdnju. Vi znate da ste vi roditelji, a ja dijete (pripadao je po majci Benu Abdu'š-Šems). Čuo sam šta su rekli oni koji su vas zastupali. Ja sam sakupio sa sobom sve one koji su za mnom pristali iz

---

[18] Množina od *hubš*, mjesto u pustinji.

mog naroda i došao da vam pomognem." Oni mu uzvratiše: "Istinu govoriš. Ti nisi kod nas osumnjičen." Tako je Urve otišao do Poslanika (alejhi's-selam), sjeo pred njega i rekao: Muhammede, jesi li ti sabrao najhrabrije mladiće i doveo ih svome gnijezdu gdje si rođen da sa njima razvališ to.[19] (Metaforički izraz: da ih uništi.) Međutim, Kurejšije su izvele i malo i veliko, obukli im leopardove kožice zaklinjući se Bogom da nikad nasilu u Mekku ući nećeš. Kunem se Bogom, ja kao da sam s njima i gledam kako vam pokazuju snagu." Ebu Bekr je sjedio iza Poslanika (alejhi's-selam) ljut i viče: " Mi ćemo njima pokazati!" Muhammede, ko je ovaj? - pita Urve: "Ibni Ebu Kuhafe," reče Resulullah. "Eto, Boga mi, da nisam s tobom sada i da mi nisi prijateljski pružio gostoprimstvo, ja bih njemu pokazao, ali eto tako je." Urve se dovata brade Poslanika (alejhi's-selam) i govori mu, a Mugire ibni Šu'be stoji iza Poslanika (alejhi's-selam) sa isukanom sabljom. Počinje da udara po ruci Urvea kad god bi se on dotakao brade Poslanika (alejhi's-selam) i viče: "Povuci ruku od lica Poslanika (alejhi's-selam) prije nego ti glava odleti." Urve kaže: "Teško tebi, kako si drzak i grub!" Poslanik (alejhi's-selam) se nasmija, a Urve ga pita: Ko je ovaj, o Muhammede? "Ovo je, odgovara Poslanik, sin tvoga brata, Mugire ibni Šu'be." Nato će Urve: "Kakav vjerolomnik!"[20] Jesam li ti juče mrlju sprao?

Ibni Hišam nastavlja i kaže: Urve je mislio ovim svojim riječima na Mugirea, šta je bilo s njim prije nego je primio islam kada je ubio 13 ljudi Benu Malik iz plemena Sekif, pa su se konfrontirala dva tabora iz plemena Sekif, Benu Malik pristalice ubijenih i Ahlaf pristalice Mugireove. Urve je platio krvarinu za 13 ubijenih i izmirio taj spor.

Ibni Ishak kaže prenoseći od Zuhrija da je Poslanik (alejhi's-selam) rekao Urveu isto ono što je otprilike rekao i prethodnicima, i njega je obavijestio da nije došao s namjerom da ratuje. Urve je napustio Poslanika (alejhi's-selam) vidjevši kako postupaju njegovi ashabi s njim i kaže da Poslanik ne bi počeo uzimati abdest, a da se ashabi ne bi utrkivali da mu poliju; ne bi ispljunuo pljuvačku, a da ne bi požurili da stave pljuvačnicu; ne bi mu pala ni jedna dlaka s glave, a da je oni ne bi uhvatili. Urve se vraća Kurejšijama i kaže: "Grupo Kurejšija, ja sam bio u posjeti na dvoru iranskog vladara, bio sam i na dvoru bizantijskog cara i na dvoru vladara Abesinije. Zaklinjem se Bogom da nisam vidio nikada ni kod jednog

---

[19] U tekstu je upotrijebljeno jaje, a misli se na stanovnike plemena s namjerom da ga razbije.
[20] U tekst upotrijebljen termin "gadir".

naroda vladara da je poštovan kao Muhammed među svojim ashabima. Vidio sam narod koji ga neće napustiti i predati nikada i nizašto. Gledajte šta ćete uraditi!"

Ibni Ishak prenosi od nekih muhaddisa da je Allahov Poslanik (alejhi's-selam) pozvao Harraša ibni Umejja i uputio ga Kurejšijama u Mekku. Poslanik mu je dao svoju devu zvanu Lisica da odjaše na njoj da bi obavijestio ugledne Kurejšije radi čega je Poslanik došao. Kurejšije su zaklale devu Poslanika (alejhi's-selam), a i Harraša htjeli da ubiju. To je spriječio Ehabiš i Kurejšije su ga pustile pa se vratio Poslaniku (alejhi's-selam).

Ibni Ishak kaže da su neki prenijeli, u koje se ne može sumnjati, od Ikrimea, oslobođenog roba Ibni Abbasa ili direktno od Ibni Abbasa, da su Kurejšije bile poslale 40 svojih ljudi ili 50, naredivši im da uhode vojsku Poslanika (alejhi's-selam) kako bi zarobili makar jednog od njegovih ashaba. Međutim, muslimani su ih sve pohvatali i doveli pred Poslanika (alejhi's-selam). Poslanik ih je oslobodio i pustio da idu svojim putem. U ovom kazivanju stoji da su se bacali na vojsku Poslanika (alejhi's-selam) kamenjem i strijelama.

Tada Poslanik doziva Omera ibni Hattaba da njega pošalje u Mekku da on objasni uglednim Kurejšijama zašto je Poslanik došao. "Božiji Poslaniče, kaže Omer, ja se bojim za sebe od Kurejšija, jer u Mekki nema nikoga od Benu Adi ibni Ka'b ko bi me zaštitio. Kurejšije znaju koliko sam ja neprijateljski raspoložen prema njima, znaju moju strogost izraženu protiv njih, nego da ja tebe uputim na čovjeka koji je pogodniji za to od mene, Osmana ibni Afana?" Allahov Poslanik (alejhi's-selam) poziva Osmana ibni Afana da obavijesti Ebu Sufjana i uglednije Kurejšije da Poslanik nije došao radi borbe, nego je došao da hodočasti Kjabu i iskaže poštovanje prema njoj.

Ibni Ishak kaže: Osman je otputovao u Mekku. Na putu kad je ulazio u Mekku ili nešto prije sreo ga je Eban ibni Seid ibni As i tjerao pred sobom. Pratio ga je sve dok nije isporučio poslanicu Poslanika (alejhi's-selam) Ebu Sufjanu i glavešinama Kurejšija. Tu ih je obavijestio o Poslaniku (alejhi's-selam) i razlogu zašto ga je uputio. Kada je Osman završio sa izlaganjem Poslanikove poruke njima, oni mu rekoše: "Ako hoćeš da tavafiš Kjabu, pa tavafi!" "Ja to neću, zaista, uraditi, reče Osman, sve dok i Allahov Poslanik (alejhi's-selam) ne bude tavafio Kjabu." Kurejšije su ga zadržale kod sebe. Vijest je doprla do Poslanika (alejhi's-selam) i muslimana da je Osman već ubijen.

Ibni Ishak kaže: Prenio mi je Abdullah ibni Ebu Bekr da je Allahov Poslanik (alejhi's-selam) rekao kada je čuo da je Osman ubijen: "Nećemo se povući dok se ne sukobimo!" Tada je Poslanik (alejhi's-selam) pozvao ljude na zakletvu. To je bila zakletva Ridvan pod drvetom. Ljudi su govorili: Zaklinje ih Poslanik (alejhi's-selam) na smrt, a Džabir ibni Abdullah kaže: "Allahov Poslanik nije nas zaklinjao na smrt, nego da ne bježimo. Poslanik (alejhi's-selam) zakleo je ljude i nijedan od muslimana nije izostao, a da se nije zakleo da neće bježati osim Džeda ibni Kajsa, brata Benu Selema. Džabir ibni Abdullah kaže: "Boga mi, ja kao da gledam Džeda, pribio se uz pleći svoje deve i zaklonio,[21] sakrio se od ljudi. U to vrijeme stiže vijest Poslaniku (alejhi's-selam) da nije istina ono što se priča o Osmanu da je ubijen.

Ibni Hišam kaže: Prenio mi je onaj na koga se mogu pouzdati svojim senedom kako mu je prenijeto od Ibni Ebi Mulejke od Ibni Omera da je Allahov Poslanik (alejhi's-selam) zakleo na vjernost Osmana i udario jednom svojom rukom po drugoj.

Ibni Hišam kaže prenoseći od Zuhrija: "Kurejšije su tada poslale Suhejla ibni Amra, brata Benu Amira ibni Luejja Poslaniku (alejhi's-selam) sa preporukom: "Idi Muhammedu i sklopi mir s njim, ali pod uvjetom da taj ugovor predviđa da se on vrati ove godine (ne obavivši hadž). Zaklinjemo se Bogom, to nećemo dozvoliti, kako Arapi ne bi prenosili o nama da smo Muhammedu dozvolili da silom uđe u Mekku. Suhejl ibni Amr odlazi do Muhammeda. Kada ga je Posalnik (alejhi's-selam) primijetio kako ide prema njemu, reče: "Kurejšije žele mir čim su poslali ovog čovjeka." Kada je Suhejl ibni Amr stigao do Poslanika (alejhi's-selam), razgovarao je s Poslanikom (alejhi's-selam) podugo, a onda su se vratili. Došlo je do potpisivanja ugovora među njima dvojicom.

Kada je ovo pitanje bilo riješeno i preostalo je samo da se pismeno sačini, Omer ibni Hattab skače i odlazi do Ebu Bekra i pita ga: "Ebu Bekre, nije li on Allahov poslanik?" "Jeste Allahov poslanik!", odgovara Ebu Bekr. "Nismo li mi muslimani?" pita Omer. "Jesmo", potvrđuje Ebu Bekr. "Nisu li oni politeisti?", ponovo pita Omer. "Da, jesu" odgovara Ebu Bekr. "Pa zašto onda žrtvujemo religioznost u našoj vjeri," pita Omer. Ebu Bekr se obraća Omeru i kaže: "Omere, drži se svoga pravca."[22] Ja svjedočim da je on Allahov Poslanik!" "I ja svjedočim da je on Allahov poslanik", dodaje Omer. Tada Omer odlazi i do Poslanika (alejhi's-selam) i pita: "Allahov

[21] Pribio i zaklonio.

[22] Drži se svoga pravca, stavi svoje noge u uzengije gdje im je mjesto.

Poslaniče, nisi li ti Allahov poslanik?" "Da, jesam" odgovara Poslanik. "Nismo li mi muslimani?" pita Omer. "Dakako" uzvraća Poslanik (alejhi's-selam). "Nisu li oni politeisti?", pita Omer. "Da, jesu", odgovara Poslanik (alejhi's-selam). "Onda, kaže Omer, zašto žrtvujemo religioznost u našoj vjeri?" Poslanik na to uzvraća: "Ja sam, Allahov rob i poslanik. Ja se neću protiviti Njegovoj naredbi, a On mene neće zanemariti." Ibni Ishak kaže, prenoseći od Zuhrija, da bi Omer govorio: "Još se plašim onih riječi koje sam toga dana izgovorio, pa sadaku dajem, klanjam, postim i tražim oprosta. Ja sam to tada uradio u nadi da činim dobro.

Ibni Ishak dalje kaže da je tada Allahov Poslanik (alejhi's-selam) pozvao Aliju ibni Ebi Taliba (neka je Allah zadovoljan njime) i rekao mu: "Piši, u ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!," ali Suhejl protestuje i kaže: "To ne prihvaćam, nego piši: 'U Tvoje ime, Bože naš." Poslanik (alejhi's-selam) na to reče: "U Tvoje ime, Bože naš." To je Alija napisao. Poslanik dalje diktira: "Piši, Alija, ovo je ugovor kojeg su sačinili i potpisali Muhammed, Allahov poslanik, i Suhejl ibni Amr." Suhejl i ovdje prigovara i kaže: "Kad bih ja posvjedočio da si ti Allahov poslanik, ja se ne bih protiv tebe borio, nego unesi svoje ime i ime svoga oca." Poslanik (alejhi's-selam) kaže Aliji: "Piši! Ovo je ugovor o miru kojeg su prihvatili Muhammed ibni Abdulmutallib i Suhejl ibni Amr. Njih dvojica su se dogovorili da se obustavi sukob između ljudi za period od deset godina u kome će ljudi biti sigurni, s tim da svaki Kurejšija koji pristupi Muhammedu bez odobrenja svoga gospodara ima biti vraćen svome gospodaru. A svaki onaj ko je na Muhammedovoj strani i dođe Kurejšijama, neće biti vraćen Muhammedu, zatim, da su sve mahane između nas otklonjene,[23] da nema potajne krađe niti prevare, da onaj ko želi pristupiti savezu Muhammeda - to može učiniti, a ko želi ući u savez sa Kurejšijama - to može." Tada ustaju predstavnici plemena Huza'a i kažu: "Mi smo u savezu sa Muhammedom", a predstavnici plemena Benu Bekr skaču i kažu: "Mi smo u savezu sa Kurejšijama!" Ugovorom je predviđeno: "Da ćeš se ti, Muhammede, ove godine vratiti bez ulaska u Mekku, a iduće, mi ćemo izaći iz Mekke, i ti možeš ući sa svojim ashabima i ostati u Mekki tri dana, možeš ući sa konjanicima i sabljama, ali u koricama. Samo tako ćete ući u Mekku."

I dok su Allahov Poslanik (alejhi's-selam) i Suhejl ibni Amr pisali ovaj dokument, dođe Ebu Džendel ibni Suhejl ibni Amr sa isukanom sabljom idući prema Poslaniku (alejhi's-selam). Poznato je da su ashabi Allahova Poslanika (alejhi's-selam) izašli iz Medine, ni najmanje ne

[23] Nećete nas napadati, niti ćemo mi vas napadati.

sumnjajući da će osloboditi Mekku. Na to ih je uvjeravao san Poslanikov (alejhi's-selam). Međutim, kada su vidjeli da je došlo do sklapanja mira, da se moraju vratiti, a znaju šta je sam Poslanik (alejhi's-selam) pretrpio, to je unijelo nemir u ljude tako da je moglo doći i do nepoželjnog. Kada je Suhejl ibni Amr vidio Ebu Džendela kako dolazi razjaren. Donoseći tekbir, on reče: "Muhammede, prije nego je ovaj čovjek došao, mi smo se dogovorili i predmet je okončan između mene i tebe." "Tačno!" kaže Poslanik, i počinje da smiruje Ebu Džendela povlačeći ga da bi ga ustupio Kurejšijama. Ebu Džendel počinje da viče iz sveg glasa: "Muslimani! Zar da idem Kurejšijama, da me maltretiraju zbog vjere!" Ljudi su se još više uznemirili. Tada Allahov Poslanik reče: "Ebu Džendele, smiri se, saberi i savladaj! Allah će dati spas i izlaz i tebi i svima drugima koji su u teškom stanju. Mi smo sklopili ugovor o miru sa Kurejšijama, zakleli se Bogom i mi i oni, i mi to ne možemo iznevjeriti." Tada ustaje Omer ibni Hattab, povlači ustranu Ebu Džendela i hodajući kaže: "Strpi se, Ebu Džendele, oni su politeisti i krv svakog njih je kao psećija krv," pružajući Ebu Džendelovu sablju, kako kažu, prema njemu. Hazreti Omer kasnije iznosi: "Mislio sam se da će Ebu Džendel zgrabiti sablju i ubiti svoga oca, a on ga je poštedio." Time je završeno ovo pitanje.[24]

Kada je ugovor bio sačinjen potpisnici kao svjedoci ugovora o miru bili su i muslimani i politeisti. Na strani muslimana potpisnici su bili: Ebu Bekr-i Sidik, Omer ibni Hattab, Abdurrahman ibni A'uf, Abdullah ibni Suhej ibni Amr, Sa'd ibi Ebi Vekas, Mahmud ibni Mesleme i Mekrez ibni Hafz (a bio je tada politeista) i Alija ibni Ebi Talib koji je ujedno i pisao ovaj ugovor.

Zuhri dalje kaže: "Kada je završeno sa pisanjem ugovora, Allahov Poslanik je rekao ashabima: "Ustanite, pokoljite kurbane, a onda se obrijte!" Međutim, tako mi Allaha, niko od njih nije to uradio, prenosi Zuhri. Čak je to Poslanik (alejhi's-selam) ponovio tri puta. Pošto niko od njih to nije uradio, Poslanik (alejhi's-selam) ulazi Umi Seleme (Bog bio zadovoljan njome) i prenosi kako su ga dočekali ljudi. Umi Seleme (Bog bio zadovoljan njome) kaže: "Allahov Poslaniče, ako ti to želiš, onda izađi i nikome ništa ne govori sve dok ne zakolješ svoga kurbana (devu) i pozoveš bricu da te obrije." Allahov Poslanik izlazi, ni s kim ništa ne govori sve dok nije to završio, tj. svojom rukom zaklao kurbana i pozvao bricu koji

[24] Ebu Džendel prenosi da ga je spriječilo da to provede njegovo insistiranje na Poslanikovu ugovoru, a ne pošteda oca.

ga je obrijao. Kada su to vidjeli ashabi, ustali su i poklali kurbane i jedan drugoga obrijali. Uz to su govorili da su jedan drugog od muke mogli i ubiti.

Ibni Ishak kaže: Prenio mi je Abdullah ibni Ebi Nudžejh senedom: Mudžahid, Ibni Abbas: "Ljudi su se na Hudejbiji neki obrijali, a neki kosu skratili. Poslanik (alejhi's-selam) tada reče: "Smilovao se Allah onima koji su se obrijali!" Drugi zapitaše: "A šta je sa onima koji su kosu skratili?" Poslanik ponovo kaže: "Smilovao se Allah onima koji su se obrijali!" Ljudi po treći put pitaju: "A šta je, Poslaniče, sa onima koji su kosu skratili?" I Poslanik (alejhi's-selam) odgovori: "I onima koji su kosu skratili!" Ljudi dalje pitaju: "Poslaniče, zašto si istakao da se Allah smiluje onima koji su se obrijali, a nisi spomenuo i one koji su kosu skratili?" "Zato što oni nisu sumnjali", odgovara Poslanik.

Zuhri nastavlja u svojim kazivanjima i kaže: "Zatim se Allahov Poslanik zajedno sa povorkom povratio. Kada su bili na putu između Mekke i Medine, objavljena je sura El Feth."

Imam-i Ahmed prenosi svojim senedom od Medžma ibni Harisa (Bog bio zadovoljan njime), a Ibni Haris je jedan od Ensarija i qurra'a – učača Kur'ana koji kaže: "Bili smo na Hudejbiji i kada smo se vraćali, ljudi su zastali i pustili svoje deve, jedni druge su pitali: Šta je ljudima? i odgovarali: Allahovu Poslaniku se objavljuje Kur'an. I mi smo s ljudima izašli i bili jako uzbuđeni. Kad tamo - Allahov Poslanik na svojoj jahalici kod mjesta Kir'au-Gamim. Ljudi su se oko njega okupili i on im uči. *Mi ćemo ti dati sigurnu pobjedu* (48/1). Jedan od ashaba kaže Poslaniku (alejhi's-selam): "Kojem Allahovom poslaniku," ili "koju pobjedu?" I Poslanik (alejhi's-selam) odgovara: "Da, tako mi Onoga u čijoj je Ruci život Muhammedov, to je zaista pobjeda."

Imam-i Ahmed dalje prenosi svojim senedom od Omera ibni Hattaba (Bog bio zadovoljan njime) koji kaže: "Bili smo na jednoj vojni sa Poslanikom (alejhi's-selam) i ja sam ga za nešto pitao, ali mi nije odgovorio, pa sam sam sebi rekao: 'Teško tebi, Ibni Hattabu, insistirao si na pitanju! Ponovio je to tri puta Poslaniku (alejhi's-selam), a on ti nije odgovorio.' Tada sam uzjahao svoju jahalicu, potjerao je bojeći se da nije o meni šta objavljeno. Kad u tom času neko mene zove, Omere! Vratio sam se i pomislio da je o meni nešto objavljeno. Tada Poslanik (alejhi's-selam) reče: "Sinoć je objavljeno jedno sure koja mi je draža od ovoga svijeta i svega što je na njemu: *Mi ćemo ti dati sigurnu pobjedu, da bi ti Allah ranije*

i kasnije krivice oprostio (48/1-2). Ovo prenose: Buhari, Tirmizi i Nesai u verzijama od Malika (Bog bio zadovoljan njime).

Ovo je atmosfera u kojoj je objavljena ova sura, atmosfera u kojoj se smirio Poslanik (alejhi's-selam). Takva je ostala sve do njegova nadahnuća od strane njegova Gospodara, kada se Poslanik oslobodio svake vrste htijenja osim ovoga što mu je objavljeno u ovom visokom i istinitom nadahnuću. Ova objava nastavila je da ga inspiriše na svakom koraku i u svakom pokretu. Niko ga od toga ne može odvojiti niti izazvati, bio on neko od politeista ili njegovih ashaba čije se duše odmah na početku nisu pomirile da prihvate izazov politeista i njihov politeistički žar, a onda je Allah spustio smiraj u njihova srca da su sa zadovoljstvom, uvjerljivo i dubokom iskrenošću prihvatili islam kao što su uradila njihova braća koji su se tako osjećali od prvog momenta, poput Ebu Bekra koji nije gubio dušu ni jednog momenta, čija je duša bila svojom unutrašnjom i direktnom vezom vezana za dušu Allahova Poslanika (alejhi's-selam) i tako vazda ostala smirena. Njegovu dušu nije nikada napuštala ta smirenost.

Tada se objavljuje početak ove sure kao radosna vijest Allahovu Poslaniku, od čega se jako razveselilo njegovo veliko srce. *Mi ćemo ti dati sigurnu pobjedu da bi ti Allah ranije i kasnije krivice oprostio, da bi blagodat Svoju tebi potpunom učinio, da bi te na pravi put uputio i da bi te Allah pobjedonosnom pomoći pomogao (48/1-3).*

Na početku ove sure objavljena je i želja vjernika za smirenošću, priznavanje njihova ranijeg vjerovanja, obavijest o davanju njima oprosta i nagrade, obavijest o pomoći iz visina Allahovom vojskom: *On uliva smirenost u srca vjernika da bi još više učvrstili vjerovanje koje već imaju – a vojske nebesa i Zemlje su Allahove; Allah sve zna i mudar je – da bi vjernike i vjernice uveo u džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno boraviti, i da bi prešao preko rđavih postupaka njihovih – a to je u Allaha veliki uspjeh (48/4-5).* U ovoj suri se govori, pored toga, i o srdžbi i kazni koja je pripremljena za njihove neprijatelje: licemjere, licemjerke, politeiste i politeistkinje. ... *i da bi kaznio licemjere i licemjerke i mnogobošce i mnogoboškinje koji o Allahu zlo misle – neka zlo njih snađe! Allah se na njih rasrdio i prokleo ih i pripremio za džehennem, a grozno je on boravište (48/6).*

Najzad se ukazuje i na zakletvu datu Poslaniku (alejhi's-selam) koja se smatra zakletvom datom Allahu i povezivanjem ovom vezom direktno sa njihovim Gospodarem na ovaj način, vezom koja direktno spaja sa Živim, Vječitim, Allahom koji ne umire: *Mi šaljemo tebe kao svjedoka i kao donosioca radosnih vijesti i kao onog koji treba da opominje. Da u Allaha i u Poslanika Njegova vjerujete, i da vjeru Njegovu pomognete, i da Ga veličate i da Ga ujutro i naveče falite. Oni koji su ti se zakleli na vjernost – zakleli su se, doista, na vjernost samom Allahu – Allahova ruka je iznad ruku njihovih! Onaj ko prekrši zakletvu, krši je na svoju štetu, a ko ispuni ono na što se obavezao Allahu, On će mu dati veliku nagradu* (48/8-10).

U povodu ove zakletve i tegobe u tekstu se govori, prije završetka kazivanja o vjernicima i njihovom prihvatanju i suglasju o ugovoru na Hudejbiji, o beduinima koji nisu izašli sa Poslanikom, sramoti njihova pravdanja i otkriva šta kruži u njihovim pomislima, otkriva njihovo loše mišljenje o Allahu, zatim se u suri govori kakvo zlo oni očekuju Poslaniku i onima koji su s njim, upućuje se Poslanik kakav stav da zauzme prema politeistima i licemjerima ubuduće. Sve ovo dato je stilom koji nadahnjuje snagom vjernike koji zaostaju iza Poslanika zbog slabosti. U suri se govori da uskoro prestaje vojni plijen i osvajanje zbog čega pljuvačke teku iz usta onih koji izostaju i sporo idu i odazivaju se:

Govoriće ti beduini koji su izostali: "Zadržala su nas stada naša i porodice naše, pa zamoli za nas oprost!" Oni govore jezicima svojim ono što nije u srcima njihovim. Reci: "Pa ko može promijeniti Allahovu odluku, ako On hoće da vam naudi, ili ako hoće da vam kakvo dobro učini" Allah zna ono što radite (48/11).

Vi ste mislili da se Poslanik i vjernici nikada neće vratiti porodicama svojim; vaša srca su bila zadovoljna zbog toga i vi ste na najgore pomišljali, vi ste narod u duši pokvaren (48/12).

Onaj ko ne vjeruje u Allaha i Poslanika Njegova, pa, Mi smo za nevjernike razbuktali oganj pripremili! (48/13).

Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji, On prašta kome On hoće, a kažnjava koga hoće - Allah mnogo prašta i samilostan je (48/14).

Oni koji su izostali sigurno će reći kada pođete da plijen uzmete: "Pustite i nas da vas pratimo!" da bi izmijenili Allahove riječi. Reci: "Vi nas nećete pratiti, to je još prije Allah rekao!", a oni će reći: "Nije tako, nego, vi nama zavidite." A nije ni to, već oni malo šta razumiju (48/15).

Reci beduinima koji su izostali: "Bićete pozvani da se borite protiv naroda veoma hrabrog i moćnog, sve dok se ne pokori. Pa ako poslušate, Allah će vam lijepu nagradu dati, a ako izbjegnete, kao što ste i do sada izbjegavali, na muke nesnosne će vas staviti" (48/16).

U povodu ovoga dato je i objašnjenje za one koji su ispričani i kada izostanu, koji su oslobođeni odlaska u borbu zbog njihove nemoći, a to je jedina isprika: *Nije grijeh slijepom, ni hromom ni bolesnom! Onoga koji se pokorava Allahu i Poslaniku Njegovu On će u džennetske bašče, kroz koje teku rijeke uvesti, a onoga ko leđa okrene, patnjom nesnosnom će kazniti* (48/17).

Poslije ovog osvrta tekst sure govori o vjernicima, njihovom položaju i osjećajima u duši. To su u cjelini zadovoljavajuće, svijetle i plemenite riječi. Sve one rasvjetljavaju ove iskrene i snažne duše, koje su iskreno dale zakletvu. To su riječi u kojima pada odblijesak Allaha Uzvišenog na ovu odabranu grupu ljudi, pada odblijesak u znak Njegova zadovoljstva, Njegova razveseljavanja u znak dobra i ustaljenja, saopćava im da je On zadovoljan samim njima i njihovim uglednicima, govori im da je On bio prisutan kada su oni davali zakletvu na mjestu gdje su se zaklinjali *pod stablom*, da On ima uvid šta je u njihovim dušama, da je On zadovoljan njima, da im je dosudio pobjedu u budućnosti, ratni plijen i osvajanja. On je sve ovo povezao sa zakonom Bitka i zakonom koji vlada u Bitku. To je nešto o čemu ovisi cijeli Bitak. On svjedoči, kontrolira i registrira u sebi taj veliki i jedinstveni događaj.

Allah je zadovoljan onim vjernicima koji su ti se pod drvetom na vjernost zakleli. On je znao šta je u srcima njihovim, pa je spustio smirenost na njih, i nagradiće ih skorom pobjedom (48/18)

i bogatim plijenom koji će uzeti, jer Allah je silan i mudar (48/19).

Allah vam obećava bogat plijen koji ćete uzeti, a s ovim je požurio i ruke ljudi je od vas zadržao - da bi to bio poučan primjer za vjernike i da bi vam na pravi put ukazao - (48/20)

i drugi, koji niste bili u stanju uzeti, - Allah vam ga je dao, jer Allah sve može (48/21).

A da su nevjernici s vama borbu zametnuli, sigurno bi se u bijeg dali i poslije ne bi ni zaštitnika ni pomagača našli - (48/22)

prema Allahovu zakonu koji odvazda važi, a ti nećeš vidjeti da se Allahov zakon promijeni (48/23).

Ovi učesnici na Hudejbiji učvršćuju se, u tekstu sure, uhićenjem jedne grupe neprijatelja koji su namjeravali nanijeti vjernicima neprilike; kritikuju se njihovi neprijatelji koji su ih spriječili da obave hadž i spriječili dolazak kurbana na mjesto gdje se kolju. U tekstu se s vjernicima lijepo postupa, otkriva svrha i mudrost sprečavanja da obave hadž te godine, ukazuje na Allahovu dobrotu i zadovoljstvo onim na čemu su oni bili, ukazuje na unošenje smirenosti u njihova srca, a razlog toga je samo Njemu poznat. To je daleko veće od onoga što oni primjećuju. To je osvajanje Mekke i prevlast ove vjere nad svakom vjerom, zahvaljujući Allahovoj naredbi i Njegovu rasporedu.

On je zadržao ruke njihove od vas i vaše od njih usred Mekke, i to nakon što vam je pružio mogućnost da ih pobijedite, - a Allah dobro vidi ono što vi radite (48/24).

Oni ne vjeruju i brane vam da pristupite Časnom hramu, i da kurbani koje vodite sa sobom do mjesta svojih stignu. I da nije bilo bojazni da ćete pobiti vjernike, muškarce i žene, koje ne poznajete, pa tako, i ne znajući, zbog njih sramotu doživjeti, - Mi bismo vam ih prepustili. A nismo ih prepustili ni zato da bi Allah u milost Svoju uveo onoga koga hoće. A da su oni bili odvojeni, doista bismo bolnom kaznom kaznili one među njima koji nisu vjerovali (48/25).

Kad su nevjernici srca svoja punili žarom, žarom paganskim, Allah je spustio smirenost Svoju na Poslanika Svoga i na vjernike i obavezao ih da ispunjavaju ono zbog čega će postati pravi vjernici, - a oni i jesu najpreči i najdostojniji za to -, a Allah sve zna (48/26).

Allah će obistiniti san Poslanika Svoga da ćete sigurno u Časni hram ući bezbjedni - ako Allah bude htio -, neki obrijanih glava, a neki podrezanih kosa, bez straha. On je ono što vi niste znali znao i zato vam je, prije toga, nedavnu pobjedu dao (48/27).

On je poslao Poslanika Svoga s uputom i vjerom istinitom da bi je uzdigao iznad svih vjera. A Allah je dovoljan Svjedok! (48/28).

Sura završava plemenitim i svijetlim svojstvom čime se karakteriše i odlikuje ova grupa odabranih ljudi, označava posebnim znakom. O tome se nalazi nagovještaj u ranijim knjigama Tevrâtu i Indžîlu. Potom se govori i o plemenitom Allahovom obećanju oprosta i velike nagrade.

Muhammed je Allahov poslanik, a njegovi sljedbenici su strogi prema nevjernicima, a samilosni među sobom; vidiš ih kako se klanjaju i licem na

tle padaju želeći Allahovu nagradu i zadovoljstvo, - na licima su im znaci, tragovi od padanja licem na tle. Tako su opisani u Tevrātu. A u Indžīlu: oni su kao biljka kad izdanak svoj izbaci pa ga onda učvrsti, i on ojača, i ispravi se na svojoj stabljici izazivajući divljenje sijača, - da bi On s vjernicima najedio nevjernike. A onima koji vjeruju i dobra djela čine Allah obećava oprost i nagradu veliku (48/29).

Na ovaj način tekst sure postaje sasvim jasan, odvija se u atmosferi u kojoj je objavljen. Ta atmosfera ocrtana je na najupečatljiviji način posebnim kur'anskim stilom koji ne detaljizira događaje u njihovu rasporedu i nizanju, nego izvlači iz njih usmjeravajuće i odgojne momente, povezuje pojedine događaje sa kompletnom radnjom i posebnim položajem u općem kosmičkom pravilu, a srcima i dušama se obraća svojim jedinstvenim metodom i svojim programom.

Iz konteksta sure, njene atmosfere i poređenja njenog nagovještaja i nagovještaja sure Muhammed koja u rasporedu Mushafa stoji prije ove sure, razaznaje se stepen dubokih promjena koje su nastupile kod muslimanske grupe i u njenom cjelokupnom položaju u toku tri godine koje su prema našem mišljenju protekle između objava tih dviju sura, razaznaje se učinak Časnog Kur'ana i utjecaj poslaničkog zrelog odgoja ove grupe koja je imala sreću da se odgaja i razvija u Okrilju Kur'ana i štićenosti poslanstva, ima sreću da bude s njom ono što je bilo kroz dugi protok historije.

Iz same atmosfere sure Feth i njena nagovještaja postaje jasno da mi stojimo pred društvom čija je spoznaja vjerovanja sasvim zrela, koje se ponaša sukladno svom vjerničkom nivou i čije su se duše pripremale da podnesu obaveze ove vjere. To društvo nije imalo potrebu za podstrecima žestoke realnosti pa da bi snosilo ove obaveze životom i sredstvima, nego se njegova potreba vratila Onome ko će smanjiti njegovu žestinu i odstraniti oštrinu, uzeti za njegove uzde da bi bilo predato miru i smirenosti neko vrijeme, sukladno mudrosti visokog rukovodstva ovog Poziva.

To muslimansko društvo nije bilo suočeno postupku poput onoga što se spominje u riječima Uzvišenog: *ne budite kukavice i ne nudite*

primirje kad ste jači, jer Allah je s vama. On vas neće nagrada za djela vaša lišiti (47/35), niti riječima Uzvišenog: *Vi se, eto, pozivate da trošite na Allahovu putu, ali, neki od vas su škrti, - a ko škrtari, na svoju štetu škrtari, jer Allah je bogat, a vi siromašni. – A ako glave okrenete, On će vas drugim narodom zamijeniti, koji onda kao što ste vi neće biti.* (47/38)

Ovom društvu nisu bili potrebni snažniji podstreci radi borbe riječima o šehidima niti o častima koje je Allah pripremio za njih, nije im trebalo ni objašnjenje svrhe iskušenja borbom i poteškoćama te borbe kao što je navedno u suri Muhammed gdje Uzvišeni Allah kaže: *Tako učinite! Da Allah hoće, On bi im se osvetio, ali On želi da vas iskuša jedne pomoću drugih. On neće poništiti djela onih koji na Allahovu putu poginu, i On će, ih, sigurno, uputiti i prilike njihove poboljšati, i u džennet ih uvesti, o kome ih je već upoznao* (47/4-6).

Ovdje se govori o smirenosti koju je Allah spustio u srca vjernika ili spustio na njih. Pod tim se misli na njihovo momentalno smirenje i smanjenje njihove žestine, misli se na smirenost njihovih srca zbog Allahove odredbe i mudrosti Njegovog Poslanika (alejhi's-selam) vezane za primirje i prijateljstvo, zatim za Allahovo zadovoljstvo vezano za one koji su dali zakletvu pod Drvetom. Ovo je bila svijetla slika na kraju sure koja se odnosi na Poslanika i one koji su s njim.

Što se tiče riječi o ispunjenju zakletve i njenog prekršaja, to je došlo do izražaja u riječima Uzvišenog: *Oni koji su ti se zakleli na vjernost – zakleli su se, doista, na vjernost samom Allahu – Allahova ruka je iznad ruku njihovih! Onaj ko prekrši zakletvu krši je na svoju štetu, a ko ispuni ono na što se obavezao Allahu, On će mu dati veliku nagradu* (48/10). Nagovještaj u ovim riječima odnosi se najviše na ukazivanje časti onima koji su se zakleli i na isticanje značaja te zakletve. Ukazivanje na prekršaj došlo je u povodu govora o beduinima koji su zaostali iza Poslanika. To ukazivanje je dosta brzo i ono govori o slabosti položaja ove grupe, a govori i o spasenju muslimanskog društva u Medini, njegovoj zrelosti i harmoničnosti. U svakom slučaju, to je brzo ukazivanje koje ne zauzima prostora kao što ga zauzima osvrt na licemjere u suri Muhammed, gdje se govorilo o licemjerima i njihovim saveznicima Jevrejima. Ovo je drugi razvoj u položaju muslimanske zajednice sa stanovišta njenog spoljašnjeg položaja koji slijedi taj razvoj koji se razvio i odrazio u njihovim dušama iznutra.

Ovdje je postala sasvim jasna snaga muslimana u odnosu na snagu politeista, snaga koja se javlja u atmosferi cjelokupne sure i u njenim ajetima tekstualno. Tu je došlo do izražaja i ukazivanje na slijedeća

osvajanja, zatim na želju onih koji su izostali iz pohoda s Muhammedom da se domognu sa lahkoćom plijena, a govori se o njihovu izvinjenju zašto su izostali. Ovdje je postalo jasno i ispoljavanje ove vjere iznad svih drugih vjera. Sve to ukazuje na snagu muslimana koji su to ostvarili u periodu između objave ove dvije sure.

U suštini ljudskih duša, u stanju ovog društva i uvjetima koji ga okružuju dogodio se jasan razvoj. Taj razvoj može spoznati onaj koji proučava i ispituje siru u kur'anskim tekstovima. Ovaj razvoj ima svoju vrijednost kao što ima i svoj dokaz koji ukazuje na posljedicu kur'anskog programa a i odgoja Muhammeda (alejhi's-selam), koji se odrazio na ovo sretno i jedinstveno društvo u historiji. Osim toga, ovaj razvoj u sebi nosi i nagovještaj kako da postupaju oni koji upravljaju ljudskim društvima, pa da im se ne stješnjuju grudi manjkavostima kod upravljanja, slabostima i naslagama iz prošlosti i zaostacima te prošlosti, utjecajima sredine, privlačnostima ovozemaljskim i opterećenjem mesom i krvlju. Sve je ovo dolazilo do izražaja početkom ovog perioda i to snažno, duboko i žestoko. Medutim, to počinje da se poboljšava i razvija kada se ono tretira sa ustrajnošću, mudrošću i strpljenjem. Iskustva i iskušenja govore o poboljšanju i razvoju kada se iskoristi prilika za odgoj i usmjerenje, kada se malo pomalo smanjuje težina blata, kada gustina mesa i krvi postaje providna, kada se djela sredine prekrivaju, prečišćavaju naslage prošlosti, a srca osvajaju visoke horizonte sve više i više, dok ne ugledaju svjetlo tamo na svijetlom i dalekom horizontu. Mi u Allahovom Poslaniku imamo za to dobar uzor, a u Kur'anu program za Pravi Put.

Mi ćemo ti dati sigurnu pobjedu (48/1)

da bi ti Allah ranije i kasnije krivice oprostio, da bi blagodat Svoju tebi potpunom učinio, da bi te na pravi put uputio (48/2)

i da bi te Allah pobjedonosnom pomoći pomogao (48/3).

Sura počinje ovim Božanskim izlivom na Njegova Poslanika (alejhi's-selam) sigurne pobjede, punog oprosta, kompletne blagodati, stalne upute i uzvišene pobjede. To je nagrada kompletne smirenosti date Allahovom nadahnuću i Njegovim usmjerenjem, zadovoljavajućom predanošću Njegovu usmjerenju i ukazivanju, apsolutnom lišavanju svake

lične volje i dubokom povjerenju u toplotu i zaštitu. Poslanikov san se primjećuje, kreće i odvija Allahovom objavom. Deva kleknu a ljudi povikaše: "Kleknu deva", a Poslanik kaže: "Ona nije kleknula, niti je to njena ćud, nju je zadržao Onaj ko je zadržao i slona da ne dođe u Mekku. Danas me Kurejšije neće ni našto pozvati i moliti za uspostavljanje rodbinske veze a da im to neću prihvatiti." Omer ibni Hattab pita Poslanika u žestini: "Zašto dajemo svoju religioznost", a on mu odgovara: "Ja sam Allahov rob i Njegov Poslanik, neću se suprotstavljati Njegovoj naredbi, niti će On mene zanemariti." To je tako rekao, a kada se proširila vijest da je Osman ubijen, Poslanik (alejhi's-selam) kaže: "Nećemo se vratiti dok se ne sukobimo s narodom" i poziva ljude na zakletvu. To je bila zakletva Ridvan iz koje se izlilo veliko dobro na one koji su se zakleli na vjernost i imali tu sreću.

Ovo je bila ta pobjeda pored drugih pobjeda koje su predstavljene u Ugovoru na Hudejbiji i pobjede koje su uslijedile poslije toga, u raznim formama.

To je bila i pobjeda u Pozivu. Zuhri kaže: Nijedna pobjeda u islamu prije ove nije bila veća. To je bila borba gdje su se susreli ljudi, a kada je uspostavljen mir, dokinut sukob, jedni drugima osigurali sigurnost, raspravljali u razgovoru i sporu, kada niko ko je razumio bilo šta nije ostao a da nije prihvatio islam. U toku te dvije godine (u vremenu između Hudejbije i osvajanja Mekke) primilo je islam onoliko ljudi koliko ih je bilo do tog perioda ili još više.

Ibni Hišam kaže: "Dokaz Zuhrijevim riječima je izlazak Allahova Poslanika na Hudejbiju sa hiljadu i četiri stotine ashaba, prema riječima Džabira ibni Abdullaha, a onda je taj broj porastao u vrijeme osvajanja Mekke, a to je dvije godine kasnije, na deset hiljada.

Među onima koji su u to vrijeme prihvatili islam bio je i Halid ibni Velid i Amr ibni 'As.

I prostorno je izvršeno osvajanje. Muslimani su se osigurali od zla Kurejšija. Poslanik (alejhi's-selam) nastoji da oslobodi cjelokupni Arabijski pouotok od ostataka jevrejske opasnosti, nakon što je bilo završeno sa plemenima: Beni Kajnuka', Beni Nadr i Benu Kurejza. Nova opasnost prijetila je od jake utvrde Hajber koja je stajala na putu prema Siriji i prijetila toj saobraćajnici. I nju je Allah omogućio muslimanima da je osvoje. Tom prilikom su muslimanski borci zadobili veliki ratni plijen.

Njega je Allahov Poslanik (alejhi's-selam) podijelio ratnicima koji su učestvovali na Hudejbiji.

Od tada su se dogodile velike pobjede muslimana u Medini na uštrb Kurejšija u Mekki i ostalih politeista oko Mekke. Muhammed Izzet Derveze s pravom kaže u svom djelu *Siretu'r-Resul, suretun muqtebisetun mine'l-Qur'ani'l- Kerim:*

"Nema sumnje da ovaj ugovor koga Kur'an naziva velikom pobjedom, zaista zaslužuje takav atribut čak se on može smatrati jednim od odlučnijih događaja u Poslanikovoj siri i historiji islama, njegovoj snazi i učvršćenju, ili bolje rečeno, može se smatrati najvećim događajem u siri. Kurejšije priznaše Poslanika i islam, priznaše moć Poslanika i islama i njihovo postojanje, prihvatili su Poslanika i muslimane kao partnere sebi, štaviše, kao podstrek za ono što je bolje. I kada su Kurejšije napale Medinu dva puta u toku dvije godine, muslimani su izvukli korist. Posljednji napad je bio samo godinu dana prije ove pobjede, kada je velika skupina ljudi sastavljena od raznih grupa (ahzab) imala namjeru iskorijeniti opstanak muslimana. Ovaj napad, ova borba izazvala je veliki nemir i nestrpljenje u dušama muslimana, jer su bili slabi i malobrojni u odnosu na napadače. Zbog toga je to veoma pozitivno odjeknulo među beduinima koji su Kurejšije smatrali vođama i uzorima i bili pod punim utjecajem kurejšijskog negiranja. I kada se primijetilo da su beduini smatrali da se Poslanik i muslimani neće vratili sa ovog putovanja kako valja i da su licemjeri pomišljali sve najgore, pred nama se javlja jedna vrsta opasnosti koja bi proisticala iz ove pobjede i njene dalekosežnosti.

Događaji su potvrdili istinitost snova Vjerovjesnika (alejhi's-selam), a to je potvrdio i Kur'an: pojavila se velika materijalna, duhovna, ratnička i vjerska dobit koja je koristila muslimanima, jer su oni osnažili u očima arapskih plemena, beduini koji su izostali iza Poslanika i nisu prisustvovali ugovoru na Hudejbiji požurivali su da se opravdaju, licemjeri u Medini su se još više uplašili zbog svoje zablude jer Arapi pristižu iz najudaljenijih krajeva Poslaniku (alejhi's-selam), muslimanima polazi za rukom da ukrote Jevreje u Hajberu i drugim njihovim naseljima razasutim na saobraćajnici prema Siriji, muslimani su mogli da upućuju svoje odrede u najudaljenije krajeve Arabijskog poluotoka kao u Nedžd, Jemen i Belku, a uspjeli su poslije dvije godine poslije događaja na Hudejbiji da povedu rat protiv Mekke i osvoje je. To je bio definitivni kraj, jer kada Allahova pomoć i pobjeda dođu, i vidiš ljude kako u skupovima u Allahovu vjeru ulaze...[25]

---

[25] V. *U okrilju Kur'ana 2,* str. 125-126.

Mi ponovo tvrdimo da je tamo postojala i druga pobjeda pored spomenute, a to je pobjeda u ljudskim srcima i dušama. Ovo najbolje odražava zakletva na vjernost – Ridvan, čime je Allah bio zadovoljan, a i njenim činiocima. To je zadovoljstvo koje opisuje i Kur'an. Njih je predstavio u časnoj i svijetloj slici na kraju sure: *Muhammed je Allahov Poslanik, a njegovi sljedbenici su strogi prema nevjernicima (48/29),* itd. Ova pobjeda u historiji Poziva ima svoj značaj, dokaz i jak odjek u historiji.

Allahov Poslanik (alejhi's-selam) obradovao se ovom surom, obradovalo se njegovo veliko srce ovim Božanskim izlivom na njega i vjernike s njim, obradovao se sigurnom pobjedom, kompletnim oprostom, totalnom blagodati, uputom na Allahov Put, odlučnom i časnom pobjedom i Allahovim zadovoljstvom vjernicima opisujući ih takvim uzvišenim opisom. U jednoj verziji stoji da je Poslanik rekao: "Sinoć mi je objavljena sura koja mi je draže od ovog svijeta i svega na njemu." U drugoj verziji stoji: "Objavljena mi je noćas jedna sura koja mi je draža od svega što Sunce obasjava." Njegova duša se zbog toga otvorila izlivom zahvale svome Gospodaru zbog blagodati koju mu je dao, izlila se zahvalom koja je došla do izražaja u formi veoma dugog namaza. Za taj namaz Aiša (Allah bio zadovoljan njome) kaže: "Kada bi Poslanik klanjao u znak zahvale, stajao bi u namazu toliko dugo da bi mu noge oticale." Aiša (Allah bio zadovoljan njome) kaže da mu je rekla: "Allahov Poslaniče, zašto to radiš, a Allah ti je oprostio grijehe koje si počinio i one koje bi, možda, počinio?" Poslanik (alejhi's-selam) na to odgovara: "Aiša, pa zar da budem nezahvalan rob."[26]

Taj početak bio je poseban udio Vjerovjesnika (alejhi's-selam), a zatim se nastavlja u kontekstu opisom Allahove blagodati vjernicima u ovoj pobjedi, sa opisom doticaja Allahove moći vjerničkih srca smirajem i dodjeli njima oprosta, pobjede i uživanja na budućem svijetu.

On uliva smirenost u srca vjernika da bi još više učvrstili vjerovanje koje već imaju - a vojske nebesa i Zemlje su Allahove; Allah sve zna i mudar je - (48/4)

---

[26] Navodi Muslim u svom Sahihu prenoseći od Abdullaha ibni Vehba.

da bi vjernike i vjernice uveo u džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno boraviti, i da bi prešao preko rđavih postupaka njihovih - a to je u Allaha veliki uspjeh - (48/5)

Smirenost je termin koji označava sjenovitost, okrilje, a kada smirenost Allah spušta u srce, onda znači mir i rahatluk, uvjerenje i pouzdanje, dostojanstvo i stabilnost, punu predanost i zadovoljstvo.

Vjernička srca bila su ispunjena u toku ovog događaja raznim osjećajima i otkucavala raznovrsne emocije. Bila su to iščekivanja i očekivanja potvrde sna Allahovog Poslanika (alejhi's-selam) sa ulaskom u Mesdžid-i Haram i suočavanjem sa stavom Kurejšija, pristanak Poslanika (alejhi's-selam) na povratak bez posjete Kabe ove godine nakon što je obukao ihram, doveo kurbana i pripremio ga za klanje. Ovo je bio, bez ikakve sumnje, težak izazov muslimanima toga vremena. Omer (Bog bio zadovoljan njime) prenosi da je on posjetio Ebu Bekra jer je nešto osjećao i rekao mu, pored onoga što smo iznije u glavnini rivajeta ovog hadisa: "Zar Poslanik nije nama govorio da ćemo mi doći do Bejtullaha i tavafiti ga?" Ebu Bekr, čije je srce bilo vezano za srce Allahova Poslanika (alejhi's-selam) i čije srce pulsira skladno pulsu i udarcima srca Allahova Posalnika (alejhi's-selam) odgovara: "Dakako, je li ti rekao da ćeš ti hodočastiti Kjabu ove godine?" Omer kaže: "Ne, nije." Na to će Ebu Bekr: "Ti ćeš hodočastiti Kjabu i tavafiti je." Omer (Bog mu se smilovao) ostavlja Ebu Bekra i odlazi Poslaniku (alejhi's-selam) i kaže mu između ostaloga: "Zar ti nisi nama govorio da ćemo posjetiti Kjabu i tavafiti je?" Poslanik (alejhi's-selam) mu odgovara: "Da, jesam, ali jesam li ti rekao da ćemo to učiniti ove godine?" Omer kaže: "Ne, nisi." A Poslanik (alejhi's-selam) na to dodaje: "Ti ćeš je posjetiti i tavafiti je." Ovo je slika koja je bila prisutna u srcima tih vjernika.

Vjernicima je bilo veoma teško i neugodno zbog posljednjih kurejšiskih uvjeta, a posebno povratak svakog ko primi islam i dođe Muhammedu bez odobrenja svoga staratelja. Bilo im je vrlo teško i neugodno i zbog njihove politeističke žestine izražene u odbijanju navođenja imena Milostivi, Samilosni u Ugovoru, zatim, odbijanja atributa da je Muhammed Allahov Poslanik (alejhi's-selam). Prenosi se da je Alija (neka je Allah zadovoljan njime) odbio da izbriše ovaj atribut koji je tražio Suhej ibni Amr nakon što je bio upisan u ugovoru, pa ga je Allahov Poslanik sobom izbrisao popratívši to riječima: "Bože naš, ti znaš da sam ja Tvoj poslanik."

Žar muslimana prema njihovoj vjeri i njihova neograničena želja da se susretnu sa politeistima došla je posebno do izražaja u njihovoj

kolektivnoj zakletvi na vjernost, zatim završetku ovog pitanja sa sklapanjem mira i povratka bez ulaska u Mekku. To nije bilo lahko muslimanima. Teško im je bilo da se ova pitanja završe ovako kako su završena. Ovo je posebno došlo do izražaja u njihovoj sporosti i oklijevanju da pokolju kurbane i da se obriju. Čak je to Allahov Poslanik ponovio tri puta i to onima koji su težili da se pokoravaju naredbi Poslanika (alejhi's-selam) i slično, onih za koje Ibni Mes'ud Sekafi govori Kurejšijama o njihovu stavu prema Poslaniku, a oni, ipak, nisu zaklali kurbane, nisu se obrijali niti kosu skratili sve dok nisu primijetili Allahova Poslanika da to on sobom radi. Ovo praktično djelo ih je potreslo kako ih nisu mogle potresti Poslanikove riječi, pa su se povratili pokornosti kakva je bila prije nego ih je snašla ova zbunjenost.

Izašli su iz Medine s namjerom da obave umru, nisu namjeravali nikakav sukob niti su se za to psihički ni vojno pripremili, a onda su se iznenadili stavu Kurejšija, glasini da je Osman ubijen i upućivanjem izvjesnog broja kurejšijskih vojnika koji su gađali muslimansku vojsku strijelama i kamenjem. Kada je Poslanik (alejhi's-selam) odlučio da se bori i zatražio da daju zakletvu, svi su se odjednom zakleli. Međutim, ovo ne isključuje njihovo iznenađenje kada su saznali da neće obaviti ono zbog čega su izašli iz Medine. Ovo je izazvalo reakciju u njihovim srcima i uzbuđenje, a njih je bilo 1400, dok su Kurejšije kod svojih kuća, a uz njih su bili i beduini i politeisti.

Kada čovjek razmisli o ovom događaju i povrati se na nj, odmah će saznati značenje riječi Uzvišenoga: *On uliva smirenost u srca vjernika (48/4)*, osjetit će ukus termina i teksta, pojmit će taj položaj i živjet će s njim i sa ovim tekstom, osjetit će se odaziv smirenosti i spasa u srcima vjernika.

Pošto je Allah znao da je ono što je bilo prisutno u srcima vjernika tada, znao da njihov vjernički žar nije bio radi njih, niti zbog odbojnosti u njima, On je izlio na njih tada ovu smirenost: *da bi još više učvrstili vjerovanje koje već imaju (48/4)* i mir za jedan stepen više nakon tog žara i odlučnosti, u čemu je bilo beskompromisno pouzdanje, puno zadovoljstvo i uvjerljivost.

Zatim su mogli primijetiti da i pobjeda ne bi bila teška niti daleka, nego bi bila lagahna Allahu da je Njegova mudrost dosudila da taj problem bude riješin onako kao što su to željeli vjernici, jer Allah raspolaže brojnom vojskom koja se ne može ni pobrojati ni poraziti, došlo bi do pomoći i odstvarila pobjeda kada On želi: *a vojske nebesa i zemlje su Allahove; Allah*

sve zna i mudar je (48/4). To je Njegova mudrost i znanje prema čemu se odvija svaka djelatnost.

Iz znanja i mudrosti *On uliva smirenost u srca vjernika da bi još više učvrstili vjerovanje koje već imaju (48/4)* da bi im omogoćio pobjedu i ugodnost onoliko koliko bi On odredio:

da bi vjernike i vjernice uveo u džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno boraviti, i da bi prešao preko rđavih postupaka njihovih - a to je u Allaha veliki uspjeh - (48/5).

Ako je ovo bila u Allahovu računu velika pobjeda, to je onda stvarno velika pobjeda, velika pobjeda uistinu, velika pobjeda ljudi koju im je Allah Svojom odredbom dodijelio, pobjeda izmjerena Njegovim mjerilom. Toga dana vjernici su se obveselili zbog onoga što im je Allah dodijelio, a bili su utučeni nakon što su čuli uvodni dio ove sure, iz čega su saznali ono što je Allah izlio na Svoga Poslanika, spoznali su tu i svoj dio i molili za njega, a kada su čuli i spoznali, i njihove duše bile su oblivene zadovoljstvom, veseljem i uvjerenjem.

Potom ih je Allah obavijestio Svojom mudrošću o onome što je određeno u ovom događaju, a to je kazna licemjernih i licemjerki, politeista i politeistitkinja zbog onoga što su sami svojim djelima i postupcima počinili:

i da bi kaznio licemjere i licemjerke i mnogobošce i mnogoboškinje koji o Allahu zlo misle - neka zlo njih snađe! Allah se na njih rasrdio i prokleo ih i pripremio na džehennem, a grozno je on boravište! (48/6).

Allahove su vojske nebesa i Zemlje; Allah je silan i mudar! (48/7).

Ovdje tekst zajedno govori o licemjerima i licemjerkama, o politeistima i politeistkinjama, kako loše misle o Allahu, kako loše misle i govore da nema pouzdanog dokaza da će Allah pomoći vjernicima. Na kraju se govori o svima ovima: *Neka zlo njih snađe (48/6),* oni su svi obuzeti tim zlom. Zlo kruži oko njih i zadesit će ih, govori se i o Allahovoj srdžbi protiv njih i njihovu prokletstvu, i o lošoj sudbini koju im je On prepiremio. To je zbog toga što je licemjerstvo sramotan čin i ništa nije manje zlo od politeizma. Štaviše, licemjerstvo je i obuhvatnije od politeizma, jer mučenje koje čine licemjeri i licemjerke muslimanskoj zajednici nije ništa manje od mučenja koje čine politeisti i politeistkinje iako se razlikuje u manifestaciji i vrsti mučenja od mučenja.

Allah je dao osobinu licemjernima i licemjerkama, politeistima i politeistkinjama i svojstvo da loše misle o Allahu, dok vjerničko srce lijepo misli o svom Gospodaru, očekuje od Njega vazda dobro, očekuje od Njega to dobro i kada je i u izobilju i u nevolji. To vjerničko srce vjeruje da Allah njemu želi dobro i u jednom i u drugom slučaju. Tajna leži u tome što je srce vjernika vezano za Allaha, a izliv toga dobra prema vjerniku nikada se ne prekida. Kada je srce vjernika vezano za Allaha, ono dotiče ovu iskonsku istinu, osjeća je direktnim osjećajem i kuša. Međutim, licemjeri i politeisti prekinuli su vezu sa Allahom. Otuda oni ne osjećaju tu činjenicu niti je pronalaze, nego loše misle o Allahu. Njihova srca su vazda vezana za vanjski izgled stvari i na tome grade svoje sudove, očekuju zlo i loše djelo i sebi i vjernicima. Kad god se uzima u obzir formalna strana neke činjenice, to govori o nepouzdanju na Allahovu odredbu, određenje i Njegov skriveni ali prijatni raspored.

U ovom ajetu Allah je sabrao sve neprijatelje islama, neprijatelje raznih vrsta, objasnio kakvo je njihovo mjesto kod Njega i šta im je On za kraj pripremio, a završava riječima koje govore o Allahovoj moći i mudrosti:

...a vojske nebesa i Zemlje su Allahove; Allah sve zna i mudar je (48/4).

Njihova djela Njega ni najmanje ne zamaraju. Sva njihova djela poznata su Njemu. Njemu pripadaju vojske nebesa i Zemlje. On sve zna i mudar je.

U nastavku riječi su upućene Allahovu Poslaniku (alejhi's-selam) naglašavajući njegovu ulogu, objašnjavajući cilj te uloge, usmjeravajući vjernike ka njihovoj obavezi u odnosu na njihova Gospodara, nakon što im je Poslanik prenio poruku svoga poslanstva, povezujući njihovu zakletvu direktno sa Allahom i sklapanjem ugovora s Njim Uzvišenim. To je bilo onda kada su se zakleli na vjernost Poslaniku (alejhi's-selam) i sklopili ugovor s njima. Pri tome je ukazano na čast i poštovanje zakletvi Poslaniku, i na jasnu procjenu ovog ugovora.

Mi šaljemo tebe kao svjedoka i kao donosioca radosnih vijesti i kao onog koji treba da opominje (48/8)

da u Allaha i u Poslanika Njegova vjerujete, i da vjeru Njegovu pomognete, i da Ga veličate i da Ga ujutro i naveče hvalite (48/9).

Oni koji su ti se zakleli na vjernost - zakleli su se, doista, na vjernost samom Allahu - Allahova ruka je iznad ruku njihovih! Onaj ko prekrši zakletvu krši je na svoju štetu, a ko ispuni ono na što se obavezao Allahu, On će mu dati veliku nagradu(48/10).

Poslanik (alejhi's-selam) je svjedok protiv svijeta kojem je upućen, svjedoči da im je prenio ono što mu je bilo naređeno, da ga je taj svijet dočekao onako kako ga je dočekao, da je među njima bilo vjernika, ali i nevjernika i licemjera. Među njima je bilo dobročinitelja ali i smutljivaca. On svjedoči i potvrđuje da je prenio pouku Poslanstva, da je nagovještavao dobro, oprost, zadovoljstvo i lijepu nagradu vjernicima koji se pokoravaju, upozoravao da zlo čeka prevrtljivca, da srdžba i kazna čeka nevjernika, licemjera, griješnika i pokvarenjaka.

Ovo je zaduženje Poslanika. Riječi su u nastavku upućene vjernicima, otkriva im što od njih očekuje poslanstvo. To je vjerovanje u Allaha i Njegova Poslanika, zatim izvršavanje obaveza koje proističu iz vjerovanja pa da pomognu Allahu primjenjujući Njegov program i zakon – šeriat, da iskazuju poštovanje u svijesti Njegovoj uzvišenosti, da samo Njega veličaju i zahvaljuju Mu nastupom dana i noći. Termini koji su ovdje upotrijebljeni figurativno znače cijelog dana jer nastupi dana i noći obuhvataju i svo vrijeme između jutra i večeri. Cilj ovoga je povezivanje srca sa Allahom u svakom trenu. To je plod očekujućeg vjerovanja vjernika kao posljedica upućivanja poslanika i kao svjedoka, prenosioca radosne vijesti i upozoritelja.

Poslanik (alejhi's-selam) došao je da ih spoji sa Allahom, da daju Allahu trajnu zakletvu na vjernost koja se ne prekida sa odsutnosti Allahova Poslanika (alejhi's-selam). Kada Poslanik stavi svoju ruku u njihovu, radi zakletve na vjernost, on se tada zaklinje u ime Allaha: *"Oni koji su ti se zakleli na vjernost – zakleli su se, doista, na vjernost samom Allahu – Allahova ruka je iznad ruku njihovih (48/10).* To je stravično uzvišeno predočenje zakletve na vjernost između njih i Allahova Poslanika (alejhi's-selam) Svaki od njih osjeća, dok stavlja ruku u Poslanikovu (alejhi's-selam) da je Allahova ruka iznad njihovih, da je Allah prisutan zakletvi na vjernost, da je Allah Gospodar toga, da Allah uzima njih za ruku. Njegova ruka je iznad ruku ovih koji daju zaletvu na vjernost. U čiju ruku? U Allahovu! Kakva strahota! Kakva veličina! Kakva uzvišenost!

Ova slika, doista, iskorjenjuje iz duše čovjeka svaki sjet na pokušaj izbjegavanja zakletve na vjernost, ma koliko god bila odsutna ličnost Allahova Poslanika (alejhi's-selam), jer je Allah prisutan, On ne iščezava. Prema tome, Allah je taj koji u ovu zakletvu na vjernost kontrolira:

Onaj ko prekrši zakletvu krši je na svoju štetu (48/10).

On je gubitnik svugdje, on je gubitnik i neće dobiti ništa od ove pogodbe na vjernost između njega i Allaha Uzvišenoga. Nema nijedne zakletve na vjernost između Allaha i nekog njegova roba, a da taj rob neće imati u tome dobit iz okrilja Allahove dobrote. Allah nema potrebe ni za kim, a čovjek gubi čim prekrši ugovor sa Allahom, jer se tada izlaže Njegovoj srdžbi i kazni zbog ovog prekršaja koga Allah osuđuje i prezire. Allah voli ispunjenje, ali istovremeno voli i da drugi ispunjavaju:

A ko ispuni ono na što se obavezao Allahu, On će mu dati veliku nagradu (48/10).

Ovo je općenito *velika nagrada* (48/10), koju Kur'an ne objašnjava niti detaljizira. To je nagrada za koju Allah kaže da je ona, doista, velika, velika u Allahovu viđenju, Njegovu mjerilu i opisu, do kojih se ne može uzdići predodžba sinova ove zemlje koji su malehni, ograničeni i prolazni.

Kad tekst dosegne do činjenice zakletve na vjernost i opasnosti kršenja zakleve i značaj njena ispunjenja, on prelazi na razgovor o beduinima koji su izostali, onima koji nisu htjeli da izađu sa Allahovim Poslanikom (alejhi's-selam) zbog lošeg mišljenja o Allahu i očekivanja zla i nevolje vjernicima koji su izašli sa Poslanikom, koji su otišli prema Kurejšijama do njihovih domova, a Kurejšije su napadale na Medinu uzastopno dvije godine prije toga. Tekst je ovdje upućen njima da bi upozorio Poslanika (alejhi's-selam) na ono čime se bediuini pravdaju zbog neizlaska s njime, nakon što se Poslanik vratio živ i zdrav, on i oni koji su bili s njim. I ne samo to, nego su Kurejšije sklopile sa Poslanikom primirje i nisu se sukobili. U ugovoru kojeg su sklopili sa Poslanikom, bez obzira kakvi uvjeti bili tog ugovora, stoji da se Poslanik povrati. Međutim, Kurejšije su prihvatile Muhammeda (alejhi's-selam) kao rivala s koji su sklopili primirje, bojeći se spora s njim. Ovdje tekst otkriva prave razloge zašto ti beduini nisu izašli s njim, sramoti ih i razotkriva njihova djela

Poslaniku (alejhi's-selam) i vjernicima. Tekst upozorava Poslanika na radosnu vijest koja je u tom ugovoru i obveseljuje one koji su izašli s njim time što će oni izaći i domoći se uskoro ratnog plijena i to vrlo lahko, a beduini koji su izostali, traže sada da i oni izađu s njim, da bi se domogli ovog lahkog plijena. Tekst govori Poslaniku kako su oni tada postupali i kako da im Poslanik odgovori. Upozorava ga da ne prihvati njihov izlazak sa njim na ovaj skori i lahki poduhvat. Ovaj izlazak ograničava se samo na one koji su ranije izašli i prisustvovali Ugovoru na Hudejbiji. Tekst ih upozorava da postoji tamo i drugi način koji je prožet poteškoćama i borbom sa veoma hrabrim i moćnim narodom, pa ako oni, doista, žele da izađu sa Posalnikom, neka tada izađu. Tada će im Allah dodijeliti ono što On hoće. Ako se oni tada pokore, oni će imati veliku nagradu, a ako budu griješili kao i ranije, On će im dati strašnu kaznu:

Govoriće ti beduini koji su izostali: "Zadržala su nas stada naša i porodice naše, pa zamoli za nas oprost!" Oni govore jezicima svojim ono što nije u srcima njihovim. Reci: "Pa ko može promijeniti Allahovu odluku, ako On hoće da vam naudi, ili ako hoće da vam kakvo dobro učini" Allah zna ono što radite (48/11).

Vi ste mislili da se Poslanik i vjernici nikada neće vratiti porodicama svojim; vaša srca su bila zadovoljna zbog toga i vi ste na najgore pomišljali, vi ste narod u duši pokvaren (48/12).

Onaj ko ne vjeruje u Allaha i Poslanika Njegova, pa, Mi smo za nevjernike razbuktali oganj pripremili! (48/13).

Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji, On prašta kome On hoće, a kažnjava koga hoće - Allah mnogo prašta i samilostan je (48/14).

Oni koji su izostali sigurno će reći kada pođete da plijen uzmete: "Pustite i nas da vas pratimo!" da bi izmijenili Allahove riječi. Reci: "Vi nas nećete pratiti, to je još prije Allah rekao!", a oni će reći: "Nije tako, nego, vi nama zavidite." A nije ni to, već oni malo šta razumiju (48/15).

Reci beduinima koji su izostali: "Bićete pozvani da se borite protiv naroda veoma hrabrog i moćnog, sve dok se ne pokori. Pa ako poslušate, Allah će vam lijepu nagradu dati, a ako izbjegnete, kao što ste i do sada izbjegavali, na muke nesnosne će vas staviti" (48/16).

Kur'an se ne zadržava prenošenjem riječi onih koji su izostali i odgovara na te riječi, nego čini ovim povodom priliku za liječenje bolesti ljudskih duša i fix-ideja srca, bolesti uvlačenja u mjesto slabosti i devijacije,

radi otkrivanja i priremanja njihova liječenja, radi potvrđivanja vječite istine, stalnih vrijednosti, osnove svijesti, poimanja i ponašanja.

Izostali beduini, a bili su iz plemena Gifar, Muzejne, Ešžde', Eslem i drugih koji su se nastanjivali oko Medine, iznijeli su svoje izvinjenje zbog čega su izostali govoreći: *zadržala su nas stada naša i porodice naše* (48/11). Ovo nije nikakva isprika jer ljudi vazda imaju i porodicu i imanja. Kad bi nešto slično ovome bilo dozvoljeno i dovoljno za zadržavanje, s namjerom da se ne izvršavaju obaveze vjerovanja i ispunjenja tog vjerovanja koje iz njega proističe, onda niko nikada ne bi izvršavao svoju obavezu. Oni dalje govore: "Oprosti nam!" Međutim, kad god oni to govore, oni nisu iskreni. Na to Allah upozorava svoga Poslanika (alejhi's-selam): *Oni govore jezicima svojim ono što nije u srcima njihovim* (48/11).

Ovdje im Kur'an odgovara potvrđujući činjenicu Allahove odredbe koju ne može odagnati izostajanje, niti izmijeniti ranije izlaženje, odgovara činjenicama moći koja obuhvata sve ljude i njihov postupak kako hoće, odgovara činjenicom kompletnog znanja kojim Allah postupa kako hoće:

Govoriće ti beduini koji su izostali: "Zadržala su nas stada naša i porodice naše, pa zamoli za nas oprost!" Oni govore jezicima svojim ono što nije u srcima njihovim. Reci: "Pa ko može promijeniti Allahovu odluku, ako On hoće da vam naudi, ili ako hoće da vam kakvo dobro učini?" Allah zna ono što radite (48/11).

To je pitanje koje nagovještava punu predanost Allahovoj odredbi, pokoravanje u tome Njemu bez zadržavanja i oklijevanja, jer zadržavanje i oklijevanje neće odstraniti štetu niti odgoditi korist. Izabrana pravdanja nisu nepoznata Njegovu znanju. To ništa ne djeluje na kaznu ili nagradu kakvu će Allah pripremiti sukladno Njegovu sveobuhvatnom znanju. To je odgojno usmjerenje u prvo vrijeme atmosfere i povoljnosti na kur'anski način:

Vi ste mislili da se Poslanik i vjernici nikada neće vratiti porodicama svojim; vaša srca su bila zadovoljna zbog toga i vi ste na najgore pomišljali, vi ste narod u duši pokvaren (48/12).

Ovako ih Kur'an ostavlja sasvim razotkrivene licem u lice sa namjerom koju su krili, pretpostavkom koju su zastirali i zlom koje su mislili o Allahu. Mislili su da će Poslanik i oni koji su s njim odsrljati u smrt i neće se vratiti svojima u Medinu. Govorili su: Otišao je prema narodu koji ga je napadao u njegovoj kući u Medini, ubijao njegove ashabe i borio se protiv njih. - Pri tome se aludira na Uhud i Ahzab (Saveznici). Oni nisu ni

pomišljali na Allahovu pažnju i zaštitu Njegovih robova koji su se iskreno klanjali samo Njemu. Istovremeno, a po prirodi njihova poimanja ovih pitanja, i praznini njihovih srca, koja su bez ikakva žara za vjerovanjem, oni nisu procjenjivali da je dužnost, zaista, dužnost, bez obzira kakva bila zaduženja, da pokornost Allahovu Poslaniku (alejhi's-selam) treba da bude bez ikakva iščekivanja prividne dobiti ili formalnog gubitka. To je propisana obaveza koja se izvršava, bez obzira kakva posljedica stajala iza toga.

Tako su mislili, a to se mišljenje uvriježilo u njihovim srcima tako duboko da ništa drugo oni nisu vidjeli, ni o čemu drugom oni nisu mislili. Ustvari, to je bilo loše mišljenje o Allahu, koje se razvijalo u njihovim pokvarenim grudima. To je čudni i nadahnjujući izraz, jer (burr) termin koji je ovdje upotrijebljen, upotrebljava se i za zemlju pa se kaže"erdun burrun" u značenju "pusta – mrtva zemlja." Takva su njihova srca, takvi su oni svojim biće, pusti i mrtvi. U njima nema života, nema plodnosti niti ploda. Drugačije takvo srce ne može ni biti kad u sebi nema lijepe pomisli o Allahu, jer je ono prekinulo svaku sponu sa Allahom. Ono je mrtvo i pusto, čiji je kraj mrtvilo, rušenje i propadanje.

Tako misle ljudi o vjerničkom društvu ljudi. Oni misle poput beduina koji su prekinuli svaku vezu sa Allahom. To su ljudi čija su srca mrtva i prazna, ljudi koji nemaju duše ni života. Ovako vazda misle ljudi o vjerničkom društvu, kada misle da tas neistine preteže i da su prividne moći na Zemlji na strani zla i zablude, kada vide da je brojnost vjernika mala i neznatno spremna, ili mala po mjestu, ugledu i bogatstvu. Tako misle beduini i njima slični u svim vremenima, misle da se vjernici nikada neće vratiti svojima kada se suoče sa nadmenom neistinom i njenom prividnom moći. Zbog toga se oni daleko drže od vjernika. To čine zbog vlastitog mira, dočim očekuju svakog momenta da se vjernici iskorijene, da nestane njihova poziva. Oni se drže na oprezu i izbjegavaju vjernički put koji je okružen opasnostima. Međutim, Allah čini da su ove pomisli zla jalove, mijenja stanja i situacije Svojim znanjem, svojim rasporedom i prema mjerilu stvarnih snaga, prema mjerilu kojeg Allah drži Svojom snažnom moći. On ponizuje njome jedne, a uzdiže druge. To čini na način koji je nepoznat licemjerima koji o Allahu misle, svugdje, na svakom mjestu, sve najgore.

Pravo mjerilo je mjerilo vjere. Njime Allah mjeri te beduine i na temelju njega donosi opće pravilo, kaznu ili nagradu, i ukazuju im na blisku Allahovu milost i sugestiju da iskoriste priliku i uživanje u Allahovu oprostu i milosti:

Onaj ko ne vjeruje u Allaha i Poslanika Njegova, pa, Mi smo za nevjernike razbuktali oganj pripremili! (48/13).

Allahova je vlast na nebesima i na Zemlji, On prašta kome On hoće, a kažnjava koga hoće - Allah mnogo prašta i samilostan je (48/14).

Oni su se ispričavali da nisu mogli izaći zbog stoke i obitelji, ali šta će im koristiti stoka i porodica kada se budu našli u paklu pripremljenom za njih, jer nisu vjerovali u Allaha i Njegova Poslanika? To su dva tasa, pa, neka biraju ovaj ili onaj. Allah im je, doista, obećao to. On je jedini Gospodar nebesa i Zemlje. On Jedini može da oprosti kome hoće. On Jedini može da kazni koga hoće.

Allah kažnjava i nagrađuje ljude na osnovu njihovih djela. Njegovo htijenje je apsolutno. Ono nije ničim ograničeno. On potvrđuje ovu istinu ovdje da se ona učvrsti u srcima ne protiveći se nagradi ili kazni koja se zasniva na djelu. Ovaj postupak je apsolutni izbor ovog htijenja.

Allahov oprost i milost su blizu. Neka to iskoristi ko želi iskoristiti prije nego se obistini Allahova riječ vezana za kaznu onoga ko ne vjeruje u Allaha i Njegova Poslanika, paklom prigotovljenim i pripremljenim za nevjernike.

Tekst u nastavku ukazuje na neke Allahove dodjele vjernicima, nasuprot mišljenju onih koji su izostali. To je izraženo stilom koji nagovještava da će se to uskoro dogoditi:

Oni koji su izostali sigurno će reći kada pođete da plijen uzmete: "Pustite i nas da vas pratimo!" da bi izmijenili Allahove riječi. Reci: "Vi nas nećete pratiti, to je još prije Allah rekao!", a oni će reći: "Nije tako, nego, vi nama zavidite." A nije ni to, već oni malo šta razumiju (48/15).

Većina komentatora misli da se to odnosi na osvajanje Hajbera, što može biti jer tekst nagovještava to, iako nema izričitog teksta koji govori o Hajberu, nego se najavljuje da će muslimani uskoro zadobiti pobjedu sa lahkoćom. Ovo će spoznati i oni koji su izostali. Oni će govoriti: "*Pusti i nas da vas pratimo!*" (48/15).

Možda je povod bio da su komentatori ovog ajeta zaključili da se to odnosi na Hajber to što su se muslimani domogli Hajbera ubrzo poslije Ugovora o miru na Hudejbiji, jer se to dogodilo u mjesecu muharremu sedme godine po Hidžri, manje od dva mjeseca nakon ugovora na Hudejbiji, zatim što je to bio obilati plijen. Tvrđava Hajber bila je posljednja preostala utvrda Jevreja na Arabijskom poluotoku kao jaki i bogati centar.

Tu su našli sklonište i azil neki iz plemena Beni Nadir i Beni Kurejza koji su ranije iselili.

Brojna su mišljenja komentatora ovoga ajeta da je Allah obećao učesnicima zakletve na vjernost na Hudejbiji da će ratni plijen sa Hajbera pripasti njima, u čemu niko drugi neće učestvovati. Nigdje ovo nismo našli da je tekstom rečeno. Možda su oni ovo zaključili na osnovu onoga što se stvarno dogodilo. Taj ratni plijen Allah je dodijelio učesnicima Hudejbije. U njemu niko drugi nije učestvovao osim oni.

Bilo kako bilo, Allah je naredio Svome Poslaniku da odbije ponudu izostalih beduina da učestvuju u ovom pohodu ako budu predložili da i oni izađu i domognu se plijena na lahak način. Kur'an ustanovljava da se njihov eventualni izlazak, protivi Allahovoj odredbi i obavještava Poslanika (alejhi's-selam) da će oni, ako im bude spriječen izlazak, govoriti: *"Nije tako nego vi nama zavidite!"* *(48/15)* i sprečavate nam da izađemo da biste nas lišili plijena. Kur'an potvrđuje da ovaj njihov prigovor proističe iz nerazumijevanja Allahove mudrosti i Njegove odredbe. Kazna izostalih i pohlepnih je da im se spriječi izlazak i budu lišeni plijena, a nagrada onih koji se pokoravaju samo Allahu je dodjela te nagrade iz Allahova obilja, zatim da samo oni imaju pravo na ratni plijen kada to Allah odredi. To je nagrada za njihovu pokornost i izlazak na dan kada su očekivali samo žestoku borbu.

Allah je naredio svome Vjerovjesniku da će oni koji su izostali biti isprobani pozivom na borbu sa žestokim i jakim protivničkim narodom, da se bore s njima radi islama, pa i ako uspiju u ovom iskušenju, bit će nagrađeni, a ako ustraju na griješenju i ne izađu onda će to biti posljednja provjera:

Reci beduinima koji su izostali: "Bićete pozvani da se borite protiv naroda veoma hrabrog i moćnog, sve dok se ne pokori. Pa ako poslušate, Allah će vam lijepu nagradu dati, a ako izbjegnete, kao što ste i do sada izbjegavali, na muke nesnosne će vas staviti" (48/16).

Mišljenja se također razlikuju i kod pitanja ko je taj narod veoma hrabri i moćni? Jesu li oni živjeli u vrijeme Allahova Poslanika (alejhi's-selam) ili u periodu halifa. Najvjerovatnije je da se radi o vremenu iz života Allahova Poslanika, da bi Allah provjerio vjerovanje ovih beduina koji su živjeli oko Medine.

Iz svega ovoga važno je da primijetimo odgojni kur'anski metod, metod liječenja duša i srca kur'anskim usmjerenjem i stvarnom provjerom

i iskušenjem. Sve ovo očito se javlja kod otkrivanja njihovih duša i duša vjernika i njihova usmjerenja ka istinama, vrijednostima i pravilima vjerničkog snažnog ponašanja.

Pošto se iz tog iskušenja da razumjeti da su svi obavezni izaći, Allah je obavijestio ko ima stvarno opravdanje da izostane i da ne ide u borbu, a da nije griješan i ne zaslužuje kaznu:

Nije grijeh slijepom, ni hromom ni bolesnom! Onoga koji se pokorava Allahu i Poslaniku Njegovu On će u džennetske bašče, kroz koje teku rijeke uvesti, a onoga ko leđa okrene, patnjom nesnosnom će kazniti (48/17).

Slijepi i hromi imaju stalno opravdanje. Oni su stalno nesposobni i nisu dužni da izlaze i bore se. Bolesnik ima privremeno opravdanje zbog bolesti. Ona traje dok bolesnik ne ozdravi.

Ovo pitanje u svojoj suštini je pitanje pokornosti i griješenja. To je psihičko stanje, nije formalno, pa ko se pokorava Allahu i Njegovu Poslaniku, imat će nagradu Džennet, a ko glavu okrene, njega očekuje bolna patnja. Ko želi da uporedi i odmjeri poteškoće borbe i njene nagrade i rahatluka ostajanja kod kuće i svega što slijedi iza toga, pa neka bira!

«لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ ، فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ ،
فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ ، وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا * وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً يَأْخُذُونَهَا ، وَكَانَ اللَّهُ
عَزِيزًا حَكِيمًا * وَعَدَكُمُ اللَّهُ مَغَانِمَ كَثِيرَةً تَأْخُذُونَهَا ، فَعَجَّلَ لَكُمْ هَٰذِهِ ، وَكَفَّ
أَيْدِيَ النَّاسِ عَنْكُمْ ، وَلِتَكُونَ آيَةً لِلْمُؤْمِنِينَ وَيَهْدِيَكُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا * وَأُخْرَىٰ
لَمْ تَقْدِرُوا عَلَيْهَا قَدْ أَحَاطَ اللَّهُ بِهَا ، وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرًا * وَلَوْ قَاتَلَكُمُ
الَّذِينَ كَفَرُوا لَوَلَّوُا الْأَدْبَارَ ، ثُمَّ لَا يَجِدُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا * سُنَّةَ اللَّهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ
مِنْ قَبْلُ ، وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا * وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ
عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ ، وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا *
هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَالْهَدْيَ مَعْكُوفًا أَنْ يَبْلُغَ مَحِلَّهُ ؛
وَلَوْلَا رِجَالٌ مُؤْمِنُونَ وَنِسَاءٌ مُؤْمِنَاتٌ لَمْ تَعْلَمُوهُمْ أَنْ تَطَئُوهُمْ فَتُصِيبَكُمْ مِنْهُمْ مَعَرَّةٌ

وَلَوْلَا رِجَالٌ مُّؤْمِنُونَ وَنِسَاءٌ مُّؤْمِنَاتٌ لَّمْ تَعْلَمُوهُمْ أَن تَطَئُوهُمْ فَتُصِيبَكُم مِّنْهُم مَّعَرَّةٌ
بِغَيْرِ عِلْمٍ ، لِيُدْخِلَ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَن يَشَاءُ ، لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا
أَلِيمًا * إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ ، فَأَنزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ
عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ ، وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَىٰ ، وَكَانُوا أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا ، وَكَانَ
اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا .

« لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ ، لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ - إِن شَاءَ اللَّهُ -
آمِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ ، فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا ، فَجَعَلَ مِن
دُونِ ذَٰلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا * هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى
الدِّينِ كُلِّهِ ، وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا .

« مُّحَمَّدٌ رَّسُولُ اللَّهِ ، وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ ، تَرَاهُمْ
رُكَّعًا سُجَّدًا ، يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا ، سِيمَاهُمْ فِي وُجُوهِهِم مِّنْ أَثَرِ السُّجُودِ .
ذَٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَاةِ . وَمَثَلُهُمْ فِي الْإِنجِيلِ كَزَرْعٍ أَخْرَجَ شَطْأَهُ فَآزَرَهُ ، فَاسْتَغْلَظَ ،
فَاسْتَوَىٰ عَلَىٰ سُوقِهِ ، يُعْجِبُ الزُّرَّاعَ ، لِيَغِيظَ بِهِمُ الْكُفَّارَ . وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُم مَّغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا » ..

Allah je zadovoljan onim vjernicima koji su ti se pod drvetom na vjernost zakleli. On je znao šta je u srcima njihovim, pa je spustio smirenost na njih, i nagradiće ih skorom pobjedom (48/18)

i bogatim plijenom koji će uzeti, jer Allah je silan i mudar (48/19).

Allah vam obećava bogat plijen koji ćete uzeti, a s ovim je požurio i ruke ljudi je od vas zadržao - da bi to bio poučan primjer za vjernike i da bi vam na pravi put ukazao - (48/20)

i drugi, koji niste bili u stanju uzeti, - Allah vam ga je dao, jer Allah sve može (48/21).

A da su nevjernici s vama borbu zametnuli, sigurno bi se u bijeg dali i poslije ne bi ni zaštitnika ni pomagača našli - (48/22)

prema Allahovu zakonu koji odvazda važi, a ti nećeš vidjeti da se Allahov zakon promijeni (48/23).

On je zadržao ruke njihove od vas i vaše od njih usred Mekke, i to nakon što vam je pružio mogućnost da ih pobijedite, - a Allah dobro vidi ono što vi radite (48/24).

Oni ne vjeruju i brane vam da pristupite Časnom hramu, i da kurbani koje vodite sa sobom do mjesta svojih stignu. I da nije bilo bojazni da ćete pobiti vjernike, muškarce i žene, koje ne poznajete, pa tako, i ne znajući, zbog njih sramotu doživjeti, - Mi bismo vam ih prepustili. A nismo ih prepustili ni zato da bi Allah u milost Svoju uveo onoga koga hoće. A da su oni bili odvojeni, doista bismo bolnom kaznom kaznili one među njima koji nisu vjerovali (48/25).

Kad su nevjernici srca svoja punili žarom, žarom paganskim, Allah je spustio smirenost Svoju na Poslanika Svoga i na vjernike i obavezao ih da ispunjavaju ono zbog čega će postati pravi vjernici, - a oni i jesu najpreči i najdostojniji za to -, a Allah sve zna (48/26).

Allah će obistiniti san Poslanika Svoga da ćete sigurno u Časni hram ući bezbjedni - ako Allah bude htio -, neki obrijanih glava, a neki podrezanih kosa, bez straha. On je ono što vi niste znali znao i zato vam je, prije toga, nedavnu pobjedu dao (48/27).

On je poslao Poslanika Svoga s uputom i vjerom istinitom da bi je uzdigao iznad svih vjera. A Allah je dovoljan Svjedok! (48/28).

Muhammed je Allahov poslanik, a njegovi sljedbenici su strogi prema nevjernicima, a samilosni među sobom; vidiš ih kako se klanjaju i licem na tle padaju želeći Allahovu nagradu i zadovoljstvo, - na licima su im znaci, tragovi od padanja licem na tle. Tako su opisani u Tevrātu. A u Indžīlu: oni su kao biljka kad izdanak svoj izbaci pa ga onda učvrsti, i on ojača, i ispravi se na svojoj stabljici izazivajući divljenje sijača, - da bi On s vjernicima najedio nevjernike. A onima koji vjeruju i dobra djela čine Allah obećava oprost i nagradu veliku (48/29).

Sva ova cjelina govori o vjernicima, sa vjernicima, sa tim jedinstvenim i sretnim društvom koje se zaklelo Poslaniku (alejhi's-selam) na vjernost pod stablom. Allah je prisutvovao toj zakletvi, On je njen svjedok. On nju potvrđuje. Njegova ruka – moć je bila iznad njihovih ruku

pri toj zakletvi. To je društvo koje je čulo šta Uzvišeni Allah o njemu kaže Poslaniku (alejhi's-selam): *Allah je zadovoljan onim vjernicima koji su ti se pod drvetom zakleli. On je znao šta je u srcima njihovim, pa je spustio smirenost na njih, i nagradiće ih skorom pobjedom (48/18)*, a čulo je i Poslanika (alejhi's-selam) kako im govori: "Vi ste danas najbolji ljudi na Zemlji."[27]

To su riječi Allaha Uzvišenog upućene Poslaniku (alejhi's-selam) o ovom društvu i razgovoru Allaha Uzvišenog sa tim društvom. U njima se traži da Poslanik (alejhi's-selam) obavijesti to društvo o brojnom ratnom plijenu i pobjedama, o čuvanju i zaštiti koja ih prati na tom putu, šta će ih slijediti, kakve im je pobjede Allah odredio vezane za Njegov zakon koji se nikada ne mijenja, govori o žestokoj prijetnji neprijatelju tog društva, potvrđuje tom društvu da je san Poslanika (alejhi's-selam) istinit u kome je Poslanik (alejhi's-selam) vidio ulazak u Mesdžidu'l-harem, da muslimani ulaze u njega, sigurni, bez bojazni i da će njegova vjera nadvladati sve vjere na Zemlji.

Ova cjelina i sura završavaju se tom časnom i svijetlom slikom ovog jedinstvenog i sretnog društva, ashaba Allahova Poslanika (alejhi's-selam) čije se osobine spominju u Tevrātu i Indžīlu i kome je Allah obećao oprost i veliku nagradu.

Allah je zadovoljan onim vjernicima koji su ti se pod drvetom na vjernost zakleli. On je znao šta je u srcima njihovim, pa je spustio smirenost na njih, i nagradiće ih skorom pobjedom (48/18)

i bogatim plijenom koji će uzeti, jer Allah je silan i mudar (48/19).

Ja danas, nakon hiljadu i četiri stotine godina, pokušavam da vidim kako izgleda taj sveti moment u kome je cjelokupni Bitak prisustvovao tom uzvišenom i časnom saopćenju Uzvišenog Allaha Njegovu vjernom Poslaniku o društvu tih vjernika, pokušavam da vidim kako izgleda stranica Bitka tog momenta u njegovoj svijesti. Sve je u skladu sa časnim Božanskim riječima – Kur'anom o tim ljudima koji su tada nastanjivali

[27] Buharia u 64 Kitabu'l-megazi, 35 Babu gazveti'l-Hudejbije, hadis 1685, prenosi od Džabira ibni 'Abdullaha.

određeni kutak ovog svijeta, pokušavam da sobom vidim kako izgleda stanje tih sretnika koji su svojim ušima čuli da su oni ti, baš oni lično, kada Allah o njima govori da je zadovoljan njima, definira mjesto u kome su bili, oblik kako su izgledali kada su zaslužuili ovo zadovoljstvo: *a koji su ti se pod drvetom na vjeru zakleli* (48/18), koji ovo čuju iz usta svog istinitog i potvrđenog Vjerovjesnika na jeziku njegova Uzvišenog Gospodara.

Bože! Kako su dočekali ti sretnici taj sveti moment i to Allahovo saopćenje? Saopćenje koje ukazuje na svakog pojedinog ponaosob i kaže mu: Tebi, tebi lično Allah saopćava, da je On zadovoljan s tobom? Ti se zaklinješ na vjernost pod stablom. On zna šta je u tebi, on je spustio smirenost na tebe.

Svaki od nas koji uči ili čuje: *Allah je zaštitnik onih koji vjeruju* (2/257), osjeća se sretnim i kaže u sebi: Zar i ja ne želim da budem među ovima? Da čita i da sluša riječi Uzvišenog: *Allah je, zaista, na strani izdrživih* (8/46), pa da se smiri i kaže u sebi: Zar ja ne želim da budem jedan od ovih izdrživih? Ti ljudi čuju i prenose jedan drugom da Allah namjerava tačno njega i da njemu lično saopćava da je On zadovoljan njime. Allah zna šta je u njemu i On je zadovoljan onim što je u njemu.

Bože! To je zaista nešto strašno.

Allah je zadovoljan onim vjernicima koji su ti se pod drvetom na vjernost zakleli. On je znao šta je u srcima njihovim, pa je spustio smirenost na njih, i nagradiće ih skorom pobjedom (48/18).

Allah zna šta je u njihovim srcima, kakav je to žar za njihovu vjeru, ne za sebe lično, zna kakva im je iskrenost bila u srcima prilikom njihove zakletve na vjernost. Zna kakva je okrutnost u njihovim srcima radi aktiviranja i reagiranja na izazov, zna disciplinu njihovih osjećaja da stanu iza riječi Allahova Poslanika (alejhi's-selam), pokorni, predani i strpljivi.

Pa je spustio smirenost na njih (48/18). U ovom izrazu ocrtava se smirenost koja se spušta u miru i dostojanstvenosti, koja gasi u tim srcima žar pripremljene i aktivne požrtvovanosti, svježinu, spas, smirenost i ugodnost.

I nagradiće ih skorom pobjedom (48/18). To je taj mir sa svojim uvjetima koji je omogućio pobjedu i učinio početak brojnih osvajanja. Možda se time misli na Hajber – na jedno od tih osvajanja, a to je osvajanje na koje ukazuje većina komentatora Kur'ana kad kažu da je to bliža pobjeda koju je Allah omogućio muslimanima.

I bogatim plijenom koji će uzeti (48/19)- bilo sa pobjedom, ako se misli ovdje na osvajanje Hajbera, ili kod sljedeće pobjede ako se sa pobjedom misli na ovaj ugovor koji omogućava muslimanima razna osvajanja.

Jer Allah je silan i mudar (48/19). Ovaj pogovor odgovara ranije navedenim ajetima jer se u zadovoljstvu, pobjedu i obećanju ratnog plijena ispoljava moć i odredba a manifestiraju se i mudrost i raspored. U ovom dvome ostvaruje se istina Božanskog časnog obećanja.

Poslije ovog uzvišenog i časnog saopćenja vjernom Poslaniku o vjernicima koji su dali zakletvu, riječi Kur'ana upućene su vjernicima. One govore o miru, o ovoj pobjedi koju su oni dočekali strpljivi i predani:

Allah vam obećava bogat plijen koji ćete uzeti, a s ovim je požurio i ruke ljudi je od vas zadržao - da bi to bio poučan primjer za vjernike i da bi vam na pravi put ukazao - (48/20)

i drugi, koji niste bili u stanju uzeti, - Allah vam ga je dao, jer Allah sve može (48/21).

Ovo je vesela vijest upućena od strane Allaha vjernicima. Oni su je čuli i uvjerili se u nju. Oni znaju da im je Allah pripremio brojne ratne plijenove tako da su živjeli poslije toga primjećujući potvrdu ovog obećanja koje se ne mijenja. Ovdje im Allah kaže da im je ovo ubrzao. Možda je ovo mir na Hudejbiji, kao što se prenosi od Ibni Abassa gdje se potvrđuje značenje da će biti i pobjeda i dobijanje ratnog plijena. To je, ustvari, kao što smo ranije prenijeli riječi Poslanika (alejhi's-selam), prenoseći događaje o stanju koje govori i potvrđuje ovaj smisao, a možda se misli na osvajanje Hajbera, kao što se prenosi od Mudžahida, imajući u vidu da se osvajanjem Hajbera najprije došlo do ratnog plijena, koji se dogodio poslije Hudejbije. Pa ipak, prvo objašnjanje je i bliže i pretežnije.

Allahovom dobrotom vjernicima zadržane su ruke ljude od njih, a već ranije su zadržane ruke politeista Kurejšija kao i ruke drugih njihovih neprijatelja koji su ih vrebali na svakom koraku dok su vjernici bili u svakom slučaju malobrojni, a protivnici brojni. Međutim, vjernici su ispunili svoju zakletvu i podnijeli svoje obaveze pa je Allah ruke ljudi od njih zadržao i osigurao ih.

Da bi to bio poučan primjer za vjernike (48/20). Ovo je dogadaj koji su vjernici u početku osudivali, koji im je bio težak, pa ih Allah upozorava da će to biti jedan od znakova dat njima u kome će oni primijetiti posljedice Allahova rasporeda prema njima. Nagrada za njihovu pokornost Allahovu Poslaniku i punu predanost, potvrđuje u njihovim dušama, da je to nešto veliko i obilato dobro. Allah im stavlja u srca smirenost, mir, zadovoljstvo i uvjerenje.

Da bi vam na pravi put ukazao (48/29) - to je nagrada za vašu pokornost i poslušnost za vaš iskreni hod. Tako je došlo da su ostvarili plijen i uputu s kojom su opskrbljeni, dobili kompletirano dobro koje je stizalo sa svih strana, naznačeno u naredbi koju su oni jedno vrijeme osudivali i smatrali velikom. Ovako ih je Allah podučio da je Njegov izbor njima pravi izbor, da taj izbor odgaja njihova srca u apsolutnoj pokornosti i poslušnosti.

Allah im pored toga daje i drugo dobro i obveseljava ih, osim ovoga, a koje oni nisu mogli zadobiti svojim snagama. Medutim, Allah je to preuzeo od njih Svojom snagom i odredbom: *i drugi koji niste bili u stanju uzeti, - Allah vam ga je dao, jer sve može (48/21).*

Rivajeti o ovom drugom se razilaze pa se postavlja pitanje da li je to osvajanje Mekke ili je to osvajanje Hajbera. Da li su to osvajanja carevine Irana ili Bizantije? Da li su to osvajanja muslimana koja su uslijedila poslije ovog događaja?

Najpribližnije i najpovoljnije tekstu je osvajanje Mekke, nakon ugovora na Hudejbiji koje je uslijedilo kao posljedica ovog ugovora, a koji je trajao svega dvije godine. Ugovor su narušile Kurejšije. I Allah je omogućio muslimanima da osvoje Mekku skoro bez ikakve borbe. Osvajanje Mekke ranije bilo im je veoma teško jer su Kurješije njih napadali u njihovim kućama, zatim ih vratili da ne obave umru one godine kada je došlo do Ugovora na Hudejbiji. Allah je sve ovo zadržao za sebe i predao Mekku vjernicima bez ikakave borbe *jer Allah sve može (48/21).* Ova vesela vijest pomalo je nejasna na ovom mjestu, nije definirana jer je ona bila jedna od Allahovih nepoznanica u vrijeme objave ovog ajeta, a na koju se ukazuje radi unošenja mira, zadovoljstva, pogleda unaprijed i razveseljenja.

U povodu ovog ukazivanja na ratni plijen koji je skoro tu i plijen za koji Allah zna, a oni ga očekuju, potvrđuje im se da će oni biti pobjednici, da sklopljeni mir ove godine nije uslijedio zbog toga što su oni slabi, ili

zbog toga što su politeisti moćni, nego je uslijedio zbog mudrosti koju Allah želi. A da su se borili protiv njih oni koji ne vjeruju, oni bi sigurno bili poraženi. To je Allahov zakon koji vlada kad god se susretnu muslimani i vjernici u odlučujućem događaju.

A da su nevjernici s vama borbu zametnuli, sigurno bi se u bijeg dali i poslije ne bi ni zaštitnika ni pomagača našli - (48/22)

prema Allahovu zakonu koji odvazda važi, a ti nećeš vidjeti da se Allahov zakon promijeni (48/23).

Ovako se povezuje pobjeda muslimana i poraz nevjernika sa Allahovim kosmičkim stalnim zakonom koji se ne mijenja. Kakvu smirenost? Kakvo pouzdanje? Kakvu stalnost nalaze vjernici u sebi kad čuju od Allaha da će oni biti pobjednici, a njihovi neprijatelji poraženi? To je jedan od tekućih zakona koji važi u ovom Kosmosu.

To je stalni zakon koji se ne mijenja, ali se on pokatkada ne ispolji do određenog vremena zbog razloga vezanih za ustrajnost muslimana na njihovu putu, njihovom ispravnom hodu kojeg im je Allah odredio, ili ovisi o samoj atmosferi u kojoj se rađa pobjeda vjernicima i poraz nevjernicima, da bi to imalo svoju vrijednost i uticaj, ili zbog nečega drugog, što je samo Allahvu poznatu, ali Allahov zakon se ne mijenja. Allah najiskrenije govori: *A ti nećeš vidjeti da se Allahov zakon promijeni (48/23).*

Isto tako Allah želi vjernicima da politeisti povuku svoje ruke od njih i da oni povuku svoje ruke od politeista, nakon što su vjernici pobijedili one koji su ih napadali, ukazujući pri tome na događaj kojeg su željeli učiniti onih 40 politeista ili manje ili više od tog broja, muslimanima, pa su ih muslimani pohvatali, a Allahov Poslanik (alejhi's-selam) oprostio im i pustio:

On je zadržao ruke njihove od vas i vaše od njih usred Mekke, i to nakon što vam je pružio mogućnost da ih pobijedite, - a Allah dobro vidi ono što vi radite (48/24).

Ovaj događaj se zbio. On je poznat je onima koji su to čuli. Allah ih podsjeća ovim stilom da svaki pokret i svaki događaj koji im se dogodi vrate Allahovom direktnom rasporedu, kako bi se dogodio u njihovim srcima ovaj osjećaj određen moći Allaha Uzvišenoga, da Allahova moć raspoređuje sve njihove poduhvate, vodi ih kao što vodi i njihova poimanja i predstave, da bi se u cjelini predali Allahu, bez ikakva kolebanja i okretanja, da bi time ušli u potpuni mir sa svim svojim osjećajima i onim

što im naumpada, sa svojim smjerovima i aktivnostima, potpuno uvjereni da sve pripada Allahu i da je najbolje ono što je Allah odabrao, da se oni kreću Allahovom odredbom i htijenjem u svemu što odaberu i odbiju i da im Allah želi dobro. Kada se vjernici predaju Allahu, oni će ostvariti svako dobro na najlakši način. Allah ih vidi, primjećuje njihovu spoljašnju djelatnost i ono što kriju, On im odabire što hoće, jer zna i vidi, i neće ih oslabiti i zanemariti, neće ništa zanemariti što zaslužuju. *Allah dobro vidi ono što vi radite* (48/24).

U nastavku Kur'an govori o njihovim protivnicima, ko su oni u Allahom mjerilu. Kako Allah gleda na njihova djela, na njihovo odbijanje vjernika da posjete Bejtu'l-haram, kako gleda na vjernike suprotno od gledanja na njihove protivnike:

Oni ne vjeruju i brane vam da pristupite Časnom hramu, i da kurbani koje vodite sa sobom do mjesta svojih stignu. I da nije bilo bojazni da ćete pobiti vjernike, muškarce i žene, koje ne poznajete, pa tako, i ne znajući, zbog njih sramotu doživjeti, - Mi bismo vam ih prepustili. A nismo ih prepustili ni zato da bi Allah u milost Svoju uveo onoga koga hoće. A da su oni bili odvojeni, doista bismo bolnom kaznom kaznili one među njima koji nisu vjerovali (48/25).

Kad su nevjernici srca svoja punili žarom, žarom paganskim, Allah je spustio smirenost Svoju na Poslanika Svoga i na vjernike i obavezao ih da ispunjavaju ono zbog čega će postati pravi vjernici, - a oni i jesu najpreči i najdostojniji za to -, a Allah sve zna (48/26).

Oni su u Allahovom mjerilu i po Allahovom tretmanu pravi nevjernici. Oni zaslužuju ovaj prijezirni opis: *Oni ne vjeruju* (48/25). Kur'an ih tako bilježi kao da su pojedinačno naznačeni. Njima od davnina pripada takvo svojstvo. Oni su nešto najmrže Allahu, koji prezire nevjerovanje i nevjernike. Isto tako registriran je i njihov svaki drugi prijezirni postupak, a to je njihovo odbijanje vjernika da posjete Mesdžidu'l-haram i sprječavanje kurbana i zadržavanje da ih ne dotjeraju do mjesta propisanog za klanje:

I da kurbani koje vodite sa sobom do mjesta svojih stignu (48/25).

To se ubraja u veliki grijeh i u džahilijetu (u predislamskom periodu) i u islamu. To je veliki grijeh u svim vjerama koje su oni poznavali na Arabijskom poluotoku, počevši od njihova oca Ibrahima. To je nešto prijezirno bilo i u njihovom običaju, vjerovanju, a i vjerovanju muslimana. Prema tome, Allahovo sprječavanje vjernika od njih nije bilo zbog toga da i dalje opstoje jer je to, navodno, mali grijeh. Ne, nikako! To se zbilo zbog druge mudrosti i Allahove pažnje, a što Allah otkriva vjernicima u ajetu:

Oni ne vjeruju i brane vam da pristupite Časnom hramu, i da kurbani koje vodite sa sobom do mjesta svojih stignu. I da nije bilo bojazni da ćete pobiti vjernike, muškarce i žene, koje ne poznajete, pa tako, i ne znajući, zbog njih sramotu doživjeti, - Mi bismo vam ih prepustili. A nismo ih prepustili ni zato da bi Allah u milost Svoju uveo onoga koga hoće. A da su oni bili odvojeni, doista bismo bolnom kaznom kaznili one među njima koji nisu vjerovali (48/25).

U Mekki je tada bilo i dosta ugroženih muslimana koji se nisu iselili, a nisu ni otkrili da su muslimani, bojeći se politeista jer žive u njihovoj sredini. Da se nekim slučajem dogodio rat i muslimani navalili i napali na Mekku ne znavši ko su te osobe, vjernici, možda bi nabasali i na njih, ubili ih pa bi se govorilo: "Muslimani su ubijali muslimane." U tom slučaju bilo bi potrebno dati i krvarinu, pošto bi se otkrilo i ustanovilo da su oni greškom ubijani, a oni muslimani. U tome postoji i druga mudrost, a to je da Allah zna da medu nevjernicima ima i onih koji su vjernicima spriječili da dodu do Mesdžidu'l-harama, a kojima je dodijeljena uputa i koji će Allahovom odredbom zadobiti Njegovu milost, oni koje Allah zna da su takvi po prirodi, zna njihovu bit, a da se mogla uočiti razlika izmedu ovih i onih, Allah bi dozvolio muslimanima da stupe u borbu i kaznio bi nevjernike, doista, bolnom kaznom:

... da bi Allah u milost Svoju uveo onoga koga hoće. A da su oni bili odvojeni, doista bi smo bolnom kaznom kaznili one među njima koji nisu vjerovali (48/25).

Ovako Allah otkriva odabranoj, jedinstvenoj i sretnoj grupi nešto od Svoje nespoznajne mudrosti koja stoji iza Njegove odredbe i rasporeda.

U nastavku se opisuju oni koji ne vjeruju, opisuju se njihove duše iznutra nakon registriranja njihovih spoljašnjih osobina i postupaka.

Kada su nevjernici srca svoja punili žarom, žarom paganskim (48/26)

Žarom, ne radi vjerovanja niti programa, nego žarom oholosti, ponosa i tvrdoglavosti. To je žar koji djeluje na njih da se suprotstave Poslaniku (alejhi's-selam) i onome ko je s njim, sprječavajući mu da posjeti Mesdžidu'l-haram i zadržavajući kurbane koje je Poslanik tjerao sa sobom, da ih dovede na mjesto na kome se kurbani kolju suprotstavljajući se time svakom običaju i svakom vjerovanju. Ovo su radili da Arapi ne bi rekli da su muslimani ušli u Mekku nasilno. Zbog ovog paganskog ponosa oni su počinili ovaj prijezirni veliki grijeh koji nije dopušten ni u jednom običaju niti vjeri. Oni su time povrijedili čast Bejtu'l-harama na čiji račun i svetost oni žive. Istovremeno, povrijedili su i čast svetih mjeseci koji nisu bivali povrijeđeni ni u paganskom društvu, pa ni u islamu. To je žar koji čini da pognu glavu od stida svakog koji ukaže na njih, prije svega ukazujući na ugovor o miru, ukoravaju se zbog sprečavanja Muhammeda i onih koji su s njim, da posjete Bejtu'l- haram / Časnu kuću. To je došlo do izražaja i u odbijanju Suhejla ibni Amra da u Ugovoru ostane: "U ime Allaha Milostivog, Samilosnog!" i spominjanje Muhammeda sa svojstvom Allahov Poslanik (alejhi's-selam) u vrijeme pisanja Ugovora. Sve to izvire iz tog ponosnog i tvrdoglavog paganizma potpuno bespravno.

Allah je dao takav žar u njihovim dušama kakav se, inače, javlja u paganizmu, jer Allah zna kakva okrutnost vlada u njihovim dušama protiv Istine i odanosti Allahu. Što se tiče vjernika, njih je Allah zaštitio ovakvog žara i umjesto toga dao im je smirenost i bogobojaznost:

Allah je spustio smirenost Svoju na Poslanika Svoga i na vjernike i obavezao ih da ispunjavaju ono zbog čega će postati pravi vjernici,- a oni i jesu najpreči i najdostojniji za to (48/26).

Smirenost i dostojanstvo kao i neizmjerna bogobojaznost i skromnost odgovaraju vjerničkom srcu da bi bilo vezano sa svojim Gospodarom, da bi ustrajalo sa ovom sponom i bilo mirno zbog pouzdanosti koja je u tome, da bi bilo predano kontroli svoga Gospodara u svemu što kruži u njegovu srcu i u svakom pokretu, te da se ne oholi, ne sili i ne srdi radi samog sebe, nego da se srdi zbog svoga Gospodara i svoje vjere, a kada mu Allah naredi da bude smiren i miran, on postaje skrušen i pokoran, predaje se zadovoljstvu i smirenosti.

Vjernici zaslužuju da se okite riječju bogobojaznost i da budu bogobojazni. Ovo je druga vrsta hvale upućene njima od strane njihova Gospodara, pored želja koje su im spuštene smirenjem u njihova srca i bogobojaznosti koja je u njima pohranjena. Prema tome, oni zaslužuju taj

epitet u Allahovom mjerilu i njegovom svjedočenju, a to je ukazivanje časti u nizu jedne za drugom koja proističe iz znanja i odredbe.

A Allah sve zna (48/26).

Ranije smo spomenuli da su se neki vjernici, koji su izašli pošto su bili razveseljeni snom Allahova Poslanika (alejhi's-selam), bili uplašili što se neće ostvariti san ove godine i što su vraćeni ne posjetivši Mesdžidu'l-haram, te im Allah potvrđuje istinitost ovog sna i obavještava ih da će se uistinu to dogoditi i da iza tog događaja stoji nešto što je veće od ulaska u Mesdžudu'l-haram:

Allah će obistiniti san Poslanika Svoga da ćete sigurno u Časni hram ući bezbjedni - ako Allah bude htio -, neki obrijanih glava, a neki podrezanih kosa, bez straha. On je ono što vi niste znali znao i zato vam je, prije toga, nedavnu pobjedu dao (48/27).

On je poslao Poslanika Svoga s uputom i vjerom istinitom da bi je uzdigao iznad svih vjera. A Allah je dovoljan Svjedok! (48/28).

Što se tiče prve vesele vijesti, vijesti potvrde sna Allahova Poslanika (alejhi's-selam) i njihova ulaska u Mesdžidi'l-haram, kad su postali sigurni, brijanje i skraćivanje kose poslije izvršenja obreda hadždža ili umre, jeste da se ne plaše, a ovo se obistinilo naredne godine, a onda se i obistinilo na jedan uzvišeniji i svjetliji način i nakon dvije godine od potpisivanja Ugovora na Hudejbiji. Tad im je pošlo za rukom da osvoje i Mekku i Allahova vjera da zagospodari njome.

Allah Uzvišeni odgaja vjernike vjerničkim odgojem govoreći im: *Da ćete sigurno u Časni hram ući bezbjedni – ako Allah bude htio* (48/27). Ovaj ulazak je istiniti događaj, jer ih je Allah o tome obavijestio. Međutim, ovo htijenje treba da bude u svojoj slobodnoj formi u dušama vjernika koje ništa ne ograničava da bi se ta istina ustalila u srcima vjernika i postala princip predstavljanja Božanskog htijenja. Kur'an potvrđuje ovaj smisao i ovu istinu i ovaj izuzetak spominje na svakom mjestu, čak i u mjestima u kojima se spominje Allahovo obećanje, a Allahovo obećanje ne doživljava promjenu, ali to htijenje uvijek ovisi o njemu. To je odgoj kojeg Allah usađuje u srce vjernika da bi ga ustalio u dubinama njihovih srca i osjećaja.

Da se vratimo na kazivanja koja govore o ovom obećanju. Rivajeti govore da je Poslanik (alejhi's-selam) izašao mjeseca zu'l kadea sedme godine po Hidžri, tj. slijedeće godine po potpisivanju Ugovora o miru na Hudejbiji, da obavi umru on i s njim učesnici na Hudejbiji. Ihrame je obukao u mjestu zvanom Zu'l-Hulejfe, a tjerao je sa sobom i kurbane isto kao što je to činio i prošle godine. Njegovi ashabi su donosili tekbire. Kada je Poslanik (alejhi's-selam) došao blizu mjesta Merizahran, on šalje Muhammeda ibni Meslemea sa konjicom i oružjem ispred sebe. Kada su to prijetili Kurejšije jako su se uplašili i pomislili da će ih Allahov Poslanik (alejhi's-selam) napasti, da je prekršio ugovor potpisan između njih i njega o prekidu sukoba tokom slijedećih deset godina. Kada su to primijetile Kurejšije, vratili su se i obavijestili stanovnike Mekke. U međuvremenu Allahov Poslanik je stigao i odsjeo u Merizehranu odakle se vidi putokaz prema Haremu i poslao je oružje sačinjeno od lukova, strijela i kopalja u dolinu Jadžidž, a produžio put za Mekku. Ashabi su nosili samo sablje u koricama kao što je Ugovor i predviđao. Dok je Poslanik još bio na putu, Kurejšije su poslale Mekreza ibni Hafza do Poslanika (alejhi's-selam). Po dolasku on se obraća Poslaniku riječima: "Muhammede, mi primjećujemo da ti kršiš ugovor." Poslanik mu odgovara: "Šta to kažeš?" Mekrez nastavlja: "Dolaziš nam sa oružjem, lukovima i kopljima." Na što Poslanik uzvraća: "Nije tako! Mi smo oružje poslali u Jadžidž." Merez tada reče: "Mi te znamo takvoga, znamo da si dobar i da ispunjavaš obećanja!"

Glavešine, nevjernici napustili su Mekku kako ne bi vidjeli Poslanika (alejhi's-selam) i njegove ashabe (neka je Allah zadovoljan njima), puni jeda i ljutnje. Stanovnici Mekke, ljudi, žene i djeca sjedili su pored puta i u kućama posmatrajući Allahova Poslanika (alejhi's-selam) i njegove ashabe. Poslanik (alejhi's-selam) ušao je u Mekku, a pred njim njegovi ashabi donose tekbire. Poslanik je već bio poslao kurbane do mjesta zvanog Zu-Tuva. On je jahao na svojoj devi zvanoj Kasva koju je jahao i u dane Hudejbije. Abdullah ibni Revaha, ensarija, držao je uzde deve i vodio je.

Na ovaj način obistinio se san Allahova Poslanika (alejhi's-selam) i ostvarilo se Allahovo obećanje. Osvajanje Mekke uslijedilo je godinu dana poslije ovog ulaska i Allahova vjera je pobijedila u Mekki, zatim i na cijelom Arabijskom poluotoku. Time se obistinilo Allahovo obećanje i Njegova vesela vijest gdje kaže:

On je poslao Poslanika Svoga s uputom i vjerom istinitom da bi je uzdigao iznad svih vjera. A Allah je dovoljan Svjedok! (48/28).

Vjera istine javno se manifestirala ne samo na Arabijskom poluotoku, nego na nastanjenom dijelu cijele Zemlje, prije nego je prošlo pola stoljeća od pojave islama. Islam se manifestirao u cjelokupnom Iranskom carstvu i velikom dijelu Bizantijske imperije, zatim manifestirao se u Indiji i Kini, Južnoj Aziji, Malaji i drugdje kao na otocima Indonezije. Ovo je bio najveći dio nastanjene Zemlje u šestom i početkom sedmog stoljeća po Miladu.

Vjera Istine još se manifestira nad ostalim svim vjerama, čak i kada je došlo do političkog odstranjenja moći muslimana sa većine dijela ove Zemlje koju je islam osvojio, posebno u Evropi i otocima Sredozemlja, gubljenjem moći muslimana u ovo vrijeme na cijeloj Zemlji u odnosu na moći koje su se ranije manifestirale na istoku i zapadu.

Da, ova vjera se još manifestira nad ostalim vjerama s obzirom da je islam sam po sebi snažna vjera. Njena snaga je u njenoj prirodi. Ona nastupa bez mača i topa jer njena priroda je u skladu sa samom prirodom i osnovnim zakonima koji vladaju u ovom Bitku, jer islam u sebi gaji jednostavni i duboki odaziv na sve intelektualne i duhovne potrebe, na sve potrebe civilizacije i napretka, potrebe raznovrsnih društava koji nastanjuju i izbice i nebodere.

Nema nijednog vjernika koji ne pripada islamu da posmatra islam prirodno bez šovinizma i strasti da bi se ustalila ova vjera i u njoj sačinjena njena moć. Njena moć i sposobnost da rukovodi ljudima je zrela, ona odgovara potrebama koje nastaju i razvijaju se, odgovara sa lahkoćom i korektno: *A Allah je dovoljan svjedok* (48/28).

Allahovo obećanje se ostvarilo u očitoj političkoj formi prije nego što je prošlo stoljeće nakon Muhammedova poslanstva. Ono se još uvijek ostvaruje u objektivnoj čvrstoj slici. Ova vjera manifestira se još nad ostalim vjerama u svojoj suštini, štaviše, ona je jedina trajna vjera koja je sposobna da djeluje i rukovodi u svim situacijama.

Jedino, možda, pristalice ove vjere ne spoznaju danas ovu činjenicu, dok je drugi spoznaju, plaše se nje i u svojim politikama dobro vode računa o njoj.

Sada pristižemo kraju ove sure. Njen kraj čini svijetla slika kojom Kur'an ocrtava Poslanikove (alejhi's-selam) ashabe i to plemenitom zahvalom tom jedinstvenom i sretnom društvu kojim je Allah zadovoljan i Čije je zadovoljstvo obuhvatilo svaku jedinku ponaosob:

Muhammed je Allahov poslanik, a njegovi sljedbenici su strogi prema nevjernicima, a samilosni među sobom; vidiš ih kako se klanjaju i licem na tle padaju želeći Allahovu nagradu i zadovoljstvo, - na licima su im znaci, tragovi od padanja licem na tle. Tako su opisani u Tevrātu. A u Indžīlu: oni su kao biljka kad izdanak svoj izbaci pa ga onda učvrsti, i on ojača, i ispravi se na svojoj stabljici izazivajući divljenje sijača, - da bi On s vjernicima najedio nevjernike. A onima koji vjeruju i dobra djela čine Allah obećava oprost i nagradu veliku (48/29).

To je, doista, divna slika koju Kur'an ocrtava svojim kreativnim stilom. To je slika sastavljena od nekoliko momenata najizrazitijih situacija ovog odabranog društva, njihovih situacija javnih i skrivenih. Istovremeno, to je i moment koji predstavlja njihov odnos sa nevjernicima i sa samim njima. *Strogi prema nevjernicima, a samilosni među sobom (48/29).* Tu je i moment koji predstavlja njihov stav za vrijeme ibadeta. *Vidiš ih kako se klanjaju i licem na tle padaju (48/29),* moment slikanja njihovih srca, čime se ona bave i čime su zauzeta: *želeći Allahovu nagradu i zadovoljstvo (48/29),* moment slikanja utjecaja ibadeta i usmjerenja ka Allahu koji se odražava na njihovu licu i izgledu: *Na licima su im znaci, tragovi od padanja licem na tle. Tako su opisani i u Tevrātu (48/29).* To su njihove osobine u ibadetu i ti momenti. Oni slijede jedan za drugim. Kako su predstavljeni i u Indžīlu. *Oni su kao biljka koja izdanak svoj izbaci pa ga onda učvrsti, i on ojača i ispravi se na svojoj stabljici izazivajući divljenje sijača, - da bi on s vjernicima najedio nevjernike (48/29).*

Ovaj ajet počinje potvrđivanjem osobine Muhammeda (alejhi's-selam), potvrđuje svojstvo koje je Suhejl ibni Amr nijekao, a iza njega i ostali politeisti. Ajet je izričit: *Muhammed je Allahov poslanik (48/29).* U nastavku ovaj ajet ocrtava tu svijetlu sliku tim kreativnim stilom.

Vjernici su se nalazili u raznim situacijama i stanjima. Međutim ovi momenti u ovom ajetu donose stabilna svojstva iz njihova života i osnovne tačke koncentrirane u ovom životu, ističe ih i oblikuje naširoko u svijetlim slikama. Želja te časti je jasna i jasno izražena u izboru ovih momenata. Tu se potvrđuju crte lica koje ocrtava ovaj ajet i Allahovo dobro i čast ukazana ovom sretnom društvu.

Želja ukazivanja časti je očita i jasna. To je registrirano u prvom momentu gdje stoji: *Sljedbenici su strogi prema nevjernicima, a samilosni među sobom (48/29),* strogi prema nevjernicima među kojima su njihovi roditelji, braća, rodbina i prijatelji. Međutim, oni su prekinuli ovu sponu sa svima njima. Istovremeno, oni su samilosni među sobom, oni su braća po vjeri, a to je Allahova spona i Allahova milost. To je zaštita vjerovanja i tolerancija u njemu. U tome oni ne gaje ništa za sebe, niti u sebi oni uspostavljaju simpatije i prijateljske osjećaje među sobom. Njihovo ponašanje i međusobne veze počivaju također na principu njihovog vjerovanja, a ne na nečem drugome. Oni su strogi prema svojim neprijateljima, a blagi prema svojoj braći. Oni su se lišili egoizma i svake želje i utjecaja osim želja za Allahom i veze koja ih veže sa Allahom.

Želja ukazivanja časti je jasna. To je odabir koji se primjećuje u njihovim stanjima i situacijama, primjećuje se iz položaja ruku'a, sedžde i ibadeta. *Vidiš ih kako se klanjaju i licem na tle padaju (48/29).* Ovaj izraz govori kao da je ovo njihov stalni položaj koji primjećuje posmatrač. To je položaj ruku'a i sedžde koji predstavlja stanje ibadeta. To je njihovo osnovno stanje u njihovim dušama. Ono govori sasvim očito, a potvrđuje se, također, kroz protok vremena, pa izgleda kao da oni svo svoje vrijeme provode čineći ruku' i sedždu.

Treći moment je sličan ovome, međutim, taj moment je odraz unutrašnjosti njihovih duša i najdubljih tajni: *želeći Allahovu nagradu i zadovoljstvo (48/29).* To je slika njihovih stalnih i ustaljenih osjećaja. To je ono čime se bavi njihov um i za čime teže njihove želje, teže za Allahovim dobrom i Njegovim zadovoljstvom. Iza tog dobra i zadovoljstva oni ne gledaju ninašto, niti se bave nečim drugim.

Četvrti moment potvrđuje trag i utjecaj vanjskog ibadeta i sadržane crte njihova lica. Njihova lica su poprskana: *na licima su im znaci, tragovi od padanja licem na tle (48/29).* Ti tragovi na njihovim licima su svjetlost, zračenje, čistota i prozirnost. To je nastalo od svježe, svijetle i prijatne naboranosti kao posljedica ibadeta. Ovi znaci nisu ona poznata tačka na licu kao što izgleda čovjeku kada sluša riječi Uzvišenoga: *Od padanja licem na tle (48/29).* Ovdje se misli na trag sedžde koji je posljedica ibadeta, a izbor termina "sedžda" je zbog toga što sedžda predstavlja moment skrušenosti, pokornosti i ibadeta samo Allahu u najpotpunijoj svojoj formi. To je trag ove skrušenosti čije se posljedice primjećuju na crtama lica, gdje se krije oholost i otmenost i na mjesto toga javlja se plemenita skrušenost, čista providnost, mirna svjetlost, neprimjetna sasušenost koja pojačava na licu vjernika svjetlo, prozračnost i plemenitost.

Ova svijetla slika koju predstavljaju ovi momenti nije nešto vještački izvedeno. Ona je stalna za njih i upisana na ploči odredbe. Prema tome, ona je drevna slika koja se spominje i u Tevrātu: *Tako su opisani u Tevrātu* *(48/29)*, njihovim svojstvom, čime ih je Allah definirao u Knjizi Mūsāovoj, obveselio Zemlju njima prije nego što su i došli na nju.

A u Indžīlu *(48/29)*- opisani su u veseloj vijesti koja govori o Muhammedu i onima koji su s njim da su: *kao biljka kad izdanak svoj izbaci* *(48/29)*, a to je biljka koja brzo raste, iz koje izbija izdanak snažno i plodonosno, ali taj izdanak nije slabašno drvo, nego čvrsto i jako. On ojača ili to drvo ojačava svoj izdanak i učvršćuje ga da bi on *najedio nevjernike* *(48/29)*. To je biljka čija je stabljika velika i ispunjena, *ispravi se na svojoj stabljici* *(48/29)*, nije kriva niti povijena, nego prava i snažna.

Ovo je prava njegova slika, a ono što se odražava u dušama stručnjaka u poljoprivredi koji znaju kako raste stabljika i vehne, koja je od njih plodna, a koja neplodna, čini kod njih veselost i divljenje: *Izazivajući divljenje sijača* *(48/29)*. U jednom kiraetu stoji izazivajući divljenje *onoga koji sije*, a pod tim se podrazumijeva Allahov Poslanik (alejhi's-selam) koji sije ovu biljku koja se razvija, snažno, plodonosno i lijepo. Međutim, u dušama nevjernika dešava se nešto što je sasvim suprotno, a to je i jed i tuga. *Da bi on s vjernicima najedio nevjernike* *(48/29)*. Jed nevjernika nagovještava da je ova biljka, biljka koju je Allah zasadio, ili Poslanik, a vjernici su prekrivači te moći i instrument za izazivanje jeda Allahovih neprijatelja.

Ovaj primjer nije nešto novo i proizvedeno. On je stalan na stranici odredbe. Njegovo spominjanje navodi se još prije dolaska Muhammeda na ovu Zemlju i onih koji su s njim. On se spominje i u Indžīlu u donošenju vesele vijesti o Muhammedom i onima koji su s njim kada oni dođu.

Tako Allah potvrđuje u svojoj vječitoj Knjizi svojstvo ovog odabranog društva, ashaba Allahovog Poslanika (alejhi's-selam), potvrđuje u srži ovog Bitka, čiji su dijelovi skladni i odgovaraju jedan drugome. To je nazvano tako od Gospodara ovog Bitka. Ono će ostati kao uzorak svim pokoljenjima koja će pokušavati da to ostvare da bi se postigao smisao vjerovanja na najvišem nivou.

Iznad ovog cjelokupnog ukazivanja časti stoji i Allahovo obećanje oprosta i velike nagrade: *A onima koji vjeruju i dobra djela čine Allah obećava oprost i nagradu veliku* *(48/29)*. To je obećanje koje je donijeto u ovoj općoj formi, nakon što su izložena njihova svojstva koja čine da su oni prvi koji su kročili u ovu opću formu.

Obećava oprost i nagradu veliku (48/29)- Ukazivanje te časti je dovoljno za njih. Samo to zadovoljstvo je velika nagrada. Međutim, Allahov izliv nije ograničen niti okovan. Allahovo davanje i dijeljenje se ne presijeca.

Po drugi put pokušavam nakon četrnaest stoljeća da u sebi osjetim lica tih sretnih ljudi i njihova srca dok oni dočekuju ovaj Allahov izliv radosti, časti i velikog obećanja. Oni vide sami sebe ovako u Allahovu shvatanju, Njegovom mjerilu i Njegovoj Knjizi. Pogledaj ih kako se vraćaju sa Hudejbije, a ova sura se objavljuje i uči njima. Oni žive u tome sa svojim dušama, srcima, osjećajima i crtama lica. Jedan drugog gledaju u lice i primjećuju trag te blagodati koju svaki od njih smatra da je i u njegovu biću.

Ja pokušavam da živim s njima koji moment u ovoj uzvišenoj povorci u kakvoj su oni živjeli. Međutim, ja sam, doista, čovjek koji nije prisustvovao ovoj povorci da bi mogao to osjetiti. Ja to posmatram iz daljine!

Bože moj, to mogu biti samo oni kojima je Allah ukazao svoju čast i tu daljinu im približio.

Bože moj, Ti znaš da i ja težim za ovom jedinstvenom opskrbom.

سُورَةُ الحُجُرَاتِ مَدَنِيَّة
وآياتها ١٨

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ، وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ * يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ ، وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ ، أَنْ تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ * إِنَّ الَّذِينَ يَغُضُّونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى ، لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ * إِنَّ الَّذِينَ يُنَادُونَكَ مِنْ وَرَاءِ الْحُجُرَاتِ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ * وَلَوْ أَنَّهُمْ صَبَرُوا حَتَّى تَخْرُجَ إِلَيْهِمْ لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ ، وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ .

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنْ جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوا ، أَنْ تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ * وَاعْلَمُوا أَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ اللَّهِ ، لَوْ يُطِيعُكُمْ فِي كَثِيرٍ مِنَ الْأَمْرِ لَعَنِتُّمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ ، وَزَيَّنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ ، وَكَرَّهَ إِلَيْكُمُ الْكُفْرَ وَالْفُسُوقَ وَالْعِصْيَانَ ، أُولَئِكَ هُمُ الرَّاشِدُونَ * فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً ، وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ .

« وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا . فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّى تَفِيءَ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ ، فَإِنْ فَاءَتْ فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ وَأَقْسِطُوا ، إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ * إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ ، وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ .

« يَا أَيُّهَا ٱلَّذِينَ آمَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِنْ قَوْمٍ ، عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْراً مِنْهُمْ ، وَلَا نِسَاءٌ مِنْ نِسَاءٍ ، عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْراً مِنْهُنَّ ، وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ ، وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ ، بِئْسَ ٱلِاسْمُ ٱلْفُسُوقُ بَعْدَ ٱلْإِيمَانِ ! وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ ٱلظَّالِمُونَ .

« يَا أَيُّهَا ٱلَّذِينَ آمَنُوا ٱجْتَنِبُوا كَثِيراً مِنَ ٱلظَّنِّ ، إِنَّ بَعْضَ ٱلظَّنِّ إِثْمٌ ، وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا . أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتاً ؟ فَكَرِهْتُمُوهُ ، وَٱتَّقُوا ٱللَّهَ إِنَّ ٱللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ .

« يَا أَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ ، وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوباً وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا ، إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ ٱللَّهِ أَتْقَاكُمْ ، إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ .

« قَالَتِ ٱلْأَعْرَابُ : آمَنَّا . قُلْ : لَمْ تُؤْمِنُوا ، وَلَٰكِنْ قُولُوا : أَسْلَمْنَا . وَلَمَّا يَدْخُلِ ٱلْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ . وَإِنْ تُطِيعُوا ٱللَّهَ وَرَسُولَهُ لَا يَلِتْكُمْ مِنْ أَعْمَالِكُمْ شَيْئاً ، إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ * إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ، ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا ، وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ ، أُولَٰئِكَ هُمُ ٱلصَّادِقُونَ * قُلْ : أَتُعَلِّمُونَ ٱللَّهَ بِدِينِكُمْ ؟ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي ٱلسَّمَاوَاتِ وَمَا فِي ٱلْأَرْضِ ، وَٱللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ * يَمُنُّونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا . قُلْ : لَا تَمُنُّوا عَلَيَّ إِسْلَامَكُمْ ، بَلِ ٱللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيمَانِ ، إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ * إِنَّ ٱللَّهَ يَعْلَمُ غَيْبَ ٱلسَّمَاوَاتِ وَٱلْأَرْضِ ، وَٱللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ » . .

SURA EL-HUDŽURAT
OBJAVLJENA U MEDINI
IMA 18 AJETA

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

O vjernici, ne odlučujte se ni na što dok za to ne upitate Allaha i Poslanika Njegova, i bojte se Allaha! Allah, zaista, sve čuje i sve zna (49/1).

O vjernici, ne dižite glasove svoje iznad Vjerovjesnikova glasa i ne razgovarajte s njim glasno, kao što glasno jedan s drugim razgovarate, da ne bi bila poništena vaša djela, a da vi i ne primijetite (49/2).

One koji utišaju glasove svoje pred Allahovim Poslanikom - a to su oni čija je srca Allah prekalio u čestitosti - čeka oprost i nagrada velika (49/3).

Većina onih koji te dozivaju ispred soba nije dovoljno pametna (49/4).

A da su se oni strpjeli dok im ti sam izađeš, bilo bi im bolje; a Allah prašta i samilostan je (49/5).

O vjernici, ako vam nekakav nepošten čovjek donese kakvu vijest, dobro je provjerite, da u neznanju nekome zlo ne učinite, pa da se zbog onoga što ste učinili pokajete (49/6).

I znajte da je među vama Allahov Poslanik; kad bi vas on u mnogo čemu poslušao, doista biste nastradali; ali Allah je nekima od vas pravo vjerovanje omilio i u srcima vašim ga lijepim prikazao, a nezahvalnost i raskalašnost i neposlušnost vam omrazio. Takvi su na pravom putu (49/7)

dobrotom i blagodati Allahovom. - A Allah sve zna i mudar je (49/8).

Ako se dvije skupine vjernika sukobe, izmirite ih; a ako jedna od njih ipak učini nasilje drugoj, onda se borite protiv one koja je učinila nasilje sve dok se Allahovim propisima ne prikloni. Pa ako se prikloni, onda ih nepristrasno izmirite i budite pravedni; Allah, zaista pravedne voli (49/9).

Vjernici su samo braća, zato pomirite vaša dva brata i bojte se Allaha, da bi vam se milost ukazala (49/10).

O vjernici, neka se muškarci jedni drugima ne rugaju, možda su oni bolji od njih, a ni žene drugim ženama, možda su one bolje od njih. I ne kudite jedni druge i ne zovite jedni druge ružnim nadimcima! O, kako je

ružno da se vjernici spominju podrugljivim nadimcima! A oni koji se ne pokaju - sami sebi čine nepravdu (49/11).

O vjernici, klonite se mnogih sumnjičenja, neka sumnjičenja su, zaista, grijeh. I ne uhodite jedni druge i ne ogovarajte jedni druge! Zar bi nekom od vas bilo drago da jede meso umrloga brata svoga, - a vama je to odvratno -, zato se bojte Allaha, Allah, zaista, prima pokajanje i samilostan je (49/12).

O ljudi, Mi vas od jednog čovjeka i jedne žene stvaramo i na narode i plemena vas dijelimo da biste se upoznali. Najugledniji kod Allaha je onaj koji Ga se najviše boji, Allah, uistinu, sve zna i nije Mu skriveno ništa (49/13).

Neki beduini govore: "Mi vjerujemo!" Reci: "Vi ne vjerujete, ali recite 'Mi se pokoravamo!' jer u srca vaša prava vjera nije još ušla. A ako Allaha i Njegova Poslanika budete slušali, On vam nimalo neće umanjiti nagradu za djela vaša." - Allah, uistinu, prašta i samilostan je (49/14).

Pravi vjernici su samo oni koji u Allaha i Poslanika Njegova vjeruju, i poslije više ne sumnjaju, i bore se na Allahovu putu imecima svojim i životima svojim. Oni su iskreni! (49/15).

Reci: "Zar vi da obavještavate Allaha o vjerovanju svome, kad Allah zna sve što je na nebesima i na Zemlji! Allah sve zna" (49/16).

Oni ti prebacuju što su primili islam. Reci: "Ne prebacujte mi što ste islam primili; naprotiv, Allah je vama milost podario time što vas je u pravu vjeru uputio, ako iskreno govorite (49/17).

Allah sigurno zna tajne nebesa i Zemlje i Allah dobro vidi ono što radite (49/18).

Ova sura, koja ne prelazi osamnaest kur'anskih ajeta, velika je i značajna kur'anska sura. Činjenice koje ona sadrži su velike i važne činjenice vjerovanja i vjerozakona, opstojanja i čovječnosti, činjenice koje otvaraju razumu i srcu visoke vidike i daleke ciljeve. Ona budi u duši i razumu duboke misli i velika značenja. Ona sadrži program razvoja i organizacije, pravila odgoja i obrazovanja, principe vjerozakona i usmjerenja, što prelazi njen obim i broj ajeta stotinama puta.

Ona ukazuje na dvije velike činjenice o kojima treba razmišljati i pažljivo ih proučavati.

Prva od te dvije velike činjenice na koje nam ova sura skreće pažnju kod njenog iščitavanja jeste da se ona skoro u potpunosti izdavaja postavljanjem općih principa i smjernica za jedan visok, plemenit, čist i zdrav svijet koji u sebi sadrži pravila, osnove, principe i programe na kojima treba da počiva ovaj svijet, a koji će prije svega osigurati to postojanje i na kraju iznaći mogućnosti za njegovu zaštitu, svijet koji potiče od Allaha, koji je Njemu okrenut i koji pristaje da se Allahu pripiše... svijet čistog srca, čiste svijesti, čistog jezika i čiste savjesti na kraju... svijet koji je učtiv prema Allahu, učtiv prema Allahovom Poslaniku, učtiv prema samom sebi, učtiv sa drugima. Svijet koji je učtiv u predstavama svoje savjesti, u pokretu svojih organa, a u isto vrijeme ima sredene zakone, koji određuju njegovu poziciju i poredak u kome će biti siguran i zaštićen. Zakon i poredak počivaju na učtivosti, izbijaju iz nje i u punom su suglasju sa njom tako da svi elementi ovoga svijeta, njegova unutarnja i vanjska strana budu na okupu, da se susretnu zakoni i osjećaji, da njegove pokretačke snage i njegova savjest budu u međusonbnoj ravnoteži, da njegovi osjećaji i koraci budu harmonični kada se usmjerava i kreće prema Allahu. Medutim, opstojanje ovog visokog, čistog i zdravog svijeta i njegova zaštita ne treba da se oslanja samo na učtivost i čistu svijest niti da se oslanja samo na zakon i organizaciju, nego se i jedno i drugo moraju uskladiti i biti u koordinaciji. Svijet se, takoder, ne treba da oslanja na osjećaj i trud pojedinca, niti ga treba ostaviti državnom sistemu i mjerama sistema, nego se i ovdje mora susresti država i pojedinac, pojedinac i država čije se obaveze i aktivnosti susreću u jednom kosmičkom, kooperativnom odnosu.

To je svijet koji je učtiv prema Allahu i Allahovu Poslaniku. Ova učtivost predočena je u shvaćanju granica roba pred Allahom i Poslanikom preko koga Allah dostavlja Objavu. *O vjernici, ne odlučujte se ni na što dok za to ne upitate Allaha i poslanika Njegova, i bojte se Allaha! Allah, zaista, sve čuje i sve zna (49/1).* Vjernik u pitanjima onoga što je dozvoljeno i onoga što je zabranjeno ne da pretekne svoga Gospodara, da Njemu predlaže kako da sudi i donosi presudu, vjernik ne prekoračuje ono što mu je naređeno i ono što mu je zabranjeno; on ne iznosi svoje mišljenje i svoju volju kada je u pitanju volja njegova Gospodara zbog toga što je bogobojazan, zbog straha, stida i učtivosti. On ima poseban odgoj u koji je uključen i govor Allahova Poslanika (alejhi's-selam) i njegovo poštivanje.

O vjernici, ne dižite glasove svoje iznad Vjerovjesnikova glasa i ne razgovarajte s njim glasno, kao što glasno jedan s drugim razgovarate, da ne bi bila poništena vaša djela, a da vi i ne primijetite (49/2).

One koji utišaju glasove svoje pred Allahovim Poslanikom - a to su oni čija je srca Allah prekalio u čestitosti - čeka oprost i nagrada velika (49/3).

Većina onih koji te dozivaju ispred soba nije dovoljno pametna (49/4).

A da su se oni strpjeli dok im ti sam izađeš, bilo bi im bolje; a Allah prašta i samilostan je (49/5).

To je svijet koji ima svoj program čvrsto vezan za teoriju i praksu koju crpi iz svog izvora prije bilo kakve presude. Ovaj program se oslanja na bogobojaznost, na provjeru vijesti kod Allaha, Allahova Poslanika, osim onih koji se Poslaniku objavljuju. Njemu također ne treba predlagati nešto što ne traži i ne naređuje.

O vjernici, ako vam nekakav nepošten čovjek donese kakvu vijest, dobro je provjerite, da u neznanju nekome zlo ne učinite, pa da se zbog onoga što ste učinili pokajete (49/6).

I znajte da je među vama Allahov Poslanik; kad bi vas on u mnogo čemu poslušao, doista biste nastradali; ali Allah je nekima od vas pravo vjerovanje omilio i u srcima vašim ga lijepim prikazao, a nezahvalnost i raskalašnost i neposlušnost vam omrazio. Takvi su na pravom putu (49/7)

dobrotom i blagodati Allahovom. - A Allah sve zna i mudar je (49/8).

To je svijet koji ima svoje ustrojstvo i praktične mjere za suzbijanje raznih bolesti koje bi mogle potkopati društvo ako se blagovremeno ne bi liječilo. On se suprotstavlja tome praktičnim mjerama koje izbijaju iz načela bratstva među vjernicima, iz činjenice pravednosti i uspostavljanja reda i mira, iz bogobojaznosti i želje za Allahovom milošću i Njegovim zadovoljstvom:

Ako se dvije skupine vjernika sukobe, izmirite ih; a ako jedna od njih ipak učini nasilje drugoj, onda se borite protiv one koja je učinila nasilje sve dok se Allahovim propisima ne prikloni. Pa ako se prikloni, onda ih nepristrasno izmirite i budite pravedni; Allah, zaista pravedne voli (49/9).

Vjernici su samo braća, zato pomirite vaša dva brata i bojte se Allaha, da bi vam se milost ukazala (49/10).

To je svijet koji ima svoj duševni odgoj u svojim osjećanjima jednog naspram drugog; svijet koji ima svoja pravila ponašanja u ophođenju jednih prema drugim.

O vjernici, neka se muškarci jedni drugima ne rugaju, možda su oni bolji od njih, a ni žene drugim ženama, možda su one bolje od njih. I ne kudite jedni druge i ne zovite jedni druge ružnim nadimcima! O, kako je ružno da se vjernici spominju podrugljivim nadimcima! A oni koji se ne pokaju - sami sebi čine nepravdu (49/11).

To je svijet čiste savjesti, svijet u kome vlada nepovredivost prava, pravo svakog pojedinca je zaštićeno i kada je prisutan i kada je odsutan, niko se ne kažnjava na osnovu sumnjičenja, niti se slijede njegove slabosti, a sigurnost ljudi u ovom svijetu kao i njihova sloboda nisu izložene nikakvom gubitku:

O vjernici, klonite se mnogih sumnjičenja, neka sumnjičenja su, zaista, grijeh. I ne uhodite jedni druge i ne ogovarajte jedni druge! Zar bi nekom od vas bilo drago da jede meso umrloga brata svoga, - a vama je to odvratno -, zato se bojte Allaha, Allah, zaista, prima pokajanje i samilostan je (49/12).

To je svijet koji ima svoju punu misao o jedinstvu ljudskog roda, različitih nacija i brojnih naroda, svijet koji ima svoje jedinstveno mjerilo u vrednovanju svih. To je Allahovo mjerilo, oslobođeno svih nedostataka i poremećaja:

O ljudi, Mi vas od jednog čovjeka i jedne žene stvaramo i na narode i plemena vas dijelimo da biste se upoznali. Najugledniji kod Allaha je onaj koji Ga se najviše boji, Allah, uistinu, sve zna i nije Mu skriveno ništa (49/13).

Sura utvrđuje, nakon iznošenja ovih golemih činjenica sa kojima se izdvaja u slikanju toga visokog, čistog i zdravog svijeta, osnovne naznake imana uime kojih poziva vjernike da uspostave to društvo, taj svijet, uime kojih im kliče da se odazovu Allahovu pozivu koji ih poziva na obavezu ovim lijepim pozivom koji potiče na odazivanje i predaju: *O vjernici* (49/12)... taj dragi poziv od Allaha zbog koga će se svako stidjeti ako mu se ne odazove, a koji olakšava sve poteškoće i budi srce da čuje i odazove se:

Neki beduini govore: "Mi vjerujemo!" Reci: "Vi ne vjerujete, ali recite 'Mi se pokoravamo!' jer u srca vaša prava vjera nije još ušla. A ako Allaha i Njegova Poslanika budete slušali, On vam nimalo neće umanjiti nagradu za djela vaša." - Allah, uistinu, prašta i samilostan je (49/14).

Pravi vjernici su samo oni koji u Allaha i Poslanika Njegova vjeruju, i poslije više ne sumnjaju, i bore se na Allahovu putu imecima svojim i životima svojim. Oni su iskreni! (49/15).

Reci: "Zar vi da obavještavate Allaha o vjerovanju svome, kad Allah zna sve što je na nebesima i na Zemlji! Allah sve zna" (49/16).

Sura na kraju otkriva ovaj veliki Allahov dar čovječanstvu, dar imana koji Allah daje onome kome hoće sukladno Svome saznanju o onima koji to zaslužuju:

Oni ti prebacuju što su primili islam. Reci: "Ne prebacujte mi što ste islam primili; naprotiv, Allah je vama milost podario time što vas je u pravu vjeru uputio, ako iskreno govorite (49/17).

Allah sigurno zna tajne nebesa i Zemlje i Allah dobro vidi ono što radite (49/18).

Druga velika činjenica koja je uočljiva kroz ovu suru i kroz sagledavanje realnih prilika koje su pratile objavu ajeta jeste taj ogromni, stalni trud koji je predstavljen kur'anskim usmjerenjima i islamskim mudrim pedagoškim radom na stvaranju i razvijanju muslimanske zajednice koja bi predstavljala otjelovljenje tog visokog, plemenitog, čistog i zdravog svijeta čija je bit viđena na ovoj Zemlji, a nije ostao samo utopija, niti nešto što nije dosanjano, što je imaginarno!

Ovo uzorno društvo predstavljeno realnom činjenicom u jednom historijskom periodu nije slučajno i kao rezultat udara koji mijenja cijelu prirodu u jednom momentu i jednim blijeskom. Ono je raslo prirodnim rastom kao što raste drvo čiji se korijeni nalaze duboko u zemlji. Ono je potrošilo i dosta vremena u svome rastu kao što je potrošilo i dosta truda u svom neprekidnom i neophodnom razvoju. Njemu je bila potrebna budna pažnja, velika strpljivost, upućenost u njegovo oplemenjivanje i odgajanje, usmjerenje i poticanje, jačanje i učvršćivanje. Osim toga, njemu su potrebna i gorka realna propitivanja i teška iscrpljujuća iskušenja sa ukazivanjem na pouke tih propitivanja i iskušavanja. Uza sve ovo pokazuje se i Allahova zaštita ove odabrane grupe da ponese ovaj veliki emanet i realizacija sa ovim Allahove volje na Zemlji uz skrivene zasluge i skrivene spremnosti te generacije u uvjetima i prilikama u kojima se ta generacija nalazila. Sa svim ovim zasjala je ta čudna baklja u povijesti čovječanstva i našla se ta činjenica koja je, posmatrana izdaleka izgledala kao nešto što treperi u srcu ili san prožet fantazijom!

O vjernici, ne odlučujte se ni na što dok za to ne upitate Allaha i Poslanika Njegova, i bojte se Allaha! Allah, zaista, sve čuje i sve zna (49/1).

O vjernici, ne dižite glasove svoje iznad Vjerovjesnikova glasa i ne razgovarajte s njim glasno, kao što glasno jedan s drugim razgovarate, da ne bi bila poništena vaša djela, a da vi i ne primijetite (49/2).

One koji utišaju glasove svoje pred Allahovim Poslanikom - a to su oni čija je srca Allah prekalio u čestitosti - čeka oprost i nagrada velika (49/3).

Većina onih koji te dozivaju ispred soba nije dovoljno pametna (49/4).

A da su se oni strpjeli dok im ti sam izađeš, bilo bi im bolje; a Allah prašta i samilostan je (49/5).

Sura počinje prvim dragim pozivom i prvim podsticajem za srca: *O vjernici (49/1).* Poziv je upućen od Allaha onima koji vjeruju u Njega *gajbom*. Tu je i podsticaj za njihova srca atributom kojim su vezani za Njega, podsticaj da su oni Njegovi i da nose Njegov znak kao i to da su oni na ovoj Planeti Njegovi robovi i Njegova vojska. Oni su na ovom svijetu radi odredbe koju On hoće i kojoj je vrijeme odredio. On je njima vjeru učinio dragom i ukrasio je u njihovim srcima kao izbor i dar njima. Zbog toga je njima bolje da se zadrže tamo gdje On hoće i da stanu pred Allahom stajanjem onoga koji očekuje Njegovu presudu, Njegovo usmjerenje sebi i drugima kako bi činio ono što On naređuje i bio zadovoljan onim što mu je dodijeljeno, predao se i potčinio:

O vjernici, ne odlučujte se ni na što dok za to ne upitate Allaha i Poslanika Njegova, i bojte se Allaha! Allah, zaista, sve čuje i sve zna (49/1).

O, vjernici, nemojte ništa predlagati Allahu i Njegovu Poslaniku bilo da se to odnosi na vas lično ili na život oko vas. Nemojte ništa kazati o nekom pitanju prije nego to Allah kaže jezikom Svoga Poslanika i nemojte presuđivati o nekom pitanju prije nego što se obratite Allahovim Riječima i riječima Njegova Poslanika.

Katade kaže: Kazivali su nam da su neki ljudi običavali da kažu: Kad bi ovaj ajet bio objavljen o ovome. Kad bi to bilo tačno. Allahu je to bilo odvratno. Avfi kaže da im je bilo zabranjeno da govore prije njega. Mudžahid kaže: - Ne tražite od Poslanika (alejhi's-selam) neko rješenje sve dok Allah preko njega ne donese presudu. - Dahhak kaže: - Ne donosite presudu u stavovima vaše vjere bez Allaha i Njegova Poslanika -, a Ali ibni Talha prenosi od Ibni Abbasa (Allah bio zadovoljan njima) da je rekao: - Ne recite ništa što je u koliziji sa Kur'anom i Sunnetom.

To spada u domen učtivosti prema Allahu i Njegovom Poslaniku. To je program primanja i izvršavanja. To je jedan od temelja šeriata i prakse u isto vrijeme. On izbija iz bogobojaznosti i vraća se na bogobojaznost. Ta bogobojaznost izvire iz osjećaja da Allah sve čuje i sve vidi. Sve to u jednom kratkom ajetu dodiruje i slika sve ove velike i fundamentalne činjenice.

Vjernici su takoder ispoljili učtivost prema Allahu i Allahovom Poslaniku. Niko od njih poslije nije ništa predlagao Allahu i Njegovu Poslaniku, niti je iko od njih želio da kaže svoje mišljenje ako to Poslanik od njih nije tražio, a ni da postupi po svom mišljenju u ovom ili onom prije nego što se ne pozove na Riječi Uzvišenog Allaha i mišljenje Njegova Poslanika.

Ahmed, Ebu Davud, Tirmizi i Ibni Madže svojim senedom prenose od Muaza (Allah bio zadovoljan njime) koji kaže da mu je Poslanik (alejhi's-selam) kada ga je poslao u Jemen rekao: "Po čemu ćeš suditi?" - Po Allahovoj Knjizi - rekao je. "A ako tu ne nađeš?" – upita Poslanik. - Po sunnetu Božijeg Poslanika – odgovorio sam. "A ako i tu ne nadeš?" – nastavi sa pitanjem Allahov Poslanik. "Tada ću upotrijebiti vlastiti idžtihad." – odgovorio sam. Na ovaj odgovor Allahov Poslanik reče: "Hvala Allahu koji je Njegovu Poslaniku dao izaslanika s kojim je Allahov Poslanik zadovoljan."

Čak i kada bi ih Allahov Poslanik pitao o danu u kome se nalaze i mjestu na kome borave, a oni to zasigurno znaju, izbjegavali su da mu odgovore osim riječima: Allah i Njegov Poslanik to bolje znaju, bojeći se da se sa ovim govorom ne bi našli ispred Allaha i Njegova Poslanika!

U hadisu koji prenosi Ebu Bekr Nafi' ibni Haris Sekafi (Allah bio zadovoljan njime) stoji da je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) na Oproštajnom hadžu upitao prisutne:

"Znate li koji je ovo mjesec?" - To najbolje znaju Allah i Njegov Poslanik – odgovorili smo. Potom je Poslanik šutio toliko da smo pomislili da će ga nazvati nekim drugim imenom, a ne njegovim. Onda je rekao: "Nije li ovo zu'l-hidže?" – Da - rekli smo. "Koji je ovo grad?" – upitao je Poslanik. - To najbolje znaju Allah i Njegov Poslanik - rekli smo. On je potom šutio toliko da smo pomislili da će ga imenovati nekim drugim imenom, a zatim je rekao: "Nije li ovo Sveti grad?" – Da - rekli smo. "Koji je ovo dan?" upitao je. - Allah i Njegov Poslanik to najbolje znaju - rekli smo. On je potom šutio toliko da smo pomislili da će ga nazvati nekim drugim

imenom, a zatim je rekao: "Nije li ovo Dan klanja kurbana?" – Da - rekli smo... itd.

To je slika učtivosti, slika suzdržljivosti, slika bogobojaznosti do koje su stigli muslimani nakon što su čuli taj poziv, to usmjerenje, tu aluziju na pobožnost, pobožnost prema Allahu koji sve čuje i sve zna.

Druga stvar jeste njihova učtivost sa Vjerovjesnikom prilikom obraćanja i razgovora sa njim. Poštovanje prema njemu koje nose u svojim srcima je poštovanje koje se očituje u njihovom glasu i tonu. Sa ovim obraćanjem oni među sobom izdvajaju ličnost Allahova Poslanika kao što izdvajaju i njegove sastanke s njima. Allah ih poziva da se tako ophode prema Poslaniku tim lijepim pozivom i opominje ih da će, ako se toga ne budu držali, biti kažnjeni teškom kaznom.

O vjernici, ne dižite glasove svoje iznad Vjerovjesnikova glasa i ne razgovarajte s njim glasno, kao što glasno jedan s drugim razgovarate, da ne bi bila poništena vaša djela, a da vi i ne primijetite (49/2).

O, vjernici, poštujte Vjerovjesnika koji vas poziva pravom vjerovanju kako ne biste vaša djela poništili, a da to i ne primijetite. Čuvajte se ovog klizišta koje bi moglo da poništi vaša djela, a da to i ne osjetite.

Ovaj poziv i ovo upozorenje ostavilo je dubokog traga u njihovim srcima.

Buhari bilježi svojim senedom Surre ibni Safvan, Nafi' ibni Omer, od Ibni Ebi Mulejka koji kaže: - Dva velika dobra samo što nisu uništena... - Ebu Bekr i Omer (Allah bio zadovoljan njima) digli su svoje glasove kod Vjerovjesnika (alejhi's-selam) kada su ga posjetili pripadnici plemena Benu Temim (devete godine po Hidžri). Jedan od njih je za vodu ovog plemena predložio Ekre'a ibni Habisa, brata Benu Medžaši'a, a drugi nekog drugog čovjeka. Nafi' kaže da se ne sjeća njegova imena. (U drugoj predaji stoji da je njegovo ime Ka'ka' ibni M'abed). Ebu Bekr je rekao Omeru (Allah bio zadovoljan njima) da je on sa ovim prijedlogom htio samo da mu se suprotstavi. Omer je odgovorio da to ipak nije želio. Tada je medu njima došlo do prepiranja povišenim tonom, pa je zbog toga objavljen ajet: *O vjernici, ne dižite glasove svoje iznad Vjerovjesnikova glasa i ne razgovarajte s njim glasno, kao što glasno jedan s drugim razgovarate, da ne bi bila poništena vaša djela, a da vi i ne primijetite (49/2).* Ibni Zubejr (Allah bio zadovoljan njime) kaže da poslije objave ovog ajeta Omer nikada nije slušao Allahova Poslanika, a da od njega ne bi zatražio objašnjenje. Od Ebu Bekra se prenosi (Allah bio zadovoljan njime) da je Poslaniku poslije

objave ovog ajeta rekao: - Allahov Poslaniče, od danas ću s tobom razgovarati samo šapatom.

Ahmed Ibni Hanbel prenosi svojim senedom – Hašim, Sulejman ibni Mugire, Sabit - od Enesa ibni Malika (Allah bio zadovoljan njime) da je rekao: - Kada je objavljen ajet: *O vjernici, ne dižite glasove svoje iznad Vjerovjesnikova glasa* ...sve do riječi Uzvišenog Allaha: *A da vi ne primijetite* (49/2). Tada je Sabit ibni Kajs ibni Šemmas koji je imao prodoran glas rekao: - Ja sam taj koji je dizao svoj glas iznad Vjerovjesnikova glasa. Ja sam stanovnik Džehennema. Moja djela su poništena. - Od tada je tužan sjedio u krugu svoje porodice. Allahov Poslanik je teško podnosio njegovu odsutnost pa su neki otišli kod njega i rekli mu: - Allahov Poslanik (alejhi's-selam) teško podnosi tvoju odsutnost, šta to radiš? - Odgovorio je: Ja sam taj koji je dizao svoj glas iznad Vjerovjesnikova glasa i razgovarao s njim suviše glasno. Moja djela su poništena i ja sam od stanovnika Džehennema. Tada su se vratili Vjerovjesniku i saopćili mu to šta su od Sabita čuli. Poslanik je tada rekao: "Ne, on je od stanovnika Dženneta!" Enes ibni Malik (Allah bio zadovoljan njime) kaže: Pogledali smo kako je među nama, a znali smo da je jedan od stanovnika Dženneta.

Njihova srca su zadrhtala pod udarom ovog ljubaznog poziva i te zastrašujuće opomene. I tako su bili odgajani u društvu Allahova Poslanika bojeći se da im njihova djela ne bi bila poništena, a da to i ne primijete, a da su to primijetili, oni bi sigurno nastojali da to otklone. Ovo skriveno klizište bilo je nešto čega su se najviše bojali i čuvali.

Allah hvali njihovu pobožnost i spuštanje tona prilikom razgovora sa Allahovim Poslanikom u jednom čudnom izrazu.

One koji utišaju glasove svoje pred Allahovim Poslanikom - a to su oni čija je srca Allah prekalio u čestitosti - čeka oprost i nagrada velika (49/3).

Pobožnost je veliki dar. Allah za ovaj dar bira srca nakon njihove provjere i kušnje, čišćenja i spašavanja. Samo tako očišćena srca mogu da prihvate ovaj dar, a ona na kraju i polažu pravo na to. Oni koji utišaju svoj glas kod Poslanika čija je srca Allah očistio i pripremio da prime ovaj dar, dar pobožnosti, njima je Allah obećao oprost i veliku nagradu.

To je veliki poticaj nakon strašnog upozorenja kojima Allah odgaja srca svojih odabranih robova i priprema ih za velike stvari sa kojima se bavila prva generacija koja se borila za uputu na osnovama ovog odgoja i prosvijećenosti.

Od Omera ibni Hataba, vladara pravovjernih prenosi se da je on u džamiji Allahova Vjerovjesnika čuo dvojicu ljudi kako govore povišenim glasom i kada im je prišao rekao im je: "Da li znate gdje se nalazite?" Upitao ih je zatim odakle su? - Iz Taifa, odgovorili su. - Da ste iz Medine, dobro bih vas istukao, reče Omer. - Ulema ovog Ummeta je spoznala da je to odvratno dizati glas kod mezara Allahova Poslanika kao što je bilo odvratno za vrijeme dok je bio u životu iz poštovanja prema njemu u svim situacijama.

Nakon toga ukazano je i na događaj koji se desio kada je delegacija Benu Temima došla Poslaniku devete godine, godine koja je označena kao "Godina delegacija" jer su te godine mnoge arapske delegacije poslije oslobođenja Mekke došle Poslaniku i prihvatile islam, a bili su osorni Arapi pa su počeli dozivati Poslanika iza soba njegovih supruga koje su bile okrenute prema džamiji Allahova Poslanika. O, Muhammede, izađi! Poslanik je prezirao ovaj osorni način dozivanja i ovo uznemiravanje. Tada je objavljen ajet:

Većina onih koji te dozivaju ispred soba nije dovoljno pametna (49/4).

A da su se oni strpjeli dok im ti sam izađeš, bilo bi im bolje; a Allah prašta i samilostan je (49/5).

Uzvišeni Allah ih je opisao kao one koji nisu dovoljno pametni. On je ovaj način dozivanja koji nije u skladu sa lijepim ponašanjem i ne priliči osobi Vjerovjesnika, kao vojskovođe i odgojitelja, učinio odvratnim. Zatim je pojasnio da im je bolje da se strpe i pričekaju izlazak Allahova Poslanika, a onda je nastojao da im pobudi ljubav prema teobi, oprostu i milosti.

Muslimani su shvatili ove intencije i ovaj odgoj pa su ne samo Poslanika i njegovu ličnost, nego i svakog alima i profesora poštivali. Nisu ih uznemiravali, nego su čekali dok se među njima ne pojavi. Nisu upadali sve dok ih on ne bi pozvao. Od Ebu Ubejdea, učenjaka, sufije i poznatog prenosioca prenosi se da je rekao: - Nikada nisam pokucao na vrata nekog alima sve dok on ne bi izašao u svoje vrijeme.

O vjernici, ako vam nekakav nepošten čovjek donese kakvu vijest, dobro je provjerite, da u neznanju nekome zlo ne učinite, pa da se zbog onoga što ste učinili pokajete (49/6).

I znajte da je među vama Allahov Poslanik; kad bi vas on u mnogo čemu poslušao, doista biste nastradali; ali Allah je nekima od vas pravo vjerovanje omilio i u srcima vašim ga lijepim prikazao, a nezahvalnost i raskalašnost i neposlušnost vam omrazio. Takvi su na pravom putu (49/7)

dobrotom i blagodati Allahovom. - A Allah sve zna i mudar je (49/8).

Prvi poziv je bio radi utvrđivanja smjera, zapovijedanja i izvora primanja. Drugi poziv je bio radi utvrđivanja ponašanja i poštivanja rukovođenja. Ovo i to je osnova za sva usmjeravanja i sve zakone u ovoj suri. Izvor iz koga vjernik poima mora biti potpuno jasan kao i utvrđivanje rukovođenja i njegovo poštivanje da bi na kraju usmjeravanja imala svoju vrijednost, težinu i pokornost. Poslije toga dolazi i treći poziv koji vjernicima pojašnjava kako da se odnose prema vijestima i kako da utvrde njihov izvor:

O vjernici, ako vam nekakav nepošten čovjek donese kakvu vijest, dobro je provjerite, da u neznanju nekome zlo ne učinite, pa da se zbog onoga što ste učinili pokajete (49/6).

Tekst personalizira nepoštena čovjeka jer je on predmet sumnje, kako sumnja ne bi zahvatila muslimansko društvo u vijestima koje im prenose članovi društva i kako ne bi nastupila paraliza u saznanjima toga društva. Osnova je u vjerničkom društvu da njegovi članovi budu predmet povjerenja i da vijesti budu tačne koje se mogu prihvatiti. Smutljivac je predmet smutnje. Njegove vijesti treba provjeriti kako bi zajednica zauzela pravilan stav između prihvatanja i odbijanja vijesti koje do nje stižu kako ne bi poduzimala bilo šta što je bazirano na nekakvim vijestima, a što bi moglo zbog neznanja i neistine da nekoga ugrozi pa da se kaje za ono što izaziva Allahovu srdžbu i što bi bilo daleko od istine i pravde.

Mnogi mufessiri navode da je ovaj ajet objavljen zbog Velida ibni Ukbea ibni Ebi Muajta koga je Poslanik poslao da od Benu Musta'lika sakupi zekjat. Ibni Kesir prenosi od Mudžahida i Katadea da je Poslanik poslao Velida ibni Ukbea da od plemena Benu Musta'lik pokupi zekjat. Međutim, on se, kada su oni prema njemu krenuli da ga dočekaju, uplašio, vratio nazad i rekao Poslaniku da su se oni okupili da ratuju protiv njega. (Katade dodaje da su napustili islam.) Tada je Poslanik poslao Halida ibni Velida i naredio mu da to provjeri i da u provjeri ne žuri. S jednom grupom

vjernika Halid je noću stigao na teritorij ovog plemena. Odaslao je izvidnicu da to provjeri i kada su se vratili, obavijestili su ga da se oni čvrsto drže islama. Čuli su ezan i vidjeli ih kako žure na namaz. Sutradan ih je Halid posjetio i vidio ono što je u njemu izazvalo divljenje. Vratio se Poslaniku i o tome ga obavijestio. Tada je objavljen ovaj ajet. Katade kaže da je Poslanik tada rekao: "Provjera je od Allaha, a žurba od šejtana."[28] Ovaj povod objave ovog ajeta navode i drugi: Ibni Ebi Lejla, Jezid ibni Ruman, Dahhak, Mukatil ibni Hibban i neki drugi tvrdeći da je ovaj ajet objavljen zbog Velida ibni Ukbea, a Allah to najbolje zna...

Ovaj ajet ima opće značenje. On u sebi sadrži princip provjere vijesti koje plasira smutljivac. Što se tiče poštena čovjeka, njegovu vijest treba prihvatiti jer je to osnova u jednoj vjerničkoj zajednici. Vijest smutljivca je izuzetak. Prihvatanje dobrih vijesti je dio koji učvršćuje program jer je to jedan od njegovih izvora. Apsolutna sumnja u sve izvore i sve vijesti suprotno je osnovama na kojima počiva vjerničko društvo i to je osnova u razvoju i kretanju društva. Islam ostavlja život da ide svojim prirodnim putem. On samo postavlja neka ograničenja radi zaštite, a nikako radi kočenja njegovog kretanja. Ovo je primjer davanja pune slobode i izazivanja u izvorima vijesti.

Izgleda da su neki muslimani bili neobuzdani kod prve vijesti koju im je dostavio Velid ibni Ukbe i koji su ukazivali Poslaniku da požuri sa kaznom. To iz razloga što su oni žarko branili islam i što su bili jako ljuti na one koji su odbili davanje zekjata. Tada je objavljen ajet koji ih podsjeća na veliku blagodat koja se među njima nalazi, a o kojoj treba da razmisle i shvate njenu vrijednost i da stalno vode računa o tome:

znajte da je među vama Allahov Poslanik (49/7).

To je činjenica koju je lahko shvatiti jer se desila i dogodila. Međutim, kod razmišljanja o njoj vidi se da je to nešto veliko, nešto što je teško shvatiti. Je li lahko čovjeku da shvati stalni, živi i vidljivi spoj neba i Zemlje tako što će nebo reći Zemlji i obavijestiti njene stanovnike o njihovom stanju, otvorenom i skrivenom, upravljajući njihovim koracima jedan za drugim, ukazujući im na njihova ponašanja, njihovo djelovanje, govor, čak i tajne misli? Nebo interveniše. Allah obavještava Poslanika o onome šta se dešava i usmjerava ga šta da kaže i čini povodom onoga što se desilo. To je naređenje. To je velika vijest. To je ogromna činjenica čiju veličinu možda ne osjeća onaj pred kim se ona nađe. Otuda i upozorenje

[28] Ibni Kesir je ovo ovako naveo u svome Tefsiru.

na njeno postojanje stilom: *i znajte da je među vama Allahov Poslanik (49/7)*, znajte to i cijenite.

To je velika stvar. I saglasno sa svim vjernici ne treba da odlučuju ni o čemu dok za to ne upitaju Allaha i Njegova Poslanika. Ovo usmjeravanje je još više pojašnjeno i pojačano obavještenjem da ovo Poslanikovo planiranje dolazi putem Objave u kojoj je njihovo dobro, milost i olakšanje. Ako bi ih on poslušao u onome što oni misle da je za njih dobro, doista bi nastradali. Allah od njih bolje zna šta je za njih dobro, a Njegov Poslanik je milost njima. To je milost koju im On odabire.

kad bi vas on u mnogo čemu poslušao, doista bi ste nastradali (49/7).

Ovdje im se sugerira da ostave Allahu i Njegovu Poslaniku, da svi žive u miru i da se svi predaju Allahovoj odredbi i Njegovom planiranju. Da to sve prihvate od Njega i da Njemu ništa ne predlažu.

Zatim se upozoravaju na blagodati vjere koja im je ponuđena kao uputa i koja je pokrenula njihova srca i otkrila svu svoju ljepotu i blagodati i vezala im duše uza se a nevjerovanje, smutnju i neposluh Allah im je učinio odvratnim. Sve ovo je dio Njegove milosti i obilja prema vama:

Ali Allah je nekima od vas vjerovanje omilio i u srcima vašim ga lijepim prikazao. A nezahvalnost i raskalašenost i neposlušnost vam omrzio. Takvi su na pravom putu dobrotom i blagodati Allahovom – a Allah sve zna i mudar je (49/7-8).

Allah je odabrao jednu grupu Svojih robova čije je grudi za vjeru učinio prostranim, a srca pokrenuo i vjerovanje im omilio pa su ona postala raspoložena i shvatila svu ljepotu i svako dobro u tome. Ovaj odabir je Allahova dobrota i blagodat ispod koje je svaka druga dobrota i blagodat pa i blagodat postojanja i života u osnovi. Sve je uistinu manje i niže od blagodati vjerovanja. Kasnije ćemo slijedeće riječi Uzvišenog Allaha: *Allah je vama milost podario time što vas je u pravu vjeru uputio (49/17)* podrobnije objasniti kao ovu milost, ako Bog da.

Ono što skreće pažnju na ovome mjestu jeste njihovo podsjećanje da Allah njima želi ovo dobro. On je taj koji je njihova srca oslobodio zla, nezahvalnosti, raskalašenosti i neposlušnosti. On je taj koji ih je Svojom dobrotom i blagodati na Pravi Put uputio. Sve je to bilo sa Njegovim znanjem i Njegovom mudrošću. Uz utvrđivanje ove činjenice, tu je sugestija da se predaju Njegovom usmjeravanju i Njegovoj odredbi i da budu sigurni da je ono što se iza toga nalazi samo u njihovu korist, a to je

svako dobro i blagoslov uz napuštanje sugestija, požurivanja i neobuzdanosti u ovome što možda misle da je za njih bolje prije nego što im Allah odabere. Allah je taj koji im bira svako dobro, On i Njegov Poslanik među njima koji ih vodi ovom dobru. Ovo je cilj ovog usmjeravanja u pogovoru.

Čovjek zaista žuri. On ne zna šta se iza njegovih koraka nalazi. Čovjek sugerira i sebi i drugima. On ne zna šta je dobro, a šta loše u tim prijedlozima. *Čovjek i proklinje i blagosilje; čovjek je dosta nagao* (17/11). Međutim, ako bi se predao Allahu i živio u miru i bio zadovoljan onim što im je Allah odabrao i bio uvjeren da je ono što im je Allah odabrao bolje od njegova izbora, milosrdnije i bolje za njega, on bi se smirio i nastavio svoj kratki put na ovoj planeti zadovoljan i siguran. Međutim, i ovo je Allahova blagodat koju On daje kome hoće.

Ako se dvije skupine vjernika sukobe, izmirite ih; a ako jedna od njih ipak učini nasilje drugoj, onda se borite protiv one koja je učinila nasilje sve dok se Allahovim propisima ne prikloni. Pa ako se prikloni, onda ih nepristrasno izmirite i budite pravedni; Allah, zaista pravedne voli (49/9).

Vjernici su samo braća, zato pomirite vaša dva brata i bojte se Allaha, da bi vam se milost ukazala (49/10).

Ovo je praktično zakonodavno načelo za zaštitu vjerovjesničkog društva od razdora i sukoba u neobuzdanim i kriznim momentima. Ovo dolazi kao pogovor na vijest o raskalašenosti, o zabrani žurbe i zanosa koji dolaze iza oduševljenja i revnosti prije nego se sve to ne provjeri.

Svejedno je da li je ovaj ajet objavljen zbog nekog određenog događaja kako stoji u nekim predajama ili kao vjerozakon da regulira ovo ili slično stanje, on predstavlja opće načelo za zaštitu islamske zajednice od rasula i cijepanja, a nakon toga da potvrdi i princip pravednosti, istine i poštenja i naslanjanje svega ovoga na bogobojaznost i traženje Njegove milosti u potvrdi pravednosti i poštenja.

Kur'an je suočio – ili on pretpostavlja – mogućnost sukoba dviju vjerničkih skupina, a obje skupine zadržavaju u tom smislu atribut imana

uz pretpostavku da jedna od njih ipak učini nasilje drugoj ili da obje skupine učine nasilje jedna drugoj iz nekog ugla.

Kur'an obavezuje one koji vjeruju, a koji ne pripadaju nijednoj sukobljenoj strani da ih izmire. A ako jedna od njih ipak učini nasilje drugoj i ne prihvati istinu, ili npr. ako obje skupine odbiju mir i ne prihvate Allahovu presudu u pitanjima zbog kojih su se sukobili, muslimani onda treba da se bore protiv onih koji nasilje čine sve dok se ne vrate Allahovom određenju, odnosno konačnom rješenju sukoba i prihvatanjem Allahove presude u onome oko čega se razilaze, a što je dovelo do sukoba. Ako to oni koji nasilje čine prihvate, vjernici će ih tada izmiriti pravedno iz pokornosti prema Allahu i traženje Njegovog zadovoljstva. *Allah, zaista, pravedne voli* (49/9).

Tekst se osvrće na ovaj poziv i ovu presudu buđenjem srca vjernika i oživljavanjem čvrste i stabilne veze među njima koja ih je okupila nakon razilaženja i ujedinila ih nakon sukoba, a zatim ih podsjetila na bogobojaznost i na Allahovu milost do koje mogu doći samo bogobojaznošću:

Vjernici su samo braća, zato pomirite vaša dva brata i bojte se Allaha, da bi vam se milost ukazala (49/10).

Rezulati bratstva su ljubav, mir, kooperacija i jedinstvo kao osnova muslimanske zajednice, dok je razilaženje i sukob izuzetak koji se mora vratiti toj osnovi čim se dogodi. Također je dozvoljeno radi ovog principa da se vjernici suprotstave onima koji drugima čine nasilje kako bi ih vratili u redove vjernika i kako bi neutralizirali one koji su napustili ovo načelo i ovaj princip. Ovo je odlučan i energičan postupak.

Sukladno ovom načelu također je zabranjeno ubijanje ranjenika u sukobima oko presude, ubijanje zarobljenika, proganjanje vođe koji je napustio sukob i odložio oružje. Također je zabranjeno uzimanje imovine nepokornih kao plijen jer cilj borbe protiv njih nije njihovo uništenje već vraćanje u redove i okupljanje pod zastavom islamskog bratstva.

Ta osnova u sistemu muslimanskog ummeta jeste da svi muslimani svijeta imaju samo jednog imama i kada se zakletva učini jednom, protiv drugog se valja boriti. Njega i one sa njim treba uzeti kao grupu izvan zakona i boriti se sa izabranim imamom protiv njih. Na ovoj osnovi se Alija (Allah njime bio zadovoljan) borio protiv nepokornih u Bitki kod deve i na Siffinu. Sa njim su u toj borbi učestvovali mnogi ashabi, a neki su izostali iz borbe kao što su Sa'd i Muhammed ibni Meslema, Usame ibni Zejd i

Ibni Omer (Allah njima bio zadovoljan). Njihovo izostajanje iz borbe bilo je ili zbog nerazumijevanja istine u to vrijeme pa su to uzeli kao fitnu ili zbog toga jer su u Imamu i onima s njim – kako kaže Džessas – sebe vidjeli suvišnim pa su se suzdržali od toga. Prvo mišljenje je pretežnije jer na njega ukazuju i neke predaje, kao što na to ukazuje i kajanje Ibni Omera zbog toga što u borbi nije učestvovao na strani Imama Alije ibni Ebi Taliba.

Uz postojanje ovog principa kur'anski tekst moguće je primijeniti u svim situacijama pa i situacijama koje su uzete kao iznimne situacije u kojima postoje dva ili više imama u raznim dijelovima muslimanske države. To je nužna situacija i izuzetak od ovog pravila, situacija koja ne potpada pod ovo načelo. Muslimani su dužni da se sa jednim imamom, izabranim, bore protiv drugih koji se ne pokoravaju njemu ili ako se s oružjem digne jedna skupina protiv imama ili ako jedna skupina učini nasilje drugoj skupini u njegovom imametu bez pobune protiv imama. Muslimani su također dužni da se bore protiv onih koji nisu pokorni u mnogim područjima imamata i mnogim iznimnim situacijama. Muslimani su dužni da se okupe i bore protiv njih sve dok se ne vrate Allahovom naređenju. Tekst Kur'ana će se primjenjivati u svim situacijama i svim okolnostima.

Jasno je da je ovaj sistem, sistem presude i borbe protiv onih koji čine nasilje sve dok se ne vrate u okrilje vjere, ustvari, sistem kome u vremenu ništa nije prethodilo i pored svih pokušaja čovječanstva na ovom putu. On je sveobuhvatan i čist od svih manjkavosti i izopačenosti koje su prisutne u svim ljudskim neuspjelim pokušajima i svim propalim eksperimentima! On je, na kraju krajeva, čist, siguran i apsolutno pravedan jer se u presudama obraća na Allahovo naređenje koje je lišeno svih nedostataka i mahana. Međutim, jadno čovječanstvo se trudi i zaostaje, posrće i spotiče se, a pred sobom ima jasan put, ispravan i popločan!

O vjernici, neka se muškarci jedni drugima ne rugaju, možda su oni bolji od njih, a ni žene drugim ženama, možda su one bolje od njih. I ne kudite jedni druge i ne zovite jedni druge ružnim nadimcima! O, kako je ružno da se vjernici spominju podrugljivim nadimcima! A oni koji se ne pokaju - sami sebi čine nepravdu (49/11).

Društvo koje islam uspostavlja pomoću uputa Kur'ana je visoko moralno društvo. U njemu je ugled svake osobe nedodirljiv. A to je i ugled cijelog društva. Kuđenje bilo koje osobe je kuđenje samog sebe jer cijelo društvo, ustvari, predstavlja jedno jedinstvo, ugled društva je ugled svakog pojedinca.

Kur'an u ovom ajetu kliče vjernicima tim lijepim i dragim pozivom: *O vjernici* (49/11) i zabranjuje im da se jedni drugima rugaju, ljudi ljudima, možda su oni kod Allaha bolji od njih, i žene ženama, možda su one po Allahovim mjerilima bolje od njih.

U izrazu je skrivena sugestija da pojavne vrijednosti koje ljudi i žene vide u sebi nisu istinske vrijednosti po kojima se ljudi mjere. Postoje i druge vrijednosti, njima skrivene, koje samo Allah zna i pomoću kojih vaga Svoje robove. Ponekad se bogataš ruga siromahu, jak slabom, zdrav čovjek bolesnom. Ponekad se oštrouman i vješt čovjek ruga onome ko je naivan, a ponekad onaj koji ima djece onome koji ih nema, onaj koji nije siroče siročetu. Dešava se da se ona koja je lijepa ruga onoj koja to nije, djevojka starici, normalna onoj koja to nije, ona koja je bogata siromašnoj, itd. Međutim, ovo i slično ovome koje pripada zemaljskim vrijednostima nisu mjerila. Allahova mjera je ona kojom se mjeri, a ne zemaljska mjerila.

Kur'an se ne zadovoljava ovom sugestijom nego on potiče osjećaj vjerskog bratstva i napominje onima koji vjeruju da su oni jedna duša: ko je kudi – sam sebe kudi: *I ne kudite jedni druge* (49/11). Izraz *lemz* znači sramota. Međutim, ova riječ ima zvuk i sjenu kao da se radi o konkretnom ubodu, a ne o apstraktnoj sramoti!

U domen ruganja i kuđenja spada i nazivanje drugih ružnim nadimcima koje oni preziru i u kojima vide ruganje i sramotu. Svaki musliman je dužan da odbija prizivati drugog muslimana nadimkom kojeg on prezire i u kome vidi ponižavanje. Vjernik ne smije da vrijeđa brata ovim nadimcima. Poslanik (alejhi's-selam) je mijenjao imena i nadimke koje su neki nosili u doba džahilijjeta, a u kojima je osjećao po svome oštrom osjećaju i plemenitom srcu ono što njihove nosioce ponižava i što ih čini pokuđenim.

Ajet nakon sugeriranja istinskim vrijednostima po Allahovim mjerilima i nakon poticaja osjećaja za bratstvom, odnosno, nakon stapanja u jednu ličnost agituje za iman i upozorava vjernike da ne izgube ovaj atribut i skrenu sa Pravog Puta prihvatajući ruganje, kuđenje i zazivanje drugih ružnim nadimcima: *O, kako je ružno da se vjernici spominju*

podrugljivim nadimcima! (49/11). To je slično onome što se naziva otpadništvo od vjere i prijeti da postane nasilje, a nasilje je izraz za mnogoboštvo: *A oni koji se ne pokaju - sami sebi čine nepravdu* (49/11)... Na ovaj način Kur'an postavlja osnove moralnog odgoja toga plemenitog društva.

O vjernici, klonite se mnogih sumnjičenja, neka sumnjičenja su, zaista, grijeh. I ne uhodite jedni druge i ne ogovarajte jedni druge! Zar bi nekom od vas bilo drago da jede meso umrloga brata svoga, - a vama je to odvratno -, zato se bojte Allaha, Allah, zaista, prima pokajanje i samilostan je (49/12).

Ovaj ajet postavlja još jednu ogradu u ovom društvu oko nepovredivosti ličnosti, njenoj slobodi i ugledu, a u isto vrijeme podučava ljude kako da očiste svoju savjest i svijest u poticajnom i čudnom stilu.

Ajet počinje onako kako je i sura počela: zazivanjem onih koji vjeruju: *O vjernici* (49/12), zatim im naređuje da se klone mnogih sumnjičenja tako da sebe ne stavljaju kao plijen onih koji druge sumnjiče i oko kojih pletu razne priče. Ova zapovijed je pojašnjena riječima: *Neka sumnjičenja su, zaista, grijeh* (49/12). Zabrana se odnosi na mnoga sumnjičenja, a pravilo glasi da su neka sumnjičenja grijeh. Izraz sugerira čovjeku da se kloni u osnovi svih sumnjičenja koja su loša, jer on ne zna koja su od tih sumnjičenja grijeh!

Na ovaj način Kur'an čisti savjest iznutra kako se ne bi uprljala lošom sumnjom i kako se ne bi našla u grijehu. On savjest ostavlja čistu od svih trabunjanja i sumnji, neokaljanu, koja gaji prijateljstvo prema svojoj braći, koja nije opterećena sumnjama, nevina i neukaljana sumnjama, smirena, koja nije zamućena uzbuđenjima i očekivanjima. Kako je ugodan život u ovom društvu koje je čisto od sumnjičenja!

Međutim, ova zapovijed u islamu se ne zadržava kod ovih plemenitih i čistih obzorja u odgajanju savjesti i srca, nego ovaj tekst uspostavlja i princip međusobnih poslovanja i ogradu oko prava ljudi koji žive u njegovom čistom društvu i kojima se sudi zbog sumnje jer sumnja ne može biti osnova za suđenje, čak ni osnova za vođenje istražnog postupka protiv njih. Poslanik (alejhi's-selam) kaže: "Ako sumnjaš, onda ne vodi

istragu!"[29]Ovo znači da su ljudi i dalje nevini i njihova su shvatanje, pravo i sloboda zaštićeni sve dok se jasno ne pokaže da su počinili ono za što im treba suditi. Sumnja nije dovljna da bi im se bilo za petama radi istrage zbog sumnjičenja u kome su se našli.

Dokle seže u zaštiti slobode, prava i mišljenja ovaj tekst i gdje je ono sa čime koketiraju demokratske zemlje u zaštiti ljudskih prava i sloboda u odnosu na ovaj tekst kojim se Kur'an obraća onima koji vjeruju i na kome počiva islamsko društvo i koji je realiziran u životu nakon njegove realizacije u svijesti i savjesti?!

Tekst dalje iznosi drugi princip koji je vezan za sumnjičenje:

I ne uhodite jedni druge (49/12).

Uhođenje je faza koja slijedi sumnjičenje, a nekada je to početna faza u otkrivanju slabosti i ružnih postupaka.

Kur'an se suprotstavlja ovim niskim udarcima iz ugla morala da bi očistio srce od ovog podmuklog smjera koji ima cilj da prati druge i otkriva njihove nakane idući svome cilju u čišćenju morala i srca.

Međutim, stvar je mnogo ozbiljnija. To je jedan od glavnih principa islama u njegovom društvenom sistemu i u zakonodavnom i izvršnom postupku.

Ljudi imaju svoja prava, svoje neprikosnovenosti i svoja mišljenja i to se ne smije ničim povrijediti, niti dodirnuti u bilo kojoj situaciji ili bilo kom obliku.

U islamskom, visokom i časnom društvu ljudi žive sigurni za svoj život, svoj dom, svoje tajne, sigurni u svoje slabosti. I ne postoji ništa, ma o čemu se radilo, što bi povrijedilo njihovu neprikosnovenost, neprikosnovenost njihova doma, tajni i slabosti čak ni izgovor slijeđenja zlodjela i istražnog postupka. Sve to u ovom društvu nije isprika za uhođenje ljudi. Ljudima se sudi na osnovu pojavnih stvari. Niko nema pravo da slijedi ono što je skriveno i niko ih ne može kazniti za to osim onog pojavnog prekršaja i grijeha. Niko ne može sumnjati ili pretpostavljati čak i kada bi znao da ljudi tajno čine neke prekršaje pa ih uhodi da bi ih uhvatio na djelu! Sve što mogu učiniti u ovom slučaju jeste da ih kod

---

[29] Taberani svojim senedom od Harisa ibni Nu'mana.

počinjenog grijeha i njegovog javnog manifestiranja uhapse uz druge garancije na koje tekst ukazuje u odnosu na svaki prijestup.

Ebu Davud bilježi svojim lancem prenosilaca - Ebu Bekr ibni Ebi Šejbe, Ebu Muavija, A'meš - od Zejda ibni Vehba koji kaže: Kada je Ibni Mes'ud došao, rečeno mu je da kod toga i toga sa brade kaplje alkohol, a on je odgovorio: - Nama je zabranjeno uhođenje. Međutim, ako se to javno manifestira, onda ćemo ga uhapsiti.

Mudžahid kaže: - Nemojte uhoditi jedni druge. Kaznite one koji to javno čine, a ostavite ono što je Allah pokrio!

Imam-i Ahmed bilježi svojim lancem prenosilaca od Dudžejna, pisara Ukbea, da je rekao: Rekao sam Ukbeu: - Mi imamo susjede koji piju alkohol, a ja ću im pozvati policiju da ih uhapsi. Nemoj to činiti, nego ih savjetuj i pripriježi im - rekao je Ukbe. Rekao je da je to učinio, a oni se nisu uzdržali. Tada je rekao da mu je došao Dudžejn i kazao: - Ja sam im to zabranio, a oni se nisu od toga sustegli, pa ću im pozvati policiju da ih uhapsi. - Utbe je tada rekao: - Teško tebi! Nemoj to činiti! Ja sam čuo Poslanika (alejhi's-selam) gdje kaže: "Onome ko pokrije sramotu vjernika kao da je proživio žensko dijete iz njenog mezara."[30]

Sufjan Sevri prenosi od Rašida ibni Seada, od Muavije ibni Ebi Sufjana koji kaže: Čuo sam Vjerovjesnika (alejhi's-selam) gdje kaže: "Ako istražuješ sramote ljudi, ti ćeš ih uništiti ili samo što ih nisi uništio". Ebu Derda (Allah njime bio zadovoljan) kaže riječi koje je čuo Muavija (Allah njime bio zadovoljan) od Allahova Poslanika (alejhi's-selam), neka mu Allah to upiše u njegovu korist".[31]

Na ovaj način je tekst sebi prokrčio put u praksi islamskog društva! A nije bio samo pouka za svijest i čišćenje za srce nego je bio brana u zaštiti ljudi, zaštiti njihove neprikosnovenosti, njihovih prava i sloboda. On ta prava ne dodiruje ni izbliza ni izdaleka bez obzira na isprike ili paravane.

Gdje su granice ovome? Dokle su dosegli ovi visoki horizonti, a gdje je ono čime se hvale države koje se smatraju državama sa najjačom demokratijom, velikim slobodama i zaštitom ljudskih prava, poslije 1400 godina? Nakon toga dolazi zabrana ogovaranja u čudnom izrazu, čisto kur'anska kreacija:

---

[30] Ebu Davud i Nesai od Lejsa ibni Seida.
[31] Ebu Davud od Sevrija.

I ne uhodite jedni druge i ne ogovarajte jedni druge! Zar bi nekom od vas bilo drago da jede meso umrloga brata svoga, - a vama je to odvratno (49/12).

Ne ogovarajte jedni druge. Nakon toga Kur'an iznosi scenu kojom se uvrijede najgrublje i najneosjetljivije duše. Scena brata koji jede meso svoga umrlog brata! Nakon toga žuri da objavi da oni preziru ovaj odvratni čin i da oni, dakle, prerziru ogovaranje!

Poslije se u pogovoru iznosi sve što im je zabranjeno u ovom ajetu: sumnjičenje, uhođenje i ogovaranje kako bi potakao osjećaj pobožnosti, i stavlja do znanja onima koji su nešto od ovoga učinili da požure sa teobom i nastoje da pridobiju Allahovu milost:

Zato se bojte Allaha, Allah, zaista, prima pokajanje i samilostan je (49/12).

Ovaj tekst cirkulira u životu muslimanske zajednice i prelazi u ogradu, zid koji štiti ljudsko dostojanstvo, u duboku učtivost u srcima i dušama ljudi. Poslanik (alejhi's-selam) je u tome jako strog idući sa čudesnim kur'anskim stilom u poticanju odvratnosti prema tom činu i sablasti ogovaranja.

U hadisu što ga prenosi Ebu Davud svojim lancem prenosilaca – Ka'nebi, Abdullah ibni Muhammed, Ala', njegov otac - od Ebu Hurejrea da je rekao: Kada je Poslanik (alejhi's-selam) upitan šta je to ogovaranje, odgovorio je: "Ogovaranje je kada spomeneš svome bratu ono što mu ne bi bilo drago da spominješ." Tada mu je ponovo rečeno: - A ako je to što sam rekao prisutno kod moga brata? - Poslanik je tada rekao: "Ako je to što kažeš prisutno kod njega, onda si ga ogovrio, a ako nije, onda si ga potvorio!" (Hadis bilježi Tirmizi.)

Ebu Davud prenosi svojim lancem prenosilaca – Usedded, Jahja, Sufjan, Ali ibni Akmer, Ebu Huzejfe - od Aiše (Allah njome bio zadovoljan) da je rekla: Rekla sam Vjerovjesniku (alejhi's-selam): - Dovoljno ti je reći o Safijji to i to. (Od Museddeda navodi da to znači da je mala.) Poslanik je tada rekao: "Rekla si jednu riječ koja bi mogla, ako bi pala u more, da ga zamuti." Drugom prilikom je Aiša pričala Poslaniku o jednom čovjeku, pa je on rekao: "Ne volim da pričam o čovjeku kad i ja imam to i to".

Ebu Davud prenosi svojim lancem prenosilaca od Enesa ibni Malika koji kaže: Rekao je Allahov Poslanik (alejhi's-selam): "Kad sam bio na mi'radžu prošao sam pored jedne skupine ljudi koji su imali bakrene nokte

i njima trgali svoja lica i svoje grudi. –Ko su ovi ljudi, upitao sam Džibrila, a on mi je odgovrio: - To su oni koji su jeli ljudsko meso, tj. ogovarali druge i klevetali ih.

Kada su Maiz i Gamidija priznali da su počinili blud i kada su kamenovani od strane Poslanika (alejhi's-selam) poslije priznanja i želje da ih Poslanik očisti, Vjerovjesnik je čuo jednog koji svome drugu kaže: - Pogledaj šta uradi ovaj čovjek. Allah mu grijeh pokri, a on se otkri i bi kamenovan kao pas. - Allahov Poslanik je šutio sve dok nije prošao pored krepanog magarca. Tada je upitao gdje je taj i taj koji su maloprije razgovarali. – Evo nas, Božiji Poslaniče - rekoše, a on im reče: "Jedite meso ovog magarca!" – Allah ti oprostio, ko će ovo jesti, rekoše. "Ono što ste maloprije govorili o onom vašem bratu mnogo je teže od jedenja ovog mesa. Tako mi Onoga u čijoj je ruci moj život, onaj o kome ste maloprije razgovarali sada uživa u blagodatima Dženneta", reče Poslanik.[32]

Sa ovim čvrstim i neophodnim liječenjem čisti se islamsko društvo, uzdiže i završava tamo gdje je i stiglo: san koji se kreće zemljom i primjerom koji je realiziran u povijesnoj realnosti.

Poslije ovih ponovljenih zazivanja onih koji vjeruju i njihova vođenja tim svijetlim i visokim obzorima društvenog i moralnog odgajanja i uspostavljanjem tih jakih i čvrstih sigurnosnih ograda oko njihovog ugleda, njihove slobode i neprikosnovenosti uz garancije ovoga svega sa osjećajima koji uzbuđuju dušu koja teži Allahu i Njegovoj bogobojaznosti...

Nakon ovih napredovanja prema tim visokim obzorjima tekst se obraća cijelom čovječanstvu, bez obzira na boju i naciju, pozivajući ga da se vrati jednoj osnovi, jednom mjerilu na kome počiva to odabrano društvo koje se uzdiže do tih visokih obzorja:

O ljudi, Mi vas od jednog čovjeka i jedne žene stvaramo i na narode i plemena vas dijelimo da biste se upoznali. Najugledniji kod Allaha je onaj koji Ga se najviše boji, a Allah, uistinu, sve zna i nije Mu skriveno ništa (49/13).

---

[32] Ibni Kesir u Tefsiru kaže da mu je isnad sahih.

O, ljudi! O, vi koji se razlikujete po boji i naciji, koji ste podijeljeni na narode i plemena, vi ste iz jednog korijena. Nemojte se razilaziti. Nemojte se dijeliti. Nemojte se sukobljavati i snagu gubiti.

O, ljudi! Onaj koji vas poziva ovim pozivom je Onaj koji vas je stvorio od jednog čovjeka i jedne žene. On će vam objasniti cilj vaše podjele na narode i plemena. Cilj ove podjele nije medusobno ubijanje i sukobljavanje. Njen cilj je upoznavanje i harmonija. Razlike u jezicima i bojama, razlike u navikama i moralu, razlike u nadarenosti i spremnosti su razlike koje ne traže sukob i razdor, nego saradnju za preuzimanje svih obaveza i izvršavanje svih potreba. Boja, nacija, jezik, domovina i drugo nemaju nikakve važnosti u Allahovim mjerilima. Postoji samo jedno mjerilo prema kome se određuju vrijednosti i sa kojima se zna prednost jednog u odnosu na drugog čovjeka: ***Najugledniji kod Allaha je onaj koji Ga se najviše boji*** (49/13). Ugledan je zaista samo onaj koji je ugledan kod Allaha. On je taj koji vas mjeri znanjem. On je obaviješten o vrijednostima i mjerilima: ***Allah, uistinu, sve zna i nije Mu skriveno ništa*** (49/13).

Na ovaj način padaju sve razlike, padaju sve vrijednosti, a uzdiže se mjerilo sa samo jednom vrijednošću; tom mjerilu radi presude treba se obraćati i prema ovim vrijednostima dolazi do razlike medu ljudima na mjerenju.

Na ovaj način se gube svi uzroci borbe i sukoba na Zemlji i snižavaju se sve vrijednosti zbog kojih su ljudi bili otvoreni neprijatelji, a na sceni se pojavljuje jasan i velik uzrok za prijateljstvo i kooperativnost: Obožavanje Allaha za sve, Allaha koji ih je stvorio iz jednog korijena kao što će biti podignuta samo jedna zastava pod koju žure svi – zastava bogobojaznosti u Allahovom okrilju. To je ta zastava koju je podigao islam da bi spasio čovječanstvo od nevolja nacionalizma, nervoznog patriotizma, pripadnosti plemenu ili porodici. Sve ovo su recidivi džahilijjeta koji mijenja formu i naziva se raznim imenima. Sve ovo je džahilijjet lišen islama!

Islam se suprotstavio ovom nervoznom džahilijjetu u svim njegovim vidovima i oblicima da bi uspostavio ljudski svjetski poredak u sjeni jedne zastave – Allahove zastave, a ne zastave džahilijjeta ili plemenske zastave, obiteljske ili nacionalne zastave. Sve su ovo lažne zastave koje su strane islamu.

Allahov Poslanik (alejhi's-selam) kaže: "Svi ste vi Ademovi potomci, a Adem je stvoren od zemlje. Zabranjeno je dičiti se svojim precima ili će biti kod Allaha manji od skarabeja."[33]

---

[33] Ebu Bekr Bezzar u Musnedu, od Huzejfe.

O džahilijjetskoj nervozi Poslanik (alejhi's-selam) je također rekao: "Ostavite to! To je smrdljiva kopriva".[34]

Ovo je temelj na kome počiva islamsko društvo. Svjetsko ljudsko društvo u kome čovječanstvo u svojoj mašti pokušava da bar jedan dio toga realizira, ali u tome ne uspijeva jer ne slijedi jedini mogući i pravi put, put ka Allahu... jer nije pod jednom zajedničkom zastavom, Allahovom zastavom.

Na kraju ove sure dolazi pojašnjenje imana i njegove vrijednosti kao odgovor onima koji su rekli: "Vjerujemo", a ne shvaćaju suštinu vjerovanja. Oni prebacuju Poslaniku (alejhi's-selam) to što su primili islam, naprotiv, Allah je svojim robovima milost Svoju podario:

Neki beduini govore: "Mi vjerujemo!" Reci: "Vi ne vjerujete, ali recite 'Mi se pokoravamo!' jer u srca vaša prava vjera nije još ušla. A ako Allaha i Njegova Poslanika budete slušali, On vam nimalo neće umanjiti nagradu za djela vaša." - Allah, uistinu, prašta i samilostan je (49/14).

Pravi vjernici su samo oni koji u Allaha i Poslanika Njegova vjeruju, i poslije više ne sumnjaju, i bore se na Allahovu putu imecima svojim i životima svojim. Oni su iskreni! (49/15).

Reci: "Zar vi da obavještavate Allaha o vjerovanju svome, kad Allah zna sve što je na nebesima i na Zemlji! Allah sve zna" (49/16).

Oni ti prebacuju što su primili islam. Reci: "Ne prebacujte mi što ste islam primili; naprotiv, Allah je vama milost podario time što vas je u pravu vjeru uputio, ako iskreno govorite (49/17).

Allah sigurno zna tajne nebesa i Zemlje i Allah dobro vidi ono što radite (49/18).

Rečeno je da su ovi ajeti objavljeni zbog beduina Benu Esed koji su rekli: "Vjerujemo" kada su islam prihvatili. Nakon toga su istakli svoju zaslugu i rekli: - Allahov Poslaniče, mi smo primili islam dok su te drugi napadali i borili se protiv tebe. - Allah je htio da im ukaže na ono što se

[34] Muslim u svome Sahihu, od Džabira ibni Abdullaha.

stvarno u njihovim grudima nalazi kada ovo kažu. Oni su islam primili pokoravanjem, ali iman još nije bio ušao u njihova srca. Ovo ukazuje da se iman još nije stabilizarao u njihovim srcima, da njihove duše još nisu pune ljubavi prema imanu: *Reci: "Vi ne vjerujete, ali recite 'Mi se pokoravamo!' jer u srca vaša prava vjera nije još ušla* (49/14).

Pa i pored ovoga, Allahova plemenitost je odlučila da svakog od njih nagradi za svako dobro djelo koje učine i da im od toga ništa neće biti umanjeno. Ovo je pojavni islam koji još nije ušao u njihova srca i pretvorio se u siguran i postojan iman. Ovaj islam je dovoljan da im njihova dobra djela obračuna tako da ona ne bi propala kao što propadaju djela nevjernika. Nagrada kod Allaha im neće biti umanjena sve dok su u pokornosti: *A ako Allaha i Njegova Poslanika budete slušali, On vam nimalo neće umanjiti nagradu za djela vaša"* (49/14) - zato što je Allah bliži oprostu i milosti i što od roba svoga prima prvi korak i što je zadovoljan sa njegovom pokornošću sve dok srce ne osjeti vjeru i smirenost: *Allah, uistinu, prašta i samilostan je* (49/14).

Zatim im objašnjava stvarnost imana:

Pravi vjernici su samo oni koji u Allaha i Poslanika Njegova vjeruju, i poslije više ne sumnjaju, i bore se na Allahovu putu imecima svojim i životima svojim. Oni su iskreni! (49/15).

Iman je iskreno vjerovanje srcem u Allaha i Njegova Poslanika, iskreno vjerovanje u kome nema nimalo sumnje i uznemirenosti, vjerovanje u koje nema predodžbi i u kome srce i osjećaj ne oklijevaju, vjerovanje iz koga proističe borba na Allahovu Putu imetkom i životom. Srce koje okusi slast ovog imana, nađe smiraj u njemu i učvrsti se, ono će krenuti da istinu i iman realizira i izvan svoga srca u realnom životu, u svijetu ljudi. Ono želi i hoće da objedini ono što osjeća u svojoj unutrašnjosti sa onim što se oko njega nalazi u pojavnom životu i njegovoj realnosti; strpljivost ne podnosi raskorak između imana u osjećaju i realnosti oko njega jer ga ova razlika vrijeđa i potiskuje u svakom momentu. Odavdje proizlazi i borba na Božijem Putu imetkom i životom. To je osobno ishodište iz duše vjernika koji želi da realizira svijetli oblik u svome srcu kako bi ga mogao vidjeti u realnom svijetu i životu. Sukob između vjernika i džahilijjeta oko njega je sukob dvojnog života, njegovog poimanja imana i praktične realnosti i njegove nemogućnosti da se odrekne svoga punog imana zarad praktične, nepotpune i devijantne stvarnosti oko njega. Otuda je moralo doći do rata između njega i

džahilijjeta oko njega sve dok se džahilijjet nije povinovao imanu i životu u vjeri.

Oni su iskreni (49/15) - iskreni u svom vjerovanju, iskreni kada govore da su oni, doista, vjernici. U slučaju da se ne ostvare ti osjećaji u srcu i da ne ostvare njihove poruke u realnom životu, onda se neće ni vjerovanje ostvariti. Iskrenost u vjerovanju nije u tvrdnji.

Da se malo zadržimo pred ovom opreznošću izloženom u ajetu: *Pravi vjernici su samo oni koji u Allaha i Poslanika Njegova vjeruju, i poslije više ne sumnjaju* (49/15). To nije samo tekst, nego je to doticaj osjećajnog i realnog iskustva i liječenje stanja koje se nalazi u čovjeku, čak i poslije izjave vjerovanja *i poslije više ne sumnjaju* (49/15). Slično tome opreznost je naznačena i u riječima Uzvišenog: *Onima koji govore: "Gospodar naš je Allah" pa poslije ostanu pri tome* (41/30) bez sumnje. Ustrajavanje na riječima *"Gospodar naš je Allah,"* ukazuje, katkada, na odupiranje vjerničke duše pod uticajem teških iskustava i iskušenja, duše ispunjene sumnjom i nemirom. Vjernička duša se, doista, sukobljava u svom životu sa žestinama potresa i žestokih udaraca. Duša koja je stabilna i ne potresa se, koja je sigurna i ne sumnja, koja ostaje stalno na ispravnom putu, to je duša koja zaslužuje ovaj stepen kod Allaha.

Ovo, izraženo na ovaj način, upozorava vjernička srca na klizavost staze, na opasnosti putovanja, da bi odlučno pojmili ovo pitanje, imali ovo u vidu i ustrajali na Pravom Putu, da ne posrnu kada ih zavede horizont, zamrači atmosfera i kada im ususret dolaze oluje i vjetrovi.

U tekstu se, zatim, govori o beduinima, Kur'an ih upozorava da Allah zna kakva su im srca i šta je u njima, da je On taj koji ih obavještava šta je u njima, a da On ne prima od njih saznanje o njima.

Reci: "Zar vi da obavještavate Allaha o vjerovanju svome, kad Allah zna sve što je na nebesima i na Zemlji! Allah sve zna" (49/16).

Čovjek tvrdi da ima znanje, a ne može da spozna ni sama sebe, ni kakvi su osjećaji u njegovu srcu. On ne zna stvarnost svoje duše ni stvarnost svojih osjećaja. On ne zna ni kako mu sama pamet radi, jer ne raspolaže sredstvima koja bi je kontrolirala za vrijeme njena rada. A kada bi čovjek kontrolisao sebe, on bi se zadržao na normalnom djelovanju i ne bi preostalo tamo ništa što bi kontrolirao. A kada obavlja svoj prirodni posao, on ne može, istovremeno, da se kontrolira. Prema tome, on nema moći da spozna sama sebe ni da spozna način djelovanja svoga organizma. On je halatka kojom se nadmeće čovjek.

Allah sve zna što je nebesima i na Zemlji (49/16), istinitim znanjem, a ne sa manifestiranjem nebesa i Zemlje i njihovih učinaka, nego zna njihovu stvarnost i bit sveobuhvatnim znanjem koje nije ograničeno prostorom ni vremenom.

Allah sve zna (49/16) - ovom kompletnom i sveobuhvatnom ukupnošću.

Nakon objašnjavanja suštine imana koju ljudi ne spoznaju niti je dostižu, Kur'an se osvrće Resulullahu (alejhi's-selam) riječima o dobroti učinjenoj njima preko Poslanika i izraženoj u islamu. Ova dobrota sama po sebi je dokaz da se stvarno vjerovanje još nije bilo stabiliziralo u tim srcima, da slast imana još nisu osjetile te duše.

Oni ti prebacuju što su primili islam. Reci: "Ne prebacujte mi što ste islam primili; naprotiv, Allah je vama milost podario time što vas je u pravu vjeru uputio, ako iskreno govorite" (49/17).

Oni prebacuju zbog prijema islama, a tvrde da vjeruju pa im je uslijedio odgovor da ne prebacuju što su primili islam, nego da je to Allahov dar njima ako budu iskreni u svojoj tvrdnji da vjeruju.

Da se zadržimo pred ovim odgovorom koji u sebi sadrži ogromnu istinu koju mnogi ljudi zanemaruju, čak je zanemaruju i neki vjernici.

Vjerovanje je najveće dobro koje Allah dariva nekom od svojih robova na Zemlji. To je veće dobro od dobra Bitka kojeg je Allah darovao na početku ovom čovjeku i ostalih dobara koja su vezana za Bitak, opskrbu, zdravlje, život i uživanje.

To je dobro koje čini ljudsko bitisanje posebnom istinom koja mu daje u sistemu Kosmosa glavnu i veliku ulogu.

Prvo što čini vjerovanje u ljudskom biću kada se to vjerovanje ustali za stalno u njegovu srcu je širina njegova poimanja ovog Bitka i njegova povezivanja sa tim Bitkom, potom, njegova uloga u tom Bitku, ispravnost njegovog poimanja vrijednosti, stvari, osoba i događaja oko njega, čini njegovu smirenost u njegovu putovanju ovom Planetom dok ne susretne Allaha, čini njegovo druženje sa svim što je u ovom Bitku oko njega, njegovo približavanje Allahu, njegovu Stvoritelju i Stvoritelju ovog Bitka, čini njegov osjećaj o njegovoj vrijednosti i njegovoj plemenitosti, njegov osjećaj da on gospodari u vršenju uočljive uloge kojom će Allah biti zadovoljan, da bi ostvario dobro ovog cjelokupnog Bitka u svemu što je na njemu i u njemu.

Širina njegovog poimanja izvodi ga iz ličnog ograničeg okvira u vremenu i prostoru, uskog svijeta i slabe moći, izvodi ga u prostor ovog cjelokupnog Bitka podrazumijevajući tu i u moći pohranjene, tajne skrivene, otvorenost i neograničenost, bezgranično i neokovano na kraju kruženja.

Ovo je, u odnosu na njegovu vrstu, jedinka naznake ljudskosti koja se vraća ka jednoj osnovi, osnovi sticanja te ljudskosti, počevši od Allahova Ruha, Uzvišenog daha koji povezuje ovo od blata sačinjeno biće sa Božanskim svjetlom, slobodnim svjetlom koje nije ograničeno ni nebesima, ni zemljom, ni početkom ni krajem, koje nije ograničeno u mjestu niti ima vremenske granice. Ovaj slobodni element je učinio od ovog ljudskog stvorenja, ovog čovjeka. Samo ovo poimanje dovoljno je da se ustali u srcu čovjeka pa da ga uzdigne u njegovom viđenju, da ga počasti u njegovu osjećaju, da ga simbolizira svjetlom i slobodom, dok njegove noge hmile po zemlji, a srce treperi sa krilima svjetla i uzdiže se do izvora prvog svjetla, koje je čovjeku darovalo ovu vrstu života.

To je u poređenju sa grupom, kojoj on pripada, jedinka vjerničkog ummeta koja se proteže daleko do u doline vremena, koja putuje plemenitom povorkom vođenom Nūhom, Ibrahimom, Mūsāom, Isaom, Muhammedom i njihovom braćom vjerovjesnicima (alejhimu's-selam). Dovoljno je da se ustali ovo poimanje u srcu čovjeka pa da osjeti da je on grana tog visokog, lijepog i protegnutog stabla, dubokog korijena, ispruženih grana, vezanih za nebesa tokom života toga stabla. Dovoljno je da osjeti čovjek ovo pa da pronađe i drugi ukus života, da osjeti novi osjećaj u životu, da doda svome životu i ovaj plemeniti život koji se proteže od ovog drevnog porijekla.

Zatim se njegovo poimanje širi sve dalje i dalje, dok ne prevazide svoje biće, svoj ummet i ljudsku vrstu i vidi ovaj cjelokupni Bitak koji potiče od Allaha, od koga je i čovjek poteko, iz daha Njegovog Ruha i postao čovjek. Čovjekovo vjerovanje ukazuje mu da je ovaj cjelokupni Bitak živo biće sastavljeno iz raznih živih bića, da svaka stvar u ovom Bitku ima dušu, da ovaj cjelokupni Bitak ima dušu, da su duše svega i duša ovog velikog Kosmosa usmjerene prema Uzvišenom svome Stvoritelju, isto onako kao što se usmjerava duša čovjeka dovom i veličenjam, uzvraća Mu zahvalom i pokornošću, završava poslušnošću i predanošću. Tada čovjek postaje biće ovog Kosmosa, dio cjeline koja se ne može odvojiti ni izolirati, dio koji potiče od njegova Stvoritelja, usmjeren svojom dušom prema Njemu i vraća se na koncu k Njemu. Tada čovjek postaje nešto veće od svog ograničeg bića, sukladno svom poimanju veličine ovog velikog Kosmosa.

Tada čovjek postaje prisan sa svim dušama oko sebe, prisan poslije svega toga sa Ruhom Allahovim koji ga štiti, tada on osjeća da može da se poveže sa ovim cjelokupnim Bitkom, da se proteže njegovom dužinom i širinom, može da čini brojne stvari, da izaziva ogromne događaje, da djeluje na sve i da pada pod utjecaj. Zatim on može da traži pomoć direktno od te velike Moći koja ga je stvorila i stvorila sve moći i energije u ovom Kosmosu, velikoj Moći koja se ne da ograničiti, koja ne slabi i ne iščezava.

Iz ovog prostranog, ugodnog poimanja čovjek traži nova stvarna mjerila, za stvari, događaje, osobe, vrijednosti, interesiranja i ciljeve. On vidi svoju stvarnu ulogu u ovom Bitku, svoje stvarno zaduženje u ovom životu, jer ima određenu moć u ovom Kosmosu koju mu Allah daje koju on usmjerava da bi njome ostvario ono što želi i na taj način nastavio svojim putem zemljom, čvrstim korakom, otvorenih očiju i udružene savjesti.

Iz ove stvarne spoznaje Bitka oko sebe, stvarne uloge njemu dodijeljene i stvarnosti moći date njemu, da bi izvršio ovu ulogu, iz ove spoznaje čovjek traži smirenost, mir i rahatluk za ono što se oko njega zbiva i njemu događa. On spoznaje odakle to dolazi, zašto dolazi i kuda odlazi, zašto on postoji? Spoznaje da je on ovdje radi nečega i sve što se njemu dešava predviđeno je da upotpuni to nešto. Saznaje da je ovaj svijet *muzra* (oranica) drugog svijeta, da će on biti nagrađen za svako veliko i malo djelo, saznaje da nije stvoren uzalud, da nije prepušten onako, da ne ide sam.

Iz ove spoznaje iščezavaju osjećaji nemira, sumnje i zbunjenosti koji nastaju iz nepoznavanja nastanka i sudbine, iz nesagledavanja sklonjenog sa puta, iz nepouzdanja mudrosti koja je skrivena iza njegova dolaska i odlaska iza njegovog putovanja na ovom putu.

Iščezava osjećaj poput osjećaja Omera Hajjama koji je to izrazio, u prijevodu, ovako:

Životno odijelo obukao sam, a ni pitan nisam,

Dugo i smjelo razmišljao sam, ali zbunjen ostao sam.

Jednog dana, kad smrt dođe, zbacit ću sa sebe dronjke te

ne znavši odakle sam došao ni kuda pošao.

Vjernik zna, smirenim srcem, umirenom savješću i dušom koja se raduje da je čovjek obukao odijelo života, Allahovom odredbom, a On je onaj Koji upravlja cjelokupnim Bitkom, upravljanjem Mudroga i

Obaviještenoga, da je Ruka koja ga je obukla i zaogrnula mudrija od njega i milostiva prema njemu. Otuda nema potrebe ukazivati na to jer on nije u stanju da ukaže kao što ukazuje Gospodar ove Ruke, Sveznani i Koji sve vidi. On ga oblači, da bi izvršio određenu ulogu u ovom Bitku, da pada pod uticaje onoga što je oko njega i utiče na sve što je oko njega, da se ova uloga odvija sukladno svim drugim ulogama koje ima svako živo biće i stvar od početka pa do kraja.

Otuda vjernik zna zašto je došao, zna kuda ide i ne luta između raznih mišljenja, ide određenom stazom i obavlja ulogu sasvim smireno, pouzdano i uvjerljivo. On se uzdiže vjerničkom spoznajom, prolazi staze i obavlja ulogu radostan, slobodan i veseo, osjeća ljepotu poklona i visinu dara, poklona izraženog u životu ili u ovom slučaju rečenu, u odijelu, darovano njemu iz Ruke Plemenitog, Milostivog Darovatelja, Dobroga, Lijepoga, Uzvišenoga, Onoga koji voli, Milostivoga. Dar uloge koju čovjek izvršava bez obzira na poteškoće da bi dospio do svog Gospodara u neograničenoj čežnji.

Svijest iščezava kao svijest koja se ugnijezdila u neko tegobno i nemirno vrijeme prije nego je čovjek oživljen u okrilju Kur'ana i prije nego ga je Allah uzeo za ruku i uveo u Svoje plemenito okrilje. Ta svijest koju je odbacila moja umorna duša u ovom Kosmosu o čemu se na ovaj način izražavam:

I dunjaluk zbunjen osta, ne zna kuda da ide,

- Odakle? Kako? Kamo? kad bi htio, da ode.

Zbunjen, izgubljen, trud zamoran

Sudbina maskirana ... nepoželjna.

Danas ja znam, neka je beskrajno hvala i zahvala Allahu, da nema nikakva uzaludna truda, da se svaki trud nagrađuje, da nema nijednog uloženog napora koji se gubi, da svaki uloženi trud ima plod, da je sudbina bolest u rukama Pravednoga, Milostivoga. Danas ja osjećam, neka je beskrajna hvala i zahvala Allahu, da Kosmos ne stoji nikada očajno jer duša Kosmosa vjeruje u svoga Gospodara, ide prema Njemu i veliča Ga zahvalom. Kosmos nastavlja da ide sukladno zakonu koga mu je odabrao Allah, ide pokorno u zadovoljstvu i predanosti.

Ovo je veliki dobitak u svijetu svijesti i razmišljanja. Ono je, istovremeno, velika zarada u svijetu tijela i nerava, pored toga što je i ogromna zarada u ljepoti djela, aktivnosti, padanju pod utjecaj i utjecanju na drugoga.

Vjerovanje je, najzad, pokretačka snaga i ukupna energija. Skoro da se činjenica vjerovanja i ne učvrsti u srcu čovjeka, a ona ga pokrene na djelo da bi ostvario svoje biće u realnosti i bila u skladu njena skrivena i pojavna slika kao što je izjednačena na izvoru pokreta u cjelokupnom ljudskom biću i koje pokreće to biće i daje mu snagu na putu.

To je tajna moći vjerovanja u duši čovjeka, tajna moći duše u vjerovanju, tajna te nadnaravnosti koju je proizvelo vjerovanje na zemlji i koju čini i proizvodi svakog dana. To je nadnaravnost koja mijenja način života iz dana u dan, pokreće jedinku, a pokreće i društvo na žrtve u ovom prolaznom i ograničenom životu, na putu ostvarenja velikog života koji ne iščezava i zadržava tu malu i slabašnu osobu pred moći vlasti i sredstava moći željeza i vatre, tako da ta moć vlasti i sredstava u cjelini biva poražena pred pokretačkim vjerovanjem u duši pojedinca vjernika. Ta prolazna, ograničena jedinka koja je porazila sve te moći, ona je, ustvari, velika i stravična moć iz koje se proteže ta duša, ona je izvor koji ključa, koja nije pod nazorom, niti gubi, niti slabi.[35]

Te nadnaravnosti koje donosi vjernička doktrina u životu pojedinaca i društva ne počivaju na nejasnoj izmišljotini niti se oslanjaju na sablasti pretjeranosti mišljenja, nego počivaju na spoznajnim uzrocima i stabilnim osnovama. Vjernička doktrina je cjelovita ideja koja povezuje čovjeka sa pojavnom i skrivenom moći Kosmosa. Ona ustaljuje dušu čovjeka čvrsto i smireno i daje mu moć da se suoči sa prolaznom moći i neistinitim situacijama, zahvaljujući moći uvjerenja u pomoć i pouzdanje u Allaha. Ta moć objašnjava jedinki njegove odnose sa ljudima, događajima i stvarima oko njega. Objašnjava mu njegov cilj, smjer i put, okuplja njegove moći i svu energiju i pokreće je u jednom smjeru. Otuda je ta njegova moć, moć okupljanja snaga i energija oko jedne osovine i usmjerena u jednom smjeru, ide prema njemu, osvijetljenom cilju, snažno, pouzdano i sa uvjerenjem.[36]

Vjernik pojačava svoju moć da bi nastavio stabilnim korakom kojim ide i cjelokupni Kosmos, primjetno i neprimjetno da sve nagomilane moći

[35] Izvodi iz poglavlja *El 'aqide we'l-hajat*, djelo *Es-selamu'l alemi ve'l-islam*.
[36] Isti izvor.

u Kosmosu idu prema smjeru vjerovanja s kojim se susreće vjernik na svom putu, priključuje se njenom silnom nadiranju da bi istina pobijedila nad neistinom, bez obzira na pojavnu snagu kojom raspolaže neistina u očima ljudi.

Istinu je obznanio Uzvišeni Allah: *Oni ti prebacuju što su primili islam. Reci: "Ne prebacujte mi što ste islam primili; naprotiv, Allah je vama milost podario time što vas je u pravu vjeru uputio, ako iskreno govorite* (49/17). To je velika milost kojom raspolaže i poklanja je samo Plemeniti Allah, onome koji zaslužuje to veliko dobro.

Istinu je obznanio Uzvišeni Allah. Koje je moći čovjek izgubio u tim činjenicama, spoznajama, značenjima i osjećajima, i živio u njima i s njima, proputovao ovom planetom u okrilju tih činjenica i na osnovu njihova uputstva? Kakva je moć gubitka tih činjenica kada bi se preokrenule strane uživanja dok čovjek uživa i jede kao što jedu i životinje, a one su upućenije, jer one po prirodi svojoj spoznaju vjerovanje, idu na taj način ka plemenitom svom Stvoritelju.

Allah sigurno zna tajne nebesa i Zemlje i Allah dobro vidi ono što radite (49/18).

Onaj koji zna tajne nebesa i Zemlje Taj zna i tajne ljudskih duša, zna ono što je skriveno u srcima, zna istine osjećaja i vidi šta rade ljudi. Njegovo znanje ne oslanja se na riječi koje izgovaraju njihovi jezici, nego se zasniva na osjećajima koji se mobiliziraju u njihovim srcima i na djelima koja potvrđuju šta se regrutuje u tim srcima.

Najzad, ovo je uzvišena sura čijih 18 ajeta čine da skoro ona sama ocrtava svjetove plemenitog, čistog, uzvišenog i predanog svijeta, a otkriva i veličine činjenica čiji se temelji učvršćuju u dubinama savjesti.

سُورة ق مكيّة
وآياتها ٤٥

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

« قٓ وَٱلْقُرْآنِ ٱلْمَجِيدِ * بَلْ عَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ ، فَقَالَ ٱلْكَافِرُونَ : هَٰذَا شَيْءٌ عَجِيبٌ * أَإِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا ؟ ذَٰلِكَ رَجْعٌ بَعِيدٌ * قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْقُصُ ٱلْأَرْضُ مِنْهُمْ ، وَعِنْدَنَا كِتَابٌ حَفِيظٌ * بَلْ كَذَّبُوا بِٱلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَهُمْ فِي أَمْرٍ مَرِيجٍ * أَفَلَمْ يَنْظُرُوا إِلَى ٱلسَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا وَمَا لَهَا مِنْ فُرُوجٍ ؟ * وَٱلْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ ، وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ * تَبْصِرَةً وَذِكْرَىٰ لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ * وَنَزَّلْنَا مِنَ ٱلسَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ ٱلْحَصِيدِ * وَٱلنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ * رِزْقًا لِلْعِبَادِ ، وَأَحْيَيْنَا بِهِ بَلْدَةً مَيْتًا ، كَذَٰلِكَ ٱلْخُرُوجُ .

« كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَأَصْحَابُ ٱلرَّسِّ وَثَمُودُ * وَعَادٌ وَفِرْعَوْنُ وَإِخْوَانُ لُوطٍ * وَأَصْحَابُ ٱلْأَيْكَةِ وَقَوْمُ تُبَّعٍ ، كُلٌّ كَذَّبَ ٱلرُّسُلَ فَحَقَّ وَعِيدِ * أَفَعَيِينَا بِٱلْخَلْقِ ٱلْأَوَّلِ ؛ بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ مِنْ خَلْقٍ جَدِيدٍ .

« وَلَقَدْ خَلَقْنَا ٱلْإِنْسَانَ ، وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ ، وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ ٱلْوَرِيدِ * إِذْ يَتَلَقَّى ٱلْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ ٱلْيَمِينِ وَعَنِ ٱلشِّمَالِ قَعِيدٌ * مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ * وَجَاءَتْ سَكْرَةُ ٱلْمَوْتِ بِٱلْحَقِّ ، ذَٰلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيدُ *

وَنُفِخَ فِي الصُّورِ، ذَٰلِكَ يَوْمُ الْوَعِيدِ * وَجَاءَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَعَهَا سَائِقٌ وَشَهِيدٌ * لَقَدْ كُنتَ فِي غَفْلَةٍ مِنْ هَٰذَا، فَكَشَفْنَا عَنكَ غِطَاءَكَ، فَبَصَرُكَ الْيَوْمَ حَدِيدٌ * وَقَالَ قَرِينُهُ: هَٰذَا مَا لَدَيَّ عَتِيدٌ * أَلْقِيَا فِي جَهَنَّمَ كُلَّ كَفَّارٍ عَنِيدٍ * مَنَّاعٍ لِلْخَيْرِ مُعْتَدٍ مُرِيبٍ * الَّذِي جَعَلَ مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ، فَأَلْقِيَاهُ فِي الْعَذَابِ الشَّدِيدِ * قَالَ قَرِينُهُ: رَبَّنَا مَا أَطْغَيْتُهُ، وَلَٰكِن كَانَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ * قَالَ: لَا تَخْتَصِمُوا لَدَيَّ وَقَدْ قَدَّمْتُ إِلَيْكُم بِالْوَعِيدِ * مَا يُبَدَّلُ الْقَوْلُ لَدَيَّ وَمَا أَنَا بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ * يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ: هَلِ امْتَلَأْتِ؟ وَتَقُولُ: هَلْ مِن مَّزِيدٍ؟ * وَأُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِينَ غَيْرَ بَعِيدٍ * هَٰذَا مَا تُوعَدُونَ لِكُلِّ أَوَّابٍ حَفِيظٍ * مَّنْ خَشِيَ الرَّحْمَٰنَ بِالْغَيْبِ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُّنِيبٍ * ادْخُلُوهَا بِسَلَامٍ، ذَٰلِكَ يَوْمُ الْخُلُودِ * لَهُم مَّا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ.

«وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّن قَرْنٍ هُمْ أَشَدُّ مِنْهُم بَطْشًا فَنَقَّبُوا فِي الْبِلَادِ هَلْ مِن مَّحِيصٍ * إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكْرَىٰ لِمَن كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ.

« وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ، وَمَا مَسَّنَا مِن لُّغُوبٍ * فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ، وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ الْغُرُوبِ * وَمِنَ اللَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَأَدْبَارَ السُّجُودِ * وَاسْتَمِعْ يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادِ مِن مَّكَانٍ قَرِيبٍ * يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ، ذَٰلِكَ يَوْمُ الْخُرُوجِ * إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَإِلَيْنَا الْمَصِيرُ * يَوْمَ تَشَقَّقُ الْأَرْضُ عَنْهُمْ سِرَاعًا، ذَٰلِكَ حَشْرٌ عَلَيْنَا يَسِيرٌ * نَّحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ، وَمَا أَنتَ عَلَيْهِم بِجَبَّارٍ، فَذَكِّرْ بِالْقُرْآنِ مَن يَخَافُ وَعِيدِ » . .

SURA QAF
OBJAVLJENA U MEKKI
IMA 45 AJETA

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Kaf. Tako Mi Kur'ana slavnog, (50/1)

oni se čude što im je došao jedan od njih da ih opominje, pa, nevjernici, govore: "To je čudna stvar: (50/2)

zar kad pomremo i zemlja postanemo...? Nezamisliv je to povratak!" (50/3).

Mi znamo šta će od njih zemlja oduzeti, u Nas je Knjiga u kojoj se sve čuva (50/4).

Oni, međutim, poriču Istinu koja im dolazi i smeteni su (50/5).

A zašto ne pogledaju nebo iznad sebe? - kako smo ga sazdali i ukrasili i kako u njemu nema nereda! (50/6)

A Zemlju smo rasprostrli i po njoj nepomična brda pobacali i dali da iz nje niče raznovrsno prekrasno bilje, (50/7)

da bi razmislio i opomenuo se svaki rob koji se Gospodaru svome obraća (50/8).

Mi s neba spuštamo vodu kao blagoslov, i činimo da, uz pomoć njenu, niču vrtovi i žito koje se žanje (50/9)

i visoke palme u kojih su zameci nagomilani jedni iznad drugih, (50/10)

kao hranu robovima, i Mi njome oživljavamo mrtav predjel; takvo će biti i oživljenje (50/11).

Prije njih poricali su narod Nūhov, i stanovnici Ressa, i Semūd (50/12)

i Ād, i narod faraonov, i narod Lūtov, (50/13)

i stanovnici Ejke i narod Tubba; svi su oni poslanike lažnim smatrali i kaznu Moju zaslužili (50/14).

Pa zar smo prilikom prvog stvaranja malaksali? Ne, ali oni u ponovno stvaranje sumnjaju (50/15).

Mi stvaramo čovjeka i znamo šta mu sve duša njegova haje, jer Mi smo njemu bliži od vratne žile kucavice (50/16).

Kad se dvojica sastanu i sjednu jedan s desne, a drugi s lijeve strane, (50/17)

on ne izusti nijednu riječ, a da pored njega nije prisutan Onaj koji bdije (50/18).

Smrtne muke će zbilja doći - to je nešto od čega ne možeš pobjeći (50/19)

i u rog će se puhnuti - to je Dan kojim se prijeti - (50/20)

i svako će doći, a s njim vodič i svjedok (50/21).

"Ti nisi mario za ovo, pa smo ti skinuli koprenu tvoju, danas ti je oštar vid" (50/22).

A drug njegov će reći: "Ovaj, pored mene, spreman je" (50/23)

"Baci u džehennem svakog nezahvalnika, inadžiju, (50/24)

koji je branio da se čine dobra djela i koji je nasilnik i podozriv bio, (50/25)

koji je pored Allaha u drugog boga vjerovao, - zato ga baci u patnju najtežu!" (50/26)

A drug njegov će reći: "Gospodaru naš, ja ga nisam silom zaveo, sam je u velikoj zabludi bio" (50/27)

"Ne prepirite se preda Mnom!" - reći će On - "još davno sam vam zaprijetio, (50/28)

Moja Riječ se ne mijenja i Ja nisam prema robovima svojim nepravičan" (50/29)

Na Dan kad upitamo džehennem: "Jesi li se napunio?" - on će odgovoriti: "Ima li još?" (50/30)

A džennet će biti primaknut čestitima, neće biti ni od jednog daleko - (50/31)

"Ovo je ono što vam je obećano, svakome onom koji se kajao i čuvao, (50/32)

koji se Milostivoga bojao, iako Ga nije vidio, i koji je srce odano donio (50/33).

Uđite u nj, u miru, ovo je Dan vječni!" (50/34)

U njemu će imati što god zažele - a od Nas i više (50/35).

A koliko smo naroda prije ovih uništili, koji su moćniji od njih bili, pa su po svijetu utočište tražili, - od propasti spasa ima li?! (50/36).

U tome je, zaista, pouka za onoga ko razum ima ili ko sluša, a priseban je (50/37).

Mi smo stvorili nebesa i Zemlju i ono što je između njih - za šest vremenskih razdoblja, i nije Nas ophrvao nikakav umor (50/38).

Zato strpljivo podnosi ono što oni govore i veličaj Gospodara svoga i zahvaljuj Mu prije sunčeva izlaska i prije zalaska, (50/39)

i veličaj Ga noću i poslije obavljanja namaza (50/40).

I osluškuj! Dan kada će glasnik pozvati iz mjesta koje je blizu, (50/41)

Dan kada će oni čuti istinit glas - to će biti Dan oživljenja (50/42).

Mi, zaista, dajemo život i dajemo smrt, i sve će se Nama vratiti! (50/43)

A na Dan kada će nad njima zemlja popucati oni će žurno izići; biće to oživljenje, za Nas lako (50/44).

Mi dobro znamo šta oni govore; ti ih ne možeš prisiliti, nego podsjeti Kur'anom onoga koji se prijetnje Moje boji! (50/45).

Allahov Poslanik (alejhi's-selam) učio je ovu suru prilikom bajramske i džumanske hutbe čineći je njenom temom i sadržajem na ovakvim velikim skupovima. Ona ima veliku važnost.

Silna je to sura, snažne dojmljivosti sa svojim istinama, žestokog ritma sa svojom izraženom strukturom, slikama, okriljima i zvukom njenih rima. Obuzima cjelokupnu dušu prateći njene misli i kretnje i slijedeći njeno tajno i javno djelovanje, njenu unutrašnjost i vanjštinu. Slijedi je sa Allahovom kontrolom koja je ne napušta nijednog momenta od rođenja pa do smrti, proživljenja, okupljanja i polaganja računa. A to je jaka, precizna

i strahovita kontrola. Obuhvata ovo slabašno ljudsko stvorenje potpuno i u cijelosti. Ono je u stisku koji nikada ne popušta; koji ne propušta ni sitno ni krupno koje ono uradi i koje se ne odvaja od njega ni mnogo ni malo. Svaki dah se broji, svaka misao je poznata, svaka riječ zapisana, svaki pokret uračunat. Potpuna, strašna kontrola obuhvata šaputanje srca kao kretanje udova. Nema zastora niti zavjese koja može spriječiti ovu prodornu kontrolu koja dopire do tajne i šapata kao što dopire do djela i pokreta u svakom času i u svakom stanju.

Sve su ovo poznate činjenice, ali se one predočavaju stilom koji ih izlaže kao da su nove, pa tako djeluju zastrašujuće na osjećaje puput iznenađenja, potresaju dušu snažno i prodrmavaju je pobuđujući u njoj drhtaje straha, zavidnost i stres uslijed buđenja iz nemara prema strašnoj i jezivoj stvari!

Svemu ovome treba pridodati i slike života, prizore smrti, truhljenja, proživljenja i okupljanja, zatim zamišljanja Sudnjeg dana u duši i njegovo iščekivanje u osjećaju, pa onda kosmičke istine koje se ukazuju na nebu i Zemlji, u vodi i bilju, u plodovima i zamecima *da bi razmislio i opomenuo se svaki rob koji se Gospodaru svome obraća* (50/8).

Doista je teško rezimirati suru poput ove i predočiti istine, značenja, slike i okrilja stilom koji nije kur'anski, a kojim se one inače navode, i izrazima koji nisu kur'anski, koji sami po sebi isijavaju te istine, značenja, slike i okrilja izravno u osjećanje i dušu.

Pođimo sa prezentacijom same sure, a pomoć je od Allaha.

Kaf. Tako Mi Kur'ana slavnog, (50/1)

oni se čude što im je došao jedan od njih da ih opominje, pa, nevjernici, govore: "To je čudna stvar: (50/2)

zar kad pomremo i zemlja postanemo...? Nezamisliv je to povratak!" (50/3).

Mi znamo šta će od njih zemlja oduzeti, u Nas je Knjiga u kojoj se sve čuva (50/4).

Oni, medutim, poriču Istinu koja im dolazi i smeteni su (50/5).

A zašto ne pogledaju nebo iznad sebe? - kako smo ga sazdali i ukrasili i kako u njemu nema nereda! (50/6)

A Zemlju smo rasprostrli i po njoj nepomična brda pobacali i dali da iz nje niče raznovrsno prekrasno bilje, (50/7)

da bi razmislio i opomenuo se svaki rob koji se Gospodaru svome obraća (50/8).

Mi s neba spuštamo vodu kao blagoslov, i činimo da, uz pomoć njenu, niču vrtovi i žito koje se žanje (50/9)

i visoke palme u kojih su zameci nagomilani jedni iznad drugih, (50/10)

kao hranu robovima, i Mi njome oživljavamo mrtav predjel; takvo će biti i oživljenje (50/11).

Prije njih poricali su narod Nūhov, i stanovnici Ressa, i Semūd (50/12)

i Ād, i narod faraonov, i narod Lūtov, (50/13)

i stanovnici Ejke i narod Tubba; svi su oni poslanike lažnim smatrali i kaznu Moju zaslužili (50/14).

Pa zar smo prilikom prvog stvaranja malaksali? Ne, ali oni u ponovno stvaranje sumnjaju (50/15).

Ovo je prva cjelina u suri. Ona tretira pitanje proživljenja, njegovo poricanje od strane politeista i njihovog čuđenja njegovu spominjanju i govoru o njemu. Medutim, Kur'an se ne suočava sa njihovim poricanjem ovog pitanje tretirajući samo taj problem, već se suočava sa njihovim devijantnim, zalutalim srcima kako bi ih u osnovi vratio ka Istini, ispravio devijaciju u njima nastojeći prije svega probuditi ova srca i protresti ih da se otvore pred velikim istinama u srži ovog Bitka. Otuda on ne ulazi u apstraknu raspravu s njim radi potvrđivanja proživljenja, nego animira njihova srca da razmišljaju i proučavaju i dira njihovo osjećanje kako bi potpalo pod utjecaj izravnih istina oko njega i dozvao se. To je ders iz kojeg bi trebali izvući poruku oni koji pokušavaju liječiti srca.

Sura započinje zaklinjanjem; zaklinjanjem harfom: "*Qaf*" i Kur'anom slavnim, sastavljenim od njemu sličnih harfova. To je zapravo prvi harf u riječi Kur'an.

Ne spominje objekt zakletve. To je zaklinjanje u početku govora koje sugerira samo po sebi na budnost i pažnju. U pitanju je nešto uzvišeno! Allah započinje govor zaklinjanjem; to je onda nešto uzvišeno. Vjerovatno je ovo cilj ovakvog početka, jer odustaje poslije toga sa suprotnim veznikom "*bel*" od predmeta zaklinjanja, nakon što je zakletva izvršila svoj utjecaj u osjećanju i srcu, da bi započeo govor, kao da je sasvim nov, o njihovom čuđenju i poricanju onoga što im donosi njihov Poslanik u Kur'anu slavnome u vezi sa proživljenjem i izlaskom iz grobova:

oni se čude što im je došao jedan od njih da ih opominje, pa, nevjernici, govore: "To je čudna stvar: (50/2)

zar kad pomremo i zemlja postanemo...? Nezamisliv je to povratak!" (50/3).

Oni se čude što im je došao jedan od njih da ih opominje, a u tome nema ništa čudnog, to je, zapravo, prirodna stvar koju prihvata zdrava priroda sa lahkoćom i dobrodošlicom. Prirodna je stvar da Allah odabere jednog od ljudi koji osjeća njihovim osjećanjem, razumijeva njihovim razumijevanjem, govori njihovim jezikom, učestvuje u njihovom životu i aktivnostima, shvata njihove motive i poticaje, poznaje njihovu snagu i mogućnost njihova podnošenja, pa ga šalje njima da ih opominje onim što ih očekuje ako nastave raditi kao što rade, da ih pouči kako da se usmjere pravim pravcem i da im saopći obaveze koje nameće pravi pravac, a on sam je prvi koji preuzima ove obaveze.

Čudili su se samom poslanstvu, a posebno su izražavali čuđenje pitanju proživljenja o kojem je govorio odmah na početku ovaj Opominjač. Pitanje proživljenja temeljno je načelo islamskog vjerovanja. Načelo na kojem se zasniva vjerovanje i na kojem se temelji opća koncepcija zahtjeva i obaveza ove vjere. Od muslimana se traži da bude sa istinom, a protiv neistine, da činjenjem dobra eleminiše zlo i da učini cjelokupnu svoju aktivnost na zemlji ibadetom tako što će sveukupnu aktivnost usmjeriti Allahu. Nagrada za djelo je neminovna. Ova se nagrada neće realizirati tokom života na zemlji, već će se prolongirati do završnog obračuna, nakon završetka cjelokupnog putovanja. Nužno je onda postojanje drugog svijeta; nužno je onda proživljenje radi polaganja računa na drugom svijetu. Kada se uruši temelj ahireta u duši, uruši se s njim svako poimanje suštine ove

vjere i njenih obaveza i takva duša se nikada ne može ustabiliti na putu islama.

Međutim, taj narod nije posmatrao ovo pitanje sa ovog stajališta u osnovi. Oni su ga posmatrali sa druge strane, veoma primitivne i sasvim udaljene od spoznaje suštine života i smrti i od spoznaje bilo koje strane, suštine Allahove moći, a kažu: *zar kada pomremo i zemlja postanemo? Nezamisliv je to povratak!"* (50/3).

To je pitanje, dakle, u njihovim očima pitanje nevjerovatnosti života nakon smrti i raspadanja. To je naivno gledanje, kao što smo već rekli, jer čudo života koje se desilo jedanput može se dogoditi i drugi put. Kao što se uostalom ovo čudo dešava pred njima svakog časa i okružuje ih sa svih strana Kosmosa. Ovo je to stajalište na koje ih navodi Kur'an u ovoj suri.

No mi ćemo, prije nego što krenemo sa dodirima Kur'ana i njegovim kosmičkim dokazima na pozornici života, zastati pred dodirom raspadanja i nestajanja koje se oličava u prenošenju njihovih riječi i osvrtu na njih:

Zar kad pomremo i zemlja postanemo? (50/3) - dakle, ljudi umiru i ljudi postaju zemlja. Svako ko čita prenošenje riječi politeista okreće se izravno k sebi i drugim živim bićima oko sebe. Okreće se zamišljajući smrt, raspadanje i nestajanje. Zapravo, osjeća puzanje procesa raspadanja u svom tijelu, a još je živ i iznad zemlje. Ništa ne može potresti srce žive osobe kao smrt, ništa kao raspadanje ne izaziva u njemu drhtaj i stres.

Osvrt produbljuje ovaj dodir i osnažuje njegovo djelovanje, odslikavajući Zemlju kako ih malo pomalo jede:

Mi znamo šta će od njih zemlja oduzeti, u Nas je Knjiga u kojoj se sve čuva (50/4).

Kao da iskaz otjelovljuje kretnju zemlje i oživljava je dok topi njihova tijela zakopana u nju, jedući ih malo pomalo. Odslikava njihova tijela dok se ona konstantno troše i raspadaju, da im kaže: Doista Allah zna šta zemlja jede od njihovih tijela. To je zabilježeno u Knjizi u kojoj se sve čuva. Oni neće nepovratno otići kada umru i zemlja postanu. Što se tiče vraćanja života u ovu zemlju, ono se već ranije dogodilo, a i događa se oko njih u obnavljajućim procesima oživljavanja koji ne prestaju.

Tako se uzastopno smjenjuju dodiri koji tope srca i omekšavaju ih čineći ih osjetljivim, budnim i dobro prijemčivim. I to prije početka napada na sami problem.

Potom sura otkriva suštinu njihova stanja iz kojeg proistječu te nesuvile primjedbe. To je stoga što su oni ostavili postojanu Istinu, pa se zemlja pomakla ispod njih i nisu više u stanju da se ustabile ni na čemu:

Oni, međutim, poriču Istinu koja im dolazi i smeteni su (50/5).

To je jedinstven, slikovit iskaz koji predočava stanje onih koji odstupaju od stabilne Istine pa im se nakon toga stanje ne smiruje.

Istina je stabilno stajalište na kojem stoji onaj ko vjeruje u Istinu, pa mu noge ne klize, niti su mu koraci nesigurni, jer je zemlja pod njegovim nogama stabilna, ne trese se, ne propada i ne tone. A sve što je oko njega, mimo stabilne Istine, nesigurno je, uskovitlano, poljuljano i smeteno, izubilo je stabilnost i postojanost, smirenost i učvršćenost. Ko prekorači tačku ove stabilne istine njegova stopala kližu u ovom poljuljanom i smetenom. Izgubio je stabilnost i smirenost. On je u stalnoj uskovitlanosti i nema smiraja u jednom stanju.

Ko ostavi Istinu, razvlače ga strasti, raspamećuju slutnje, rastrgavaju primisli, raspolućuje zbunjenost i uznemiravaju sumnje; njegovo kretanje tu i tamo je besciljno, njegova stajališta se klate zdesna u lijevo; nema čvrsta oslonca u svojoj smetenosti niti sigurna pribježišta. On je u potpunoj pometnji.

To je čudesan iskaz koji otjelovaljava sumnje srca, kao da su one kretanje koje prate oči.

Nastavljajući dalje sa impulzivnim djelovanjem postojane, stabilne, čvrste i nepokolebljive Istine – na putu ka odgovoru na njihovo oponiranje činjenici proživljenja – sura prezentira neke fenomene Istine u strukturi Kosmosa usmjeravajući njihove poglede na Zemlju, nepomična brda, vodu koja se spušta s neba, visoke palme, vrtove i bilje, iskazom koji korespondira sa karakterom stabilne, postojane, lijepe Istine:

A zašto ne pogledaju nebo iznad sebe? - kako smo ga sazdali i ukrasili i kako u njemu nema nereda! (50/6).

Ovo nebo je strana knjige zvane Kosmos koja govori o Istini koju su oni napustili. A zašto ne pogledaju njegovu visinu, postojanost i stabilnost, pa zatim njegove ukrase, ljepotu i odsustvo nereda i poremećaja? Postojanost, upotpunjenost i ljepota karakteristika je neba koja se podudara ovdje sa kontekstom; sa Istinom, njenom postojanošću, savršenstvom i ljepotom. Otuda dolazi svojstvo konstrukcije, svojstvo ukrasa i svojstvo odsustva šupljina i procijepa. I zemlja je, također, strana

te knjige Kosmosa koja opstoji na stabilnoj, postojanoj, lijepoj i prekrasnoj Istini:

A Zemlju smo rasprostrli i po njoj nepomična brda pobacali i dali da iz nje niče raznovrsno prekrasno bilje, (50/7)...

Rasprostrtost zemlje, nepomična brda, ljepota bilja oličavaju, također, svojstvo postojanosti, stabilnosti i ljepote na koje je usmjerio pogled u nebo.

I uz prizor sagrađenog, visokog i lijepog neba, i rasprostrte, čvrste i prekrasne zemlje, dodiruje njihova srca i usmjerava ih na jedan vid svrhe stvaranja i prezentacije strana Kosmosa:

da bi razmislio i opomenuo se svaki rob koji se Gospodaru svome obraća (50/8).

Razmišljanjem koje otkriva koprenu, osvjetljava um, otvara srca i spaja duše sa ovim čudesnim Kosmosom, te kreacijom, mudrošću i rasporedom koji stoje iza njega. Razmišljenjem koje koristi svakom robu koji se Gospodaru svome obraća i brzo Mu se vraća.

Ovo je spoj između ljudskog srca i signala ovog ogromnog i krasnog Kosmosa. Ovo je spoj koji čini da gledanje u knjigu Kosmosa i upoznavanje s njim ostave traga u ljudskom srcu i da imaju vrijednost u ljudskom životu. Ovo je ta spona koju uspostavlja Kur'an između spoznaje i znanja i čovjeka koji spoznaje i zna, a koju zanemaruju istraživački programi koje nazivaju "znanstvenim" u ovom vremenu prekidajući tako sponu koju je Allah učinio između ljudi i Kosmosa u kojem žive. Ljudi su dio ovog Kosmosa i njihov život je valjan i ispravan samo onda kada njihova srca kucaju u skladu sa otkucajem Kosmosa i kada se uspostavi čvrsta veza između njihovih srca i signala ovog kolosalnog Kosmosa. Svaka spoznaja vezana za neku zvijezdu ili sazviježđe ili osobenost biljke i životinje, ili specifičnost cjelokupnog Kosmosa općenito, njegovih živih i neživih svjetova – ako upoće postoje neživi svjetovi, ili samo jedna neživa stvar u ovom Bitku!-, svaka "naučna" spoznaja mora se trenutno transformirati u impuls u ljudskom srcu, u intimno prijateljstvo sa Kosmosom u upoznavanju koje učvršćuje veze prijateljstva između ljudi, stvari i živih bića, u osjećanju jedinstva koje vodi Stvoritelju Kosmosa i onoga što se i ko se nalazi u njemu. Svaka spoznaja, nauka ili istraživanje koje ne postiže ovaj živi, usmjeravajući i djelotvorni cilj u ljudskom životu jeste nepotpuna spoznaja ili kvazi nauka, ili besplodno istaživanje!

Doista je ovaj Kosmos otvorena knjiga Istine koja se čita na svakom jeziku i spoznaje svakim sredstvom; može je listati primitivni stanovnik šatora i kolibe kao i civilizirani stanovnik palača i dvoraca. Svako je gleda shodno svojoj spoznajnoj mogućnosti i predispoziciji nalazeći u njoj hranu Istine onda kada je posmatra sa osjećanjem čežnje za Istinom. Ona stoji otvorena u svakom času: *da bi razmislio i opomenuo se svaki rob koji se Gospodaru svome vraća* (50/8). Međutim, savremena nauka zatomljuje ovo razmišljanje ili presijeca tu sponu između ljudskog srca i Kosmosa koji razgovijetno govori jer je ona u zaslijepljenim glavama koje prekriva praznovjerje naučnog metoda, metoda koja prekida vezu između Kosmosa i stvorenja koja u njemu žive.

Imanski metod ne umanjuje nimalo rezultate "naučnog metoda" u spoznaji pojedinačnih činjenica, ali mu on dodaje vezu između ovih pojedinačnih činjenica i njihovo vraćanje ka najvećim činjenicama – istinama, spajanje ljudskog srca s njima, tj. njegovo spajanje sa zakonitostima Kosmosa i istinama Bitka i transformiranje ovih zakonitosti i istina u impulse koji djeluju na osjećanja ljudi i njihov život, a ne u beživotne suhe podatke, pohranjene u umovima, a koji im ne prenose nikkave ljepote tajni tih istina, imanski metod je taj koji mora dominirati u oblasti istraživanja i studija kako bi napravio vezu između naučnih istina do kojih dođe sa ovom čvrstom sponom.

Nakon ovog osvrta sura nastavlja sa prezentacijom strana Istine u knjizi Kosmosa – na putu ka pitanju oživljenja i proživljenja:

Mi s neba spuštamo vodu kao blagoslov, i činimo da, uz pomoć njenu, niču vrtovi i žito koje se žanje (50/9)

i visoke palme u kojih su zameci nagomilani jedni iznad drugih, (50/10)

kao hranu robovima, i Mi njome oživljavamo mrtav predjel; takvo će biti i oživljenje (50/11).

Voda koja se spušta sa neba znak je koji oživljava mrtvilo srca prije nego što oživi mrtvilo Zemlje. Taj prizor ima poseban utjecaj na srce bez ikakve sumnje. Nisu samo djeca ta koja se raduju kiši trčkarajući po njoj veselo. I osjetilna srca odraslih ljudi raduju se ovom prizoru i pozdravljaju ga poput srca nevine djece bliske prirodi.

Opisuje se ovdje voda kao blagoslov čineći je u Allahovim rukama uzrokom nicanja vrtova punih voća i žita koje se žanje – a to je požnjeveno bilje -, a između ostalog, čini da pomoću nje niču palme, koje opisuje kao

jako visoke i lijepe: *i visoke palme u kojih su zameci nagomilani jedni iznad drugih (50/10)*. Dadatak ovog opisa zametaka ima za cilj isticanje ljepote nagomilanih zametaka na visokim palmama, da bude u skladu sa atmosferom Istine i njenim okriljem. Visoko uzdignute i lijepe Istine.

Dodiruje srca ističući blagodati prema njima u vidu vode, vrtova, žita, palmi i zametaka: *kao hranu robovima (50/11)* - hranu čiji uzrok Allah daje, omogućava njeno nicanje i stvara njene plodove robovima, a on je Gospodar. I oni to ne cijene i ne zahvaljuju!

Ovdje sura stiže sa povorkom cijelog Kosmosa do konačnog cilja:

...i Mi njome oživljavamo mrtav predjel; takvo će biti i oživljenje (50/11).

To je proces koji se stalno ponavlja oko njih, poznat im je, ali oni ne dopiru do njega i ne primjećuju ga prije oponiranja i čuđenja. Takvo će biti i oživljenje. Na ovakav način i sa ovakvom lahkoćom. Sada to kaže kada je skoncentrirao na ljudsko srce tu dugu, lijepu, djelotvornu skupinu kosmičkih impulsa koji nadahnjuju svako srce koje se Gospodaru svome vraća. Tako srca liječi Stvoritelj srca.

Potom slijedi osvrt prezentiranjem strana iz knjige ljudske povijesti nakon prezentiranja tih strana iz knjige Kosmosa, koje govore o sudbinama nevjernika koji su oponirali kao što oponiraju ovi politeisti u vezi sa pitanjem proživljenja i koji su u laž nagonili kao što oni u laž nagone poslanike, pa se na njima obistini Allahova prijetnja od koje se ne može pobjeći i umaći:

Prije njih poricali su narod Nūhov, i stanovnici Ressa, i Semūd (50/12)

i Ād, i narod faraonov, i narod Lūtov, (50/13)

i stanovnici Ejke i narod Tubba; svi su oni poslanike lažnim smatrali i kaznu Moju zaslužili (50/14).

Pa zar smo prilikom prvog stvaranja malaksali? Ne, ali oni u ponovno stvaranje sumnjaju (50/15).

Termin *Er-Ress* znači bunar koji je ograđen kamenjem ali nije sagrađen. A termin *El-Ejka* znači: gusto spleteno drveće. Stanovnici Ejke su bili, vjerovatno, Šuajbov narod. A što se tiče stanovnika Ressa, nema pojašnjenja ko su oni osim ovog spominjanja. Također, isti je slučaj i sa narodom Tubbe'. *Tubba'* je titula kraljeva Himjera u Jemenu. Ostali narodi spomenuti ovdje poznati su učaču Kur'ana.

Očito je da cilj ovog letimičnog spominjanja nije podrobno opisivanje stanja ovih naroda, već je u pitanju samo utjecaj na srca posredstvom stradanja iščezlih naroda nakon što su u laž ugonili poslanike. Ono što privlači pažnju jeste izričito spominjanje da su svi oni u laž ugonili poslanike: *Svi su oni poslanike lažnim smatrali i kaznu Moju zaslužili* (50/14). To je ciljana opaska radi potvrđivanja jedinstva vjere i jedinstva poslanstva. Svako ko u laž ugoni jednog poslanika - u laž ugoni sve poslanike, jer on ne vjeruje u jedinstvenu poslanicu s kojom su došli svi poslanici. Poslanici su braća, čine jedan ummet i predstavljaju drvo čiji korijeni sežu u dubine vremena. Svaka grana tog drveta predstavlja siže njegovih osobenosti i njegovu sliku. Ko dotakne njegovu granu - dotakao je trup i ostale grane. *...i kaznu Moju zaslužili* (50/11) - i zadesilo ih je ono što je poznato onima koji čuju!

U sjeni ovih stradanja vraća se pitanju u koje oni ne vjeruju, pitanju ponovnog oživljenja pa ih pita: *Pa zar smo prilikom prvog stvaranja malaksali?* (50/15). Stvaranje je prisutan svjedok pa nema potrebe za odgovorom. *Ne, ali oni u ponovno stvaranje sumnjaju* (50/15). Ne gledaju na svjedočenje prvog stvaranja. Šta onda zaslužuje onaj ko poriče a pred njim prisutan svjedok?!

Mi stvaramo čovjeka i znamo šta mu sve duša njegova haje, jer Mi smo njemu bliži od vratne žile kucavice (50/16).

Kad se dvojica sastanu i sjednu jedan s desne, a drugi s lijeve strane, (50/17)

on ne izusti nijednu riječ, a da pored njega nije prisutan Onaj koji bdije (50/18).

Smrtne muke će zbilja doći - to je nešto od čega ne možeš pobjeći (50/19)

i u rog će se puhnuti - to je Dan kojim se prijeti - (50/20)

i svako će doći, a s njim vodič i svjedok (50/21).

"Ti nisi mario za ovo, pa smo ti skinuli koprenu tvoju, danas ti je oštar vid" (50/22).

A drug njegov će reći: "Ovaj, pored mene, spreman je!" (50/23).

"Baci u džehennem svakog nezahvalnika, inadžiju, (50/24)

koji je branio da se čine dobra djela i koji je nasilnik i podozriv bio, (50/25)

koji je pored Allaha u drugog boga vjerovao, - zato ga baci u patnju najtežu!" (50/26).

A drug njegov će reći: "Gospodaru naš, ja ga nisam silom zaveo, sam je u velikoj zabludi bio" (50/27)

"Ne prepirite se preda Mnom!" - reći će On - "još davno sam vam zaprijetio, (50/28)

Moja Riječ se ne mijenja i Ja nisam prema robovima svojim nepravičan" (50/29).

Na Dan kad upitamo džehennem: "Jesi li se napunio?" - on će odgovoriti: "Ima li još?" (50/30).

A džennet će biti primaknut čestitima, neće biti ni od jednog daleko: - (50/31)

"Ovo je ono što vam je obećano, svakome onom koji se kajao i čuvao, (50/32)

koji se Milostivoga bojao, iako Ga nije vidio, i koji je srce odano donio (50/33).

Uđite u nj, u miru, ovo je Dan vječni!" (50/34).

U njemu će imati što god zažele - a od Nas i više (50/35).

Ovo je druga cjelina u suri: digresija sa pitanjem proživljenja koje tretira prva cjelina i liječenje srca koja poriču novim, ali žestokim i zatrašujućim dodirima. To je ona kontrola o kojoj smo govorili u uvodu ove sure i njeni prizori koji je otjelovljuju i odslikavaju; a zatim prizor smrti i njenih muka, pa prizor polaganja računa i predočavanja dosijea, pa onda prizor Džehennema, praznih ustiju koja se oblizuju kad god se u njih ubaci njeno gorivo od ljudi govoreći: *Ima li još?* (50/30). Do njega je prizor Dženneta, uživanja i počasti.

To je jedno putovanje koje počinje od rođenja, prolazi kroz smrt i okončava proživljenjem i polaganjem računa. Jedno putovanje, spojeno, bez zastoja, zacrtava ljudskom srcu njegov jedini put od kojeg nema razdvajanja niti odstupanja. On je od početka puta pa do njegova kraja u Allahovom stisku, ne može se izvući ni umaći i pod Njegovom kontrolom koja ne popušta niti propušta. To je zastrašujuće putovanje koje ispunjava osjećanje strahom i jezivošću. Kako je čovjeku u stisku Silnoga koji vidi ono što grudi kriju? Kako je čovjeku kojeg goni Jedini Onaj pred kojim se polaže račun, Onaj koji ne zaboravlja, ne zanemaruje i ne spava?!

On drhti, smeten je i gubi ravnotežu i sabranost kada osjeti da ga vladar na zemlji prati posredstvom svojih uhoda i špijuna i kontrolira njegovo kretanje i mirovanje. A zemaljski vladar, bez obzira na broj svojih špijuna, prati samo vidljive pokrete. On je zaštićen od njega kada se skloni u svoju kuću i zatvori vrata ili kada zatvori svoja usta, ali stisak Silnoga proteže se nad njim gdje god on bio i gdje god krenuo. Allahova kontrola obuhvata srce i tajne, pa kako je onda? Kako je ovom čovjeku u ovom stisku i pod ovakvom kontrolom?!

Mi stvaramo čovjeka i znamo šta mu sve duša njegova haje, jer Mi smo njemu bliži od vratne žile kucavice (50/16).

Kad se dvojica sastanu i sjednu jedan s desne, a drugi s lijeve strane, (50/17)

on ne izusti nijednu riječ, a da pored njega nije prisutan Onaj koji bdije (50/18).

Početak ajeta: *Mi stvaramo čovjeka (50/16)*, ukazuje na implicitno značenje izraza. Proizvođač aparata najbolje poznaje njegovu građu i tajnu, a on nije njegov stvoritelj, jer nije stvorio njegovu supstancu, nije uradio ništa više osim njegova oblikovanja i komponiranja. A kakav je onda slučaj sa Stvoriteljem i Začetnikom? Čovjek je u osnovi proizvod Allahove ruke. Njegova bit, karakter i tajna poznati su njegovu Stvoritelju, koji poznaje njegov izvor, nastanak, stanje i konačan kraj.

I znamo šta mu sve njegova duša haje (50/16) - tako čovjek nalazi svoju dušu razotkrivenom, ne zaklanja je zastor. Sva njena nečujna i skrivena šaputanja poznata su Allahu, kao uvod u dan polaganja računa kojeg on poriče i negira.

Jer Mi smo njemu bliži od vratne žile kucavice (50/16) - žile kroz koju teče njegova krv. To je iskaz koji oličava i slika vlastodržački stisak i izravnu kontrolu. Kada čovjek zamisli ovu istinu, mora zadrhtati i promisliti. Kada bi srce bilo svjesno smisla samog ovog iskaza, ne bi se usudilo izreći nijednu riječ s kojom Allah nije zadovoljan. Zapravo, ne bi se usudilo ni na primisao u dušu koja nije prihvatljiva. Samo ovaj iskaz dovoljan je da čovjek s njim živi u stalnom oprezu, trajnom strahu i budnosti koja ne zanemaruje obračun. Međutim, Kur'an nastavlja sa učvršćivanjem kontrole. I tako čovjek živi, kreće se, spava, jede, pije, govori, šuti i prevaljuje cijelo putovanje između dva, za njega određena meleka s desne i s lijeve strane; koji primaju od njega svaku riječ i svaki pokret registrirajući ih čim se dese:

Kad se dvojica sastanu i sjednu jedan s desne, a drugi s lijeve strane, on ne izusti nijednu riječ, a da pored njega nije prisutan Onaj koji bdije (50/17-18), tj. prisutan kontrolor, a ne, kako se na prvi pogled čini, da su imena dva meleka Rekid i 'Akid.

Mi ne znamo kako oni bilježe i nema potrebe za pretpostavkama koje nemaju osnova. Naš je stav prema ovim nevidljivim stvarima da ih prihvatimo onakve kakve jesu; vjerujemo u njihovo značenje bez traganja za njihovom kakvoćom čija nam spoznaja ništa ne koristi, povrh činjenice da je to izvan domašaja naših iskustava i ljudskih spoznaja.

Mi smo upoznali – u granicama našeg ljudskog, vanjskog znanja – sredstva snimanja koja nisu naumpadala našim djedovima. Ona snimaju pokret i ton kao audiovizualne kasete. A sve to u našem ljudskom okruženju, pa nema potrebe, tim prije, da ograničavamo meleke određenim načinom snimanja preuzetim iz naših ograničenih ljudskih

predodžbi, krajnje udaljenih od nama nepoznatog svijeta o kojem ne znamo ništa osim ono što nas je Allah obavijestio bez dodavanja.

Dovoljno nam je da živimo u okrilju ove predočene istine i da osjećamo, dok namjeravamo bilo koju kretnju i bilo koju riječ, da ima neko i sa naše desne i sa naše lijeve strane ko snima našu riječ i naše kretanje, kako bi se to našlo u dosijeu našeg salda pred Allahom kod kojeg neće propasti ni malo ni veliko djelo.

Za nas je dovoljano da živimo u okrilju ove zastrašujuće istine. To je istina makar mi i ne znali njenu kakvoću. Ona postoji u nekoj formi i njeno bitisanje je neminovnost. Allah nas je obavijestio o njoj kako bi joj dali njeno mjesto i značaj, a ne da uzaludno trošimo trud u spoznavanju njenog modaliteta.

Oni koji su imali koristi od ovog Kur'ana i smjernica Allahova Poslanika vezanim za istine Kur'ana, njihov put je bio ovaj: da osjećaju i da rade shodno onome što osjećaju.

Imam-i Ahmed kaže svojim lancem prenosilaca: Ebu Muavija – Muhammed bin Amr bin Alkama Lejsi – djed Alkamea – Bilal bin Haris Muzeni (Allah bio zadovoljan njime) da je Allahov Poslanik (alejhi's-selam) rekao: "Doista čovjek kaže neku riječ s kojom je Uzvišeni Allah zadovoljan ne misleći da će postići to što je postigla, a Allah Uzvišeni mu zbog nje propiše Svoje zadovoljstvo do Dana susreta s Njim. I doista čovjek izgovori riječ koja izaziva Allahovu srdžbu ne misleći da će dostići to što je dostigla, a Allah Uzvišeni mu odredi Svoju srdžbu do Dana susreta s Njim." Kaže: Alkama govoraše: Od koliko govora me je samo spriječio hadis Bilala bin Harisa. (Bilježi ga Tirmizi, Nesai i Ibni Madže od Muhammeda ibn Amra. Tirmizi kaže da je hadis hasenu sahih.)

Prenosi se od Imam-i Ahmeda da je, kada su ga spopale smrtne muke, stenjao, pa je čuo da se stenjanje bilježi, te je ušutio dok nije ispustio dušu (Allah njime bio zadovoljan).

Tako su ovi ljudi prihvatili ovu istinu živeći s njome u čvrstom uvjerenju.

To je strana života. A iza nje u knjizi čovjeka slijedi strana umiranja:

Smrtne muke će zbilja doći - to je nešto od čega ne možeš pobjeći (50/19).

Smrt je činjenica od koje ljudsko stvorenje najupornije nastoji umaći ili udaljiti njeno priviđenje iz svoje mašte. Međutim, kako da to ostvari: smrt je progonitelj koji ne posustaje, ne usporava korake i ne propušta rokove. Samo spominjanje smrtnog hropca dovoljno je da izazove drhtaj koji struji u zglobove. I dok je prizor izložen, čovjek sluša: *To je nešto od čega ne možeš pobjeći (50/19);* - on drhti od njegovog eha, a još je u životu. A kako će mu tek biti kada se njemu kažu ove riječi u času kada doživljava smrtne muke. U autentičnom hadisu navodi se da je Allahov Poslanik (alejhi's-selam), kada ga je saletila smrt, brisao znoj sa svoga lica govoreći: "Subhanellahi – smrt, doista, ima svoje muke." Govori ovo a već je odabrao Najuzvišenije društvo žudeći za susretom sa Allahom. A kako li je tek drugima?

Privlači pažnju u iskazu spominjanja riječi "zbilja": *Smrtne muke će zbilja doći (50/19);* - ona sugerira da ljudska duša vidi istinu u cijelosti još za vrijeme smrtnih muka, vidi je bez zastora i spoznaje ono što nije znala i što je nijekala, ali prekasno, kada ne koristi viđenje, ne pomaže spoznaja, kada se ne prima pokajanje i ne računa iman. To je ona istina u koju nisu vjerovali pa su skončali u smeteno stanje; kada je spoznaju i povjeruju u nju, ništa im to ne koristi i ne pomaže.

A sa smrtnog hropca prelazi na početak okupljanja i strahotu polaganja računa:

i u rog će se puhnuti - to je Dan kojim se prijeti - (50/20)

i svako će doći, a s njim vodič i svjedok (50/21).

"Ti nisi mario za ovo, pa smo ti skinuli koprenu tvoju, danas ti je oštar vid" (50/22).

A drug njegov će reći: "Ovaj, pored mene, spreman je!" (50/23).

"Baci u džehennem svakog nezahvalnika, inadžiju, (50/24)

koji je branio da se čine dobra djela i koji je nasilnik i podozriv bio, (50/25)

koji je pored Allaha u drugog boga vjerovao, - zato ga baci u patnju najtežu!" (50/26).

A drug njegov će reći: "Gospodaru naš, ja ga nisam silom zaveo, sam je u velikoj zabludi bio" (50/27)

"Ne prepirite se preda Mnom!" - reći će On - "još davno sam vam zaprijetio, (50/28)

Moja Riječ se ne mijenja i Ja nisam prema robovima svojim nepravičan" (50/29)

Ovo je prizor čije je uprisuće u duši dovoljno da ona provede cijelo svoje putovanje na Zemlji u strahu, oprezu i iščekivanju. Allahov Poslanik (alejhi's-selam) kaže: "Kako da uživam, a vlasnik Roga već stavio Rog u usta, pogeo čelo i čeka da mu se dozvoli?" Allahov Poslaniče, šta da kažemo tada? – upitaše. "Recite: Allah nam je dovoljan; divan li je on zaštitnik" – reče Poslanik (alejhi's-selam). Ljudi rekoše: "Allah nam je dovoljan; divan li je on zaštitnik."[37]

...i svako će doći, a s njim vodič i svjedok (50/21) - svako će doći. Duša je ovdje ta koja će polagati račun i ona će primiti nagradu. S njom će biti gonič koji će tjerati i svjedok koji će svjedočiti protiv nje. Možda će to biti dva Pisara, dva Čuvara koji su je pratili na ovom svijetu, a možda i neki drugi. Prvo je vjerovatnije. To je prizor koji je najsličniji privođenju na suđenje, ali - pred Silnim.

U ovom teškom položaju reći će mu se: *"Ti nisi mario za ovo, pa smo ti skinuli koprenu tvoju, danas ti je oštar vid"* (50/22), - jak vid koga ne zaklanja zastor. Ovo je rok za koji nisu mario, ovo je položaj na koji nisi računao i ovo je kraj koji nisi očekivao. Pa sada gledaj. Danas ti je oštar vid!

Ovdje istupa njegov drug. Najvjerovatnije je to svjedok koji nosi dosije njegova života: *A drug njegov će reći: "Ovaj pored mene spreman je!"* (50/ 23) - prisutan, spreman, primpremljen, nema potrebe za spremanjem i pripremanjem.

Kontekst ne spominje ništa o prelistavanju ovog dosijea kako bi ubrzao izvršenje presude i njenu realizaciju, već odmah spominje uzvišeni i časni govor upućen dvojici meleka čuvara, Vodiču i Svjedoku: *"Baci u džehennem svakog nezahvalnika, inadžiju, koji je branio da se čine dobra djela i koji je nasilnik i podozriv bio, koji je pored Allaha u drugog Boga*

---

37 Bilježi ga Tirmizi.

vjerovao, - zato ga baci u patnju najtežu! (50/24-26). Navođenje ovih svojstava povećava nelagodu i teškoću pozicije. Ovo je dokaz srdžbe Silnoga i Moćnoga u teškoj i jezivoj poziciji. To su ružna svojstva koja zaslužuju pojačanje kazne: nezahvalnik, inadžija, koji brani da se čine dobra djela, nasilnik, podozrivac, koji je pored Allaha u drugog boga vjerovao. Završava se potvrdom stvari koju ne treba potvrđivati: *zato ga baci u patnju najtežu!* (50/26) - kao pojašnjenje njegova mjesta u Džehennemu, gdje mu je u početku bilo naređeno da bude bačen.

Tada njegov drug osjeti strah i drhtavicu i požuri da ukloni sjenu optužbe od sebe s obrizom da mu je bio saputnik i drug: *A drug njegov će reći: "Gospodaru naš, ja ga nisam silom zaveo, sam je u velikoj zabludi bio"* (50/27). Možda je drug ovdje različit od onog prvog koji je predao dosije? Možda je to šejtan koji je bio određen za njegovo zavođenje? On poriče da ga je silom zaveo tvrdeći da ga je našao u zabludi pa je poslušao njegovo zavođenje. U Kur'anu ima sličnih prizora u kojima šejtanski drug diže ruke od ljudskog druga na ovakav način. No i prva pretpostavka nije za odbaciti. Može biti da je drug u ovom slučaju melek zadužen za dosije, ali ga je strahota situacije ponukala da požuri sa skidanjem odgovornosti sa sebe - a on je nevin – pojašnjavajući da on, i pored činjenice da je bio saputnik ovog nesretnika, nije kriv nizašto što je ovaj uradio? Oslobađanje nevinog najbolje ukazuje na potresnu strahotu i zastrašujuću muku.

Ovdje dolazi konačna odluka koja okončava svaki spor: *"Ne prepirite se preda Mnom"- reći će On,-"još davno sam vam zaprijetio, Moja riječ se ne mijenja i Ja nisam prema robovima Svojim nepravičan"* (50/28-29). Ovo mjesto nije mjesto prepirke. Prijetnja je ranije izrečena precizirajući nagradu za svako djelo. Sve je zabilježeno i ne mijenja se. Niko neće biti kažnjen osim u skladu s onim što je zabilježeno. Nikome neće biti učinjena nepravda. Ovo je mjesto gdje se donosi pravedna presuda.

Ovim se završava prizor strašnog polaganja računa sa svom jezivošću i žestinom, ali cijeli prizor još nije završen, naprotiv, kontekst otkriva jednu njegovu zatrašujuću dimenziju:

Na Dan kad upitamo džehennem: "Jesi li se napunio?" – on će odgovoriti: "Ima li još?" (50/30).

Cijeli prizor je u obliku dijaloga. Džehennem se u njemu prikazuje u sceni dijaloga. Kroz ovo pitanje i odgovor ukazuje se čudesan i jezovit prizor. Ovo je svaki nezahvalnik, inadžija, koji je branio da se čine dobra djela i koji je nasilnik i podozriv bio... oni su mnoštvo koje se baca redom

u džehennem, pa se tako formiraju naslage. Zatim se doziva Džehennem: "*Je si li se napunio?*" (50/30) - i zadovoljio? Ali se on oblizuje i plamti govoreći o prenatrpanosti nezasite izjelice: "*Ima li još?!*" (50/30); jezovite li strahote!

Na drugoj strani iza ove strahote nalazi se drugi prizor, ugodan, prijatan, dražestan, krasan. To je prizor Dženneta. Približen je bogobojaznima tako da im se čini sasvim blizu, uz dobrodošlicu i počast:

A džennet će biti primaknut čestitima, neće biti ni od jednog daleko - (50/31)

"Ovo je ono što vam je obećano, svakome onom koji se kajao i čuvao, (50/32)

koji se Milostivoga bojao, iako Ga nije vidio, i koji je srce odano donio (50/33).

Uđite u nj, u miru, ovo je Dan vječni!" (50/34).

U njemu će imati što god zažele - a od Nas i više (50/35).

Počast se vidi u svakoj riječi i svakom pokretu. Džennet se približava i primiče. Pošteđeni su napora putovanja do njega. Već on dolazi: *Neće biti ni od jednog daleko (50/31)*, blaženstvo, stanje zadovoljstva dočekuje ih iz Dženneta: *Ovo je ono što vam je obećano, svakome onom koji se kajao i čuvao, koji se Milostivoga bojao, iako Ga nije vidio, i koji je srce odano donio (50/32-33).* Opisuju se ovim svojstvom od strane uzvišenog zbora i znaju da su oni prema Allahovoj mjeri pokajnici, sačuvani, oni koji se boje Milostivoga, a vidjeli Ga nisu, odani Gospodaru svome i predani.

Potom im se dozvoljava ulazak u miru bez izlaska: "*Uđite u nj, u miru, ovo je Dan vječni!*" *(50/34).*

Zatim se objavljuje najuzvišenijem zboru, kao znak veličanja pozicije ovih ljudi i najave neograničenog blagostanja koje ih očekuje kod njihova Gospodara: "*U njemu će imati što god zažele - a od Nas i više (50/35).* Šta god predložili i zatražili - neće dostići sve što im je pripremljeno. Povećanje od njihova Gospodara nema granica!

Potom dolazi posljednja cjelina u suri, kao da je to posljednji takt melodije koji ponavlja najsnažnije akorde ekspresnim dodirom. U njemu je dodir povijesti i svratišta iščezlih naroda; tu je i dodir otvorenog Kosmosa i njegove jasne knjige; u njemu je i dodir proživljenja i okupljanja u novom

prizoru. Uz ove dodire dolazi i sugestivno, duboko usmjerenje, osjećanjima i srcima:

A koliko smo naroda prije ovih uništili, koji su moćniji od njih bili, pa su po svijetu utočište tražili, - od propasti spasa ima li?! (50/36).

U tome je, zaista, pouka za onoga ko razum ima ili ko sluša, a priseban je (50/37).

Mi smo stvorili nebesa i Zemlju i ono što je između njih - za šest vremenskih razdoblja, i nije Nas ophrvao nikakav umor (50/38).

Zato strpljivo podnosi ono što oni govore i veličaj Gospodara svoga i zahvaljuj Mu prije sunčeva izlaska i prije zalaska, (50/39)

i veličaj Ga noću i poslije obavljanja namaza (50/40).

I osluškuj Dan kada će glasnik pozvati iz mjesta koje je blizu, (50/41)

Dan kada će oni čuti istinit glas - to će biti Dan oživljenja (50/42).

Mi, zaista, dajemo život i dajemo smrt, i sve će se Nama vratiti! (50/43)

A na Dan kada će nad njima zemlja popucati oni će žurno izići; biće to oživljenje, za Nas lako (50/44).

Mi dobro znamo šta oni govore; ti ih ne možeš prisiliti, nego podsjeti Kur'anom onoga koji se prijetnje Moje boji! (50/45).

Premda su svi ovi dodiri dolazili u suri, kada se oni prezentiraju na njenom kraju, prezentiraju se sa novim taktom i novim ritmom. S ovom koncetracijom i ovom brzinom. Tako oni imaju u osjećanju drugi okus, različit od onog kada se oni naširoko i detaljano ističu u suri ranije. Ovo je ta čudesna osobenost Kur'ana.

Ranije je rekao: *Prije njih poricali su narod Nūhov, i stanovnici i Semūd i Ād, i narod faraonov, i narod Lūtov, i stanovnici Ejke i n... Tubba; svi su oni poslanike lažnim smatrali i kaznu Moju zaslužili* (50/12-14).

a ovdje kaže:*A koliko smo naroda prije ovih uništili, koji su moćniji od njih bili, pa su po svijetu utočište tražili, od propasti spasa ima li!?"* (50/36).

Istina na koju ukazuje ista je, ali je ona u svom novom obliku različita od one u svom prvom obliku. Potom joj se pridodaje kretanje pokoljenja koja hodaju po zemljama, tragajući za sredstvima života, a istovremeno se

nalaze u stisku kojem niko ne izmiče i od kojeg nema bijega niti umaknuća: *Od propasti spasa ima li?!* (50/36).

Na ovo dolazi pogovor koji joj poveća ozbiljnost i životnost:

U tome je, zaista, pouka za onoga ko razum ima ili ko sluša, a priseban je (50/37).

U stratištima iščezlih naroda ima pouka za onoga ko ima srce. Koga ne podsjeti i pouči ovaj dodir, njegovo je srce umrtvljeno ili mu uopće nije dato. Ne, zapravo dovoljano je za podsjećanje i pouku slušanje kazivanja pažljivo i savjesno, i kazivanje djeluje na duše. Ono je istina. Ljudska duša je veoma osjetljiva na stradanja nestalih naroda te su i najmanja pažnja i najmanja otvorenost dovoljani da potaknu uspomene i sugestivne predodžbe u uzbudljivim i dojmljivim situacijama poput ove.

Ranije je prezentirao stranice knjige Kosmosa: *A zašto ne pogledaju nebo iznad sebe? – kako smo ga sazdali i ukrasili i kako u njemu nema nereda! A Zemlju smo rasprostrli i po njoj nepomična brda pobacali i dali da iz nje niče raznovrsno, prekrasno bilje* (50/6-7).

A ovdje kaže: *Mi smo stvorili nebesa i zemlju i ono što je između njih – za šest vremenskih razdoblja, i nije Nas ophrvao nikakav umor.* (50/38). Dodao je ovu novu istinu uz prvi dodir, istinu: *I nije Nas ophrvao nikakav umor* (50/38). Ona sugerira lahkoću stvaranja i formiranja u ovom ogromnom stvorenju, pa šta je tek onda sa oživljenjem mrtvih, a ono je u poređenju sa nebesima i Zemljom mala i neznatna stvar?

Pogovara na ovo, također, sa novom sugestijom i novim okriljem:

Zato strpljivo podnosi ono što oni govore i veličaj Gospodara svoga i zahvaljuj Mu prije sunčeva izlaska i prije zalaska, (50/39)

i veličaj Ga noću i poslije obavljanja namaza (50/40).

Izlazak i zalazak Sunca, prizor noći koji slijedi iza zalaska, sve su to fenomeni povezani sa nebesima i Zemljom.

On veže za njih slavljenje, zahvalu i činjenje sedžde i govori u njihovom okrilju o strpljivom podnošenju onoga što oni govore poričući proživljenje i niječući Allahovu moć proživljenja i povratka. Tu je, eto, nova atmosfera koja okružuje taj ponovljeni dodir. Atmosfera strpljivosti, zahvale, veličanja i sedžde. Sve je to povezano sa stranom Kosmosa i fenomenima Bitka koji animiraju osjećanje kad god baci pogled na nebesa

i Zemlju, kad god vidi izlazak Sunca ili dolazak noći i kad god učini sedždu Allahu ujutro ili u akšam.

Potom dolazi novi dodir vezan za izloženu kosmičku stranu. Podnosi strpljivo, veličaj i čini sedždu čekajući i očekujući veliki, važan događaj, koji može nastupiti u svakom času noći i dana, a koji zanemaruju samo nemarni. Događaj oko kojeg se vrti cijela sura i koji predstavlja njenu izvornu temu:

I osluškuj! Dan kada će glasnik pozvati iz mjesta koje je blizu, (50/41)

Dan kada će oni čuti istinit glas - to će biti Dan oživljenja (50/42).

Mi, zaista, dajemo život i dajemo smrt, i sve će se Nama vratiti! (50/43).

A na Dan kada će nad njima zemlja popucati oni će žurno izići; biće to oživljenje, za Nas lako (50/44).

To je novi uzbudljivi prizor tog teškog Dana. O njemu je prvi put u drugom obliku i u drugom prizoru rekao: "*I u rog će se puhnuti – to je Dan kojim se prijeti – i svako će doći, a s njim vodič i svjedok* (50/20-21).

A ovdje za puhanje kaže "istinit glas". Tu su i slike prizora izlaska, prizora pucanja zemlje iznad njih. Pa onda ova stvorenja koja su prodefilirala kroz povijest cjelokupnog života sve do konca putovanja. Pucanje i otvaranje bezbrojnih grobova u kojima su se smjenjivali mrtvaci. Kao što kaže Me'arri:

Mnogi kabur više puta kaburom postade;
smiješan je ko se tiska sa oprečnima,
sahranjen na ostacima sahranjenog
u dugim dobima i vremenima.

Svi će oni popucati i otkriti tijela, skelete, kosti i atome odlutale ili rastvorene u šupljinama zemlje čije stanište zna samo Allah. Doista je to čudesan prizor do koga ni mašta ne doseže.

U okrilju ovog uzbudljivog i pobuđujućeg prizora utvrđuje se istina o kojoj oni raspravljaju i koju poriču: *Mi, zaista, dajemo život i dajemo smrt, i svi će se nama vratiti!* (50/43) ... *biće to oživljenje za Nas lako* (50/44), u najpogodnijem momentu za utvrđivanje.

U okrilju ovog prizora, također, usmjerava se Poslaniku (alejhi's-selam) učvršćujući ga u pogledu njihova raspravljanja i osporavanja ove

očite istine, vidljive okom duše: *Mi dobro znamo šta oni govore; ti ih ne možeš prisiliti, nego podsjeti Kur'anom onoga koji se prijetnje Moje boji!* (50/45).

Mi dobro znamo šta oni govore (50/45) - ovo ti je dovoljno. Znanje nosi posljedice po njih. To je zastrašujuća, prikrivena prijetnja.

Ti ih ne možeš prisiliti (50/45) i primorati ih da vjeruju i potvrđuju. Ta stvar ne pripada tebi. To pripada nama. Mi nad njima bdijemo i oni su u našoj nadležnosti.

...nego podsjeti Kur'anom onoga koji se prijetnje Moje boji (50/45). Kur'an potresa srca i drma ih tako da nema srca koje mu se može oduprijeti ako ono shvata i boji se istina s kojim ga On suočava, a od kojih srca drhte na taj čudesni način.

Kada se prezentira sura poput ove, nema potrebe za silnikom koji savija šije i primorava ih na iman. U njoj je snaga i moć koju ne posjeduju silnici. Ona sadrži djelotvorne udare na ljudsko srce koji su žešći od korbača silnika.

Istinu je obznanio Uzvišeni Allah.

Kraj dvadeset i šestog džuza, slijedi dvadeset i sedmi koji počinje surom Ez-Zarijat.

